

VITAANYAG

JNSZM 2030

Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Területfejlesztési Konceptió 2021 – 2030



Közvitára bocsátotta:

Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Közgyűlés
41/2020. (XI.13.) számú határozatával

Készítette:

Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Önkormányzati Hivatal
szakértők bevonásával

Tartalom

BEVEZETÉS	5
ÖSSZEFOGLALÓ	6
HELYZETFELTÁRÁS – MEGALAPOZÓ MUNKARÉSZ	7
1. Jász-Nagykun-Szolnok megye külső környezetének vizsgálata	7
1.1. A térség fejlődésének, társadalmi, gazdasági, környezeti helyzetének azonosítása nemzetközi és hazai szinten	7
1.2. A nagytérségi összefüggések vizsgálata	9
2. Jász-Nagykun-Szolnok megye adottságainak, belső erőforrásainak elemzése területi bontásban, térképi megjelenítésekkel	12
2.1. Természeti adottságok	12
2.2. Természetvédelem	15
2.2.1. Országos jelentőségű védett természeti területek	15
2.2.2. Natura 2000 hálózat Jász-Nagykun Szolnok megye területén.....	16
2.2.3. Helyi jelentőségű védett természeti területek Jász-Nagykun-Szolnok megyében.....	17
2.2.4. Érzékeny Természeti Területek (ÉTT) Jász-Nagykun Szolnok megye területén.....	17
2.2.5. Nemzeti Ökológiai Hálózat	18
2.3. A táj jellemzői (tájszerkezet, tájhasználat, tájjelleg, tájkép), tájvédelem	19
2.4. Termőföld- és talajvédelem	21
2.5. Vízvédelem (felszíni és felszín alatti vízkészletek, vízminőség)	24
2.5.1. Felszíni vízkészlet	24
2.5.2. Felszín alatti vízkészlet.....	25
2.5.3. Vízminőség	26
2.6. Hulladékgyűjtés és hulladékkezelés	27
2.7. Levegőtisztaság	29
2.8. Zaj- és rezgésterhelés	30
2.8.1. Közúti közlekedésből eredő zaj.....	31
2.8.2. Vasúti zaj.....	32
2.8.3. Repülési zaj.....	33
2.9. Élővilág állapota	34
2.10. Környezetterhelés.....	34
2.11. Az épített környezeti és a kulturális örökségi értékek (építészeti örökség, régészeti örökség, műemléki értékek, nemzeti és történelmi emlékhelyek)	35
2.11.1. Műemlékek.....	35
2.11.2. Nagyobb volumenű műemlékek felújításához kapcsolódó kivitelezési munkák 2015-2018 között.....	36
2.11.3. 2019-ben – jellemzően pályázatot nyert forrásból – elkezdett munkálatok.....	37
2.11.4. Régészet.....	38
2.11.5. Nemzeti emlékhely	38
2.11.6. Megyei értéktár	39
2.12. Világörökségi és világörökségi várományos területek	39
2.12.1. Világörökségi terület.....	39
2.12.2. Világörökségi várományos terület	39
2.13. Honvédelem	39
2.14. Ásványvagyon, energiaforrások.....	40
2.15. A természeti és környezeti kockázatok, különös tekintettel az éghajlatváltozás területi vonatkozásaira	40
2.15.1. Vizekkel kapcsolatos kockázatok	41

2.15.2. Egyéb kockázatok	42
3. A térszerkezet alakulása, a terület-felhasználás változásai, tendenciák	43
3.1. A településrendszer	43
3.2. Mezőgazdaság	45
3.2.1. Szántóföldi növénytermesztés	46
3.2.2. Kertészet	47
3.2.3. Állattenyésztés	48
3.3. Erdőgazdálkodás	51
3.4. Vízgazdálkodás, vízkárelhárítás	51
3.4.1. 2-9 alegység Hevesi-sík	52
3.4.2. 2-10 alegység Zagyva (Zagyva-alsó)	53
3.4.3. 2-12 alegység Nagykőrösi homokhát	54
3.4.4. 2-18 alegység Nagykunság	55
3.4.5. A Közép-Tisza-vidék nagyobb vízfolyásainak vízjárása	58
3.4.6. Árapasztó tározók a Közép-Tisza mentén	59
3.4.7. Belvízvédelem	60
3.4.8. Vízihiány elleni védekezés	61
4. A közlekedési (országos és térségi jelentőségű közúti, kerékpáros-, vasúti, légi és vízi közlekedés) és kommunális infrastruktúra	61
4.1. Vonalas rendszerek, létesítmények	61
4.1.1. Közúthálózat	61
4.1.2. Vasúti hálózat	65
4.1.3. Kerékpárút-hálózat	66
4.1.4. Légi közlekedés	68
4.1.5. Vízi közlekedés	68
4.2. Egyéni és közösségi közlekedési megközelíthetőségi viszonyok	70
4.2.1. Közúti közlekedés	70
4.2.2. Vasúti közlekedés	70
4.2.3. Helyközi és távolsági busz közlekedés	71
4.3. Közlekedési kapcsolati hiányok	72
4.4. Vízellátás	73
4.5. Szennyvízelvezetés, szennyvíztisztítás, szennyvíz- és szennyvíziszap-elhelyezés	74
4.6. Energiaellátás, energetikai hálózatok	76
4.7. Hulladéklerakók, hulladékgazdálkodás	77
5. Gazdasági bázis	78
5.1. Főbb gazdasági ágazatok, azok fejlődési irányai: mezőgazdaság, erdőgazdálkodás, üdülés, idegenforgalom, vízgazdálkodás, ipar, szolgáltatás stb.	78
5.1.1. Gazdasági teljesítmény	78
5.1.2. Gazdasági szervezetek	80
5.1.3. Beruházások	82
5.1.4. Ipar	84
5.1.5. Turizmus	87
5.1.6. Járások, valamint a megyeszékhely gazdasági szerepe, jellemzése 2018. évi gazdasági mutatóik alapján	89
5.1.7. TOP 50 megyei vállalkozás	96
5.1.8. Jász-Nagykun-Szolnok megyében végbement és folyamatban lévő fejlesztések, beruházások	96
5.2. A gazdaság belső és külső kapcsolatai	98

5.3. A termelési infrastruktúra állapota	99
5.4. A telepítési tényezők értékelése	102
5.5. A területi innovációs potenciál	103
5.6. A térség gazdaságának versenyképességét befolyásoló tényezők	105
6. A társadalmi környezet	106
6.1. Kulturális adottságok, értékek	106
6.1.1. A járásközpontok adottságai	107
6.1.2. Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Értéktár	109
6.2. Területi identitás, civil aktivitás	111
6.3. Humán erőforrások: demográfiai szerkezet és prognózis, foglalkoztatási viszonyok, humánkapacitások, jövedelmi viszonyok, kisebbségek helyzete	113
6.3.1. Demográfiai szerkezet	113
6.3.2. Foglalkoztatási és jövedelmi viszonyok	124
6.3.3. Kisebbségek helyzete a megyében	130
7. A települések intézményfelszereltsége	132
7.1. A lakosság egészségügyi és szociális intézményekkel való ellátottsága és kihasználtsága	132
7.2.1. Köznevelés	135
7.2.2. Felsőoktatás	139
7.3. Kulturális, szabadidő-, turisztikai információs, szálláshely-szolgáltató, sport-, kereskedelmi, és szolgáltató intézményekkel való ellátottság, ill. az intézmények kihasználtsága	140
7.3.1. Kulturális intézmények és rendezvények	140
7.3.2. Turisztikai szolgáltató létesítmények	140
7.3.3. Kiskereskedelmi ellátottság és egyéb szolgáltatások intézményei	143
7.4. Igazgatási intézményekkel való ellátottság	144
8. A települések jellemző lakásviszonyai	144
9. Településhálózati adottságok	147
9.1. Településhierarchia. A településhálózat területen belüli és kívüli kapcsolatai (nemzetközi és nemzeti hálózatok, vonzaskörzetek, agglomerációk)	149
9.1.1. Jászság	150
9.1.2. Nagykunság	151
9.1.3. Tisza-mente	151
9.2. A települések közötti feladatmegosztások, együttműködések	153
10. A táj terhelésének és terhelhetőségének meghatározása	154
11. Helyzetértékelés – SWOT analízis – Következtetések	157
FEJLESZTÉSI IRÁNYOK – JAVASLATTEVŐ MUNKARÉSZ	167
I. JÖVŐKÉP	167
II. MEGYEI TERÜLETFEJLESZTÉSI KONCEPCIÓ CÉLRENDSZERE - 2030	170
III. CÉLRENDSZER KOHERENCIÁJÁNAK VIZSGÁLATA	178
1) Belső koherencia	178
2) Külső koherencia	179
IV. TERÜLETFELHASZNÁLÁS, ERŐFORRÁS-GAZDÁLKODÁS MEGYEI ELVEI - 2030	180
V. TÉRSZERKEZETI JÖVŐKÉP - 2030	182
VI. MEGYEI FEJLESZTÉSI PRIORITÁSOK	184
VII. 2021-2027 MEGYEI FEJLESZTÉSI IRÁNYOK RÉSZLETEZÉSE	185
VIII. A MEGVALÓSÍTÁS ESZKÖZ- ÉS INTÉZMÉNYRENDSZERE	191

BEVEZETÉS

A területfejlesztési koncepció, a területfejlesztési program és a területrendezési terv tartalmi követelményeiről, valamint illeszkedésük, kidolgozásuk, egyeztetésük, elfogadásuk és közzétételük részletes szabályairól szóló 218/2009. (X.6.) Korm. rendelet szerint a megyei területi tervek az alábbiak:

- megyei területfejlesztési koncepció (helyzetfeltárás, SWOT analízis, jövőkép, fejlődési irányok),
- megyei területrendezési terv (területi korlátok és lehetőségek szabályozása),
- megyei területfejlesztési program, amely két részből áll: stratégiai program (teljes tervezés keretében megfogalmazott fejlesztési szükségletek beárazva és feltárva a megvalósításhoz rendelkezésre álló forrásokat) és operatív program (konkrét források projektszintű tervezett felhasználása),
- megyei integrált területi program (a megyére dedikált keretek felhasználását szabályozza).

A Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Önkormányzat már az elmúlt években megkezdte a 2021-2027-es Európai Unió fejlesztési ciklusra való felkészülést. A Megyei Közgyűlés többször tárgyalta az elkövetkezendő évek célkitűzéseit. 2019 elején és 2020 elején projektgyűjtésre és projektgenerálásra került sor. Az Északkelet-Magyarországi Gazdaságfejlesztési Zóna – Creative Region – stratégiájának megfogalmazása már 2018 végén megkezdődött. Mindezek alapján a hatályos szabályozást figyelembe véve fogalmazódott meg a jelen koncepció.

A 218/2019. (X. 6.) Korm. rendelet előírásaiban szereplő időhorizonton túlmenően egy távlatosabb elgondolás tükröződik a koncepció célrendszerében. Eszerint Jász-Nagykun-Szolnok megye a természeti adottságaira, fekvésére építkezve a Tisza-Ökorégió keretében egy a társadalom és a táj kiegyensúlyozott harmóniáját biztosító fejlődési pályát futhat be. Várhatóan a COVID-19 világjárvány is ebbe az irányba mozdítja el a jövőbeni társadalmi-gazdasági fejlődést a lokalitás, a helyi értékek, az önellátás és önfenntartás, a horizontális és paktum típusú együttműködések előtérbe kerülésével.

Ezért is szerepel a koncepció helyzetfeltáró munkarésében jelentősebb arányban a természetes és épített környezet, valamint infrastruktúra bemutatása.

A koncepcióban megfogalmazottak lényegében 4 pillérre épülnek: a teremtett és épített környezet fenntarthatóságára és működőképességének biztosítására, a jövőbeni szükségletek feltételeinek kialakítására, a megye dinamikusabb nyugati fele fejlődési ütemének fenntartására, a tiszántúli térségek fokozatos dinamizálására. Ezek alapján összességében pozitív jövőkép fogalmazható meg a megye egésze számára. E tekintetben kedvező előjel, hogy a megye a COVID-19 világjárvány okozta gazdasági problémák tekintetében eddig „válságállóknak” bizonyult.

ÖSSZEFOGLALÓ

POZICONÁLÁS

A megye egy térszerkezeti törésvonalon fekszik a Tisza-mentén, az Alföld közepén. A főváros tágabb vonzókörzetébe tartozó Jászság és Szolnok térsége fejlődő, míg a tiszántúli térségek belső perifériák. Szolnok Megyei Jogú Város és a gazdaságban döntő jelentőségű, versenyképes Felső-jászsági ipari agglomeráció a megye regionális pólusai, amelyekhez a többi térség kapcsolódása differenciált. A kedvező térségi és környezeti adottságok hasznosításának tartós akadálya volt a gyorsforgalmi úthálózat hiánya és a közúthálózat romló állapota. A bővülő ipari termelés az ország élvonalába tartozó.



A mezőgazdasági termelés meghatározó a vidéki jellegű megyében. A turizmus kínálata csak néhány településen számottevő. A népesség csökkenő, öregedő. A fiatal korosztályoknál jelentős a cigányság aránya. A foglalkoztatás mutatói javulóak és megkezdődött a bérek felzárkózása. A közüzemi infrastruktúra alapvetően kiépült, a humánszolgáltatások kapacitása és igénybevétele összhangban van.

FŐ CÉLKITŰZÉS A MEGYE TÁRSADALMI-GAZDASÁGI SÚLYÁNAK ÉS BELSŐ KOHÉZIÓJÁNAK ERŐSÍTÉSE.

MEGYEI FEJLESZTÉSI IRÁNYOK:

- **NÖVEKVŐ VERSENYKÉPESSÉG:** elérhetőség javítása – kiemelten az M4 továbbépítése –, bővülő hozzáadott érték előállítás, növekedési zóna szervezése, megyeszékhely és a tiszántúli térségek gazdasági súlyának emelése.
- **NÉPESSÉGMEGTARTÁS – TÁRSADALMI FELZÁRKÓZÁS:** foglalkoztatás differenciált bővítése, népesség egészségi állapotának és képzettségének javítása, felsőfokú oktatás fejlesztése.
- **KEDVEZŐ ÁLLAPOTÚ KÖRNYEZET:** tájkonform mezőgazdaság- és turizmusfejlesztés, megújuló energiák alkalmazása, klímavédelmi intézkedések.
- **VONZÓ-ÉLHETŐ TELEPÜLÉSEK:** átfogó településfejlesztés a helyi közösségek bevonásával.
- **KIEGYENLÍTETTEBB TÉRSZERKEZET:** településközi munkamegosztás elmélyítése, Tisza-tavi turisztikai térség kiemelt kezelése.

HELYZETFELTÁRÁS – MEGALAPOZÓ MUNKARÉSZ

1. Jász-Nagykun-Szolnok megye külső környezetének vizsgálata

1.1. A térség fejlődésének, társadalmi, gazdasági, környezeti helyzetének azonosítása nemzetközi és hazai szinten

A Kormány az 1073/2020. (III. 5.) Korm. határozatával hozta létre a Creative Region – Határtalan fejlődés Északkelet-Magyarország – gazdaságfejlesztési zónát a Miskolc-Nyíregyháza – Debrecen – Szolnok tengelyre felfűzve Borsod-Abaúj-Zemplén, Szabolcs-Szatmár-Bereg, Hajdú-Bihar és Jász-Nagykun-Szolnok megyéket. A gazdaságfejlesztési zóna a Kormány az 1566/2020. (IX. 4.) számú határozatával két újabb megyével bővült. A határozat értelmében Heves és Nógrád megyék is részesei lettek az északkelet-magyarországi gazdaságfejlesztési zónának.

A régióalkotás célja Északkelet-Magyarországon egy Debrecen központú új típusú növekedési zóna kialakítása, amely egyfajta gazdasági ellenpólust képez az ország keleti felén, továbbá szorosan kapcsolódik a Kelet-Szlovákia, Kárpátalja és a Partium magyarság lakta élettereihez. Ezáltal is biztosítva a Kárpát-medencében a magyarság egységes előrelépését.

A gazdaságfejlesztési zóna 2030-ig szóló összehangolt fejlesztési elképzelései, stratégiái hozzájárulhatnak Jász-Nagykun-Szolnok megye gazdasági, társadalmi felzárkózásához.

Jász-Nagykun-Szolnok megye demográfiai adatairól összességében elmondható, hogy kedvezőtlen folyamatok játszódnak le a vizsgált időszak alatt, hiszen csökkenő lakosság, megyéből történő elvándorlás és elöregedés jellemzi. A munkapiaci trendek egyértelműen pozitívan alakultak a megyében, mivel mind a foglalkoztatottak száma, mind a foglalkoztatottak aránya nőtt a vizsgált időszak alatt. Bár a munkanélküliségi ráta magasabb volt a megyében, mint az országos érték, de csökkenő tendenciát mutat az érték. Országos viszonylatban is alacsonyak az átlag keresetek, ami miatt jelentős a munkavállalási célból ingázók száma, illetve az elvándorlás mértéke. Jász-Nagykun-Szolnok megyében is megindult az átlag keresetek, a jövedelem nagyságának a növekedése az országosnál és a fővárosi és nyugat-magyarországi jövedelmekhez képest magasabb ütemben.

Jász-Nagykun-Szolnok megye több települése is rendelkezik korszerű oktatási infrastruktúrával és színvonalas oktatással, több két tannyelvű általános iskola is működik, emellett széleskörű középiskolai és szakképzési kínálat áll rendelkezésre. Az oktatási intézmények jelentős része megújult az elmúlt években, korszerű infrastrukturális feltételek között látják el feladataikat. A városok oktatási adottságai összességében jónak tekinthetőek. A megyében három felsőoktatási intézménynek vannak oktatási egységei, campusai. A középiskolai képzés is vállalati együttműködésekkel és folyamatos fejlesztéssel próbál igazodni a megye gazdaságának igényeihez. A térség hosszú távú fejlesztése szempontjából kiemelt jelentőségű a tehetséges fiatal szakemberek megtartása és vonzása, ami már az oktatással elkezdődik és a megfelelő jövedelmi szintet biztosító munkalehetőségeket kínáló gazdasággal teljesebben ki.

Jász-Nagykun-Szolnok megye gazdaságáról elmondható, hogy növekvő pályán van. Minden főbb gazdasági mutató javult a vizsgált időszakban, ám eltérő mértékben. A megye adatai többnyire olyan ütemben növekednek, mint az országos átlag. A megyeszékhely Szolnok, valamint a Felső-Jászság településeinek adatai (árbevétel, foglalkoztatás és hozzáadott érték) minden esetben nagyobb éves növekedési rátát produkáltak, mint a referenciaérték. Ez egyértelműen arra utal, hogy a két térség gazdasága húzza a szűkebb és tágabb értelemben vett agglomerációt.

A megye húzóágazatai kiemelt szerepet töltenek be, hiszen a jármű- és gépipar, a vegyipar, a kereskedelem mindenütt a legnagyobbak között van, de emellett az elektronika és a szolgáltató szektor is kiemelt szerepet játszik. Ráadásul ezek az ágazatok komoly K+F+I potenciállal rendelkeznek, hiszen fejlesztésre költött kiadásuk közvetlenül az iparban, a gazdaságban hasznosul. Felsőoktatási és szakképzési együttműködések erősítik a megye népességmegtartó képességét, és hozzájárulnak a technológiai tudás megosztásához.

Az exportban is leginkább a húzóágazatok játszanak központi szerepet, részben amiatt, mert többnyire multinacionális vállalatcsoportok adják legnagyobb szereplőket. A szerepük miatt is kiemelten fontos, mert a megye településeinek, városainak gazdaságában rendkívül nagy súlyt tesznek ki, emiatt a helyi üzleti élet és az önkormányzatok költségvetése jelentős mértékben ezeken a nagyvállalatokon és gazdasági teljesítményükön múlik. A helyi adóbevételek közül az iparüzési adó adja a legnagyobb hányadot. Az iparüzési adó összegének alakulása összhangban van a helyi gazdasági növekedéssel.

Stratégiai ágazatként tekinthetünk a mezőgazdaságra, hiszen komoly fejlődési potenciál van benne. Noha nincs benne az 5 legnagyobb árbevételű ágazatban, de egyéni vállalkozói és őstermelői jövedelemforrásként, illetve a ráépülő feldolgozóipari kapcsolatokkal az agglomeráció és a vidék legfontosabb ágazatai között a helye. Kapcsolódása a turizmus-vendéglátás szektorhoz igen erős, ami segíti ezen ágazat kilábalását a 2020-as koronavírus okozta megtorpanásból. A turisztikát az egész megyében egy kihívásokkal szembesülő ágazatként tekinthetjük. Jász-Nagykun-Szolnok megyének csak a Tisza-tavi térsége tartozik a Kormány 429/2020. (IX. 14.) számú rendeletében meghatározott turisztikai térségek közé. A Tisza-tó mellett összehangolt, tudatos fejlesztésre van szükség a megye többi turisztikai szempontból fontos, kiemelkedő települése esetében.

A megyén belül számos ipari park is működik, azonban ezek változó infrastrukturális felszereltséggel, és kihasználtsággal rendelkeznek. Az elmúlt évek tapasztalatiból, a beruházások és az ipari parkokba betelepült vállalkozások számából jól látszik, hogy egy nemzetközi vállalat akkor fog itt komolyabb beruházást megvalósítani, ha az ipari park jól megközelíthető (közúton és vasúton), a terület elő van készítve a beruházásnak, és rendelkezik megfelelő közműkapacitással, elsősorban ipari árammal. Szükségesnek tartjuk a kategóriás irodaházak, inkubátorházak létesítését is mind a megyeszékhelyen, mind a Felső-Jászságban. A magas hozzáadott értékű szolgáltató szektor a jól felszerelt, globálisan versenyképes irodapiacot preferálja.

A terület éghajlati, domborzati és talajviszonyai alkalmassá teszik az agrárszektor számára is a hasznosítást, de az adottságok kifejezetten kedveznek a turisztikai potenciál kiaknázására. Ez egyrészt a megye termálföldi tartalékaira, a felszíni vizek változatos képére (tavak és folyóvizek), másrészt a domborzati viszonyokra és a természeti erőforrásokra építhet. Mindehhez hozzájárul a városok gazdag építészeti öröksége is.

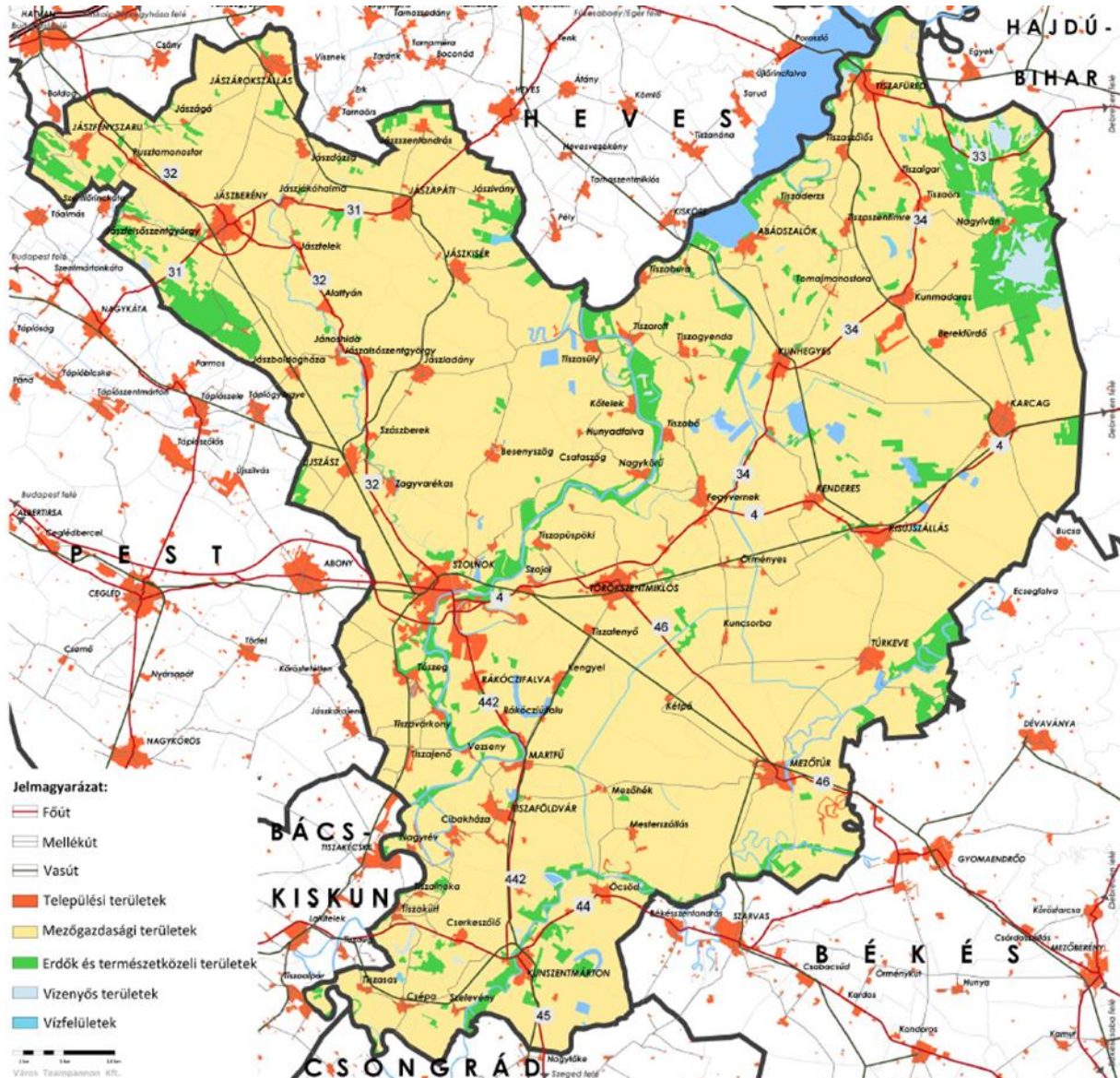
A megye geostratégiai helyzete kiváló, azonban Szolnok autópálya eléréssel sem rendelkezik. Szükséges mind a vasút-, mind a közúthálózat további fejlesztése: az M4 jelű autópálya Püspökladányig, majd onnan Debrecenig történő megépítése, az M44 jelű autópálya megyei szakaszának tovább építése, a tervezett M8 jelű autópálya Kecskemét – Szolnok közötti szakaszának, majd Szolnoktól északi irányba az M3 jelű autópályáig való kialakítása, a vasúti szárnyvonalak fejlesztése. Ezeket az infrastrukturális fejlesztéseket meg kell valósítani, minél rövidebb időtávon belül, ezzel is még jobban megerősítve a megye stratégiai szerepét.

A megye adottságai révén már eddig is komoly volt a nemzetközi és hazai befektetői érdeklődés egyrészt a megyeszékhely, másrészt a Felső-Jászság területére. Az élen a feldolgozóipari ágazatok jártak, hiszen legnagyobb összegben járműipari és gépipari beruházások valósultak meg. Az viszont jól látszik, a további fejlesztések nélkülözhetetlenek ahhoz, hogy továbbra is fennmaradjon a megyébe irányuló tőkeáramlás. Ez jelenti egyrészt a humán infrastruktúra fejlesztését, mivel a húzóágazatok emberi erőforrás igénye többnyire specifikus szaktudást és nyelvtudást igényel. Ennek következtében a társadalmi innováció nemcsak az oktatási fejlesztéseket jelenti, hanem magában foglalja a kulturális infrastruktúra, a humáninfrastruktúra, az egészség és sport célú fejlesztéseket és a K+F+I potenciál növelését. Másrészt a területi infrastruktúra fejlesztését, kiemelt hangsúllyal a közúthálózat fejlesztését. A települések fejlesztései során a modern smart megoldásokat amiatt is kell elterjeszteni, mert ez a zöld gazdaság és a környezet fejlesztéséhez is aktívan hozzájárul, így együtt segítve a vonzó üzleti környezet kialakítását és a területi egyenlőtlenségek csökkentését. Harmadrészt a gazdasági infrastruktúra fejlesztésével a gazdasági versenyképesség javítását érheti el a megye, mivel mind az ipari parki infrastruktúra, mind a stratégiai ágazatok (húzóágazatok, agrárium és turisztika) célzott fejlesztése kulcskérdés a megye hosszú távú céljainak elérése érdekében.

1.2. A nagytársadalmi összefüggések vizsgálata

Jász-Nagykun-Szolnok megye 1876-ban jött létre a történelmi Jász Kerületből, Nagykun Kerületből és Külső-Szolnok vármegyéből. Mai alakzata lényegében az 1950-es átszervezéskor rögzült. A két magyarrá lett keleti nép lakta és a tiszai megyerészek együttélése és összetartozása alföldi léptékben már-már tradicionális. Ezt erősítette az is, hogy a megye központja nem egyik nagy és történelmi városa, hanem a kor adottságai között kedvező fekvésű és akkor növekvő gazdasági súlyú, modernizálódó Szolnok lett.

Jelenleg 78 település alkotja a megyét (1. ábra), közülük Abádszalók, Besenyszög, Fegyvernek, Jászapáti, Jászárokszállás, Jászberény, Jászfényszaru, Jászkisér, Karcag, Kenderes, Kisújszállás, Kunhegyes, Kunszentmárton, Martfű, Mezőtúr, Rákóczi falva, Szolnok, Tiszaföldvár, Tiszafüred, Törökszentmiklós, Túrkeve és Újszász bír városi ranggal. A közigazgatásban 9 járásra tagolódik, amelyeknek székhelyei: Jászapáti, Jászberény, Karcag, Kunhegyes, Kunszentmárton, Mezőtúr, Szolnok, Tiszafüred és Törökszentmiklós.



1. ábra: Jász-Nagykun-Szolnok megye és települései

Forrás: Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Területfejlesztési Koncepció 2014-2020

Ez a város mindig fontos pont volt a Duna-völgyi kelet-nyugati nemzetközi tranzitforgalomra merőleges akadályt képező Tiszán való átkelés folyamatos lehetősége miatt az ország keleti felében. Ezt a szerepét az ipari forradalom keretében gyorsan kiépülő vasúthálózat egy évszázadra el is túlozta a regionális közlekedési csomópont vélelmét keltve és ehhez kötődve gazdaságában és intézményeiben méretéhez képest a megye rovására is túlfejlesztve a várost. A közúti közlekedés előtérbe kerülése ismét csak klasszikus átkelőhellyé tette Szolnokot, ami együtt járt ugyan a gyorsforgalmi úti kapcsolódás megoldásának elhúzódásával és a két folyó három partján fekvő város tartós belső közlekedési gondjaival, a korábbi gazdasági és intézményi szerep csökkenésével, de lehetővé tette egy megújuló, élhető megyeszékhely formálódását és a megye többi térsége és városa új erőre nyeresét is.

Napjainkra a megye két regionális léptékű térségi szervező központjává az igazgatási-szolgáltató funkciójú megyeszékhely és a termelési központtá fejlődött Felső-jászsági ipari agglomeráció (Jászberény – Jászfényszaru – Jászárokszallás háromszög) vált. A rurálisabb tiszántúli térségekben a

középfokú központi jellegű, de csak helyi léptékű gazdaságú Karcag, Mezőtúr és Tiszafüred lát el térszervező szerepet. A megyeszékhelyhez viszonylag kiterjedt település-együttes kapcsolódik, amelynek társközpontja a termelési központ jellegű Törökszentmiklós és Martfű.

Ezen belső változások hatással voltak a nagytárségi kapcsolatokra is, amelyek közül egyre inkább az erőteljesen formálódó budapesti metropolisz térség hatása vált dominánssá.

A megye a mai Magyarország keleti felének közepén, a Tisza folyó által markánsan kettéosztva elterülő alapvetően sík vidék, az ún. Közép-Tisza-vidék. Területét északról a Mátra hordalékkúpja, keletről a Hortobágy, délről a Hármaskörös völgye, nyugatról a Homokhátság és a Gödöllői-dombság határolják. A térséget a Tisza fúzi fel északról délre, inkább elválasztva, mint összekötve az egykori nagytárségen elterülő nyugati és keleti megyerészeket.

A globális és regionális térszerkezeti erővonalak a 21. század elején a közelmúlt változásai és fejlesztései nyomán elkerülnek, vagy csak érintik a megyét. A legnagyobb változást a 4. sz. főút és a 100. sz. vasúti fővonal szerepének múlt századvégi csökkenése jelentette a nemzetközi kapcsolatok átstrukturálódása miatt. A változások Szolnok vasúti csomóponti és logisztikai szerepét számottevően csökkentették. A Budapest – Szolnok – Debrecen – Nyíregyháza – Záhony közlekedési főirány korábbi térszervező szerepének utóregzése volt az Észak-alföldi régió létrehozása, ami valós gazdasági és térségi kötődések hiányában csak újraelosztási szint volt és területi statisztikai egység – NUTS II – maradt. Létevel nem hatott kedvezően a megye fejlődésére az újévezred elején, mivel a formalizált kapcsolati- és intézményrendszert eltérítette a tényleges alapoktól.

Napjainkban a nemzetközi gazdaság meghatározó növekedési tengelye és közlekedési folyosója a Duna-völgyéhez igazodó Belgrád – Szeged – Kecskemét – Budapest – Győr – Bécs főirány. Ez a Balkán és a Nyugat-Európa Bécsi-medencén keresztüli összeköttetését biztosítja hagyományosan. Hazánkban ez az M5 – M0 – M1 tengelyt jelenti. Ehhez kapcsolódnak Szegednél, illetve Kecskemétnél Románia Déli-Kárpátok két oldalán (Dél-Erdély, Olténia, Munténia) kialakult gazdasági centrumait feltáró gyorsforgalmi utak. Magyarországon ezek az M43, illetve M44, az utóbbi halad át a megyén a Tiszazugban. Az M5 tengelyre való felfűződés lehetőséget a formálódó Szolnok-Kecskemét együttműködés alapozhatja meg, ennek fizikai feltétele az M8 megépülése a két megyeszékhely között.

A másik hazai növekedési tengely az M3 és a 80. sz. vasúti fővonallal összekötött Budapest – Hatvan – Miskolc irány. Ehhez erőteljesen kapcsolódnak a Felső-Jászság ipari és a Tisza-tavi térség turisztikai települései.

A nemzetközi jelentőségűvé vált fővárosi agglomeráció országban betöltött súlya és a társadalmi-gazdasági fejlődés szuburbanizációs tendenciái nyomán kibontakozott egy Budapest metropolisz térség. Ennek potenciális külső gyűrűjén elhelyezkedő társközpont Szolnok és Jászberény. A Jászság gazdasági súlya, közelsége és M3 általi feltártsága miatt már-már része a metropolisz térségnek, míg a megyeszékhely és település-együttese erőteljesebb kapcsolódását hátráltatja az M4 megvalósításának sorozatos elhúzóda.

A megyét északról délre átszelő Tisza a valós nemzetközi regionális együttműködés egyetlen lehetőségét adja a vízgazdálkodás és a környezetvédelem terén. Ezt segítő jött létre a Tisza-Ökorégió létrehozását célzó koncepció megyei szinten, míg Szolnok a Tisza fővárosaként határozta meg a város fejlődési irányát.

A megye 7 megyével való szomszédságából következik a minden irányú nyitottsága. A hagyományok, a földrajzi korlátok, a kiépült infrastruktúra és a településhálózat által meghatározva Heves, Pest és Bács-Kiskun megyék, illetve a főváros felé erőteljesek a kapcsolatok minden szinten. Békés és Csongrád-Csanád megyék irányába a szomszéd települések szintjén léteznek megyehatáron átnyúló együttműködések. Hajdú-Bihar felé pedig hivatalos és szervezett szolgáltatást igénybe vevő kapcsolódás a jellemző.

Sajátos együttműködési forma a 4 megye periferiáit összekötő Tisza-tó tájéka fejlődését elősegítő térségi fejlesztési tanácsi szerveződés.

A megyén belüli Tiszához kapcsolódó térszerkezeti törésvonal eltérő lehetőséget ad a megye nyugati és keleti felének. A Jászság és Dél-Heves térségében Jászberény – Jászfényszaru – Jászárokszállás – Hatvan – Gyöngyös központú új nemzetközi léptékű növekedési zóna fejlődik, míg Szolnok – Cegléd – Kecskemét térségében potenciálisan hasonló bontakozhat ki. Mindkettő a Budapest metropolisz térségének részévé fog válni. Az M44 által feltárt Tiszazug kapcsolataiban is léptékváltás alakulhat ki. A megye keleti felének térségi központjai – Tiszafüred, Karcag, Mezőtúr – gazdaságának foglalkoztatási célzatú megerősödése tájszervező szerepüket fokozhatja. Együttműködésüket a megye nyugati felével fokozni szükséges.

Az együttműködés és kapcsolatrendszer új formája a megyei székhelyű ipari, kereskedelmi és szolgáltató vállalkozások regionális hálózatosodása (Jász Plasztik, Szatmári Kft, Coop-Star, Coop-Szolnok, Tiszamenti Regionális Vízművek). Ez a megye gazdasági súlyára is kedvező hatással van.

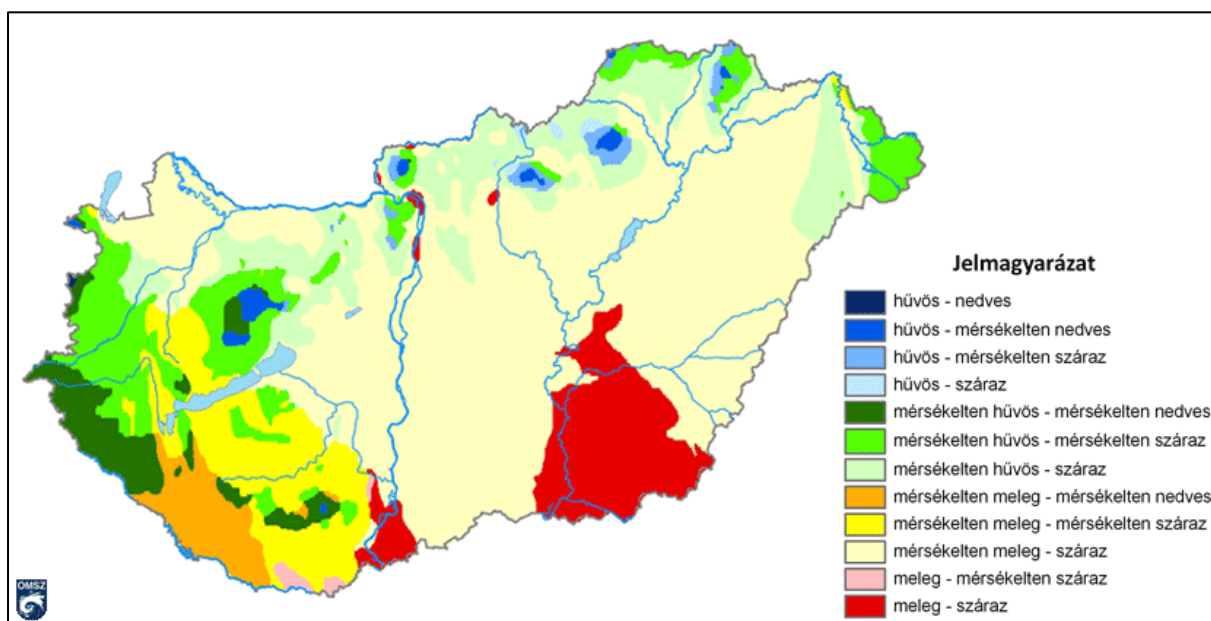
2. Jász-Nagykun-Szolnok megye adottságainak, belső erőforrásainak elemzése területi bontásban, térképi megjelenítésekkel

2.1. Természeti adottságok

Jász-Nagykun-Szolnok megye 5.581 km² összterületű. A jelenleg tökéletes síkságnak számító terület alatt harmad- és negyed időszi rétegek vannak; a 2000-4000 méter vastag üledékek hév- és gyógyvizekben gazdagok. A tengerszint feletti magasság 80 és 105 méter között változik, jellemzően 90 méter körül alakul. A megye területe természetföldrajzilag az Alföld hat középtájához tartozik, amely tizennyolc kistájra terjed ki. A megye területének döntő része a Közép-Tiszavidék középtájához tartozik, amelyből a Szolnoki-ártér, a Szolnok-Túri-sík, a Tiszazug, a Jászság, a Tiszafüred-Kunhegyesi-sík kistájak említhetők meg elsősorban, de a Hortobágy, a Borsodi-ártér és a Hevesi-ártér kistájak egyes részei is átnyúlnak a megyébe. További három középtáj érinti még a megyét, a Duna-Tisza közti síkvidék (pl. a Gerje-Perje sík által), az Alsó-Tiszavölgy, illetve az Észak-alföldi-hordalékkúp-síkság középtájak kisebb részei.

A mai terület arculatának kialakításában – a megyét 150 km hosszan érintő – Tisza döntő szerepet játszott, kevésbé ismert tény, hogy a folyó csak néhány ezer éve, a holocénban jelent meg e tájon. A mellékfolyók közül a Zagyva Szolnoknál egyesül a Tiszával, míg a Hármas-Körös a megye déli részét érinti. A megye állóvizeinek nagy többsége, a morotvák, a Tisza szabályozásának eredményeképpen alakultak ki (pl. Alcsi-Holt-Tisza). A felszíni vízfolyások speciális kategóriáját jelentik a megyében nagy számban (az országos átlagnál magasabb arányban) megtalálható úgynevezett kettősfunkciójú csatornák, melyek a belvizek levezetésére, illetve öntözési célra szolgálnak.

A Kárpát-medence közepén fekvő Jász-Nagykun-Szolnok megye éghajlata kontinentális. Fekvésének köszönhetően az ország legkontinentálisabb része, ahol a legmelegebb, de ugyanakkor a legszárazabb a nyár, de itt a legnagyobb a hóingás értéke is. A megye jelentős része a mérsékelt meleg-száraz, illetve a délkeleti szeglete a meleg-száraz klímatautomatumba tartozik (2. ábra). Az éves átlaghőmérséklet a megye teljes területén 10-11°C. A napsütéses órák száma 2100 óra/év körül alakul. A csapadék mennyisége jellemzően 500-550 milliméter körül alakul, de ennek évi eloszlása változatos. A legkevesebb csapadékot sokéves átlagban az alacsony fekvésű Tisza-völgy kapja, értéke nem éri el az 500 mm-t. Az uralkodó szélirány az északnyugati és északkeleti, az évi átlagos szélesség a megye területén az 1,5-3,5 m/s tartományban változik. A szélnek jelentős szerepe, hatása van a szántóterületek deflációjában.



2. ábra: Magyarország éghajlati körzetei

Forrás: https://www.met.hu/eghajlat/magyarorszag_eghajlata/altalanos_eghajlati_jellemzes/altalanos_leiras/

A szélsőséges időjárási körülmények Jász-Nagykun-Szolnok megyét sem kerülik el. A hirtelen lezúduló nagy intenzitású (szélsőséges) csapadékok ugyanúgy jellemzőek, mint a hosszú aszályos, csapadékmentes napok. A szélsőséges időjárási események a megyénkben is egyre gyakrabban fordulnak elő, köszönhetően az éghajlatváltozásnak. A sokéves átlagok alapján az éves átlaghőmérséklet értéke folyamatosan növekszik, a melegedés leginkább a nyári hónapok hőmérsékletében a legnagyobb mértékű. Jász-Nagykun-Szolnok megye területén a melegedés mértéke, az éves átlaghőmérséklet változásának a mértéke az 1,2-1,4°C közötti tartományokba esik. A megye keleti területein jelentősebb a növekedés. Az éves csapadékmennyiség országos átlagban

folyamatosan csökken, a területi eloszlás rendkívül változatos. Az utóbbi években a szélsőséges viszonyok a meghatározóak.

Általánosságban megállapítható, hogy a megye területe száraz, gyér lefolyású, erősen vízhiányos terület. Jelentős folyói a Tisza és Hármas-Körös, kis vízhozamú vízfolyás a Zagyva, a Tarna, valamint az erősen módosított, vagy mesterségesen épített belvíz és öntöző csatornák. A síkvidéki jelleg miatt a csatorna sűrűség jóval meghaladja az országos átlagot. Ezek a csatornák általában a vízvezetést szolgálják, jelentős hosszban kettős rendeltetésük van, a mezőgazdasági öntözési igények kielégítésére. A megye középső és keleti részében számos állóvíz található, melyek nagy része mesterséges, gazdasági érdekből kialakított halastó, kisebb részben belvíztározó, de a folyók mentén (a mentett és a hullámtérben) a szabályozásból eredően a holtágak száma is magas. A talajvíz mélysége változó: általában 2-4 m az évszakonkénti ingadozás mellett a déli területeken 4-6 m közötti. Mértékadó belvízi helyzetben azonban főleg Karcag, Kisújszállás, Mezőtúr térségében megközelíti a talajfelszínt is. A rétegvizek mennyisége elegendő a vízigények kielégítése szempontjából. A rétegvizek speciális típusa, a 30°C-ot meghaladó hőmérsékletű vizek, vagyis a termákvizek aránya magas.

A talajképző kőzetek a megyében: infúziós lösz, agyagos lösz és agyag. A genetikus talajosztályozás szerint a megye talajai mezősi, réti, szikes és öntés főtípusokba tartoznak. A csernozjom típusú talajok a legjelentősebbek a megyében, de az öntéstalajoktól a barna erdő talajokig minden típus előfordul itt (1. táblázat). A csernozjom talajok miatt Magyarország egyik legnagyobb agrártérségének számít a megye területe.

1. táblázat: Jász-Nagykun-Szolnok megye talajtípusai és területi kiterjedésük

Forrás: <http://hdl.handle.net/2437/79692>

Talajtípus Agrotopo kódja	Talajtípus megnevezése	Terület	
		(ha)	(%)
02	Futóhomok	3 420	0,62
03	Humuszos homok talaj	13 280	2,40
10	Kovárányos barna erdőtalaj	2 140	0,39
12	Csernozjom jellegű homoktalaj	10 520	1,90
14	Alföldi mészlepedékes csernozjom	45 020	8,14
15	Mélyben sós alföldi mészlepedékes csernozjom	5 450	0,99
16	Réti csernozjom	124 930	22,60
17	Mélyben sós csernozjom	25 300	4,58
18	Mélyben szolonyeces réti csernozjom	7 050	1,28
22	Réti szolonyec	40 240	7,28
23	Sztyeppesedő réti szolonyec	75 370	13,64
24	Szolonyeces réti talaj	43 960	7,95
25	Réti talaj	100 140	18,12
26	Réti öntéstalaj	55 920	10,11
Összesen:	-	552 740	100
<i>Tó</i>	-	3 460	-
<i>Település</i>	-	4 560	-
Megye összesen:	-	560 760	-

2.2. Természetvédelem

Jász-Nagykun-Szolnok megye területe öt nemzeti park igazgatóság működési területéhez tartozik:

- Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság
- Körös-Maros Nemzeti Park Igazgatóság
- Bükk Nemzeti Park Igazgatóság
- Duna-Ipoly Nemzeti Park Igazgatóság
- Kiskunsági Nemzeti Park Igazgatóság

A fenti nemzeti park igazgatóságok közül a működési terület szempontjából, illetve a védett természeti területek nagyságából a Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság kezeli a legtöbb megyei védett területet.

2.2.1. Országos jelentőségű védett természeti területek

Jász-Nagykun-Szolnok megye teljes területének mintegy 3,8%-a (21.250 hektár) országos jelentőségű védett természeti terület, melyek a következők:

- A Körös-Maros Nemzeti Park területegységei – Kisújszállás, Kunszentmárton, Mesterszállás, Mezőtúr, Öcsöd, Szelevény, Tiszaföldvár és Túrkeve térségében
 - Körös-ártér: a terület Kunszentmárton, Mesterszállás, Mezőtúr, Öcsöd, Szelevény és Tiszaföldvár települések külterületi részein érinti megyénket.
 - Dévaványai-Egcségi puszták: nagykiterjedésű, mozaikos elhelyezkedésű fátlan gyeppei Túrkeve, továbbá Kisújszállás külterületét érinti.
- A Hortobágyi Nemzeti Park területegységei – Kunmadaras, Nagyiván, Tiszafüred térségében
 - A Nemzeti Park összes területének közel 15%-a négy megyénkben lévő településre esik, melyek a Kunkápolnási mocsár elnevezésű területrészen Karcag, Kunmadaras, Nagyiván külterületét, az Egyek-Pusztakócsi mocsarak területegységen belül Tiszafüred külterületét érintik, összesen 12.219 ha nagyságban.
 - Tisza-tó: megyénk területét Tiszafüred tározóba eső részterületein érinti.
- A Kiskunsági Nemzeti Park területegysége – Tiszasas térségében
 - A Lakitelek és Tiszaalpár között fekvő terület a mozaikos elhelyezkedésű Kiskunsági Nemzeti Park részterülete 7. sorszámmal, nagysága 1038 ha. Megyénket Tiszasas külterületén érinti.
- Közép-tisza Tájvédelmi Körzet – megyénkben 27 Tisza-menti település külterületén
 - A tájvédelmi körzet területei a Tisza folyó hullámterében található. A kihirdetés szerint maga az árvízvédelmi töltés is része a tájvédelmi körzetnek, mint a védett hullámtér határa. A hullámtér egyben ökológiai folyosóként is funkcionál, amely az ökológiai háló egyéb elemei és a további magterületek közötti kapcsolatot biztosítja.
 - Jász-Nagykun-Szolnok megyében érintett települések: Besenyszög, Cibakháza, Csataszög, Csépa, Fegyvernek, Kőtelek, Martfű, Nagykőrű, Nagyrév, Rákóczifalva, Rákócziújfalu, Szajol, Szolnok, Tiszabura, Tiszabő, Tiszaföldvár, Tiszainoka, Tiszajenő, Tizsakürt, Tizsapüspöki, Tiszaroff, Tiszasas, Tizsasüly, Tiszavárkony, Tószeg, Törökszentmiklós, Vezseny
- Hevesi füves puszták Tájvédelmi Körzet – Jászivány térségében
 - A tájvédelmi körzet megyénk települései közül Jászivány külterületét érinti.

- Tápió-Hajta vidéke Tájvédelmi Körzet – Újszász térségében
 - A tájvédelmi körzet Újszász külterületén érinti megyénk területét.
- Kecseri puszta Természetvédelmi Terület – Karcag külterületén
 - A hajdan nagy kiterjedésű, mocsarakkal tarkított nagykunsgái puszták utolsó maradványai és az itt kialakult élővilág védelme érdekében 1993-ban 1.226 ha-on nyilvánították védetté. Karcag külterületének nyugati részén helyezkedik el.
- Tiszaigari Arborétum Természetvédelmi Terület
 - 1976-ban 20 hektárnyi részét természetvédelmi területté nyilvánították.
- Tiszakürti Arborétum Természetvédelmi Terület
 - Az arborétum a Tisza-gát mentén fekszik. A talajvíz a növények számára könnyen elérhető és kedvező a nyári félelvi hőösszeg is. Ezeknek köszönhető, hogy a Tisza egykori árterületén kialakult öntéstalajon a növények kiválóan növekednek. Az arborétum alapállományát adó természetes, illetve természetes összetételű erdő fő fajtái a kocsányos tölgy, a pannon kőris és a mezei juhar. Területe mintegy 60 ha.
- Zádor-híd és környéke Természetvédelmi Terület – Karcag külterületén
 - A terület védetté nyilvánításának célja nem csak a kultúrtörténeti értéként is jelentős híd megóvása, hanem a jellemző hagyományos pásztorkodás eredeti környezetben történő bemutatása is.

Ezen kívül „ex-lege”, azaz törvény általi védettséget élvez „a természet védelméről” szóló 1996. évi LIII. törvény 23. § (2) bekezdése szerint - a törvényi felsorolásban szereplők közül a megye területén előforduló - 2 lúp, 9 szikes tó, 147 kunhalom található.

2.2.2. Natura 2000 hálózat Jász-Nagykun Szolnok megye területén

Tájvédelmi szempontból a megye legértékesebb területei egybeesnek a természeti védettség alatt álló védett- és Natura 2000 területekkel, mivel ezen területegységekben a terület-felhasználási kategóriák megjelenése, alkalmazása a természetvédelmi törvény, valamint a Natura 2000 területekre vonatkozó Kormányrendeletekben foglaltakra tekintettel bizonyos korlátozás alá esik.

Magyarország az Európai Unióhoz való csatlakozással vállalta, hogy az Unió jogrendjét a hazai szabályozásba beépíti, így hazánkra is érvényes a Madárvédelmi- és az Élőhelyvédelmi Irányelv. Előbbi a tagállamok területén természetes módon előforduló madárfajok védelmét, utóbbi a közösségi szempontból értékes egyéb állat- és növényfajok, valamint élőhely-típusok megőrzését írja elő.

Az Irányelvek értelmében a közösségi jelentőségű természetes élőhelyek, valamint állat- és növényfajok védelmére területek kijelölése történt meg, amelyek így az EU ökológiai hálózatának, a Natura 2000 hálózatnak a részeivé váltak.

Különleges madárvédelmi területek (SPA): 7916 db ingatlan, valamint kiemelt jelentőségű természetmegőrzési területek (SAC): 6531 db ingatlan.

Az átfedéseket figyelembe véve a megye teljes területének mintegy 12%-a 66.900 hektár tartozik a Natura 2000 hálózatba:

- Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság kezelésében: 4 SPA, 27 SAC

- különleges madárvédelmi területek (SPA): HUHN10002 Hortobágy (a Tisza tóval együtt); HUHN10003 Bihar; HUHN10004 Közép-Tisza; HUHN10005 Jászság
- kiemelt jelentőségű természetmegőrzési területek (SAC): HUHN20002 Hortobágy; HUHN20003 Tisza tó
- HUHN20015 Közép-Tisza; HUHN20074 Alattyáni Berki erdő; HUHN20076 Borsóhalmi legelő; HUHN20077 Jászfényszaru erdő; HUHN20078 Jászsági Zagyva; HUHN20079 Pusztamizei erdő; HUHN20081 Újszász-Jászboldogházi gyepek; HUHN20085 Jászapáti – Jászkiséri szikések; HUHN20089 Alsó-Zagyva hullámtere; HUHN20138 Aranyosi legelő; HUHN20139 Szalóki Nagy-fertő; HUHN20140 Úrbéri legelő; HUHN20141 Tiszaigari – Tiszaörsi körtvélyes; HUHN20144 Kenderesi legelő; HUHN20145 Kecskeri puszta és környéke; HUHN20146 Hegyesbor; HUHN20148 Pásztói legelő; HUHN20149 Mezőtúri Szandazugi legelő; HUHN20152 Kunszentmárton – Bábockai legelő; HUHN20153 Szelevényi tóköz; HUHN20154 Csépa – Szelevényi gyepek; HUHN20155 Cserkei Nagy-fertő; HUHN20156 Tiszasasi láp legelő; HUHN20157 Tiszaugi körtvélyes és bokros; HUHN20158 Tizsakúrti – Tiszainokai gyepek
- Körös-Maros Nemzeti Park Igazgatóság kezelésében: 1 SPA, 3 SAC
 - különleges madárvédelmi terület (SPA): HUKM10003 Dévaványai sík
 - kiemelt jelentőségű természetmegőrzési területek (SAC): HUKM20014 Dévaványa környéki gyepek; HUKM20015 Hortobágy-Berettyó; HUKM20017 Hármaskörös
- Bükk Nemzeti Park Igazgatóság kezelésében: 1 SPA, 2 SAC
 - különleges madárvédelmi terület (SPA): HUBN10004 Hevesi sík
 - kiemelt jelentőségű természetmegőrzési területek (SAC): HUBN20041 Pélyi szikések; HUBN20042 Boldogi Vajda-rét
- Duna-Ipoly Nemzeti Park Igazgatóság kezelésében: 1 SPA, 1 SAC
 - különleges madárvédelmi terület (SPA): HUDI10004 Jászkarajenői puszták
 - kiemelt jelentőségű természetmegőrzési területek (SAC): HUDI20025 Hajta mente
- Kiskunsági Nemzeti Park Igazgatóság kezelésében: 1 SPA, 1 SAC
 - különleges madárvédelmi terület (SPA): HUKN10004 Tisza Alpár-Bokrosi ártéri öblözete
 - kiemelt jelentőségű természetmegőrzési területek (SAC): HUKN20028 Tisza Alpár-Bokrosi ártéri öblözete.

2.2.3. Helyi jelentőségű védett természeti területek Jász-Nagykun-Szolnok megyében

Helyi jelentőségű védett természeti területeknek nevezzük a települési önkormányzat által, rendeletben védetté nyilvánított természeti területeket. Védelmi kategóriájukat tekintve lehetnek természetvédelmi területek (TT) vagy természeti emlékek (TE) is. Jász-Nagykun-Szolnok megyében 50 db helyi jelentőségű védett természeti terület található. A legtöbb Jászberény városában került kijelölésre: 18 db.

2.2.4. Érzékeny Természeti Területek (ÉTT) Jász-Nagykun Szolnok megye területén

Az érzékeny természeti területek olyan extenzív művelés alatt álló területek, amelyek a természetkímélő gazdálkodási módok megőrzését, fenntartását, ezáltal az élőhelyek védelmét, a

biológiai sokféleség fennmaradását, a tájképi és kultúrtörténeti értékek megóvását szolgálják. E területek különleges, illetve sérülékeny természeti, környezeti értékekkel bírnak, és ezek megőrzése speciális gazdálkodási rendszer alkalmazását, rendszabályok, technológiai előírások betartását kívánja meg a gazdálkodótól. A gazdálkodó ezen előírások betartása esetén normatív, föld-alapú, vissza nem térítendő támogatásban, a gazdálkodása kedvező környezeti teljesítményeiért nyújtott kifizetésben részesül.

Jász-Nagykun-Szolnok megyében az érzékeny természeti területekre vonatkozó szabályokról szóló 2/2002. (I. 23.) KöM-FVM számú együttes rendelet 2. számú mellékletében az alábbi települések kerültek felsorolásra:

I. Kiemelten fontos ÉTT-ek térségei

3.1.1. Hevesi-sík – Jászivány, Jászkisér

5.1.1. Turjánvidék – Tiszajenő, Tiszavárkony, Tószeg

7.1.2. Hortobágyi Nemzeti Park védőzónája – Karcag, Kenderes, Kisújszállás, Kunhegyes, Kunmadaras, Nagyiván, Tiszafüred, Tiszaigar, Tiszaörs

8.1.2. A Tisza homokhátsági vízgyűjtője – Tisasas, Tiszaug

9.1.1. Dévaványa környéke – Karcag, Kisújszállás, Mezőtúr, Túrkeve

II. Fontos ÉTT-ek térségei

5.2.1. Hajta és Tápió-mente – Jászberény, Jászboldogháza, Jászfelsőszentgyörgy, Jászfényszaru, Újszász

7.2.1. Bihari-sík – Karcag

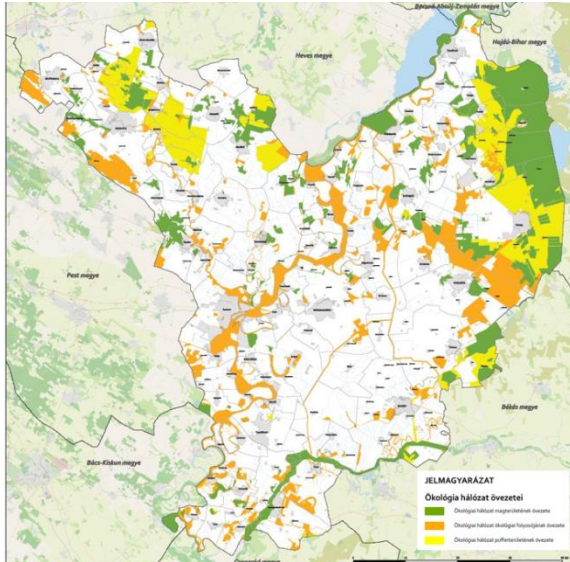
9.2.2. Körösszög – Öcsöd, Kunszentmárton, Szelevény.

2.2.5. Nemzeti Ökológiai Hálózat

Az országos területrendezési tervben megállapított övezet, amelybe az országos jelentőségű természetes, illetve természetközeli területek és az azok között kapcsolatot teremtő ökológiai folyosók egységes, összefüggő rendszere tartozik, és amelynek részei a magterületek, az ökológiai folyosók és a pufferterületek.

- magterület: kiemelt térségi és megyei területrendezési tervekben megállapított övezet, amelybe olyan természetes vagy természetközeli élőhelyek tartoznak, amelyek az adott területre jellemző természetes élővilág fennmaradását és életkörülményeit hosszú távon biztosítani képesek és számos védett vagy közösségi jelentőségű fajnak adnak otthont
- ökológiai folyosó: kiemelt térségi és megyei területrendezési tervekben megállapított övezet, amelybe olyan területek (többnyire lineáris kiterjedésű, folytonos vagy megszakított élőhelyek, élőhely-sávok, élőhely-mozaikok, élőhely-töredékek, élőhely-láncolatok) tartoznak, amelyek döntő részben természetes eredetűek és amelyek alkalmasak az ökológiai hálózathoz tartozó egyéb élőhelyek (magterületek, pufferterületek) közötti biológiai kapcsolatok biztosítására
- pufferterület: kiemelt térségi és megyei területrendezési tervekben megállapított övezet, amelybe olyan rendeltetésű területek tartoznak, melyek megakadályozzák vagy mérséklék azoknak a tevékenységeknek a negatív hatását, amelyek a magterületek, illetve az ökológiai folyosók állapotát kedvezőtlenül befolyásolhatják vagy rendeltetésükkel ellentétesek

Jász-Nagykun-Szolnok megyében az ökológiai hálózat legfontosabb elemei a folyó völgyek (Tisza, Körös, Zagyva), valamint a hortobágyi és jászvári területek védett természeti területei. Megyénkben a magterületek a természetvédelmi oltalom alatt álló, valamint Natura 2000 területek, az ökológiai folyosók a három nagy vízfolyásunk, illetve a nagyobb csatornák mentén találhatóak (3. ábra).



3. ábra: Ökológiai hálózat övezetei

Forrás: http://tfi.jnsm.hu/wp-content/uploads/sites/5/2020/05/3.1.-sz.-m.-Okologiai_halozat_100e.pdf

2.3. A táj jellemzői (tájszerkezet, tájhasználat, tájjelleg, tájkép), tájvédelem

Jász-Nagykun-Szolnok megye az Alföld nagytájunk közepén fekszik. Területe hat középtáj tizenhét kistájára terjed ki (2. táblázat). A megye nagyobb része tökéletes ártéri síkság. A monoton sík tájképet az épített környezet, a felszíni vízfolyások, tavak töltéskoronái és az „ex-lege” védett kunhalmok kiemelkedései törlik meg.

A nagy kiterjedésű sík felszín, valamint a jó minőségű talajtípusok együttesen járulnak hozzá a megye agrár jellegéhez, a kimagasló mezőgazdasági tevékenységekhez. A nagy kiterjedésű kultúrtájak, egybefüggő mezőgazdasági művelés alatt álló táblák abszolút jellegzetes tájképi elemei a megyének.

2. táblázat: Jász-Nagykun-Szolnok megye területe által érintett közép- és kistajak

Forrás: <http://hdl.handle.net/2437/79692>

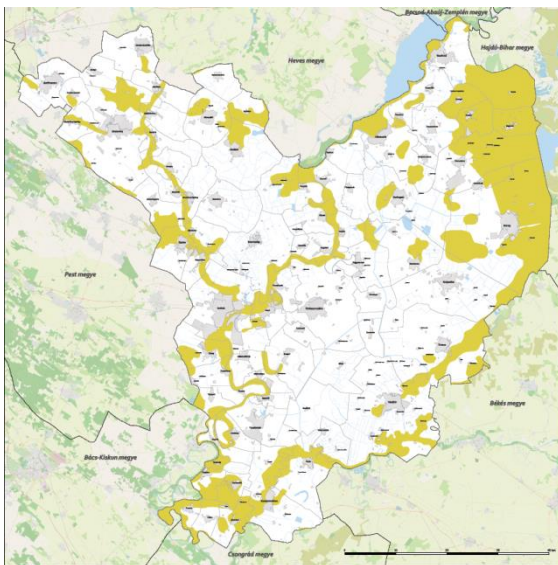
Középtáj megnevezése	Kistáj megnevezése	Kistáj kódja
Duna-Tisza közti síkvidék	Gerje-Perje-sík	1.2.11
	Pilis-Alpári-homokhát	1.2.12
Közép-Tiszavidék	Borsodi-ártér	1.7.12
	Hevesi-ártér	1.7.13
	Szolnoki-ártér	1.7.14
	Jászság	1.7.15
	Tiszafüred-Kunhegyesi-sík	1.7.21
	Szolnok-Túri-sík	1.7.22
	Tiszazug	1.7.23
Alsó-Tiszavidék	Hortobágy	1.7.31
	Dél-Tiszai-völgy	1.8.12
Észak-Alföldi Hordalékkúp-síkság	Hatvani-sík	1.9.11
	Gyöngyösi-sík	1.9.21
	Hevesi-sík	1.9.22
Berettyó-Körösvidék	Déaványai-sík	1.12.11
	Körösmenti-sík	1.12.23
Körös-Maros köze	Békési-sík	1.13.21
	Körösözög	1.13.23

A jellemző tájhasználat alapján a megye területe az alábbi főbb tájegység típusokra osztható:

- lakó táj
 - Ebbe a kategóriába tartozik a megye 78 db települése, az elmúlt évszázadok alatt kiépült művi környezettel együtt. A településeket vonalas infrastruktúra létesítmények (utak, vasút, közművezetékek) kötik össze.
- ártéri táj
 - A Tisza folyó és mellékvízfolyásainak (Zagyva, Körös) hullámterei, árterei, holtágai és vizes élőhelyei tartoznak e tájegységbe. A működését az érintett térség, térségek vízháztartási viszonyai határozzák meg. Kiemelt feladatok a táj megőrzése, funkcionális kapcsolatainak biztosítása érdekében a vízgazdálkodás, a vízvédelem, az árvízvédelem és a természetvédelem. A mezőgazdasági tevékenység speciális eleme az ártéri tájgazdálkodás. A Tisza völgyében a turisztikai hasznosítás is egyre jelentősebb mértékű. Szabadvízű strandok, kikötők kerültek kiépítésre az elmúlt években.
- üdülő táj
 - A legjelentősebb, klasszikus értelemben vett üdültáji funkció a megye Tisza-tavi térségére jellemző Tiszafüred és Abádszalók közötti szakaszra gondolva. A Tisza-tó térsége turisztikai szempontból a megye egyetlen kiemelt turisztikai térsége is egyben. A gazdasági jelentősége egyre inkább felértékelődik, köszönhetően a turizmus-vendéglátás, az ahhoz kapcsolódó szolgáltatási szektor fejlődésének.
- pusztai táj
 - Az Alföld egyik meghatározó, sajátos tájképi eleme. Funkcióját tekintve összekapcsolódik a hagyományos pásztor étellel, a tanyavilággal, a legeltető állattartással. Komplex tájgazdálkodási egység, ahol a természetvédelemi, kultúrtörténeti, mezőgazdasági és turisztikai (ökoturisztikai) vonatkozásainak kiemelt szerepe van. Megyénkben a Hortobágyi Nemzeti Park világörökségi részét képező védett területei közül Nagyiván határában, illetve a Körös-Maros Nemzeti Parkhoz tartozó túrkevei védett területen találkozhatunk „klasszikus” pusztai tájjal.
- mezőgazdasági táj
 - A legnagyobb kiterjedésű tájképi elem. Jász-Nagykun-Szolnok megye agrár megye, ahol a szántóföldi növénytermesztés a meghatározó elem. A gazdálkodás alapja a jó

minőségű termőföld. A megye területének teljes nagysága 558.000 ha, melyből mezőgazdaság által hasznosított 415.180 ha. Szántóföldi növénytermesztés 375.980 ha folyik.

Az Országos Területrendezési Terv kijelölte az országos tájképvédelmi terület övezetét. Jász-Nagykun-Szolnok megyében az övezet (4. ábra) érinti Kunmadaras, Berekfürdő, Karcag, Nagyiván, Tiszafüred, Tiszaigar, Tiszaörs, Tiszaszőlős, Tiszakürt közigazgatási területét. A megyei területrendezési terv módosítása az országos mellett térségi jelentőségű tájképvédelmi övezetet is kijelölt. Ennek alapján a település és a táj harmonikus egységének megőrzése, a tájképi értékek halmozott jelenléte, a természeti értékekben való gazdagság és természetvédelmi érzékenység, illetve kulturális örökségi adottságok figyelembevételével kijelölésre került a Tisza, Zagyva és a Körös menti települések folyók menti térsége, a nagyobb tiszai holtágak területe és a Tisza-tó Üdülőkörzet teljes térsége.



4. ábra: Tájképvédelmi terület övezete

Forrás: http://tfi.jnszm.hu/wp-content/uploads/sites/5/2020/05/3.4.-sz.-m.-Tajkepvedelmi_terulet_100e.pdf

A természeti védelem alatt álló területeken túl jelentős tájképi értéket képviselnek a természetes, vagy természet-közeli megjelenésű tavak, kisvízfolyások, holtágak és közvetlen környezetük, a nem ültetvény-szerű megjelenésű erdők, fásítások, fasorok, ligeterdők, melyekből sajnálatos módon az optimális aránynál jelentősen kevesebb van a mezőgazdasági művelés dominálta alföldi tájaink területén.

2.4. Termőföld- és talajvédelem

A talaj legfontosabb tulajdonsága a termékenysége, vagyis az a képessége, hogy megfelelő időben és a szükséges mennyiségben képes a növényeket vízzel és tápanyagokkal ellátni. Talajainkat számos olyan hatás éri, amely minőségének, termékenységének romlásához vezetnek. A termőföldek védelmét hazánkban törvény írja elő, amely mindenki kötelessége. A talajvédelem a termőföld termékenységének és minőségének megóvása, javítása, fizikai, kémiai és biológiai romlásának megelőzése.

Az Európai Unió irányelveknek megfelelő hazai szabályozások közül az alábbiak segítik leginkább a termőföld- és talajvédelmét:

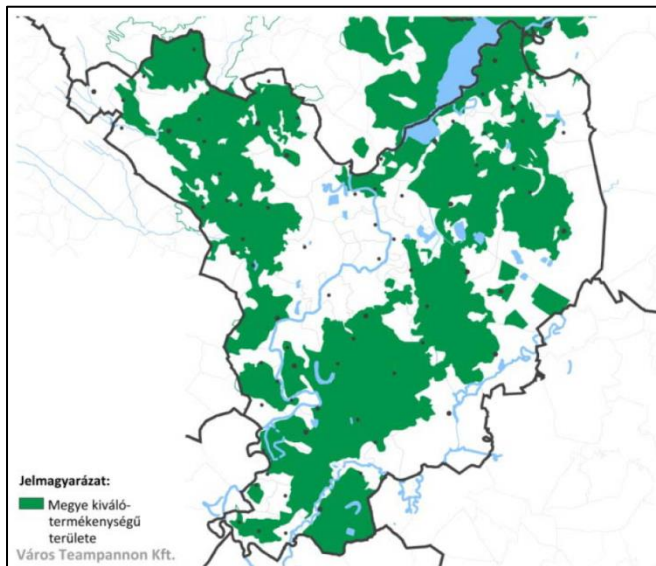
- 50/2008. (IV. 24.) FVM rendelet az egységes területalapú támogatások és egyes vidékfejlesztési támogatások igényléséhez teljesítendő „Helyes Mezőgazdasági és Környezeti Állapot” fenntartásához szükséges feltételrendszer, valamint az állatok állategységre való átváltási arányának meghatározásáról
- 59/2008. (IV. 29.) FVM rendelet vizek mezőgazdasági eredetű nitrát-szennyezéssel szembeni védelméhez szükséges cselekvési program részletes szabályairól, valamint az adatszolgáltatás és nyilvántartás rendjéről
- 0/2015. (III. 13.) FM rendelet az éghajlat és környezet szempontjából előnyös mezőgazdasági gyakorlatokra nyújtandó támogatás igénybevételének szabályairól, valamint a szántóterület, az állandó gyepterület és az állandó kultúrával fedett földterület növénytermesztésre vagy legeltetésre alkalmas állapotban tartásának feltételeiről.

Mivel a talaj korlátozott mennyiségben áll rendelkezésre és ki van téve a talajpusztulási folyamatoknak, ezért törődést, védelmet igényel. A szakszerűtlen talajhasználat és agrotechnika (művelés, trágyázás, növényvédelem), valamint a környezetszennyezés (légszennyező anyagok kiülepedése, illegális szennyvíz és hulladék elhelyezés stb.) szintén talajromláshoz, talajpusztuláshoz vagy talajterheléshez vezethet. A talaj tehát a levegőhöz és vízhez hasonlóan védelmet igényel. A talaj minősége a szakszerű mezőgazdasági vagy erdőgazdasági hasznosítás során alapvetően nem romlik. Azonban szakszerűtlen beavatkozással kedvezőtlenül változhatnak a tulajdonságai, sérülhet sokoldalú funkcióképessége. A szervesanyag-készlet csökkenése, a talajszerkezet leromlása gátolja a talaj víztározó szerepét, csökkenti szűrő- és pufferkapacitását, végeredményben veszélyeztetheti a növénytermesztés biztonságát. A talajpusztulással ellentétben a talajképződés évszázadokat, évezredekig vesz igénybe, hiszen lassú természeti (fizikai, kémiai, biológiai) folyamat eredménye.

A Helyes Talajvédelmi Gyakorlat intézkedései olyan agrotechnikai eljárásokat tartalmaznak, amelyek egyik oldalról a talajok vízbefogadó-képességét és vízkapacitását javítja, másik oldalról pedig a degradációs folyamatok (talajerózió, bemosódás) kockázatát csökkentik. Így a gazdálkodás során felhasznált input anyagok hasznosulását és talajvízbe jutásának csökkentését szolgálja annak érdekében, hogy ne keletkezzen sem környezetterhelés sem gazdasági veszteség. Az alapelv, hogy a lehullott csapadékot helyben kell tárolni és hasznosítani. Az egyre gyakoribb szélsőséges időjárás aszályos, de ugyanakkor hirtelen nagy csapadékokat eredményez. Éppen ezért fontos felkészíteni talajainkat a nagy vízbefogadó-képességre és fontos, hogy a talajainkban lévő vízkészletet minél tovább megtartsuk. Ezt úgy érhetjük el, hogy folyamatosan ellenőrizzük talajaink állapotát (szerkezetét, van-e eke- vagy tárcsatalp-réteg) és probléma esetén minimális menetszámmal, talajkímélő és vízmegőrző művelést végzünk.

Az agrotechnikai elemeken keresztül a gazdálkodás gyakorlata nagyban befolyásolja a kedvező talajállapot kialakulását és fenntartását. A gazdálkodók megfelelő talajműveléssel (tömör talajrétegek megszüntetésével), szervesanyag-utánpótlással, meszezéssel (stabil talajszerkezet kialakulása érdekében), talajtakaró növények használatával és egyéb agrotechnikai eljárással (pl. mélyen gyökerező vagy a pórusteret növelő gyökérzetű növények vetésforgóba történő beillesztésével) befolyásolni tudják a talaj vízbefogadó-képességét és a talaj szabadföldi vízkapacitását.

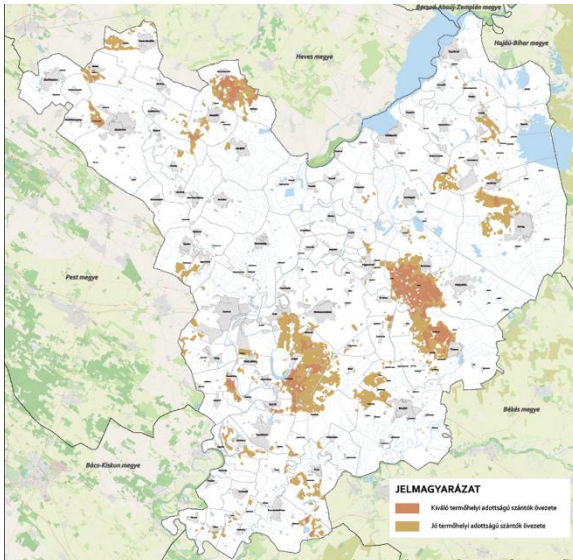
Jász-Nagykun-Szolnok megye az ország egyik legnagyobb területű agrár megyéje, itt található az ország mezőgazdasági hasznosítású földterületeinek mintegy ötöde. A megyében 415.180 ha-on (megye területének 74,5%-a) folyik mezőgazdasági termelés. Szántóföldi növénytermesztésre 375.980 ha (művelt területek 91%-a) szolgál. Így a megyében a termőföld- és a talajvédelme kiemelt fontosságú feladat, mely elsősorban a gazdálkodók felelőssége. A megye kiváló termékenyséű területeit az 5. ábra mutatja.



5. ábra: A megye kiváló termékenyséű területei

Forrás: <http://www.jnszm.hu/wp-content/uploads/sites/5/2019/11/EI%C5%91k%C3%A9sz%C3%ADt%C5%91-f%C3%A1zis-vizsg%C3%A1latok.pdf>

A kiváló és jó termőhelyi adottságú szántóterületek övezete országos, kiemelt térségi és megyei területrendezési tervekben alkalmazott övezetek, amelyekbe az agroökológiai adottságai alapján kimagasló agrárpotenciállal rendelkező, ugyanakkor környezeti szempontból a legkevésbé érzékeny, ezért mezőgazdasági árutermelésre legalkalmasabb kiváló és jó minőségű és termőképességű szántóterületek tartoznak. A kiváló és jó termőhelyi adottságú szántók megyén belüli elhelyezkedését a 6. ábra mutatja. Az ábrán jól látható, hogy a legnagyobb kiterjedésű jó és kiváló termőhelyi adottságú szántók Szajol és Mezőhék között, valamint Fegyvernek és Túrkeve között helyezkednek el.



6. ábra: Kiváló és jó termőhelyi adottságú szántók övezetei

Forrás: http://tfi.inszm.hu/wp-content/uploads/sites/5/2020/05/3.2.-sz.-m.-Kivalo_Jo_termohelyi_szantok_100e.pdf

A Nemzeti Vidékstratégia elemei közül a termőföld- és talajvédelem vonatkozásában ki kell emelni a Talajvédelmi és ásványi nyersanyag-gazdálkodási programot, melynek a fő célja, feladata a jó és kiváló termőhelyi adottságú szántók területi arányának növelése.

A megye nitrát-érzékeny területekkel érintett településeit a vizek mezőgazdasági eredetű nitrát-szennyezéssel szembeni védelemről szóló 27/2006. (II.7.) Kormányrendelet jelölte ki. A rendelet szerint a Jászság és a Tisza-tótól keletre fekvő területek nitrát-érzékenyek.

2.5. Vízvédelem (felszíni és felszín alatti vízkészletek, vízminőség)

2.5.1. Felszíni vízkészlet

Jász-Nagykun-Szolnok megyében 4 jelentős vízfolyás (Tisza, Zagyva, Hármaskörös, Hortobágy-Berettyó) és számos belvízi- és öntözőcsatorna található. A Tisza vízkészlete a térségi vízgazdálkodás kulcsa, ezért a jobb kihasználás érdekében 1973-ban üzembe helyezésre került a Kiskörei Vízlépcső, amely a Tisza vízkészletének szétosztásában kulcsszerepet tölt be. A vízlépcső és a hozzá tartozó öntözőrendszerek komplex vízgazdálkodási létesítmények, elsődleges céljuk a Tisza-völgy mezőgazdasági termőerejének stabilizálása, az öntözővíz, az ipar fejlesztéséhez és a lakosság ivóvízellátásához szükséges vízmennyiség biztosítása.

A Tisza-Körös-völgyi Együttműködő Vízgazdálkodási Rendszer (TIKEVIR) Európa egyik legnagyobb összefüggő vízgazdálkodási rendszere, melynek célja a vízhiányos térségek vízkészletének pótlása a Tiszából történő vízátvétellel. Nélküle aszályos, száraz nyári időben ma már kiszáradna a Körös-völgy és a Tisza-völgy jelentős része. A TIKEVIR elsősorban térségi ökológiai vízpótlást, öntözést, halastavak vízellátását és a felesleges vizek elvezetését szolgáló vízrendszer. Kisvíz esetén a rendszeren keresztül történik a Körös és Hortobágy-Berettyó vízpótlása is. A Tisza-völgyi vízszétosztási rendjének megfelelően a Kiskörei rendszerből 66,3 m³/s vízhozam vezethető ki az öntözőrendszerekbe (Tiszafüredi, Nagykunsági, Jászsági). Ebből 16 m³/s kerül átadásra a Körös-völgybe. A Zagyva vízrendszerében, hasonlóan a Tisza mellékfolyóihoz, a tavaszi napok a

legbővizűbbek. A hóban tárolt vízkészletek és az esetleges heves záporok okozta árhullámok levonulását követően a folyó vízhozama folyamatosan csökken, ezért a nyári időszakban gyakran van vízminőségi, vagy vízhiányra visszavezethető probléma. A Tisza árhullámai a Zagyva torkolati, 20-30 km hosszú szakaszán is visszaduzzasztanak.

A Körös a vízgyűjtő terület mérete alapján a Tisza második legnagyobb mellékfolyója. A tavaszi árhullámok minden évben jelentkeznek. A tavaszi, nyár eleji bővizű időszakot követve nyáron igen kicsi a folyó vízkészlete, ezért a Tiszából vízátervezetés történik. A folyón számos vízlépcső épült. A Hortobágy-Berettyó a Hármas-Körös jobb oldali, síkvidéki mellék vízfolyása. A Hortobágy-Berettyó a nyári aszályos időszakokban a Keleti-főcsatornán és a Nagykursági-főcsatornán keresztül a Tisza felől is kap vízpótlást.

Felszíni víz vonatkozásában vízhiányos területnek számít a Zagyva-völgy, ahol a jelentkező felszíni vízigényeket sem mennyiségben, sem minőségben nem tudják kielégíteni. A Jászság jelentős részén vízhiány miatt az öntözés-fejlesztés nem tudott megvalósulni. A Jászságban lakó mintegy 100 ezer, elsősorban mezőgazdaságból élő ember érdekében egyre jelentősebb az igény a Zagyva-völgyben is jelentkező vízhiány megszüntetésére. A Nagykurságban az öntözőrendszerek hatásterületén kívül jelentkező mezőgazdasági öntözési igényt a kettős hasznosítású belvízcsatornák biztosítják.

2.5.2. Felszín alatti vízkészlet

A megye területén kiemelt szerepe van a felszín alatti vízkészleteknek is. Különösen a rétegvizeknek és a hévizeknek, melyek nélkül ma már nehéz lenne elképzelni az életet a Közép-Tisza vidéken. Szolnok város és a környezetében lévő hat kisebb település kivételével - melyek a szolnoki felszíni vízműről kapják ivóvizüket - ezekre a vízkészletekre alapul a közcélú vízellátás egésze. Hasonlók mondhatók el az ipari vízellátásról, valamint a nem öntözési célú mezőgazdasági vízigényt is sok helyen nagyrészt csak felszín alatti vízkészletekből lehet biztosítani.

A hévíz kutak száma mintegy 220-230 db, de ezeknek is 55-60 %-a csak az üzemelő, a többi tartalék, időszakosan üzemelő, vagy használaton kívüli. A hévíz kutak legnagyobb része 500-1000 méter mélységű, az ennél sekélyebb, illetve mélyebb kutak száma jóval kisebb, 1500 méternél mélyebb kút pedig csak kevés akad. A legsekélyebb hévízkút Martfű 326,3 méteres vízműkútja, a legmélyebb pedig cserkeszőlői strand 2311,5 méter mélységű termálkútja. A területen nincsenek komolyabb mennyiségi problémák a réteg és hévízkészletekkel. Igaz ez annak ellenére is, hogy különösen a mélyebb víztartókban a nyomásszintek továbbra is csökkenést mutatnak. Ez azonban a víztermelést egyelőre nem nehezíti. Fokozottan igaz ez a hévíz kutakra, melyeknél a korábbi pozitív kutak jelentős része ma már csak szivattyús üzemmóddal képes a szükséges vízhozam biztosítására.

A megye területén gyógyvízminősítéssel is több kút rendelkezik. Ezek közül feltétlenül említést érdemel a szolnoki Tisza Szálló 948 méteres, a cserkeszőlői 2311,5 méteres, a berekfürdői 1186,5 méteres, és a túrkevei strand 2116 méter talpmélységű kútja, de meg kell említeni a törökszentmiklósi strandfürdő és a mezőtúri strandfürdő termálkútjait is.

Az ivóvizet adó rétegvizek vízáadó összelei hidrológiai szempontból általában védettnek tekinthetők, mivel a felszíntől való távolságuk csak ritkán kevesebb 50-60 m-nél, illetve a fedőképződményeik rétegzettek, homokos és agyagos rétegek váltakozásából épülnek fel. Ennek ellenére is vannak sérülékenyek tekinthető ivóvízbázisok.

2.5.3. Víztisztaság

A megye meghatározó felszíni vízfolyás víztestjeinek az ökológiai minősítése a mérsékelt és a kiváló vízminőségi állapot között változik. A belvízcsatornák, kettős funkciójú csatornák vízminőségéről ezt már nem lehet elmondani, jellemzően a rossz és a mérsékelt közötti kategóriákba tartoznak. A felszíni vízfolyások vízminőségét mind a pontszerű (tisztított szennyvíz bevezetések), mind a diffúz eredetű szennyezések befolyásolják.

Az állóvíztestek esetében nyári időszakban az eutrofizáció (túlzott mértékű tápanyag miatt) okozhat problémákat. Időszakosan a magas szerves anyag tartalom miatt oxigénhiányos állapotok is kialakulhatnak, melyek halpusztuláshoz vezetnek. Az állóvizek esetében jelentős a diffúz eredetű szennyezés bejutása, illetve időszakonként előforduló illegális szippantott szennyvíz leeresztés.

A talajvizek általában erősen szennyezettek (gyakoriak a fekáliás eredetű szennyeződések) a belterületen. A már bezárt hulladéklerakók környezetében gyakori a magas nitráttartalom. Külterületeken helyenként ivóvíz minőségű talajvizek is előfordulnak.

A rétegvizek megfelelő védettséggel rendelkeznek, így a minőségük jónak mondható. Ez azért is fontos, mert Jász-Nagykun-Szolnok megyében a rétegvíz bázisok jelentik a lakossági vízellátás legnagyobb részét.

A megye 2011-ben módosított területrendezési tervében a rendelet mellékleteként lehatárolásra került a kiemelten érzékeny felszín alatti vízminőség-védelmi terület és a felszíni vizek vízminőség-védelmi vízgyűjtő területe. Ezeket eredetileg az országos terv határolta le, de be kellett építeni a megyei tervekbe is. Az övezet érinti a Kiskörei víztározó (Tisza-tó) környéki településeket, valamint a Közép-Tiszavidéket, a Zagyva torkolat és az ún. Szolnoki ártér területét. A 2014-ben módosított Országos Területrendezési Terv a vizek védelmére e korábbi két övezet helyett egy új övezetet vezetett be, a vízminőség-védelmi terület övezetét, amely az országos területrendezési tervben megállapított, kiemelt térségi és megyei területrendezési tervben alkalmazott övezet, amelybe a felszíni és felszín alatti vizek, az emberi fogyasztásra, használatra szánt vizek és a vízkivételi művek, továbbá a halak életfeltételeinek biztosítása érdekében kijelölt vizek megóvását szolgáló védelem alatt álló területek tartoznak. Ez a lehatárolás sokban eltér a hatályos megyei tervben lehatárolt vízminőség-védelmi területektől. Az országos terv nagyobb összefüggő területet határolt le a Tisza mellett a Hortobágy-Berettyó és Hármas-Körös folyók mentén is, a Szolnoki és Tisza-tavi térségben pedig az eddigieknél kisebb vízvédelmi területet. A korábbi kiemelten érzékeny felszín alatti vízminőség-védelmi terület övezete Pusztamonostor, Jászberény és Nagyiván területén továbbra is lehatárolásra került kisebb változásokkal. Ezek mellett újonnan hasonló kiterjedésű védelmi terület található Jászszentandrás, Jászfelsőszentgyörgy, Tiszagyenda, Tiszabő, Tizasüly, Nagykőrű, Tiszapüspöki, Kengyel, Kunhegyes, Tiszagyenda, Berekfürdő, Karcag, Tizaszentimre, Tiszaörs települési térségének területén.

2.6. Hulladékgazdálkodás

Jász-Nagykun-Szolnok megye gazdasági tevékenységére általánosan jellemző, hogy a gazdálkodó szervezetek legnagyobb része a szolgáltató szektorba, a gépiparba és a mezőgazdaságba tartozik. A területre a terület adottságaiból, valamint földrajzi elhelyezkedéséből adódóan jellemző a mezőgazdaság és az erre épülő élelmiszeripari feldolgozóipar. A megye jelentős szerepet tölt be az ország növénytermesztésében és az állattenyésztésben is.

A megyében 2017. év során keletkezett hulladékok összes mennyisége 431.565 tonna volt, mely

- 97%-a nem veszélyes hulladék,
- 3%-a veszélyes hulladék.

Az éves hulladék mennyiség 82%-a a következő 9 településen képződött: Szolnok, Kétpó, Jászberény, Karcag, Jásztelek, Mezőtúr, Jászapáti, Jászfényszaru és Tiszaszentimre. Szolnok település kiugróan magas hulladékkeletkezési adatait az építési/bontási hulladékok nagy aránya (21%) valamint a jelentős fémhulladék mennyiség (20%) okozza.

A második helyen lévő Kétpó településen a hulladékok 99%-át, a negyedik helyen lévő Karcag településen 28%-át, az ötödik helyen lévő Jásztelek településen pedig 97%-át a regionális hulladéklerakókon működő MBH technológiából keletkező másodlagos hulladékok teszik ki. Jászberény településen szintén az építési-bontási hulladékok (28%) és a fémhulladékok (25%) keletkeznek jelentősebb mennyiségben. Jászapáti és Tiszaszentimre a Jászapáti 2000 Mg. Zrt. és a Tiszaszentimrei Mezőgazdasági Kft. által üzemeltetett biogáz üzem miatt kerültek a top települések közé, hiszen az állattartó telepeken keletkező trágyát csak akkor kell jelenteni (akkor tartozik a Ht. hatálya alá), ha azt lerakásra, égetésre, biogáz- vagy komposztáló üzemben történő hasznosításra szánják.

Karcagon a keletkező hulladékmennyiség egyharmadát (35%) az Elektronikai Hulladékhasznosító Kft. jelentette. Említésre méltó még a Penny Market Kelet-Magyarországi Logisztikai Központja által jelentett papír csomagolási hulladék, s a Nagykunsági Környezetvédelmi Kft. által a hulladéklerakón végzett mechanikai-biológiai hulladékkezelési technológiából származó, a 19 főcsoportba tartozó másodlagos hulladékok mennyisége, mely a településen keletkező összes hulladékmennyiség 28%-a. Mezőtúron a településről jelentett összes hulladék közel háromnegyed része építési-bontási hulladék. Jászfényszarun az összes jelentett hulladékmennyiség 79 %-át a Samsung Electronics Zrt-nél keletkező hulladékok teszik ki.

A legnagyobb mennyiségben keletkezett hulladékok a hulladékkezelő létesítményektől, szennyvízkezelőktől származó hulladékok (19 főcsoport), mely az összes hulladék mintegy 37%-át teszi ki. Ez majdnem 90%-ban három hulladékból áll: egyrészt a települési szennyvíztisztítók iszapja (~10%), másrészt az elektronikai berendezések- és gépjármű- bontók fém hulladéka (~17%), de nagyrészt a regionális hulladéklerakókon már üzemelő mechanikai-biológiai hulladékkezelési technológia másodlagos hulladékai alkotják (~60%). A települési szennyvíztisztítók iszap hulladékának egy része a már működő komposztálók valamelyikére, más része pedig legalább fél éves szikkasztást követően mezőgazdasági területekre vagy hulladéklerakóra takaróföldként kerül.

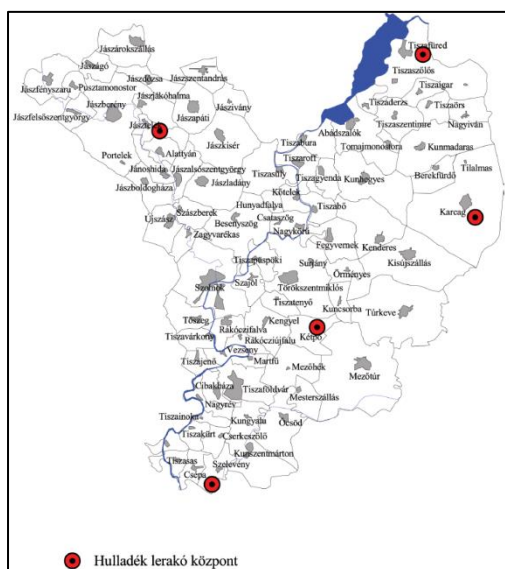
A fémhulladékok egy része hulladékstátusz vége igazolásával kerül ki a hulladékkörből, a többi pedig hulladékként kerül értékesítésre hasznosítási céllal. A mechanikai-biológiai hulladékkezelési technológiával a regionális hulladéklerakók területére beszállított vegyes települési hulladékot előkezelik (darálják, rostálják, osztályozzák), majd a keletkező finom frakciót stabilizálást követően

takaróföldként hasznosítják a hulladéklerakón. A könnyű frakció leválasztásának célja az, hogy alternatív tüzelőanyagként lehessen hasznosítani erőművekben, cementgyárakban, sajnos azonban az erre szolgáló égető/együttégető-művek kapacitása ehhez kevésnek bizonyult. A technológia alkalmazásának végső célja az, hogy csak a fenti két frakció hasznosítását követően megmaradó maradék hulladék lerakása valósuljon meg, jelentősen csökkentve a lerakott mennyiséget, s növelve a lerakó élettartamát.

Az összes keletkezett hulladék mennyiségének mintegy 30%-át képviseli az építési-bontási hulladékok csoportja (17 főcsoport), mely hasznosítására egyre nagyobb hangsúlyt fektetnek a termelők. Az építési-bontási hulladékok előkezelésére (válogatás, darálás, rostálás) és másodnyersanyagként történő hasznosítására számos hulladékkezelő rendelkezik megyénkben is hulladékgazdálkodási engedéllyel.

A vizsgált évben keletkezett hulladékok 9%-a mezőgazdasági termelésből és élelmiszer-előállításból származó hulladék (02 főcsoport), amelynek 83%-a trágya, a többi pedig főleg növényi és állati eredetű hulladék. A bejelentett trágya teljes mennyiségben biogáz üzemben hasznosul, ugyanis a termőföldön történő elhelyezés nem a hulladékos jogszabályok hatálya alá tartozik, ezért a keletkező trágyának ezen mennyisége nem is bejelentés köteles.

A 2018. évi HLR jelentések szerint a hulladéklerakók kb. 140 ezer tonna települési szilárd hulladékot vettek át. A Ht. változása miatt 2017. január 1-től - néhány kivételtől eltekintve - minden D5 kóddal lerakott hulladék után kell lerakási járulékot fizetni, így az üzemeltetők rákényszerültek a lerakott mennyiség lehető legkevesebbre csökkentésére. A megyében öt regionális hulladéklerakó üzemel: Jásztelek, Tiszafüred, Karcag, Kétpó és Szelevény települések külterületén (7. ábra). A regionális hulladéklerakókhoz kapcsolódóan számos gyűjtősziget és hulladék-gyűjtőudvar is létesült, melyek a lakossági szelektív hulladékgyűjtés elősegítésével a hulladékok minél nagyobb arányú hasznosítását teszik lehetővé.



7. ábra: Jász-Nagykun-Szolnok megye regionális hulladéklerakó létesítményei

Forrás: Környezetállapot értékelés 2019, Jász-Nagykun-Szolnok megye

Az öt megyei regionális hulladéklerakó főbb kapacitás adatait a 3. táblázatban mutatjuk be.

3. táblázat: Jász-Nagykun-Szolnok megye regionális hulladéklerakóinak kapacitás adatai

Forrás: Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Kormányhivatal, Szolnoki Járási Hivatal, Környezetvédelmi és Természetvédelmi Főosztálya

Település	Engedélyezett teljes kapacitás	Kiépített szabad kapacitás
Karcag	1.000.000 m ³ / 919.889 tonna	204.861 m ³ / 196.630 tonna
Tiszafüred	687.690 m ³ / 756.459 tonna	369.540 m ³ / 406.494 tonna
Kétpó	3.299.040 m ³ / 3.628.944 tonna	2.365.907 m ³ / 2.602.498 tonna
Jásztelek	1.500.000 m ³ / 1.950.000 tonna	867.685 m ³ / 1.032.736 tonna
Szelevény	364.456 m ³ / 395.289 tonna	23.741 m ³ / 25.750 tonna

2.7. Levegőminőség

Jász-Nagykun-Szolnok megyében nem található olyan levegőszennyező üzemi létesítmény, amelynek olyan mértékű szennyezőanyag kibocsátása lenne, amely térségi szintű védelmi övezet kijelölését igényelné. Az engedéllyel rendelkező légszennyező üzemek/telephelyek a megye iparosodottabb településein találhatóak: Szolnok, Jászberény, Jászfényszaru, Karcag, Mezőtúr, Törökszentmiklós.

Jász-Nagykun-Szolnok megyében 2015-2018. között a Levegőtisztaság-védelmi Információs Rendszerbe nyilvántartásba vett légszennyező pontforrások és telephelyek száma folyamatosan növekedett (4. táblázat), amely megyénk gazdasági fejlődését is tükrözheti.

4. táblázat: Légszennyező telephelyek és pontforrások száma 2015-2018 között

Forrás: Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Kormányhivatal, Szolnoki Járási Hivatal, Környezetvédelmi és Természetvédelmi Főosztálya

Év	Telephely (db)	Pontforrás (db)
2015	494	1.952
2016	504	1.920
2017	529	1.965
2018	572	2.040

Az utóbbi években a légszennyező anyagok éves összes kibocsátása szén-monoxid tekintetében csökkent, kén-dioxid, nitrogén-oxidok, szilárd anyag, szén-dioxid, illékony szerves vegyületek és egyéb légszennyező anyagok esetében pedig emelkedett.

A kiemelt jelentőségű légszennyező anyagok (kén-dioxid, szén-monoxid, nitrogén-oxidok, PM10) közül az elmúlt években figyelemre méltó a kén-dioxid kibocsátás növekedése. Az éves SO₂ kibocsátás a 2014. évi 271,3 tonna mennyiségről 2015-ben 365,2 tonnára emelkedett, ami mintegy 35 %-os növekedést jelent úgy, hogy 2015-ben a nyilvántartott telephelyek száma 2014-hez képest kb. 1.5%-al növekedett ugyan, de a pontforrások száma kb. 3%-al kevesebb lett. Hasonló tendencia figyelhető meg 2016 évben is, azaz a kb. 2%-os telephely szám növekedéssel egy időben kb. 1.6%-al

csökkent a kibocsátó pontforrások száma. Ez azt jelenti, hogy a kén-dioxid kibocsátás növekedését a telephelyeken üzemelő fűtés technológiákban történt változás okozza, mégpedig a biomassza tüzelésre való mind szélesebb körben történő áttérés. 2017. évben az SO₂ kibocsátás mintegy 5%-al tovább emelkedett, amelyet egyrészt indokol a kb. 2%-os pontforrás szám növekedés, de egyben azt is mutatja, hogy a fűtés módjában nem történt változás.

Biomassza tüzelés során jelentős a szilárd anyag kibocsátás is, mégis, éves szinten 2016-ban a szilárd szennyező anyag kibocsátás kb. 30%-kal lett kevesebb. Ennek oka elsősorban a martfűi Növényolajgyár erőtelepén bevezetett kibocsátás csökkentő intézkedések, illetve egyéb technológiák üzemeltetéséből adódó szilárd anyag kibocsátás csökkenése. Aztán 2017-ben közel 60%-al emelkedett az éves szilárd szennyező anyag kibocsátás, amely a kb. 2%-os pontforrás szám bővülés mellett igen jelentős mértékű kibocsátás növekedést jelent. Az oka egyrészt, hogy 2017-ben többnyire szilárd anyagot kibocsátó új pontforrások létesültek, illetve a szilárd szennyező anyagot kibocsátó technológiák (terménytisztítás és terményszárítás) éves üzemórája emelkedett.

Az illékony szerves vegyületek kibocsátás növekedését, illetve a 2017. évben bekövetkező kb. stagnálását a felületkezelést végző tevékenységek számának emelkedése/változatlansága okozta, ami szintén az ipar fellendülését mutatja.

A telephelyek kb. 60%-a Szolnok, Jászberény, Martfű, Karcag és Törökszentmiklós településeken található, és e városokban van a bejelentésre kötelezett légszennyező pontforrások közel 70%-a. Ez azt is jelenti, hogy ezeken a településeken koncentráltabb a légszennyező tevékenység, a település környezeti levegője az ipari, illetve mezőgazdasági technológiákhoz kiépített légszennyező pontforrások szennyező anyag kibocsátása által terheltebb.

A közlekedési eredetű levegőszennyezés elsősorban a főutak településeken áthaladó szakaszai mentén lévő lakóterületeket érinti. A közlekedési eredetű légszennyezés a megye területén nem csökkenthető számottevő mértékben a következő években, legfeljebb a közvetlen légszennyezés csökkenthető a települések belterületét elkerülő gyorsforgalmi utak kiépítésével, illetve a főutak településeket elkerülő szakaszainak kiépítésével.

2.8. Zaj- és rezgésterhelés

Jász-Nagykun-Szolnok megyében az ipari, gazdálkodási tevékenységhez kapcsolódó üzemi zajforrásokról és közlekedési eredetű zajforrásokról beszélhetünk elsődlegesen.

Üzemi zajforrásnak minősül a környezeti zajt, rezgést előidéző, termelő, szolgáltató tevékenység, vagy az ilyen tevékenységhez használt, környezeti zajt, rezgést előidéző telephely, gép, berendezés, ideértve tevékenységhez kapcsolódó, telephelyen belüli – közlekedési célú tevékenységnek nem minősülő – járműhasználatot, járműmozgást, rakodást is. A lakó és iparterületek egybefonódása miatt egyrészt az ipari létesítményekben keltett zaj, másrészt a teherforgalom belterületen való bonyolódása miatt a lakosság nagyobb zajhatásnak van kitéve. Az üzemi zajforrásokra vonatkozó zajvédelmi szabályozás nem a zajterhelési, hanem kibocsátási határértékekhez igazodik, s azokhoz kapcsolódóan rendelkezik a jogsértő magatartásokhoz fűződő szankciókról (zajbírság, intézkedési terv, korlátozás). Az üzemi eredetű zajforrások jellemzően a megye nagyobb ipari központjaiban,

ipari parkjaiban jelentkeznek. A gyakorlati tapasztalatok azt mutatják, hogy fenti zajforrások döntő többségénél a telekhatártól számított 100 m-es távolságot elérve a zaj olyan mértékben csillapul, hogy az ezen kívül eső területekre gyakorolt hatása elhanyagolható. A hatásterület vélelmezése egy olyan szakmailag kielégítő, egyszerű megoldás, ami egyben jelentős költség-megtakarítást jelent a vállalkozók, üzemeltetők számára.

A környezet zajszennyezésének meghatározó és nagyobb hányada közlekedési eredetű. Közlekedési zaj- vagy rezgésforrás: közlekedési útvonal (közút, közforgalom elől el nem zárt magánút), vasúti pálya, vízi út, valamint a repülőtér. A vasúti közlekedésben a zaj- és rezgésártalom együttesen lép fel, ugyanakkor a lakosságnak sokkal kisebb hányadát érinti, mint a közúti közlekedés zaja. A vasúti zajt a hatásviselők - szubjektíven - kevésbé érzik zavarónak. Ez az eltérő frekvencia jellemzőkből is adódik, hisz a vasúti zaj általában alacsonyabb frekvenciájú. Mérési szempontból - közúti forgalmas utakhoz képest -, a vonatok elhaladása rövid lefolyású, a háttérzajból jobban kiemelkedő értéket mutat (pl. kürtjelzés). A repülőtér közelében fellépő zajszintek sokkal nagyobbak, mint a közlekedés egyéb ágai által okozott zajszintek. A vízi közlekedés - az üdülőterületeken a motorcsónakok, jet ski-k - zaja is zavaró lehet.

2.8.1. Közúti közlekedésből eredő zaj

A közlekedésből származó zavaró zajterheléseknél a közúti zaj áll az első helyen. Általában az első és másodrendű főutak mentén nappal 0-9 dBA-val, éjjel 0-14 dBA-val lépi túl a zajterhelés az új tervezésű területekre előírt határértéket. A települések zajterhelésének alapvető, meghatározó eleme a közúti közlekedés által okozott zaj. Ez két összetevőből áll: egyrészt a településen átmenő tranzit, másrészt a belső forgalomból (elkerülő utak nélkül). A kis és nagy települések között e tekintetben döntő különbség van. A kis településeknél a tranzit forgalom a meghatározó, a belső forgalom gyakran elhanyagolható, míg nagy településeknél a belső forgalom a település méretével arányosan növekvő mértékű, lényeges tényező. Különösen a főforgalmi utak településeken átvezető szakaszain jelentkezik nagy terhelés. A közúti közlekedés zaja nemcsak a járművek zajkibocsátásának (emissziójának) függvénye, hanem befolyásolja a forgalom nagysága, összetétele, sebessége, a gépjárművek műszaki állapota, a nehéz tehergépkocsik és kamionok aránya, az útburkolat minősége és állapota, beépítettség (növénytakaró), napszak. A hazai gépjárműállomány összetétele az utóbbi években jelentősen átalakult, csökkent az elavult járművek száma, az átlagos járműéletkor azonban 10 év körüli maradt.

A nagy forgalmú utakon a forgalom eloszlása egyenletesebb, mint az alsóbbrendű utakon. Havi eloszlásban a személygépjárművek részaránya a nyári időszakban magasabb, mint a többi évszakban. A tehergépjármű hányad őszelel (főleg a mezőgazdasági áruszállítás miatt) jelentősebb. A közutak forgalma hétköznap nagyobb, mint hétvégén, de egyes területeken - az üdülőkörzetek ilyeneknek tekintendők - a hétfégi járműforgalom többszörösére emelkedhet a hétköznapinak, főleg a nyári csúcsidekban.

A forgalom sűrűsége napszakonként és havonta is változik; a közúti forgalom a reggeli (5-8 h között) és délutáni (15-18 h között) időszakokban a legsűrűbb.

2015-ben a Nemzeti Fejlesztési Minisztérium megbízásából a NIF Zrt. beruházásában Heves megye határáig, 30,6 km hosszan befejeződött a 31. sz. főút korszerűsítése, a 32-es sz. főúton külterületétől kezdődően 11,5 tonnás burkolat megerősítést végeztek és kiszélesítették a forgalmi sávokat a Jászfényszaru körforgalomig. A beruházás során kiszélesített főút a burkolaterősítés után alkalmassá vált a 11,5 tonnás tengelyterhelés károsodás nélküli elviselésére, a burkolaterősítés a külterületi szakaszok mellett érintette Jászfákóhalma és Jászapáti belterületét is. Felújították Jászapátiban körforgalmat, Jászapáti és Jászfákóhalma települések közigazgatási határainál forgalomlassító szigeteket telepítettek, továbbá átépült 36 buszöböl és 16 buszváró is. Összesen huszonhét kilométernyi útszakasz újult meg 2016-ban Jász-Nagykun-Szolnok megyében.

A 4628-as jelű Tiszaföldvár-Mezőtúr összekötő út külterületi szakaszának korszerűsítése mellett megújult a 46-os főút Mezőtúr és a Kétpói elágazás közötti külterületi szakasza, a 32-es főút külterületi szakasza Újszász és Zagyvarékas térségében, valamint a 44-es és 45-ös számú főutak csomópontja. A kivitelezők több helyen nem csupán az aszfalt legfelső, úgynevezett kopórétegét cserélték újra, de az útalapot is megerősítették. Fegyvernek-Szapárfalu belterületén a 4-es számú főút három centiméter vastag zajcsökkentő burkolatot kapott.

A „Szolnok megközelítése M4 Abony (kelet) – Törökszentmiklós közötti szakasz (Szolnok északi elkerülő)” projekt megvalósítása eredményeként várhatóan egész Szolnok város területén forgalom átrendeződés várható. A gyorsforgalmi út megépítésével a jelenleg 4-es számú főútról az Abonyi úton Budapest felől a városba érkező forgalom egy része az M4 nyomvonalán keresztül haladva a 32. számú főút Jászberény felőli bevezető szakaszán fogja megközelíteni a települést, mely várhatóan az érintett útszakasz jelenlegi forgalmának csökkenését fogja eredményezni. Az M44 gyorsforgalmi út Tiszakürt-Kondoros közötti szakaszának átadása várhatóan tehermentesíteni fogja a megye déli részén található közutakat.

2.8.2. Vasúti zaj

A kötöttpályás közlekedési eszközök (vasút) zaja főleg a mozdonyok és szerelvények zajkibocsátásától, a kerekek és a vágányok állapotától függ. A zaj döntő hányada azonban a pályaudvarok, rendezővágányok, egyéb kiszolgálóüzemek környékéről származik (hangjelzések, utas tájékoztatás, illetve egyéb hangszórón kisugárzott forgalmi utasítás, a váltókon, sínkereszteződéseken áthaladás többletzaja, kocsirendezésből származó többletzaj).

Jász-Nagykun-Szolnok megye vasúti hálózatának gerincét a IV. sz. páneurópai folyosóhoz tartozó Hegyeshalom-Győr-Budapest-Újszász-Szolnok-Szajol-Békéscsaba-Lökösháza (120) és a TEN (Trans-European Networks) hálózathoz tartozó Budapest – Szolnok – Debrecen – Nyíregyháza – Záhony fővonal képezi (100).

A MÁV Zrt. 2002. évben indította el a Budapest – Szolnok – Debrecen – Záhony vasútvonal rekonstrukcióját, ennek részeként pedig a Szolnok vasúti csomópont korszerűsítését.

A Közlekedési Operatív Program (KözOP) keretében a történik a IV. és V. páneurópai vasúti folyosók hazai szakaszainak modernizációja. Ezen belül Szolnoktól az ukrán és román határátkelőhelyek irányába befejeződött a 100. sz. vonal felújítása a Szajol – Püspökladány szakaszon, valamint folytatódnak a munkák 120. sz. vonal Gyoma – Békéscsaba – Lökösháza szakaszán. A Szolnok – Szajol vonalszakasz a Budapest – Cegléd – Szolnok – Debrecen – Nyíregyháza – Záhony országhatár országos

törzshálózati vasúti vonalnak, és a nemzetközi vasúti hálózatnak is az egyik legfontosabb szakasza. A vasútvonal a IV. számú páneurópai közlekedési folyosó része. Mindkét vonal érinti a szolnoki vasúti csomópontot, melyet legutóbb az 1970-es években korszerűsítettek, így a megváltozott forgalmi, menetrendi igények szerinti átépítés, a vasúti és utasforgalmi infrastruktúra megújítása szükségessé vált.

A tárgyi beruházás során a 100-as vonal korszerűsítése keretében a két vágányú 100-as vonal 948+40–1030+45 hm közötti teljes szakasza újjáépítésre kerül (Szolnok állomás térségében a teljes állomási vágányrendszer és a peronok, a kitérő körzetek kismértékben módosulnak).

A tervezett állapotban a 100-as vonal állomás előtti nyíltvonal szakaszán a megengedett sebesség 160 km/h lesz. A többi vonalon a sebesség nem változik.

A becsült és a korábbi forgalmi adatok alapján elvégzett akusztikai számítások szerint távlatban a vasúti közlekedéstől származó zajterhelés helyenként a vonatkozó (mértékadó) éjjeli határértéket meghaladja, ezért a műszaki-gazdasági lehetőségek figyelembe vételével a Szolnok állomás fejlesztésével kapcsolatosan egyrészt zajárnyékoló falak létesülnek, másrészt a kültéri zajterhelés tekintetében túllépéssel érintett védendő helyiségek nyílászáróira passzív zajvédelem alkalmazását irányozták elő.

A települések lakott részén áthaladó vasútvonalak mentén nappal 70-72 dBA egyenértékű zajszint is mérhető, és éjjel is gyakori a 68-72 dBA. A szárnyvonalakon az értékek alacsonyabbak, mint a fővonalak mentén, így összességében kevésbé zavaró a hatása, mint a közúti forgalomé.

2.8.3. Repülési zaj

A repülőtér létesítését, fejlesztését és megszüntetését, valamint a leszállóhely létesítését és megszüntetését a 159/2010. (V. 6.) Korm. rendelet szabályozza. A jogszabály a repülőtereket a rajtuk végzett tevékenység jellege szerint I.-től VI.-ig terjedő osztályba sorolja, ezen kívül megkülönböztet három leszállóhely osztályt is. Az osztályba sorolásnak az a célja, hogy a repülőterekre vonatkozó szabályokat a rajtuk végzett tevékenység jellegétől függően differenciálják.

A megyében működő polgári repülőtér nincs.

Jelenleg betonkifutóval rendelkező működő, nem nyilvános, katonai repülőtér Szolnokon található. A Szolnok-Szandaszőlős repülőtér (5008 Szolnok, Kilián út 1.) üzemeltetője a Honvéd Sportrepülő Egyesület. Az Egyesület célja és feladatai: a repülés és az ejtőernyőzés feltételeinek biztosítása és népszerűsítése, kiemelten az ifjúság körében, valamint részvétel a Magyar Honvédség ejtőernyős utánpótlásának biztosításában, ejtőernyős előképzésében.

Martfű településen 2017-ben a 097. és 099/7. Hrsz. alatti területre nem nyilvános, VI. osztályú repülőteret alakítottak ki 11 ha nagyságú területen, a terület tulajdonosa a saját és családja rekreációs ultralight repülései biztosítására. A repülőtér üzemideje igény szerint napkelte és napnyugta közötti, és évente 10 hónap alatt max 3900 műveletszámot jelent (napi max 6). A sport és rekreációs repüléseket ultrakönnyű A1" motoros sárkány és „A2” UI motoros repülőgépekkel végzik.

2.9. Élővilág állapota

A mezőgazdaságilag művelt területek nagy kiterjedése miatt a természetközeli élőhelyek száma, nagysága relatíve alacsony. A védett természeti területeken az élővilág állapota, a biodiverzitás mértéke megfelelő, köszönhetően a természetvédelmi kezeléseknek, oltalomnak.

Az országos jelentőségű védett területek nagysága Jász-Nagykun-Szolnok megye teljes területének mintegy 3,8%-a, 21.250 ha. A Natura 2000 területek nagysága a megye teljes területének mintegy 12%-a, 66.900 ha. Az országos jelentőségű természetvédelmi és a NATURA 2000 hálózatba egyaránt tartozó területeink döntő többsége jellemzően nagy folyóink árterületét foglalja magába, melyből területi arányát és az árvízvédelmi feladatok ellátásának fontosságát figyelembe véve, kiemelkedik a Tiszát közel 120 km, a Köröst csaknem 60 km hosszban kísérő árterület.

A legjelentősebb, természetvédelmi szempontból legértékesebb élőhelyek a Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság kezelésében lévő pusztai területek (Nagyiván, Karcag térsége), a Közép-Tisza-völgye, illetve a Tisza-tó területe. Ökológiai folyósokról szinte kizárólag a megye nagy vízfolyásai mentén beszélhetünk.

Az elmúlt években egyre nagyobb számban jelennek meg megyénkben is az úgynevezett idegenhonos inváziós fajok. Ezek a fajok ökológiai kockázatot jelentenek a Magyarországon őshonos fajokra vonatkozóan. Behurcolásuk és elterjedésük megakadályozása érdekében különböző prevenciós és korlátozó intézkedések váltak szükségessé. Ezen feladatok ellátásában, valamint a tájékoztatás, adatgyűjtés, terület-ellenőrzés teljesítésében kaptak jogkört a Kormányhivatalok különböző szakterületei. A hazai és az uniós jegyzékben szereplő fajok közül több faj is jelen van megyénkben: az igen elterjedt gyalogakác, zöld juhar és bálványfa mellett a cifrarák, pézsmapocok, Harlekin-katica, selyemkóró, parti szőlő, aranyvessző.

2.10. Környezetterhelés

A veszélyes anyagok és a veszélyes hulladékok nem megfelelő, használata, tárolása, valamint manipulálása miatt károsodott környezeti elem a felszín alatti víz és a földtani közeg volt. A szennyezőanyagok környezetben való akkumulálódása jelentős kockázatot jelent az élővilágnak, ezért a kimutatott szennyezések felszámolására a 90-es évek közepétől kármentesítési munkálatok kezdődtek a megye területén is.

A 2000-ben hozott jogi szabályozás alapján a szennyezőanyagokat használó tevékenységek környezetre gyakorolt hatásának felmérésére került sor, amelyek esetenként jelentős szennyezést tártak fel:

- Leggyakoribb az ásványolaj szennyezettség volt, mely az ipari üzemek mellett az üzemanyagtöltő állomásokon át, a mezőgazdasági üzemek és szociális létesítményeknél is előfordult. Az üzemanyag, fűtőolaj, hidraulikaolaj és kenőanyagok tárolása, használata során a műszaki védelem hiánya, illetve gondatlan használata miatt szennyezte a talajt és talajvizet. A szennyeződés jellegéből adódóan, a felső rétegekben terjedt szét. A kötöttebb talajokban a szennyezett talaj eltávolításával, a kevésbé kötött talajokban a szennyezett talajvíz kitermelésével, tisztításával és elhelyezésével, míg kis kiterjedésű szennyezés, ill. a környezet

használat veszélyeztetése nélküli területen a természetes hígulás, majd lebomlás monitorozása mellett is megszüntethető a szennyezés.

- Gyakori szennyezettséget okozott még az ipari üzemek vegyszerhasználata, elsősorban a zsírtalanításhoz használt anyagok tetra- és triklóretilén, illetve felületkezelő anyagok nehézfém és króm tartalmú, szerek nem megfelelő tárolása alkalmazása, illetve ebből keletkező hulladékok – iszapok, elhasznált, lejárt vegyszerek – elhelyezése. A fenti anyagok egy része vízdoldható könnyen eltávolítható a szennyezett talajvízzel, más része a talajhoz kötődve a talaj kitermelésével távolítható el, de az eltávolítás utáni kezelésük már költséges tisztítást igényel az elhelyezés előtt. A legnagyobb figyelmet a halogénezett alifás szénhidrogének jelentik, mert víznél nagyobb sűrűségük a mélyebb rétegekbe való lejutást is segíti, illetve természetes körülmények között a lebomlásuk rendkívül lassú, amely oxidálással növelhető.
- Eseti szennyezéseket okoztak még a mezőgazdasági növényvédő és gyomirtó szerek használatával, ill. egyéb szerves hulladékok, trágya, szennyvíz gondatlan elhelyezésével.

Jász-Nagykun-Szolnok megyében 17 településen (Szolnok, Szajol, Tiszaföldvár, Szászberek, Martfű, Kunmadaras, Karcag, Kisújszállás, Kenderes, Mezőtúr, Tiszafüred, Kunhegyes, Törökszentmiklós, Jászapáti, Besenyszög, Jászberény, Jászárokszallás), 33 helyszínen történik kármentesítési tevékenység. Ebből 11 helyen történik aktív kármentesítési beavatkozás és további 3 db helyen várható, hogy a közeljövőben aktív kármentesítési munkálatok kezdődnek. A többi 20 db helyen kármentesítési monitoring van folyamatban, melynek egy része a már lezajlott aktív kármentesítést követő utómonitoring, másik része passzív kármentesítés. A legtöbb kármentesítés Szolnok területén történik 10 helyszínen. A legjellemzőbbek a szénhidrogén eredetű szennyezések (TPH, BTEX, PAH), kármentesítési tevékenység 16 helyszínen zajlik velük kapcsolatosan. A szénhidrogén eredetű szennyezések mellett nehézfém, halogénezett alifás szénhidrogén, triklór-etilén, VOCl, vinil-klorid, klórbenzol, benzol, alkil benzolok eredetű szennyezések is vannak. Üzemanyag és fűtő olaj tárolásból, vegyi anyag felhasználásból, hulladék elhelyezésből származnak a szennyezéssel érintett területek.

2.11. Az épített környezeti és a kulturális örökségi értékek (építészeti örökség, régészeti örökség, műemléki értékek, nemzeti és történelmi emlékhelyek)

2.11.1. Műemlékek

A Miniszterelnökség Örökségvédelmi Nyilvántartási Osztályának adatbázisa 439 tételben sorolja fel a megyében található, országos védelem alatt álló objektumokat. Ezen objektumok közé tartoznak – a kulturális örökség védelméről szóló 2001. évi LXIV. törvény (továbbiakban: Kötv.) alapján – a műemlékek, a nyilvántartott műemléki értékek és a műemléki környezetek. Megyénkben egyéb kategóriába sorolt – úm. műemléki jelentőségű terület, történelmi kert és történelmi táj – műemléki terület nincs.

Jász-Nagykun-Szolnok megyében a Nyilvántartás alapján 47 db I. kategóriába és 182 db II. kategóriába sorolt műemlék építmény, valamint 31 db – ebből 25 db „régí” és 5 db 2015. január 1-ét követően országos védelem alá helyezett – nyilvántartott műemléki érték található. A 229 műemlék között természetesen vannak azonos törzsszámmal, külön azonosítóval jelölt védett tartozékok,

melléképületek is. A műemléki érték fogalma 2015-ben került bevezetésre. A korábbi műemlék-besorolás a bírságkategória megállapítása szerint történt. Ez alapján védéskor I., II. vagy III. kategóriába sorolták az építményeket. A legértékesebbek az I. kategóriába kerültek. 2015-ben a III. kategóriába soroltak kikerültek a műemlékek közül, nyilvántartott műemléki értéként szerepelnek a nyilvántartásban; ebből található a megyénkben 25 db. Ezzel az évvel kezdődően a műemlékké nyilvánítás folyamatát két szakaszra bontották. Az első szakaszban az országos védelemre felterjesztett objektum szintén ezt a besorolást kapja, ilyen típusú van 5 db a területünkön.

A műemléki környezetekbe több ingatlan tartozik. A terület méretének megállapítása és az ingatlanok kijelölésére a műemlék védetté nyilvánítási miniszteri rendeletben kerül sor. Meghatározásukkor figyelembe veszik, hogy a műemlék megjelenését milyen módon és mértékben befolyásolhatják az ingatlanokon álló, illetve a később megvalósításra kerülő épületek.

2.11.2. Nagyobb volumenű műemlékek felújításához kapcsolódó kivitelezési munkák 2015-2018 között

A nagyobb léptékű felújítások rendszerint nemcsak egy naptári évhez köthetők. A felsorolt épületek abba az évbe kerültek besorolásra, amelyben a kivitelezési tevékenység nagyobb részt zajlott. Több esetben a műszaki átadás-átvétel a következő év elejére esett.

2015

Törökszentmiklósi Almásy kastély felújítása

Nagykőrüi Római Katolikus templom felújítása

Jásztelki Tájház felújítása

Tisza-tavi templomok útja I. ütemének felújítási projektben megvalósult templomok:

Abádszalóki Református templomfelújítása

Kunhegyesi Római katolikus templomfelújítása

Tiszaigari Református templomfelújítása

Tiszaszőlősi Református templomfelújítása

Kunmadarasi Református templomfelújításának első üteme (tetőszerkezet felújítása)

Tiszaderzsi Református templomfelújítása

Tomajmonostorai Római katolikus templomfelújítása

Kunhegyes, Kápolnahalmi Kápolna felújítása

Tiszaburai Református templomfelújítása

2016

Szolnoki REPTÁR, volt Indóház területének Repülő múzeummá történő átalakítása, *az év múzeuma díj 2017* (2015-2016)

Tomajmonostorai (volt Magyar) Nemes kastély felújítása

Jászberényi Polgármesteri Hivatal felújítása

Újszászi Orczy-kastély homlokzat felújítása

Besenyszögi Római katolikus templom felújítása

Tiszaroff, Református templom tornyának felújítása

Jászberényi Nagytemplom belső felújítása

Jászberény, Rozália Kápolna felújítása

Jászapáti Könyvtár felújítása
 Jászárokszállás, Népi lakóépület, udvar és istálló felújítása

2017

Jászberényi Bíróság felújítása
 Mezőtúr, Hercegasszony kastély átalakítása és felújítása
 Mezőtúr, Nagytemplom orgonájának restaurálása
 Jászapáti Római Katolikus templom felújítása több ütemben (2014-2017)
 Jászberényi Juhászkereszt felújítása
 Jászberényi Cserőhalmi kereszt restaurálása
 Tiszaföldvár, Református templom tetőszerkezetének részleges felújítása
 Mezőtúri Református Gimnázium Ókönyvtár épület felújítása (több ütemben)
 Szolnoki MÁV Járműjavító, új (IC) csarnok építése

2018

Jászberény, Kígyó utca 12 sz. Népi tájház felújítása
 Kunhegyesi Szélmalom felújítása
 Kenderesi Postahivatal rekonstrukciója
 Jászárokszállás Vendégfogadó felújítása (folyamatban)
 Mezőtúri Református nagytemplom felújítása (folyamatban)
 Mezőtúri Református Gimnázium főépületének részleges helyreállítása, restaurálása (folyamatban)

2.11.3. 2019-ben – jellemzően pályázatot nyert forrásból – elkezdett munkálatok

Tisza-tavi templomok útja II. ütemének felújítási projektben érintett templomok:

Karcagi Református templom külső felújítása
 Karcagi Zsinagóga külső felújítása
 Tiszafüredi Református templomfelújítása
 Tiszafüredi Római Katolikus templom felújítása
 Kunmadarasi Református templomfelújításának II. üteme
 Túrkeve Református templomfelújítása
 Kisújszállás Református templomfelújítása
 Abádszalóki Római Katolikus templom felújítása
 Kunhegyesi Református templom külső felújítása
 Túrkevei Református templomfelújítása
Kenderesi épületek felújítása; műemlék, illetve műemléki környezet
 Kenderesi Polgármesteri Hivatal felújítása
 Kenderesi Református templom és parókia épület felújítása
 Kenderesi Vasútállomás felújítása – kormányzói váró
 Kenderesi Római Katolikus iskola felújítása
 Kenderesi Általános Iskola épületeinek felújítása (2 épület)
 Kenderesi régi Iskola felújítása és turisztikai hasznosítása
valamint
 Jászdózsa Népi tájház felújítása

Jászberényi Polgármesteri Hivatal belső üdvarának felújítása és a Múzeum hoz tartozó bemutató helység kialakítása

Karcagi Szélmalom felújítása

Jánoshidai Premontrei rendház teljes felújítása

Törökszentmiklósi Almásy kastély park felújítása

Cserkeszőlő Baghy-Szinyei Merse kúria felújítása és átalakítása

Cibakházi Római Katolikus templom felújítása

Szolnok Varga Katalin Gimnázium tetőszerkezetének felújítása és átalakítása

Tisza Mozi (volt zsidó imaterem és kultúrház) átalakítása, tetőtér-beépítése, homlokzat-felújítása

2.11.4. Régészet

A megye teljes területén a teljes régészeti topográfia elvégzése még nem történt meg. Ennek főleg pénzügyi okai vannak. A még nem ismert régészeti lelőhelyek felkutatása, beazonosítása, továbbá a már nyilvántartott régészeti lelőhelyek revíziója a megyét érintő beruházások tervezhetősége szempontjából elengedhetetlen. A régészeti topográfia több feltárási módszer (terepbejárás, műszeres lelőhely- és leletfelderítés) együttes alkalmazásával történik. A feltárási tevékenységet a megyében főszabályként a szolnoki Damjanich János Múzeum, mint megyei hatáskörű városi múzeum a megye teljes területén, a jászberényi Jász Múzeum, mint területi múzeum a Jászság területén végezhet.

Jász-Nagykun-Szolnok megyében nyilvántartott régészeti lelőhelyek száma 2019. január 1-jei állapot szerint 2.466 db. Ebből egyedileg védett: 19 db.

A régészeti lelőhelyek 4 kategóriába sorolhatók be. 19 darab kiemelten védett és a fokozottan védett lelőhely található a megyében.

Kiemelten védett lelőhely:

- Jászberény – Szent Imre, Négyszállás I. és II., Cserő-halom, Belső-szőlők I. és II.,
- Csege-lapos I. és II.
- Jászdózsa – Kápolnahalom
- Jászfelsőszentgyörgy – Pusztakerekudvar
- Szolnok – Vár, Guttenberg tér
- Tiszainoka – Csonkatorony
- Tószeg – Lapos-halom
- Törökszentmiklós – Tere-halom

Fokozottan védett lelőhely:

- Öcsöd – Kovás-halom
- Túrkeve – Lénárt-Bala, Hegyeshalom, Tere-halom, Névtelen-halom

2.11.5. Nemzeti emlékhely

Jász-Nagykun-Szolnok megyében nem található nemzeti emlékhely.

2.11.6. Megyei értéktár

A Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Közgyűlés a 620/2013. (XI.15.) számú határozatával elfogadta a Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Értéktár Bizottság Szervezeti és Működési Szabályzatát, a 621/2013. (XI.15.) számú határozatával megválasztotta a Megyei Értéktár Bizottság elnökét. Jogszabályi alapja a magyar nemzeti értékekről és a hungarikumokról szóló 2012. évi XXX. törvény, és a nemzeti értékek és a hungarikumok gondozásáról 114/2013. (IV. 16.) Kormányrendelet. A Jász-Nagykun-Szolnok megyei értékleltár az értékleltárak szellemiségéből adódóan rendkívül vegyes: építészeti, tárgyi, kulináris, szellemi, természeti elemek egyaránt szerepelnek benne. Jelenleg 70 tétel szerepel az értékleltárban.

2.12. Világörökségi és világörökségi várományos területek

2.12.1. Világörökségi terület

Jász-Nagykun-Szolnok megye területén világörökségi helyszínnel érintett terület három település közigazgatási területén található: Nagyiván, Kunmadaras és Tiszaszőlős. Mindhárom település a „Hortobágyi Nemzeti Park – A puszta” világörökségi helyszín részei. A „Hortobágyi Nemzeti Park – a Puszta” 1999. óta az Alföldön Magyarország keleti országrészében található mintegy 75 ezer hektáros világörökségi területe a kultúrtáj kiemelkedő példája, amely több mint kétezer éve őrzi érintetlen és látható bizonyítékát a hagyományos legeltető földhasználatnak, és példázza az ember és a természet harmonikus kapcsolatát.

2.12.2. Világörökségi várományos terület

Jász-Nagykun-Szolnok megye területét, mint világörökségi várományos terület a Világörökségi Várományos Helyszínek Jegyzékéről szóló 27/2015. (VI. 2.) MvM rendelet alapján a Magyarországi tájházak hálózata érinti:

- Karcag - Kántor Sándor Fazekasház
- Karcag - Nagykunsági Tájház
- Tiszafüred - Nyúzó Gáspár Fazekas Tájház
- Tiszafüred-Kócsújfalu - Meggyes Csárdamúzeum

2.13. Honvédelem

Jász-Nagykun-Szolnok megyében kiemelt fontosságú honvédelmi terület övezetébe tartozik Rákóczi falva, Szajol és Szolnok, honvédelmi terület övezetébe pedig Jászberény.

Szolnokon található a Magyar Honvédség MH 86. Szolnok Helikopter Bázisa. Az MH 86. Szolnok Helikopter Bázis feladatai közé tartozik a szárazföldi csapatok légi támogatása, hadműveleti és gyakorló repülések, légi kutatás-mentés, katonai és gazdasági célú légi szállítások, hajózó és repülőműszaki oktatás, részvétel a NATO Flying Training in Canada programban, készenléti szolgálatok, harcászati légi deszant feladatok, természeti csapások és ipari és környezeti katasztrófák következményeinek felszámolása, az ellátás-utaltság rendben kijelölt szervezetek logisztikai támogatása, állami és katonai felsővezetők légi szállítása, a katonai repülő hagyományok ápolása.

2.14. Ásványvagyon, energiaforrások

Jász-Nagykun-Szolnok megyében az alábbi ásványi nyersanyagok lelhetők fel:

- építőanyagok: homok és agyag
- szénhidrogének: kőolaj és földgáz
- gyógyiszap
- geotermikus energia.

A megyében 67 db bányatelek található, melyek közül aktív bányászati tevékenység, kitermelés 43 db-on folyik:

- 6 db agyagbánya (Törökszentmiklós, Kisújszállás, Kunszentmárton, Mezőtúr, Tiszafüred)
- 8 db homokbánya (Jászberény, Jászládány, Jászfelsőszentgyörgy, Szolnok, Tiszafüred, Tizsakürt)
- 8 db kevert nyersanyag bánya (Törökszentmiklós, Kunszentmárton, Zagyvarékas, Jászberény, Tizsaszőlős, Tizsakürt)
- 21 db szénhidrogén bánya (Fegyvernek, Karcag, Mezőtúr, Kunmadaras, Nagykörű, Öcsöd, Örményes, Szolnok, Tizsaszentimre, Túrkeve).

24 db bányatelekből 2 db-nak a felszámolása zajlik, míg 22 db feltárási fázisban lévő, termelés-beállításra váró telek. Tizsasülyön gyógyiszap kinyerésére van engedély.

Geotermikus energia hasznosítására a megye területén két koncessziós terület került kijelölésre Szolnok és Jászberény térségében. A megye területén nagy számban található termálvíz kutak, melyek közül számosnak az energetikai (üvegház, fóliasátor vagy közintézmény fűtésére) célú hasznosítása is megtörténik.

A megyében a napsütéses órák magas száma (2000 óránál is több) miatt számos napelemes kiserőmű létesült az elmúlt években, illetve a lakossági napenergia felhasználás is dinamikusan növekszik. Hagyományosan hőtermelésre is hasznosítják a napenergiát: fóliasátor és üvegház fűtése, üzemeltetése.

2.15. A természeti és környezeti kockázatok, különös tekintettel az éghajlatváltozás területi vonatkozásaira

Jász-Nagykun-Szolnok megyében is egyre inkább érzékelhetők a globális éghajlatváltozás jelei, melyek elsősorban az éves középhőmérséklet emelkedését és az éves csapadékmennyiség lassú csökkenését jelentik. Az elmúlt évtizedekben a szélsőséges időjárási jelenségek gyakorisága, intenzitása nőtt, gyakoribbá és tartósabbá váltak a nyári magas hőmérsékletek. Egyre kiszámíthatatlanabb az egyes évszakok csapadék mennyisége és a hőmérséklet ingadozása. Az éghajlat változékonysága és változása befolyásolja a termelési (mezőgazdaság, erdészet és halászat) és gazdasági ágazatok (energiatermelés, turizmus) valamint a természeti környezet tulajdonságait és szerepét.

A megye klímaváltozáshoz kapcsolódó veszélyeztetettségét nyolc tématerület segítségével vizsgálták. A nyolc terület közül négyben magas a megye érintettsége (árvíz, belvíz, turizmus, épített környezet), három kategóriában közepes (aszály, természeti értékek veszélyeztetettsége, erdők sérülékenysége), kettőben pedig alacsony (villámárvíz veszélyeztetettség, ivóvízbázisok veszélyeztetettsége). Ezek alapján Jász-Nagykun-Szolnok megye az ország kevésbé veszélyeztetett megyéi közé sorolható. A megyét elsősorban a károsan sok és károsan kevés víz érinti. A jövőt illetően előre jelezhető, hogy az árvízszintek további emelkedésével kell számolni, ami növeli a Tisza-völgy árvízi kockázatát. Aszályveszélyeztetettség szempontjából a megye középső részén találhatóak nem sérülékeny területek, míg a megye többi része döntően mérsékeltén sérülékeny. Az éghajlatváltozás várható mezőgazdasági hatásainak becslésére termés-szimulációs modellel megállapították, hogy a tavaszi vetésű növények sérülékenyebbek, mint pl. a kukorica, és komoly terméseszkökenéssel kell számolni a távolabbi jövőben (2071 után) az egész országban. Ennek oka a magasabb légköri CO₂, a magasabb hőmérséklet miatt rövidülő termésideőszak és hiányos beporzás, nagyobb vízstressz. Ugyanakkor az őszi vetésű növények (búza, árpa, repce) magasabb terméseket hozhatnak.

A megye turisztikai veszélyeztetettsége kb. 15%-kal haladja meg az országos átlagot a jelentősebb kitérttség és a gyengébb alkalmazkodóképesség miatt. Elsősorban a szabadtéri rendezvények és a vízparti turizmus az erősen veszélyeztetett, de a városlátogató és kerékpáros turizmus, valamint a természetjáró és falusi turizmus is fokozott veszélyben van.

Jász-Nagykun-Szolnok megye épített környezetét érintően a lakóépületek vannak veszélyben a viharkárok miatt, mely 13%-kal haladja meg az országos átlagot. Ennek elsődleges oka a tanyás, aprófalvas településeken található nagyszámú elavult, 1945 előtt épült lakóépület, de a városok épületállományára is túlnyomó részt az 1990 előtt épült, sok esetben évtizedek óta felújítatlan családi ház a jellemző.

Jász-Nagykun-Szolnok megye területén a természeti és a környezeti kockázatok közül az alábbi három azonosítható:

- vizekkel kapcsolatos kockázatok
 - többlet vizek okozta kockázatok
 - árvízi veszélyeztetettség
 - belvízi kockázat
 - vízhiány okozta kockázat
 - mezőgazdasági kockázat: aszály
 - ivóvíz-ellátási kockázat
- egyéb kockázatok
 - termőföld mennyiségének, minőségének csökkenése
 - környezetszennyezés
 - felszíni és felszín alatti vizek szennyezése
 - levegőminőség romlása

2.1.5.1. Vizekkel kapcsolatos kockázatok

A vizekkel kapcsolatos kockázatok mögött jellemzően a klímaváltozás negatív folyamatai állnak. Az egyre gyakoribb sztochasztikus időjárási körülmények megnehezítik a településeken élők, illetve a gazdálkodók dolgát.

A Tisza Magyarország legváltozatosabb folyója különösen a vízjárását nézve. A Tisza völgye, különösen a Közép-Tisza völgye az egyik legveszélyeztetettebb térség az árvizek szempontjából. Az árvízi kockázatok csökkentése érdekében Jász-Nagykun-Szolnok megyében is jelentős vízügyi beavatkozások történtek a Tisza mentén:

- töltésáthelyezés
- töltésmagasítás
- árvízi árapasztó tározók létesítése, működtetése
 - Hanyi-Tizzasülyi
 - Nagykunsági
 - Tiszaroffi
- szükségtározók kijelölése, működtetése
 - Borsóhalmi
 - Jásztelki
- ártéri, hullámtéri területhasználatok módosítása
- hullámtéri meder rendezése – növényzet gyérítése
- nyárigátak, depóniák elbontása
- övzátony rendezés
- mederstabilizáció

Jász-Nagykun-Szolnok megyében az árvízi kockázat mellett, a belvív veszélyeztetettséget is ki kell emelni, mint többlet víz okozta kockázatot. A belvív a legnagyobb károkat a mezőgazdaságilag művelt területeken, illetve a települések belterületén okozhatja. A megye jelentős része kitett a belvizek hatásának. A megye területe 17 belvízvédelmi szakaszra van felosztva. A megye legveszélyeztetettebb települései a következők: Törökszentmiklós, Túrkeve, Tiszafüred, Martfű, Mesterszállás, Mezőtúr és a Jászság egyes települései (Jászladány, Jászfákóhalma, Jászberény). A megyében két legnagyobb mesterséges tározó, melyek a belvizes időszakban a belvizek befogadását segítik a Kecskeri tározót (1,85 millió m³) és a X. tározót (1,85 millió m³), de a folyók holtágait is belvíztározásra használják (pl.: Alsóréti Holt-Tisza, Alcsi Holt-Tisza, Cibakházi Holt-Tisza stb.). A belvizek elvezetését a belvízcsatornák, és a kettős funkciójú csatornák is segítik (~1074 db csatorna). Ezen műtárgyak karbantartásáról folyamatosan gondoskodni szükséges.

A vízhiány okozta kockázat is jelentős mértékű a megyében. Jellemzően ott alakulnak ki aszályos területek, ahol a belvízi kockázat is jelentős. Aszályos időszakokban a belvíztározókban, valamint a csatornahálózatokban lévő, betárazott vízmennyiség segíthet a vízpótlásban, az öntözővíz biztosításában. További projekt elképzelés az aszályos időszakok ellensúlyozására, öntözőrendszerek fejlesztésére vonatkoznak. Az érintett csatornák az Nkfcs. I. böge, Nk. III-2. ffcs. I. böge, amelyeken összességében 1,5 millió m³-nyi tározókapacitást terveznek elérni, továbbá 60 cm-es vízszintemelést céloznak meg a rendszer működtetéséhez. Ez kb. 5000 ha terület öntözését fogja biztosítani.

2.15.2. Egyéb kockázatok

Az egyéb kockázatok közül ki kell emelni a termőföldet érintő veszélyeket, kockázatokat. Egyrészt a termőföld mennyiségének, másrészt minőségének csökkenését. A megyében a szélereziónak és vízerózióknak van hatása. A szél erózióval leginkább érintett területei a megye nyugati szélén, illetve a

Tisza-tó mentén találhatóak. Mindkét erózió ellene lehet védekezni, alkalmazva a jó mezőgazdasági gyakorlatot. A termőföld minőségének romlását szintén a jó mezőgazdasági gyakorlattal, a környezetszennyezés mértékének csökkentésével lehet megakadályozni.

Az egyéb kockázatok között a levegőminőség romlását, a légszennyezés mértékének növekedését kell említeni. A megye városaiban, különösen a megyeszékhelyen a közlekedésből eredő légszennyezés a legjelentősebb. Téli időszakban a szilárd tüzelőanyagok elégetéséből származó károsanyag-kibocsátás is jelentős mértékű. A megye iparosodottabb részein az ipari tevékenységből származó károsanyag-kibocsátással is számolni kell. A légszennyezettségi agglomerációk és zónák kijelöléséről szóló 4/2002. (X. 7.) KvVM rendeletében egyedül a megyeszékhely, Szolnok szerepel.

A felszíni és felszín alatti vizek szennyezése is kockázatot jelent. A felszíni vizeinket pontszerű (csövégi) és diffúz szennyezések is érik. A legjelentősebb a pontszerű szennyezések a tisztított szennyvíz bevezetések. A felszíni vizeket érő diffúz szennyezések közé a csapadékos időszakokban, hóolvadás után jelentkező többlet vizek sorolhatók, melyek jellemzően a mezőgazdasági művelésű területekről moshatnak be jellemzően tápanyag-eredetű (foszfor- és nitrogén-formák) szennyezőanyagokat a felszíni vizeinkbe.

A felszín alatti vizek esetében a minőségi romlás (szennyezőanyag bemosódása, bejutása a vízrétegekbe) mellett, a mennyiségi csökkenés is kockázat a térségünkben. A megye talajvíz készlete erősen szennyezett, különösen tápanyag-eredetű komponensek esetében. A rétegvizek védelme kiemelt fontosságú feladat, hiszen a megye lakosságának (~80%) ivóvízzel való ellátását biztosítják.

3. A térszerkezet alakulása, a terület-felhasználás változásai, tendenciák

3.1. A településrendszer

Jász-Nagykun-Szolnok megyében 78 db település található. A 78 db település közül 22 db város, 56 db község. Egy megyei jogú város található a megyében: Szolnok, amely egyben a megye székhelye is.

A megyében 9 járás került kialakításra:

- Jászapáti járás
 - A Jászapáti járás székhelye Jászapáti. Területe 544,45 km², népessége 31.298 fő, népsűrűsége 60 fő/km² volt a 2019. évi adatok szerint. Két város (Jászapáti és Jászkisér) és hét község tartozik hozzá.
- Jászberényi járás
 - A Jászberényi járás székhelye Jászberény. Területe 617,01 km², népessége 51.416, népsűrűsége 82 fő/km² volt a 2019. évi adatok szerint. Három város (Jászberény, Jászárokszállás és Jászfényszaru) és hat község tartozik hozzá.
- Karcagi járás

- A Karcagi járás székhelye Karcag. Területe 857,26 km², népessége 40.628 fő, népsűrűsége 49 fő/km² volt a 2019. évi adatok szerint. Három város (Karcag, Kenderes és Kisújszállás) és két község tartozik hozzá.
- Kunhegyesi járás
 - A Kunhegyesi járás székhelye Kunhegyes. Területe 464,58 km², népessége 19.612 fő, népsűrűsége 42 fő/km² volt a 2019. évi adatok szerint. Két város (Kunhegyes és Abádszalók) és öt község tartozik hozzá.
- Kunszentmártoni járás
 - A Kunszentmártoni járás székhelye Kunszentmárton. Területe 576,49 km², népessége 33.505 fő, népsűrűsége 61 fő/km² volt a 2019. évi adatok szerint. Két város (Kunszentmárton és Tiszaföldvár) és kilenc község tartozik hozzá.
- Mezőtúri járás
 - A Mezőtúri járás székhelye Mezőtúr. Területe 725,74 km², népessége 25.862 fő, népsűrűsége 38 fő/km² volt a 2019. évi adatok szerint. Két város (Mezőtúr és Túrkeve) és három község tartozik hozzá.
- Szolnoki járás
 - A Szolnoki járás székhelye Szolnok. Területe 914,48 km², népessége 114.801 fő, népsűrűsége 131 fő/km² volt a 2019. évi adatok szerint. Öt város (Szolnok, Besenyszög, Martfű, Rákóczi falva és Újszász) és 13 község tartozik hozzá.
- Tiszafüredi járás
 - A Tiszafüredi járás székhelye Tiszafüred. Területe 417,05 km², népessége 18.493 fő, népsűrűsége 46 fő/km² volt a 2019. évi adatok szerint. Egy város (Tiszafüred) és 6 község tartozik hozzá.
- Törökszentmiklósi járás
 - A Törökszentmiklósi járás székhelye Törökszentmiklós. Területe 464,54 km², népessége 34.392 fő, népsűrűsége 79 fő/km² volt a 2019. évi adatok szerint. Két város (Törökszentmiklós és Fegyvernek) és öt község tartozik hozzá.

A 22 városból 8 a budapesti agglomerációval szomszédos Jászberényi (3) illetve Szolnoki (5) járásban, 4 a megye északkeleti részén lévő Karcagi (3) és Tiszafüredi (1) járásokban található. A megye déli-délkeleti részén lévő Kunszentmártoni, Törökszentmiklósi, Mezőtúri és a középső részén található Jászapáti és Kunhegyesi járások mindegyike 2-2 városi jogállású településsel bír. A megyében statisztikai értelemben tehát nincs városhiányos térség, de három járásban (Kunhegyesi, Kunszentmártoni, Jászapáti) nincs 10 ezer főnél népesebb város, itt a települések sok vonatkozásban a járáson kívüli központokra vannak utalva. Szolnok és Jászberény 30 km-es körzetében 100 ezer főt meghaladó népesség koncentrálódik. A megye sajátos mezővárosias fejlődéséből következően keleti határa „kisvárossort” alkot. A megye népességének ugyan több mint a fele, 202 ezer fő, a 22 városi jogállású településen él, de csak 8 település népessége haladja meg a 10 ezer főt, ahol a népesség kevesebb, mint harmada, 115 ezer fő él. Kilenc város járási székhely, közös önkormányzati hivatalt ugyanezen városok egy része működtet. A többi 13 városi jogállású településnek tehát térségi közigazgatási szerepköre nincs. Önálló polgármesteri hivatalt 56 település működtet, ebből 21 Közös Önkormányzati Hivatalt is.

A települések közül mindössze 5-nek a népessége nem éri el az 500 főt, további 11 népessége a 1000 főt, vagyis a települések ötöde kis- és aprófalú. Ez az egyébként jellemzően nagytelepüléseket

magában foglaló megyében magas arány. A kistelepülések a megyében viszonylag egyenletesen elszórtan helyezkednek el, nem alkotnak külön térséget. Ez összefügg azzal, hogy keletkezésük több tényezőre vezethető vissza. Egy részük a Tisza menti magasan fekvő térszíneken található kisebb település, ezek méretét vélhetően a térszín kiterjedése korlátozta. Másik csoportjukat a korábbi tanyákból önállósult települések alkotják, ilyenek a megye teljes területén előfordulhatnak.

A települések közel harmada 5000 főnél népesebb. Ez egyrészt a Nagykunság sajátos településstruktúrájának, másrészt az ipari falvak nagy számának köszönhető. Az utóbbiak a Jászság területén és Szolnok térségében találhatók. A megye településhálózata ugyanakkor mentes a szélsőségektől: a 10 legnagyobb és a 10 legkisebb település átlagos népessége között kb. 30-szoros az eltérés. A települések „derékhadát”, ahogy az aprófalvas térségektől eltekintve az ország egészében, az 1-5 ezer lakosú falvak alkotják: 31 település, a megye településeinek közel fele tartozik ebbe a népességnagyság kategóriába.

A megye egyik sajátossága az igen ritka településhálózat. Jász-Nagykun-Szolnok megyében mindössze 1,4 település jut 100 km²-re. Ez az országos átlagnak (3,4) alig több mint harmada és az Észak-Alföldi régió átlagának is alig kétharmada. A legnagyobb a településsűrűség a Kunszentmártoni járásban (2,0 település/100 km²), itt a települések átlagos nagysága közel 51 km², illetve a Szolnoki járásban (1,9), itt az átlagos településnagyság 52,4 km². Legkisebb a településsűrűség a Karcagi és a Mezőtúri járásokban (0,6 illetve 0,7 település/100 km²), itt az átlagos településnagyság 171,4 illetve 145,2 km². A két járásban mindössze 5-5 település található.

A Karcagi és a Mezőtúri járások esetében a nagy településterületekhez jelentős tanyavilág párosul, így a ritka településhálózat csak igazgatási értelemben igaz, településföldrajzi értelemben nem.

A megye népességének kevesebb, mint harmada (108 ezer fő) él a közepesen sűrűn lakott – urbanizálódó – Szolnoki járásban (100 fő/km²-t meghaladó sűrűség). A Szolnoki (relatív) koncentráció a 4-es út mentén Budapestig húzódó folytonos urbanizációs tengely utolsó jelentősebb sűrűsödése. A sűrűsödés a 4-es, illetve 411-es főút mentén (Cegléd-Nagykőrös közvetítésével) a Kecskemét nagyvárosi együttesre is rákapcsolódik. A megyei átlagnál (67 fő/km²) sűrűbben lakott Jászberényi járás (81 fő/km²) is közvetlenül kapcsolódik a 31-es út menti, Budapestig tartó lineáris sűrűsödéshez. Az M3-as út irányában még nem alakult ki összefüggő, sűrűbben lakott tengely. A megye többi része még hazai értelemben is ritkán lakott, vidékies térségnek számít.

3.2. Mezőgazdaság

Jász-Nagykun-Szolnok megye az ország egyik legnagyobb területű megyéje, itt található az ország mezőgazdasági hasznosítású földterületeinek mintegy ötöde. Tökéletes síkság lévén kedvezőek a mezőgazdasági adottságai, azonban szélsőséges vonásokat mutató éghajlata - kevés és egyenetlen eloszlású a csapadék, gyakori szárazság és aszály és az évente visszatérő belvív - jelentős problémákat okozhat. Jász-Nagykun-Szolnok megye mezőgazdaságát ágazati szinten áttekintve megállapítható, hogy a növénytermesztési ágazatok közül meghatározó a búza, az őszi káposztarepce, a kukorica és a napraforgó termesztése, valamint a gyepterületek művelése, míg az állattenyésztési ágazatok közül a sertés-, a baromfi-, a szarvasmarha- és a juhtenyésztés jellemző a tógazdaságokban történő

haltenyésztés mellett. A Jászságban, valamint a Tiszazugban jelentős volumenben folyik zöldség-, gyümölcs-, és szőlőtermesztés.

A megyében jelentős az öntözhető területek nagysága, amely mintegy 40.000 hektár, mintegy 1.500 termelő rendelkezik az öntözésre feljogosító vízjogi üzemeltetési engedéllyel. Ennek köszönhetően jelentős területet képvisel megyénkben a különböző növényfajok vetőmagtermesztése is (hibridkukorica, napraforgó), az ország kukorica vetőmag-előállító területének 40%-a itt található.

3.2.1. Szántóföldi növénytermesztés

A megye területének teljes nagysága 558.000 hektár, melyből a mezőgazdaság által hasznosított 415.180 hektár. Szántóföldi növénytermesztés a megyében 375.980 hektáron folyik.

A megye termőföldhasználatának meghatározó sajátossága a termőterületeken belül a mezőgazdasági területek közel 90%-os aránya, ezen belül pedig a szántóterületek igen magas aránya (kb. 76%), ami az országos átlagot jóval meghaladja. A gyepterületek aránya a termőterületeken belül közel 11%. Az erdőterületek aránya 11%, ami jelentősen elmarad az országos átlagtól.

Külön sajátossága a megyének a rizstermesztés, az országban egyedülként Kisújszállás térségében termesztenek indiánriszt 1.000 ha területen.

Őszi vetésű kultúrák 2019 (5. táblázat)

Őszi káposztarepcét mintegy 20.151 hektárról takarítottak be a gazdálkodók. A termésátlag 2,46 tonna/ha volt, ennek megfelelően a megyében megtermelt teljes mennyiség 49.632 tonna volt. Őszi búzát 101.585 hektáron termeltek, ez az országos vetésterület közel 10%-át teszi ki. A termésátlag 4,98 tonna lett hektáronként. A megyében megtermelt búza mennyisége 506.096 tonna volt. Az őszi árpa 26.192 hektárt foglalt el, hozama 5,26 tonna/hektár volt, így a betakarított teljes mennyisége 137.665 tonna volt. Az őszi rozs betakarítása 1.399 hektáron történ meg, a termésátlag 2,93 tonna/hektár volt. A teljes betakarított mennyiség 4.617 tonna lett. A tritikálé betakarított területe 5.961 ha volt, melyen a termésátlag 4,56 tonna/hektárnak adódott. A teljes betakarított mennyiség 28.047 tonna volt.

5. táblázat: Őszi vetésű növényfajok 2019. évi összesítő táblázata

Forrás: Jász-Nagykun-Szolnok megye mezőgazdaságának helyzete 2019. NAK

Növényfaj	Összes terület (ha)	Betakarított terület (ha)	Termésátlag (kg/ha)	Összes termés (tonna)
Őszi árpa	26.192	26.192	5.256	137.665
Őszi búza	101.585	101.585	4.982	506.096
Őszi rozs	1.399	1.399	3.300	4.617
Triticale	5.961	5.961	4.705	28.047
Őszi káposztarepce	20.151	20.151	2.463	49.632

Tavaszi vetésű kultúrák 2019 (6. táblázat)

A magborsó vetése 1.430 hektáron történt meg. A termésátlag 2,43 tonna/hektár lett, ami mintegy 20%-al magasabb az előző év átlagánál. A szemes kukorica vetésterülete 37.553 hektár volt. A termésátlag 6,96 tonna/hektár lett, a teljes betakarított mennyiség pedig 261.594 tonna. A napraforgó jelentős területtel képviselteti magát Jász-Nagykun-Szolnok megyében. 2019-ben 79.634 hektáron vetettek napraforgót a gazdálkodók. A termésátlag 2,89 hektár/tonna lett, míg a betakarított mennyiség 230.434 tonna volt. Cukorrépat mindösszesen csak 243 hektáron (régén a vetésterület elérte a 4000-5000 hektárt) vettek a gazdálkodók, a megtermelt répa mennyisége 17.508 tonna volt, ami 72 tonna/hektár termésátlagnak felel meg. A szója vetésterülete 1.277 hektár volt. A termésátlag 2,45 tonna/hektár, az összes megtermelt mennyiség 3.129 tonna. A szója esetében meg kell jegyeznünk, hogy a termésátlaga jelentősen elmarad a növény genetikai terméspotenciáljától. A megye természeti adottságai nem kedveznek a szója termesztéséhez. A burgonya vetésterülete mindösszesen 74 hektár volt, ez évek óta folyamatosan csökkenő tendenciát mutat. A termésátlag 22,27 tonna/hektár lett, ez átlagosnak mondható. A tavaszi árpa vetésterülete nagyon visszaesett a megyében, mindösszesen 923 hektáron takarították be. A hozam 3,73 tonna/hektár, ami gyengének minősül. A tavaszi zab területe 1.583 hektár volt, amin 3,13 tonna/hektár lett a termésátlag.

6. táblázat: Tavaszi vetésű növényfajok 2019. évi összesítő táblázata

Forrás: Jász-Nagykun-Szolnok megye mezőgazdaságának helyzete 2019. NAK

Növényfaj	Összterület (ha)	Betakarított terület (ha)	Termésátlag (kg/ha)	Összes termés (tonna)
Napraforgó	79.634	79.634	2.894	230.434
Szója	1.277	1.277	2.450	3.129
Kukorica	37.553	37.553	6.966	261.594
Burgonya	74	74	22.278	1.649
Cukorrépa	243	243	72.050	17.508
Triticale	5.961	5.961	4.705	28.047
Tavaszi árpa	923	923	3.732	3.445
Zab	1.583	1.583	3.168	5.015
Magborsó	1.430	1.430	2.430	3.475

3.2.2. Kertészet

Jász-Nagykun-Szolnok megyében a mezőgazdaságilag művelt területnek mindössze 2-3%-át foglalják el kertészeti kultúrák. A zöldség termőterülete megyénkben 5.000-7.000 hektár közötti területet foglal el, melynek döntő része szántóföldi zöldség. A gyümölcs termőterülete közelít az 1.200 hektárhoz, de a korábban ugyanekkora területen művelt szőlő mára 1.000 hektárra csökkent. A legjelentősebb zöldség-gyümölcs termőterületek a Jászságban és Tiszazugban találhatók.

Zöldségtermesztés

Megyénkben leginkább a konzervipari zöldségfajok terjedtek el, hiszen mind a csemegekukorica, a zöldborsó és a zöldbab jól illeszthető a szántóföldi növénytermesztés vetésszerkezetébe.

A csemegekukorica a legnagyobb mennyiségben termesztett ipari zöldségfélének, 2.422 hektárt foglalt el, ahonnan 41.322 tonnát takarítottak be 2019-ben a gazdák. A zöldborsó vetésterülete 1.237 hektár volt, amelyen 4.949 tonna zöldborsó termett.

Jelentős paprika-termesztő régiója Jász-Nagykun-Szolnok megyének a Jászság. Ebben a térségben nagy hagyományokkal rendelkezik a fóliasátras paprikatermesztés. Fontosabb hajtatott zöldség termőterület még Tiszazugban található, ahol a paprika mellett paradicsomot és káposztaféléket is fóliasátor és üvegház alatt termelnek. Fűszerpaprikából 2.344 tonnát takarítottak be a gazdák, míg zöldpaprikából 2.133 tonnát.

A 2019. év nem kedvezett a hagymaféléknek, így a termés mennyisége elmaradt a sokévi átlagtól, 4.233 tonnát takarítottak be a gazdák. A hűvös április vége május eleje nem kedvezett a görögdinnye fejlődésének. Görögdinnyéből 2.250 tonna termett 2019. évben.

Gyümölcsstermesztés

Jász-Nagykun-Szolnok megyében a gyümölcsstermesztéshez szükséges klimatikus viszonyok és talajadottságok nem kedvezőek, ezért ez az ágazat kevésbé jelentős országos viszonylatban. A zöldségtermeléshez hasonlóan a Jászságban található meg a legnagyobb gyümölcs-termőterületek: szilva, kajszibarack, alma és cseresznye ültetvények. Itt található az ország egyik legnagyobb egybefüggő területű cseresznye ültetvénye is, a nagykőrüi cseresznyés. A legnagyobb területen meggytermelés folyik a megyében, közel 300 hektáron.

2019. évben almából 543 tonna, körtéből 255 tonna, meggyből 1.428 tonna, őszibarackból 345 tonna, kajszibarackból 374 tonna (rekord közeli termés volt), cseresznyéből 235 tonna, míg szilvából és ringószilvából 1.387 tonna termett a megyében.

Szőlőtermesztés

Jász-Nagykun-Szolnok megye szőlőterületének legnagyobb része a Kunsági Borvidékhez tartozik, ezen belül is a Tiszamenti körzethez tartozó településeken (Nagyréven, Tizsakürtön, Tiszainokán, Csépán, Tizasason és Cserkeszlőn), valamint a Jászságban a legelterjedtebb a szőlőtermelés. A térségben leginkább borszőlőt termelnek, fontosabb fajták: Kövidinka, Zalagyöngye és a Kékfrankos, de minden évben történnek telepítések, így új fajták is kerülnek a területre, mint pl.: Generoza vagy Bianka. A megyei szőlő-termőterület nagysága 1.000 hektár, ahonnan ingadozóan 4-6.000 tonna szőlőt takarítanak be a gazdák.

3.2.3. Állattenyésztés

Az állattenyésztésben a sertés-, szarvasmarha- és juhállomány száma az 1996-tól kezdődő kedvezőtlen felvásárlási és világpiai helyzet miatti szerkezetváltásból adódóan visszaesett, napjainkban azonban megfigyelhető a főbb haszonállatok tartásának élénkülése, és növekszik a juh- valamint a tyúkfélék állománya is.

Szarvasmarha

A szarvasmarha-állomány, beleértve a tej-és húshasznú állományokat, országos és regionális szinten is emelkedő tendenciát mutat az elmúlt évek tekintetében. A KSH adatai szerint ez a növekedés

megyénkben is érzékelhető. Amíg az országos létszám az elmúlt egy évben 1,4%-kal emelkedett, addig megyénkben ennek mértéke 2,9% (51.600 db-ról 53.100 db). Mindezek mellett a tehénlétszám hasonló nagyságrendet mutat az elmúlt évhez képest (22.900 db-ról 22.700 db). A szarvasmarhatartók kétharmadát továbbra is gazdálkodó szervezetek adják, harmadát egyéni vállalkozók és kisgazdaságok.

Vágómarhát jórészt export-piacon értékesítünk, legfőbb célország továbbra is Törökország, ahová az elmúlt években jelentősen megnőtt az élőállat-kivitel. Mindezekon kívül Ausztriába, Horvátországba, utóbbi időszakban Koszovóba kiszállított tenyésztési- és vágóállat-kivitel is erősödött, a délszláv régió országai egyre vonzóbbak az export tekintetében. Ezen országokban a felvásárlási ár közelít a török szinthez. Az oroszországi piac az embargó végett továbbra is jelentősen beszűkült. Feldolgozott marhahúsból 40%-kal többet szállítanak külföldre a feldolgozók, az árak emelkedésének köszönhetően pedig az értékesítésben betöltött aránya 64%-ra bővült. Magyarország importja főleg Hollandiából, Németországból és Romániából származik, ettől függetlenül nettó exportőrök voltunk vágómarhából és marhahúsból egyaránt. Magyarországon a marhahúsfogyasztás 2,5 kg/fő körül alakul, az uniós átlag ennél jóval magasabb, 6-8 kg/fő közé tehető.

A megtermelt nyerstej mennyisége az elmúlt években folyamatosan emelkedő tendenciát mutatott, de ez az emelkedés kissé stagnált az elmúlt években. A feldolgozók által felvásárolt tehéntej mennyisége 2019-ben országos szinten 1.535.304 tonna, míg 2018-ban 1.545.400 tonna volt. Országos szinten az összes megtermelt nyerstej mennyisége (a feldolgozók által felvásárolt, valamint a közvetlen termelői értékesítés) 1,9 milliárd kg volt a tavalyi évben, ez a nagyságrend várhatóan az idei évben is hasonló lesz. Az átvett tej döntő többsége extra minőségű volt. A hazai tej- és tejtermékfogyasztásban folyamatos emelkedés tapasztalható, jelenleg az egy főre jutó tej és tejtermékfogyasztás 165 liter körül alakul. Az ágazat jelenlegi egyik legnagyobb problémája a munkaerőhiány.

Sertés

Országos szinten a 2019. júniusi állapotot figyelembe véve - ha minimális szinten is - csökkent a sertésállomány létszáma (2.859.400 db-ról 2.839.800 db-ra). Mindemellett megyénkben kissé emelkedett a létszám az elmúlt egy évben (264.700 db-ról 267.600 db-ra), a koca állomány viszont ezzel párhuzamosan csökkent (17.000db-ról 13.800 db-ra). A sertésállományok közel 70 %-át gazdálkodó szervezetek adják, kisebb részét egyéni gazdaságok. Ez a megoszlás évek óta változatlan. Az 1990-es évek elején még többségében lévő háztáji tartás évről évre háttérbe szorult.

Az élő sertés árát az elmúlt egy évben a piaci viszonyok mellett az afrikai sertéspestis (ASP) befolyásolta leginkább. Az afrikai sertéspestis nagy ragályozó képességű, vírus okozta fertőző betegség, amely iránt Európában a házi sertés és a vaddisznó fogékony. 2019 nyarán ASP-t igazoltak a laboratóriumi vizsgálatok több, a Tisza mentén talált vaddisznó-tetemben.

2019 év elején az élősertés átvételi árban robbanásszerű árnövekedés volt tapasztalható, mely október végéig már meghaladta az 540 Ft/kg-ot. A sertéshús árának növekedése elsősorban a Kínában elhatalmasodott afrikai sertéspestissel magyarázható.

A hazai sertéstartók továbbra is jelentős technológiai hátrányban vannak a hagyományosan nagy sertéstartó országokhoz képest, mely problémát tetézik az is, hogy egyes takarmányfélések (szója)

lényegesen drágábban, szállítási költségekkel terheltén jutnak el az állattartókhoz. A technológiai fejlődést hivatott elősegíteni az állattartó telepek és a sertéstartó telepek korszerűsítése pályázat is, mely segítséget kíván adni a hatékonyságot növelő beruházásokhoz.

Juh

A juhállomány országos szinten 2019 júniusában 1.116.000 db volt, ez nagyságrendileg megegyezik az előző év állomány nagyságával. Az anyák létszáma 796.500 egyed volt. Megyénken belül 2019 júniusában a juhek összlétszáma 69.800 db, az anyák létszáma 48.600 egyed volt.

Szezonálitástól függően változtak év közben az élőállat felvásárlási árak, melyek 770-940 Ft/kg között mozogtak (a legmagasabb átvételi átlagárat húsvét időszakában lehetett elérni, mely az előző évhez képest emelkedett).

A hazai juhtenyésztés az állatlétszámot tekintve az Európai Unió középmezőnyében van. Ugyanakkor az itthon előállított juhtermékek zöme az EU országaiba kerül, legnagyobb felvásárlónk továbbra is Olaszország, ahová az élőállatok 90%-a irányul (kb. 600 ezer egyed évente). Exportunk döntő részét a pecsenyebárány teszi ki, kisebb hányada a hűtött, fagyasztott vagy feldolgozott termékek kiviteléből áll. A gyapjú iránt egyre fokozódó érdeklődés mutatkozik évek óta elsősorban Olaszország és Kína felől.

Baromfi

A teljes baromfiállomány 2018 júniusához képest minimálisan növekedett országos szinten (34.769.000 darabról 35.051.300 darabra), a teljes tojóállományban viszont hasonló nagyságrendű csökkenés volt tapasztalható (10.608.700 darabról 10.393.900 darabra csökkent, 2,1%). Megyénkben a statisztikai adatok alapján kis mértékben nőtt a baromfi létszám (1.191.900 db-ról 1.192.900 db-ra, 0,1%), bár ez az adat megtévesztő lehet, hiszen a baromfiállományok egy időpillanatban meghatározott nagysága nem tükrözi a teljes éves termelés volumenének alakulását. A megyei tojóállomány létszáma csökkenő intenzitást mutat (382.100 db-ról 376.200 db-ra, 1,6%). A vágócsirke termelői ára 2019-ben 254-265 Ft/kg között alakult. Az évi megyei termelés nagysága 6.000 tonna körüli volt.

Méhészet

Jász-Nagykun-Szolnok megyében 1.1565 méhészt tevékenykedik, a méhcsaládok száma pedig 56.842 volt.

Halgazdálkodás

Jász-Nagykun-Szolnok megyében a halgazdálkodási hatóság nyilvántartásában 68 halgazdálkodási vízterület szerepel. A 68 nyilvántartott vízterület közül 32 esetben a halgazdálkodási jog a Magyar Állam tulajdonában van, 36 esetben pedig halászati jogközösségek, önkormányzatok és magántulajdonosok gyakorolják a halászati jogot.

A nyilvántartott halgazdálkodási vízterületek többsége állóvíz, ezek összes területe 1.753 hektár. A folyóvizek teljes hossza 178 folyamkilométer, amelyből a leghosszabb és legnagyobb vízterületű a Tisza folyó Jász-Nagykun-Szolnok megyei szakasza, ami 137 folyamkilométert tesz ki. Jász-Nagykun-Szolnok megye 2019. évi hal termelését a 7. táblázat tartalmazza.

7. táblázat: Jász-Nagykun-Szolnok megye haltermelése fajok szerint

Forrás: Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Kormányhivatal

Haltermelés	Ponty	Amur	Fehér	Pettyes	Harcsa	Süllő	Csuka	Egyéb	Mindösszesen
tonna	2.061,1	92,39	77,19	28,93	34,18	8,86	3,09	58,22	2.392,45

Vadgazdálkodás

Jász-Nagykun-Szolnok megye vadgazdálkodása 72 vadgazdálkodási egységre (vadászterületre) tagolódik. A megye jellegét tekintve elsősorban apróvadas megye, a mezei nyúl és a fácán a fő vadfaj. A nagyvadfajok közül az őz, a vaddisznó és kevés egyedszámmal a dámszarvas található meg.

A fácán vadgazdálkodási jelentősége nagy. A szabadterületi fácán mennyisége az élőhelyek romlása miatt folyamatos csökkenést mutat. A vadászatra jogosultak mesterségesen nevelt fácánok kibocsátásával növelik a vadászati lehetőségek számát. A mezei nyúl szintén nagy jelentőségű vadfaj, állománya (a fácánéhoz hasonlóan) az élőhelyi viszonyok folyamatos romlása miatt csökken. Az őzállomány az egyedek mennyiségét és az őzbakok agancsának minőségét tekintve országosan is kiemelkedő jelentőségű. Évente átlagosan 2900 db őzbak kerül terítékre, melyek trófeáinak közel 20 %-a érmes minősítést kap. A vaddisznó egyedszáma folyamatosan növekszik, ennek megfelelően a terítékadatok is növekvő tendenciát mutatnak. A dámszarvas állomány nagysága kicsi, ez a megye déli részén található. Vadgazdálkodási jelentősége elhanyagolható.

A vadászat az idegenforgalom szempontjából sem elhanyagolható tényező, mivel a megyébe érkező külföldi és belföldi vadászok egyaránt igénybe vesznek turisztikai szolgáltatásokat.

3.3. Erdőgazdálkodás

Jász-Nagykun-Szolnok megyében az erdőterületek aránya 7,77%, ami jelentősen elmarad az országos átlagtól (~27%). Az erdők legnagyobb része a Szolnoki és a Törökszentmiklói földhivatal illetékességi területén található (a megye erdőterületeinek 25-25%-a). A megyében az erdőterületek nagysága 32.799 ha. Ez az arány az 1990-es állapotokhoz képest 25% magasabb, mely elsősorban a szántóterületek felhagyásának, spontán erdősülések eredménye.

Összefüggő erdőterületek a Tisza és Hármas-Körös mentén helyezkednek el nagyobb arányban, illetve a Jászság dél-nyugati részén helyezkednek el (Jászberény, Jászfényszaru). Jász-Nagykun-Szolnok megye legnagyobb állami erdőgazdasága a NEFAG Zrt. A Zrt. a megyében 8900 ha-on gazdálkodik, kezeli az erdőterületeket. Az erdőállományok élőfa készlete cca. 1.200.000 m³. Fahasználati ágazatukban évente körülbelül 30 ezer bruttó m³ faanyag kerül kitermelésre, ami 110 ha véghasználati hozami területet érint.

3.4. Vízgazdálkodás, vízkárelhárítás

2000. december 22-én az Európai Unióban, így hazánkban is, életbe lépett az új vízügyi szabályozás, a Víz Keretirányelv (röviden VKI). A VKI alap gondolata, hogy a víz nem szokásos kereskedelmi termék, hanem örökség, amit ennek megfelelően szükséges óvni, és a vízkészletekkel való gazdálkodásnak biztosítani kell azok hosszútávú megőrzését. A VKI a nevéből fakadóan "keretet" kíván biztosítani a

vízzel kapcsolatos szabályozásoknak, azzal az általános céllal, hogy a patakok, tavak és felszín alatti vizek ún. "jó állapotot" érjenek el.

Ez részletesen a következőket jelenti:

- a vizekkel kapcsolatban lévő élőhelyek védelme, állapotuk javítása,
- a fenntartható vízhasználat elősegítése a hasznosítható vízkészletek hosszútávú védelmével,
- a szennyezőanyagok kibocsátásának csökkentésével a vízminőség javítása,
- a felszín alatti vizek szennyezésének fokozatos csökkentése, és további szennyezésük megakadályozása,
- az árvizek és az aszályok ökológiai hatásának mérséklése.

A folyók, patakok, tavak esetében a jó ökológiai (biológiai) és kémiai (vízminőségi) állapot, a felszín alatti vizeknél a jó mennyiségi és vízminőségi állapot fenntartása, illetve elérése az általános célkitűzés. Az ehhez szükséges intézkedéseket - gondos előkészítés után, egy ún. nyitott tervezési folyamat eredményeként - vízgyűjtő-gazdálkodási tervekben (röviden VGT-k) kell rögzíteni.

A tervezett intézkedések az ökológiai szempontból jelentős vízgazdálkodási problémák feltárt okainak megszüntetését, illetve csökkentését célozzák, olyan mértékben, hogy a környezeti célkitűzés elérhető legyen. Sokféle intézkedés várható. Ilyenek lehetnek például a földhasználat megváltoztatása, műtrágya- és vegyszerhasználat csökkentése, a szennyvizek fokozottabb tisztítása, csatornázás, víztakarékosság elősegítése, a belvízlevezetés, illetve a vízvisszatartás arányainak módosítása, duzzasztókon hallépcsők építése stb., de ide tartozik a jogszabályok korszerűsítése is. Ezekhez az intézkedéseket a VGT-ékben össze kell foglalni.

Jász-Nagykun-Szolnok megye területe négy – Vízgyűjtő-gazdálkodási Tervben definiált – alegységhez tartozik.

3.4.1. 2-9 alegység Hevesi-sík

Az ország középső részén, a Tisza jobb partján elhelyezkedő alegységet nyugatról a Zagyva, északról a Laskó és a Tarna patakok természetes vízgyűjtői, délről és keletről a Tisza folyó határolja.

Az alegység területén a talajvíz megjelenési mélysége 2-3 m a terepszint alatt. Minősége a felszín közeli képződmények változatossága miatt mozaikszerűen változó, uralkodóan nátrium-magnéziumos és szulfátos-kloridos. Az alegység területének túlnyomó részén az ivóvízbázisok és egyéb felszín alatti vízbázisok megfelelő természetes hidrogeológiai védettséggel rendelkeznek.

Az alegység területén 8 db felszín alatti víztest található, részben egymásra települve részben pedig horizontálisan egymáshoz kapcsolódva. Ez 1 db termál karszt, 1 db porózus termál, 3 db porózus és 3 db sekély porózus víztestet jelent. Az alegység felszín alatti víztesteinek mindegyike jelentős mértékben átnyúlik másik tervezési alegység területére is.

A kijelölt vízfolyás víztestek: Doba csatorna, Hanyi csatorna, Jászsági főcsatorna, Millér csatorna, Sajfoki csatorna. A kijelölt állóvíz víztestek: György-éri halastavak, Kanyari Holt-Tisza.

3.4.2. 2-10 alegység Zagyva (Zagyva-alsó)

A tervezési alegység a Duna-Tisza közének északi részén, az Északi-középhegység nagytáj középső és az Alföld nagytáj északi részén található. A Zagyva Magyarország legmagasabbra emelkedő hegyvidékének, a Mátra vízgyűjtőjének főbefogadója. Teljes hossza 179,4 km. Vízgyűjtőterülete a tiszai torkolatánál 5676,6 km², amelyből 2116 km² önálló tervezési alegység a Tarna folyó.

A Zagyva teljes egészében hazai vízfolyás, vízgyűjtőjének alig egy ezredrésze fekszik külföldön. Jelentős a felszín közeli vízátbocsátó kőzet is, ezért nem sok vizet szállít a Tiszába. Az árhullám levonulása gyors, mert a hegyvidéki szakaszon nagy a vízfolyások esése, viszont közepes és kisvizek mennyisége jelentéktelen. Vízjárása heves.

Az alegység déli területén a talajvíz megjelenési mélysége 3-4 m a terepszint alatt. Minősége a felszín közeli képződmények változatossága miatt mozaikszerűen változó, de uralkodóan nátrium-magnéziumos és szulfátos-kloridos.

Az alegység nagy észak-déli kiterjedése miatt felszín alatti hidrodinamikai szempontból sajátos helyzetben van, mivel a nagy üledékes medencékre, köztük az Alföldre is jellemző nagy áramlási rendszer beszivárgási és feláramlási területei egyaránt megtalálhatók a területén. Míg az alegység Északi-középhegység előtti hordalékkúp területe (Mátra alja, felső-Jászság) a hegylábi beszivárgási területre, illetve annak közelébe esik, addig a terület déli része (Zagyvarékas, Szolnok térsége) már egyértelműen feláramlási zónába tartozik. Ezzel összefüggésben az alegység déli részének középső és alsó területén az ivóvízbázisok és egyéb felszín alatti vízbázisok megfelelő természetes hidrogeológiai védettséggel rendelkeznek. Az északi részen viszont (Jászberény, Jászfelsőszentgyörgy és Pusztamonostor vízbázisain) a felszínhez viszonylag közeli rétegek megcsapolása és a kőzettani felépítés miatt a vízadó összletek (illetve azok egy része) sérülékenyek.

Az alegység területén 21 db felszín alatti víztest található, részben egymásra települve részben pedig horizontálisan egymáshoz kapcsolódva. Ez 5 db termál karszt, 3 db porózus termál, 4 db porózus, 2 db hegyvidéki, 1 db karszt, 4 db sekély porózus és 2 db sekély hegyvidéki víztestet jelent.

A kijelölt vízfolyás víztestek: Zagyva alsó, Zagyva felső. A kijelölt állóvíz víztestek: az alegységben nem található.

A Zagyva folyó a Gömöri-hegység déli nyúlványához tartozó Medves hegycsoportban, Zagyvaróna község határában 540 mBf. –i magasságban ered és Szolnoknál ömlik a Tiszába.

A Zagyva minimális vízhozama Jászteleknél 0,4 m³/s (1993-ban), a maximális 198 m³/s (1979-ben), ökológiai vízhozam 1,0 m³/s.

A Zagyva mentén 7 db holtág található – mind a mentett oldalon – összes területük 56 ha. Három holtág bölcs, kettő szentélyhasznosítású, két holtágnak nincs nevesített hasznosítási formája.

A Zagyva folyóba betorkoló jelentősebb vízfolyások a következők:

- Egyesült-Tápió: a Zagyva folyó jobb parti mellékága, a Zagyva 26,680 fkm szelvényébe torkollik. Vízgyűjtőterülete 898,1 km².
- Tarján-patak: a Zagyva folyó jobb parti mellékága, a Zagyva 150+905 km szelvényébe torkollik. Vízgyűjtő területe 113,0 km², a vízfolyás teljes hossza 19,5 km. Jelentősebb mellékágai Kazár-, Vizslás-, Felsőszánaspusztai-, Baglyas-, Salgó-patakok, ezek felújítása is szükséges.

- Herédi-Bér-patak: A Zagyva folyó 105+000 fkm szelvényébe torkollik a jobb parton, vízgyűjtőterülete 316,0 km², teljes hossza 33,5 km. Jelentősebb mellékágai Nógrád-, Vanyarci-, Bujáki-, Erdőtarcasai-patakok.
- Szuha-patak: a Zagyva folyó 117+774 fkm szelvényébe torkollik a jobb parton, vízgyűjtőterülete 136,0 km², teljes hossza 25,3 km. Jelentősebb mellékágai Tolvajló-, Csécsei-, Kazárdi-, Zsunyi-patakok, alaprendezésük, felújításuk szükséges.
- Galga-patak: a Zagyva folyó 91+322 fkm szelvényébe torkollik a jobb parton, vízgyűjtőterülete 568,0 km², teljes hossza 65,3 km. Jelentősebb mellékágai Emse-, Sósi-, Egres-, Breda-, Némedi-, Megyerke-, Sinkár-, Legéndi-, Gólya-, Halyagos-, Szécsenkei-, Becskei-patakok.

3.4.3. 2-12 alegység Nagykőrösi homokhát

Az alegység az ország középső részén, a Duna és Tisza folyók között helyezkedik el, nyugati és déli irányban a természetes magas vonulatok (vízválasztók), míg a keleten a Tisza folyó határolja. Az alegység területe 1779,9 km².

Az alegység területén a talajvíz megjelenési mélysége változó, a hátsági területeken és azok közelében 5-6 métert is eléri – esetenként meg is haladja – a Tisza-völgyének közelében viszont 2-3 m a terepszint alatt. Minősége a felszín közeli képződmények változatossága miatt mozaikszerűen változó. Az alegység dél-nyugati felén inkább kalcium-magnézium hidrogénkarbonátos-szulfátos, míg a Tisza-völgy közelében inkább nátrium-magnéziumos és szulfátos-hidrogénkarbonátos vizeket találunk.

Az alegység felszín alatti hidrodinamikai szempontból sajátos helyzetben van, mivel a nagy üledékes medencékre, köztük az Alföldre is jellemző nagy áramlási rendszer köztes területén helyezkedik el. Míg az alegység nyugati része Duna–Tisza közti hátság területére, azaz beszivárgási területre esik, addig a terület keleti része már a Tisza-völgy környéki feláramlási zónába tartozik. A beszivárgási területek jelenlétének ellenére az alegység területén az ivóvízbázisok és egyéb felszín alatti vízbázisok megfelelő természetes hidrogeológiai védettséggel rendelkeznek.

Az alegység területén 10 db felszín alatti víztest található: 5 db porózus termál, 3 db porózus és 2 db sekély porózus.

A kijelölt vízfolyás víztestek: Tisza, Gerje, Körös-ér, Közös csatorna, Peitsik csatorna, Perje. A kijelölt állóvíz víztest: Tiszakécskei Holt-Tisza.

A mezőgazdasági művelés intenzitásának növekedésével párhuzamosan megjelent a területek öntözhetőségének igénye is. Az igények kielégítésére kialakításra kerültek az öntözőcsatornák, öntözőrendszerek is, melynek elsősorban közvetlen vízkivétellel a Tiszára épültek ki. A belvízcsatornák kettős rendeltetésére csak a meglévő vízkészletek meglétéig van lehetőség. Ennek megfelelően a belvízcsatornákon vízviasszaduzzasztást lehet végezni. A tervezési alegységen két öntözőrendszer található: a Tiszavárkony I. öntözőrendszer és a Tiszakécskei öntözőrendszer.

A tervezési alegység a Tisza 335,62 fkm-től (Szolnoktól lefelé) Tiszaugig tart, a 267,6 fkm-ig. Az alegységre eső Tisza szakasz hossza 68,02 km. Jelentősebb betorkoló vízfolyások:

- Közös csatorna: 328,180 fkm-nél zsilipen keresztül torkollik a Tiszába, hossza 8,3 km. Közvetlenül a csatornához tartozó vízgyűjtőterülete 11,373 km² kiterjedésű. A Gerje és a Perje vizét gyűjti össze. Teljes vízgyűjtőterülete így 831,024 km². A csatorna teljes hosszban mesterséges hatásra állandó (vonatkozó jogszabály szerint „időszakos”), vízjárása mesterségesen befolyásolt.
- Körös-ér: 295,1 fkm-nél zsilipen keresztül torkollik a Tiszába, hossza 40,312 km. Közvetlenül a vízfolyáshoz tartozó vízgyűjtő kiterjedése 487,38 km². A Körös-éri belvízcsatorna vízgyűjtőjének északnyugati része a Duna-Tisza közti homokhátság nagy esésű területeihez kapcsolódóan már a sík- és dombvidék közötti átmenetet képviseli. A lefolyási viszonyok természetesen, a Tisza magas vízállása idején szivattyúval szabályozott.
- Peitsik-ér: 287,75 fkm-nél, zsilipen keresztül torkollik a Tiszába, hossza 36,45 km. Közvetlenül a vízfolyáshoz tartozó vízgyűjtő 183,508 km² kiterjedésű. A Peitsik vízgyűjtőterülete teljes egészében síkvidéki terület, Tisza menti mély fekvésűek. Vízjátéka természetes.

3.4.4. 2-18 alegység Nagykunság

Az alegység az Alföld középső részén helyezkedik el és a Közép-Tisza vidékhez tartozik. Az alegység területe 3300 km².

Az alegységet természetes medrek és mesterséges vízgazdálkodási célú létesítmények határolják. Egy komplex vízgazdálkodási egység, mely a Közép-Tisza völgyében helyezkedik el. Meghatározó létesítményei a Tisza-tó és öntözőcsatornái. A területet a névadó Nagykunsági-főcsatorna választja ketté, mely jelentős potenciáljával meghatározója az alegység vízgazdálkodásának.

A tervezési alegységet észak, északnyugati irányból a Tisza-tó jobb parti töltése, északkeleti irányból a Tiszafüredi öntöző-főcsatorna és a Német-ér, keleti irányból a Hortobágy-Berettyó, déli irányból a Hármaskörös, nyugati irányból a Tisza határolja.

Az alegység területén a talajvíz megjelenési mélysége változó, de uralkodóan 2-3 m közötti a terepszint alatt. Minősége a felszí közeli képződmények változatossága miatt mozaikszerűen változó.

Az alegység felszín alatti hidrodinamikai szempontból sajátos helyzetben van, mivel a nagy üledékes medencékre, köztük az Alföldre is jellemző nagy áramlási rendszer központi, feláramlási területén helyezkedik el. Ennek megfelelően a mélyebben elhelyezkedő vízáadó rétegek után pótlódását az övezetek egymás közötti kommunikációja, illetve az oldalirányú szivárgások határozzák meg, a felszín irányából történő beszivárgás itt nem jellemző. A viszonylag nagy mélységben történő település mellett ez az oka annak, hogy az alegység területén található és termelt ivóvízbázisok mindegyike megfelelő természetes hidrogeológiai védettségű.

Az alegység területén 10 db felszín alatti víztest található: 5 db porózus termál, 3 db porózus és 2 db sekély porózus.

Az alegység területén az elmúlt 50 évben nagy jelentőségű vízrendezési munkák zajlottak, a lápok lecsapolásával óriási területek kerültek szárazra. Az ármentesítések után megindult a terület vízrendezése. A belvízelvezető főcsatornák természetes torkolati bevezetései megszűntek, oda stabil szivattyútelepeket építettek. Ezzel jelentősen megváltoztak a természetes lefolyási és vízjárási viszonyok. A csatornában tartott (üzemviteli) vízszint mindenkor meghatározza a térség befogadó képességét és az öblözetek lefolyási viszonyait. Kiépült a mellékcsatornák rendszere is. A

csatornasűrűség a terület keleti és déli részein nagyobb. Ezeken a területeken a belvíz veszélyeztetettség is magasabb. Az alegység déli részén leginkább kisebb hosszúságú és kisebb kiépítésű vízfolyások találhatóak.

A belvízvédelem megoldására létrehozott belvízelvezető rendszerek öblözeteket alkotnak. A csatornák által összegyűjtött víz befogadóba történő gravitálása a befogadó vízállásától függően nem mindig lehetséges, így torkolati szivattyútelepek kialakítására került sor. Ennek következményeként már nem beszélhetünk lefolyásról csak levezetésről, amely 4-6 nap közé tehető. Az alegységen 34 db kizárólagos állami tulajdonú belvízcsatorna van, ezek teljes hossza 351,568 km. Belvízelvezetés szempontjából szerepet játszik még 5 szivárgó csatorna – Tisza-tó és a Nagykunsági-főcsatorna mentén –, hosszuk összesen 204,334 km.

A belvizek is általában kora tavasszal jelentkeznek. Ilyenkor a belvizeket levezető hálózat is nagyobb vízhozamokat vezet a befogadóba.

A Tiszára az árvizek előfordulása mellett az éven belüli változékonyság is jellemző. A kisvizek túlnyomórészt az őszi és a téli időszakban állnak elő.

A mezőgazdasági művelési intenzitásának növekedésével párhuzamosan megjelent a területek öntözésének igénye is. Az igények kielégítésére kialakításra kerültek az öntözőcsatornák, öntözőrendszerek. A tervezési alegységen 9 öntözőrendszer működik. Az öntözőcsatornák összes hossza 336,956 km.

Az alföldi, sík jellegből adódóan szükség van ún. kettős hasznosítású, kettősműködésű csatornák működtetésére is, melyek az alapvető belvízelvezetés mellett mezőgazdasági és/vagy egyéb célú vízszolgáltatási feladatot is ellátnak. A 19 db kizárólagos állami tulajdonú kettősműködésű csatorna teljes hossza 205,166 km.

A csapadék időben és térben egyenlőtlen eloszlása miatt Magyarországon 100 évből 28 év várhatóan aszályos. Aszály elsősorban az Alföld közepét sújtja, mivel ezen a területen a párolgás gyakran meghaladja a csapadék mennyiségét (éghajlati vízhiány). Az alegység területén éghajlati víztöbblet nem jellemző, az éghajlati vízhiány 250 mm/év feletti, a déli területeken a 350 mm/év vízhiány értéket is meghaladja (lásd 1-6. ábra). Ezt az időszakosan ismétlődő természeti jelenséget – amely az érintett területen az élővilág, a mezőgazdaság, és ezeken keresztül a társadalom számára is nagymértékű és tartós vízhiányt jelent – az éghajlat változása várhatóan súlyosbítja. A XIX. század közepét követő beavatkozások, az árterek és vízjárta területek visszaszorítása, a tájhasználat megváltozása következtében az aszály mértéke területében és időtartamában is növekedett.

Az alegység jelentősebb vízfolyásai:

- A Harangzugi-I. csatorna jellemzően síkvidéki, kis esésű, 0+000-4+703 szelvény között nagy szelvényű belvízcsatorna. A belvízcsatorna természetes, mély vonulatban húzódik. A hosszirányú átjárhatósága teljes hosszúságban biztosított. Teljes hossza 32,500 km, vízgyűjtőterületének nagysága 323,36 km², befogadója a Harangzugi Holt-Körös 0,00 fkm szelvénye.
- A Kakat csatorna jellemzően síkvidéki, kis esésű, trapéz szelvényű belvízcsatorna, 45,3 km hosszú, vízgyűjtőterületének nagysága 351,972 km². A csatorna vízgyűjtője mélyfekvésű, belvíz érzékeny. Befogadója a Hortobágy-Berettyó 44,900 fkm szelvénye.

- A Karcagi-I. csatorna jellemzően síkvidéki, kis esésű, trapéz szelvényű belvízcsatorna. Vízyűjtője mélyfekvésű, belvíz érzékeny. A hosszirányú átjárhatóság teljes hosszúságban biztosított. A vízfolyás hossza 23,024 km, vízgyűjtőterületének nagysága 197,26 km², befogadója a Hortobágy-Berettyó 57,300 fkm szelvénye.
- A Mirhó-Gyolcsi csatorna síkvidéki jellegű, természetes vonulatban halad. Vízyűjtője döntően alföldi sík terület, régi vízjárások vonulataival. Teljes hossza 8,511 km, vízgyűjtőterületének nagysága 90,137 km², befogadója a Tisza 401,160 fkm szelvénye.
- A Nagyfoki-I. csatorna kis esésű, mely igen lassú vízvezetést biztosít magas csatornaszint mellett is. A meder kanyargós, természetes vonulatban halad. Teljes hossza 16,130 km, vízgyűjtőterületének nagysága 137,237 km², befogadója a Tiszaderzsi-csatorna végszelvénye (8+750 km).
- A Szajoli-I. csatorna jellemzően síkvidéki, trapéz szelvényű csatorna. Természetes mély vonulatban húzódik. A hosszirányú átjárhatósága teljes hosszúságban nem biztosított, az akadály az új 4. számú főúti átereszt (helye 10+654 fkm), melynek magassága 40 cm. A vízfolyás teljes hossza 15,293 km, vízgyűjtőterületének nagysága 97,02 km², befogadója a Tisza 344,00 fkm szelvénye.
- A Tiszabői csatorna jellemzően síkvidéki, kis esésű, trapéz szelvényű csatorna. A vízrendszer domborzata sík, a hosszirányú átjárhatóság nem biztosított a 7+326 szelvényben található C/3-as üzemen kívüli esésnövelő szivattyútelep miatt. A vízfolyás hossza 13,00 km, vízgyűjtőterületének nagysága 97,97 km², befogadója a Tisza 369,700 fkm szelvénye.
- A Tiszaderzsi-3. csatorna és az Érfűi csatorna síkvidéki jellegűek. A Tiszaderzsi-3. csatorna medre természetes vonulatban halad, hossza 8,750 km, az Érfűi-csatorna hossza 1,750 km, a vízfolyásokhoz tartozó vízgyűjtőterület nagysága 47,1 km², befogadója a Tisza 411,300 fkm szelvénye.
- A Villogó csatorna jellemzően síkvidéki, kis esésű, trapéz szelvényű belvízcsatorna. Vízyűjtője mélyfekvésű, belvíz érzékeny. A csatorna hosszirányú átjárhatósága teljes hosszúságban biztosított. Teljes hossza 37,470 km, vízgyűjtőterületének nagysága 331,615 km², befogadója a Hortobágy-Berettyó 54,900 fkm szelvénye.
- A Nagykunsági-főcsatorna alakja kissé kanyargós, mély vonulatban haladó. A terepszint alatt kotort csésze szelvényű, a terepszint fölött töltésezett. A mesterséges csatorna teljes hossza 74,330 km, befogadója a Hármaskörös 35,900 fkm szelvénye. A Nagykunsági öntözőrendszert a Tisza-tó bal part 144+642 tkm szelvényében lévő gravitációs fő vízkivételi beeresztő zsilipen keresztül látja el öntözővízzel. Az öntözőrendszer területe 1224,35 km².
- A Nagykunsági főcsatorna Keleti ág magas vezetőségű csatorna, amely a terepszint alatt kotort csésze szelvényű, a terepszint fölött töltésezett. A vízrendszer domborzata uralkodóan sík. A csatorna teljes hossza 17,792 km, befogadója a Hortobágy-Berettyó 16,200 fkm szelvénye (a 25. sz. fenékleürítő műtárggyal kapcsolódik a Körös-völgyi vízrendszerhez). A Nagykunsági-főcsatorna keleti ág a Nagykunsági-főcsatorna 39+280 km mederszelvényénél balra ágazik ki. A kiágazásnál a keleti ág 0+206 km szelvényében lévő 18. sz. zsilipes műtárgyon keresztül jut be az öntözővíz a csatornába. A csatorna 76,1 km² kiterjedésű öntöző hatásterülettel rendelkezik.
- Az NK-III-2. öntözőcsatorna a Nagykunsági-főcsatorna 17+820 km szelvényéből ágazik ki. A Nagykunsági-főcsatornától keletre terül el. A csatorna teljes hossza 26,911 km, befogadója a Karcagi-II. csatorna 10+370 km szelvénye. Az öntözőcsatorna hatásterülete 340 km² kiterjedésű.

- A Német-ér időszakos vízfolyás. A belvízcsatorna vízjárását mindenkor a hidrometeorológiai viszonyok határozzák meg. Teljes hossza 12,554 km, vízgyűjtőterületének nagysága 55,86 km², befogadja a Hortobágy-Berettyó 78,000 fkm szelvénye.
- A Tiszafüredi öntöző-főcsatorna alakja kanyarulatos, természetes vonulatban haladó. Hatásterülete 400 km² kiterjedésű mezőgazdasági terület, melynek domborzata uralkodóan sík, a terület É-D-i irányba lejt. Teljes hossza 36,564 km, befogadja az NK-III-2-5. öntözőcsatorna.
- A Tisza folyó 243,6-440,0 fkm közötti szakasza tartozik az alegységhez. A Kiskörei Duzzasztómű alatti folyószakasz közvetlen vízgyűjtője É-D-i irányba elnyúlt keskeny sáv, kiterjedése 556,557 km². A terület síkvidéki jellegű. A Tisza Tiszabábolna és Kisköre közötti szakasza (403,2-440,0 fkm) a Tisza-tó területére esik. A folyó ezen szakasza is síkvidéki jellegű, közvetlen vízgyűjtőterülete 134,498 km² kiterjedésű.

Az alegységen nagyszámú természetes, illetve mesterséges állóvíz található. Sok a természetesen lefűződött és az átmetéssel létrejött holtág. Az alegység területén található holtágak – melyek a Tisza, illetve a Hármaskörös folyók mentén alakultak ki – nagyobb része az árvízvédelmi töltésen kívül, az ún. mentett oldalon helyezkedik el, kisebb részük a töltések közötti hullámtéren.

Az alegység területén jelentős számban létesítettek síkvidéki körtöltéses halastavakat. Szintén a mesterséges állóvizek közé tartoznak a belvíztározók (pl. Kecskeri-tározó, X. tározó).

Az állóvizek közül a Nagykunság alegységen a legnagyobb a Tisza-tó, amely hazánk második legnagyobb, de egyben legfiatalabb tava. Eredeti neve Kiskörei-tározó, amely a Kiskörei vízlépcső által mesterségesen biztosított duzzasztás hatására jött létre 1978-ban (a duzzasztás hatására ekkor alakult ki a nyári időszakra jellemző vízborítottság). A Tisza-tó 33 km hosszú 127 km² felületű.

A tó 4 medencéje északról dél felé (a Tisza folyásirányában) haladva a következő:

- Tiszavalki-medence
- Poroszlói-medence
- Sarudi-medence
- Abádszalóki-öböl

A síkvidéki tározó magába foglalja a Tisza folyó medrét is. A víztározó 1978 óta különleges természeti értékévé vált, mert a természet fokozatosan visszafoglalta a területet, és a Tisza szabályozása előtti tájhoz hasonló állapotok alakultak ki.

3.4.5. A Közép-Tisza-vidék nagyobb vízfolyásainak vízjárása

2019-ben a Tiszán 4 közepes árhullám vonult le, amely meghaladta a 300 cm-t és 1 kisebb árhullám vonult le. Ebből csak 1 árhullám, a május végi – júniusi eleji haladta meg I. fokú árvízvédelmi szintet, ezen kívül még kisebb vízszintingadozások voltak megfigyelhetőek.

2019-ben a Zagyván Jászteleknél 2 db árhullám vonult le május végén és júniusban volt, ezen kívül kisebb vízszintingadozások voltak megfigyelhetőek. Az első árhullám elérte a II. fokú (450 cm) árvízvédelmi szintet, és június 1-én tetőzött 467 cm-rel. A második árhullám 351 cm-rel (I. fok 350 cm) tetőzött június 25-én.

2019-ben a Hármaskörösön Szarvasnál 1 db árhullám vonult le május végén és júniusban. Az árhullám elérte az I. fokú (600 cm) árvízvédelmi szintet, június 10-11. között tetőzött 639 cm-rel. Az apadás után kiegyenlített vízállás volt megfigyelhető.

2019. december 4-ig a Hortobágy-Berettyón Borznánál 1 kisebb vízszintemelkedés volt júniusban, de az I. fokú (250 cm) árvízvédelmi szintet nem érte el.

3.4.6. Árapasztó tározók a Közép-Tisza mentén

A Vásárhelyi Terv Továbbfejlesztése nevű program keretében a Tisza-völgyében árapasztó tározók létesültek az árvízvédelmi biztonság növelése érdekében.

Jász-Nagykun-Szolnok megye területén három árapasztó tározó létesült a Tisza mentén:

- Nagykunsági tározó
 - A tározó a Tisza bal partján a Tisza mai folyásától kissé távolabb a Nagykunsági-főcsatorna mentén a Fegyvernek-Mesterszállási ártéri öblözetben a Tiszabura-Abádszalók közút, illetve Tiszagyenda-Kunhegyes alsóbbrendű bekötőút közötti részén helyezkedik el. A tározó területe 5 település (Tiszabura, Tiszaroff, Tiszagyenda, Abádszalók, Kunhegyes) külterületéhez tartozik, amelyek a Tiszafüredi járás részét képezik.
 - A tározó felülete 40 km², tározótérfogat 99 Mm³.
- Tiszaroffi tározó
 - A tározó a Közép-Tisza-vidéki Vízügyi Igazgatóság működési területén, a 2.82. számú ártéri öblözetben a Tisza bal partján található. Határait nyugatról a Tisza bal parti töltése, a többi irányban pedig új töltések és kisereszt magaspartok alkotják. A területen három önkormányzat érintett: Tiszaroff, Tiszagyenda és Tiszabő.
 - A tározó felülete 22,8 km², tározótérfogat 97 Mm³.
 - A 2010. évi árvízhelyzet alapján a tározó 2010. június 10.-én megnyitásra került mintegy 60%-os feltöltési szintig.
- Hanyi-Tiszasülyi tározó
 - Az árvízi tározónak kijelölt terület a 2.37 számú Laskó-Tisza-Zagyva-Tarna közti ártéri öblözet része. Délen a Tiszasülyi-főcsatorna, délkeleten a Jászsági-főcsatorna, keleten a Hanyi-éri-főcsatorna, észak felől a Pélyi-csatorna, illetve a Pély-Jáskisér összekötő közút, nyugat felől pedig a Jáskiséri-csatorna határolja. A területen három önkormányzat érintett: Jáskisér, Tiszasüly és Pély.
 - A tározó felülete 55,7 km², tározótérfogat 247 Mm³.

A Zagyva-mentén a Jászságban két tározó található: a Jásztelki és a Borsóhalmi tározók.

3.4.7. Belvízvédelem

A kis esésű alföldi területeken, a csapadékból keletkező víz a földfelszínen és a csatornában egyaránt kis sebességgel mozog, alacsonyabb terepakadályok is hatalmas területeken tarthatnak vissza vizet, ezért elvezetése nehézségekbe ütközik. Ezekon a területeken a víz természetes körülmények között visszamarad a mélyedésekben és csak mesterséges eszközökkel, létesítményekkel oldható meg az elvezetésük. A belvíz kialakulásának kockázatát nagy mértékben növeli, hogy az altalaj kiterjedt területeken rossz vízbefogadó képességű, tömörödött állapotú, ezért a szerkezetéből adódó természetes vagy mesterséges tározó kapacitás csak korlátozottan áll rendelkezésre.

A Tisza szabályozással az elmúlt évszázadok során kiépült árvízvédelmi töltések kizárták az árvízi elöntéseket, egyúttal azonban mesterséges terepakadályt képeztek a lehulló csapadékvíz elfolyó hányadának folyóba történő természetes áramlásának is. A belvíz kialakulása a vázolt adottságok és átlag feletti csapadékos időjárás mellett gyakran előforduló természeti jelenség a Közép-Tisza vidékén.

Leggyakrabban a csapadékos őszt követően télvégi időszakban, fagyott talajon a hirtelen hóolvadásból és egyidejű csapadékból alakul ki, de gyakoriak a hosszabb csapadékos periódusban vízzel telített talajállapot, megemelkedett talajvízszint esetén bármely évszakban. A károk mértéke általában a belvízborítás időtartamától, a víz hőmérsékletétől, a növényi kultúra tűrőképességétől és a terület termőképességétől is függ. Nyári időszakban a nagymértékű párolgás a felszíni elöntések mértékét rövidebb időszakra csökkenti, ugyanakkor a mezőgazdasági kárérzékenység a kora tavaszihoz képest nagyságrendekkel nagyobb. A felszíni vízborításokból származó közvetlen belvízkárokon túl a talajvízzel való telítettsége, az oxigénhiány, a tápanyagok kimosódása, a talaj szerkezetének romlása, valamint a mezőgazdasági munkák késleltetettsége miatti további közvetett károk keletkeznek. Az ilyen területek kiterjedése a felszíni vízborítás 3-4 szeresére tehető.

Jász-Nagykun-Szolnok megye területe összességében közepesen belvíz-veszélyeztetett kategóriájú, de jelentős terület esik az erősen belvízzel veszélyeztetett kategóriába is. A síkvidéki jellegből, a talaj adottságokból és az egyenlőtlen csapadékeloszlásból adódóan ugyanakkor jelentős mind az aszályos, mind a belvizes évek száma.

A területre a mérsékelt égövi szárazföldi klíma a jellemző. Nyáron gyakoriak az Atlanti-óceán felől érkező hideg légtömegek betörése, melyek következtében a nyári hónapokban viszonylag rövid idő alatt jelentős mennyiségű csapadék esik. A tél végi hóolvadás és a tavaszi esősebb időszak egybe esése nagy belvízi terhelést jelenthet. Ezek általában egybe esnek a Tiszán, a Zagyván és a Körösökön levonuló árvizek idejével.

Belvíz elleni védekezésre, a belvizek okozta kártételek mérséklésére minden évben szükség van a megye területén. 2015. január-február hónapban a belvízzel elöntött területek nagysága elérte a 30.000 ha-t. 2016. január-március között 24.000 ha kiterjedésű volt legnagyobb belvízzel elöntött területek nagysága. 2018 márciusában az elöntött területek nagysága elérte a 13.000 ha-t. 2019. évben május 20. és június 8-a között volt szükség belvízvédelmi készületségre Jász-Nagykun-Szolnok megyében. A Jászkiséri, Kisújszállási, Karcagi, Törökszentmiklósi/Cibakházi és Mezőtúri belvízvédelmi szakaszok területét érintették a védekezési munkálatok. Az érintett területekről 2599,84 ezer m³ belvíz átemelése történt.

3.4.8. Vízhiány elleni védekezés

A vízhiány elleni védekezés is a vízkárelhárítás része. Megyénkben csapadékhiányos időszakban szükségessé válik az aszály elleni védekezés. A Pálfi-féle zonális aszályossági térkép szerint a megye erősen (Jászsági részek) és nagyon erősen aszályos besorolásba tartozik. Az utóbbi kategóriába a megye 4/5 területe került, ezért az aszály elleni védekezés, a mezőgazdasági vízellátórendszerek megfelelő üzemeltetése és továbbfejlesztése kulcskérdésnek tekinthető a mezőgazdasági termelés eredményessége érdekében. A mezőgazdasági kultúrák megóvása mellett, vízhiányos időszakban kiemelten kell foglalkozni a Szolnoki Felszíni Vízkivételi művel is, ami közel 110.000 ember vízellátását biztosítja Szolnok térségében.

4. A közlekedési (országos és térségi jelentőségű közúti, kerékpáros-, vasúti, légi és vízi közlekedés) és kommunális infrastruktúra

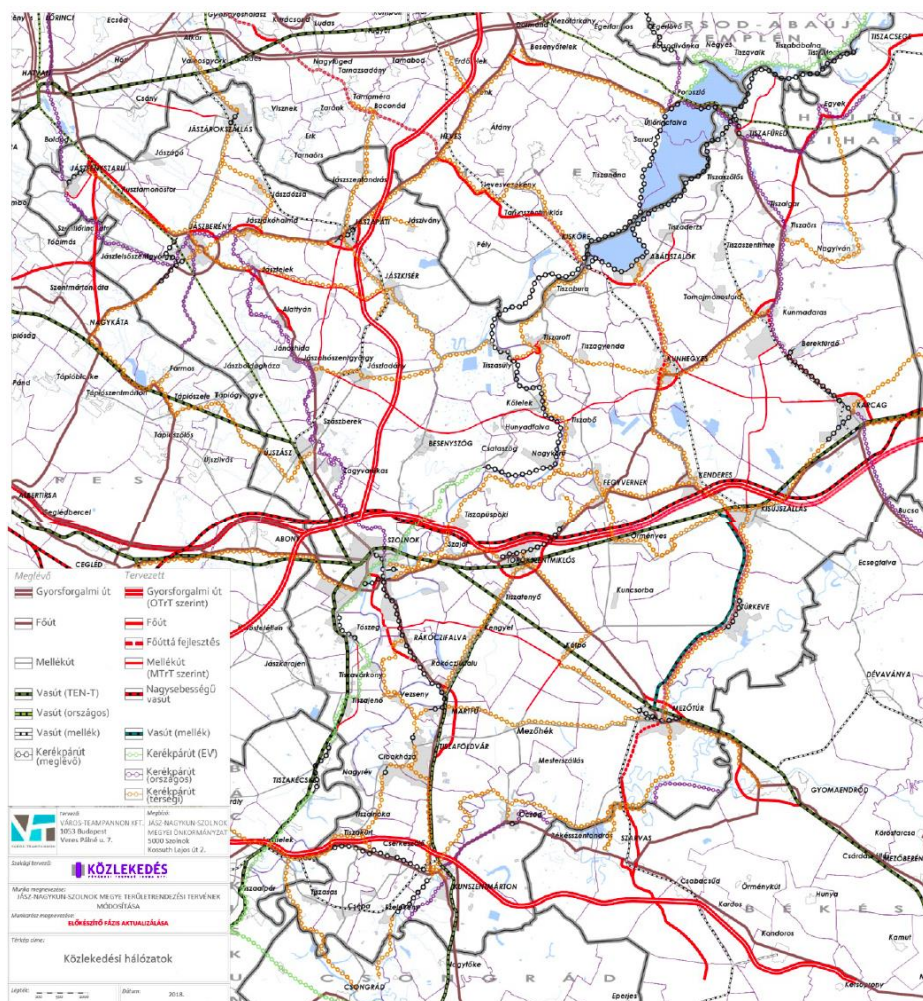
4.1. Vonalas rendszerek, létesítmények

4.1.1. Közúthálózat

A megye közlekedési hálózata Szolnok központú. A megyeszékhelyről a közlekedési folyosók – a város megyén belüli aszimmetrikus fekvéséből eredően – legyezőszerűen nyílnak ki, és futnak a megye távolabbi térségeibe. A Tisza és a Zagyva találkozásánál fekvő Szolnok a közúti és vasúti hálózat gyűjtő- és elosztópontja. A Tiszántúlra történő átjutást – illetve a Tisza két partja közötti kapcsolatot – a városban két közúti, egy vasúti és egy gyaloghíd teszi lehetővé. Utóbbi, a 2011-ben átadott Tiszavirág híd napjainkra Szolnok egyik új jelképévé vált. A megye közúti hálózata ritkább az országos átlagnál, 100 km²-re 24 km országos közút jut.

A rendszerváltás után a megye kedvező közlekedésföldrajzi elhelyezkedése ellenére egyfajta belső perifériává vált, amelyet csak erősített Szolnok város közlekedési csomópont szerepének leépülése. A gyorsforgalmi utak csak napjainkban érik el a megyét, ám autópálya továbbra sem érinti területét, ami befolyással van a gazdaság teljesítményére. Az elmúlt évek szakaszos közúti infrastruktúra-fejlesztéseinek eredményeként – a jelentősebb településeket elkerülő utak kiépülésével – csökkent a környezetterhelés, élhetőbbé váltak a települések, biztonságosabbá vált a közlekedés.

A kapcsolatot közúton a fővárossal, illetve a keleti országrésszel a – megyét kelet-nyugat irányban átszelő, igen forgalmas – 4. számú főútvonal biztosítja. Fejlesztése, M4-es gyorsforgalmi úttá bővítése, jelenleg is folyik. Az Üllőtől a megyehatárig tartó szakasz elkészültével párhuzamosan folynak a Törökszentmiklós – Kisújszállás – Berettyóújfalu szakaszok tervezési és kivitelezési munkálatai is (8. ábra).



8. ábra: A megye közlekedési hálózatának koncepciója

Forrás: Jász-Nagykun-Szolnok Megye Területrendezési Tervének módosítása, 2018)

Jász-Nagykun-Szolnok megye országos közúthálózatának hossza (1,33 ezer km) a teljes állami közúthálózat egészének (31,7 ezer km) 4,2 %-át teszi ki, ezzel a 19 megye rangsorában a 16. helyet foglalja el.

Az alföldi megyékre jellemzően (pl. Békés, Hajdú-Bihar) megyénkben is rendkívül alacsony a hálózati sűrűség szintje. Ennek ellenére az első- és másodrendű főutak hosszát tekintve Jász-Nagykun-Szolnok megye országos viszonylatban a 9. helyen áll, a mellékút-hálózat kiterjedésében (14. hely) viszont a területileg jóval kisebb megyék is megelőzik. Az állami tulajdonú közutak 21 %-a (276 km) lakott területen vezet keresztül, melyek a települések helyi forgalmának lebonyolításában is jelentős szerepet játszanak. Jász-Nagykun-Szolnok megye országos közúthálózat összetételét a 8. táblázat mutatja.

A megyét érintő gyorsforgalmi út:

- Az M4 autópályát 2020-ban elérte a megyehatárt.

A megyét feltáró-átszelő 2 elsőrendű főút:

- 4. sz. főút: (Budapest – Cegléd) – Szolnok – Püspökladány – Debrecen – Hajdúhadház – Nyíregyháza – Kisvárda – Záhony – (Ukrajna) illetve a Püspökladánytól induló 42. sz. főút Berettyóújfalú-Biharkeresztes-Nagyvárad (Románia) irányába,
- 44. sz. főút: Kecskemét (5. sz. főút) Kunszentmárton – Békéscsaba – Gyula – (Románia).

A megye területét feltáró-átszelő 7 másodrendű főút:

- 31. sz. főút: (Budapest – Nagykáta) – Jászberény – (Dormánd (33. sz. főút)),
- 32. sz. főút: (Hatvan (M3)) – Jászberény – Szolnok (4. sz. főút),
- 33. sz. főút: (Füzesabony (3. sz. főút)) – Tiszafüred – (Debrecen (4. sz. főút)),
- 34. sz. főút: Tiszafüred – Kunhegyes – Fegyvernek (4. sz. főút),
- 45. sz. főút: Kunszentmárton (44. sz. főút) – Szentés – Hódmezővásárhely,
- 46. sz. főút: Törökszentmiklós (4. sz. főút) – Mezőtúr – (Gyomaendrőd – Mezőberény (47. sz. főút)),
- 442. sz. főút: Szolnok (4. sz. főút) – Martfű – Tiszaföldvár – Kunszentmárton (44. sz. főút).

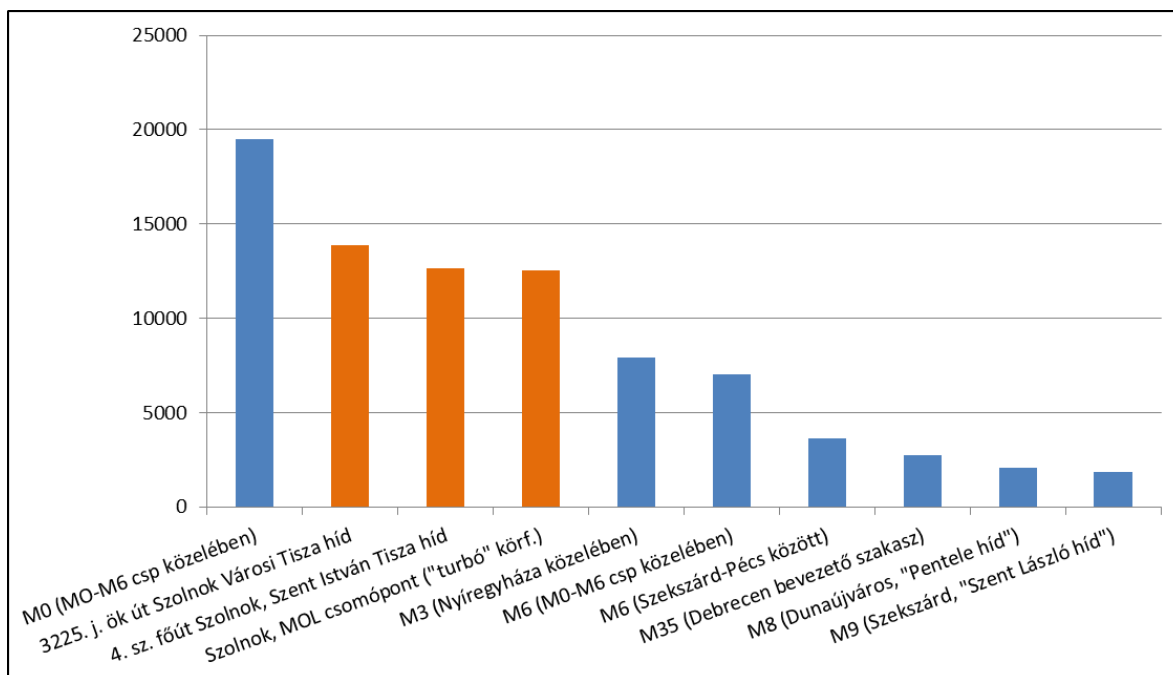
8. táblázat: Jász-Nagykun-Szolnok megyei országos közúthálózat összetétele

Forrás: Magyar Közút Nonprofit Zrt. Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Igazgatóság

Megnevezés	Hossz (m)	Burkolt felület (m ²)
I. rendű főutak (4; 44)	112 021	1 047 919
II. rendű főutak (31; 32; 33; 34; 40; 45; 46; 402; 442)	282 894	2 113 539
Főutak összesen	394 915	3 161 458
Összekötő utak	769 690	4 561 739
Bekötőutak, vasútállomáshoz vezető utak, csomóponti ágak	165 968	936 250
Mellékutak összesen	935 658	5 504 114
Kerékpárutak	34 769	86 411
Mindösszesen	1 365 342	8 780 748
- Ebből kiépítetlen	1349	-

Jász-Nagykun-Szolnok megye országos közúthálózatán 113 db közúti híd található, ebből 46 db kiemelten kezelendő. A hidak szerkezeti hosszúságának összesen 5.510 méter, a pályafelület nagysága meghaladja a 62.300 m²-t. A 19 megyéhez viszonyítva - a gyorsforgalmi hálózat kivételével - a szerkezeti összes hosszúság alapján a 6. helyen, ha a teljes hídfelületeket vesszük figyelembe, akkor a megyék közül a 4. helyen állunk. Hídjaink 74%-a 70 m²-nél nagyobb összfelületű.

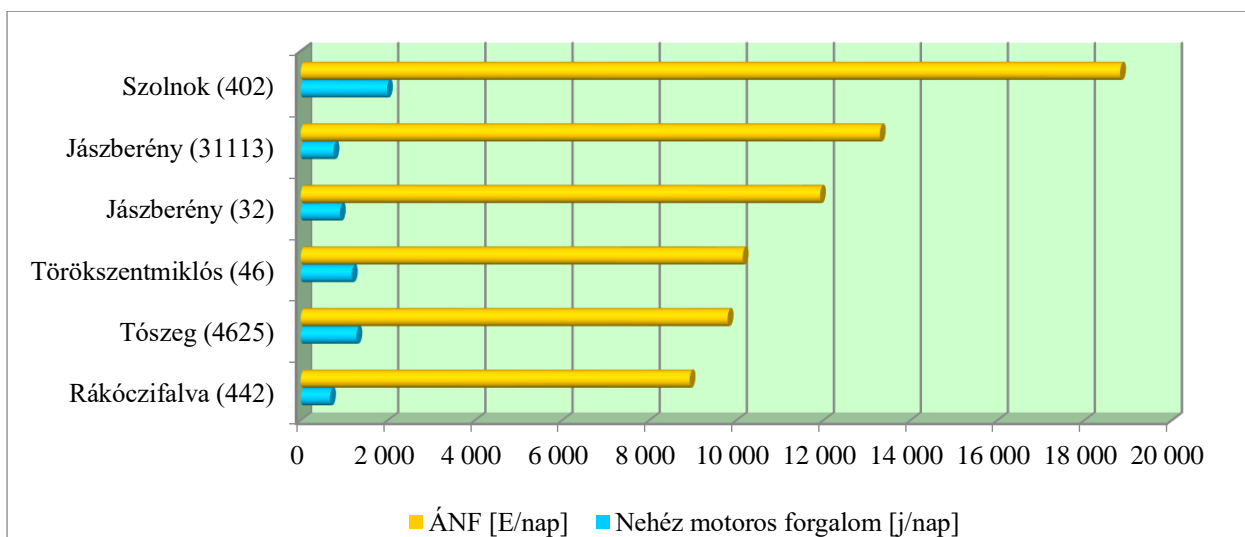
A megyei elsőrendű főúthálózat központi fekvéséből adódóan jelentős tranzit személy- és áruforgalmat bonyolít le. A 4. számú főút Szolnok elkerülő szakasza a legnagyobb forgalmi terheléssel rendelkező útszakaszok (a két Tisza-híd átlagos napi forgalma megközelítőleg 50 ezer E/nap) egyike (9. ábra). A forgalmi terhelés nagyságából adódóan már a forgalom kismértékű zavarása is komoly fennakadásokat okozhat a megyeszékhely közlekedésében.



9. ábra: A gyorsforgalmi utak és a 4. sz. főút illetve a 3225. j. ök. út forgalmi jellemzőinek összehasonlítása (sávonkénti forgalom nagyság=E/nap/sáv)

Forrás: Magyar Közút Nonprofit Zrt. Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Igazgatóság

Annak ellenére, hogy 2012-re több (pl. Szolnok, Jászberény, Törökszentmiklós, Kisújszállás) települést elkerülő útszakasz már megépült, egyes korábbi átkelési szakaszok forgalma - hálózati szerepüknek köszönhetően - a mai napig igen jelentős maradt (10. ábra).



10. ábra: Átkelési szakaszok forgalma a megyében

Forrás: Magyar Közút Nonprofit Zrt. Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Igazgatóság

Az utak kopórétegének - burkolat legfelső rétege - átlagéletkora (főutak: 16,1 év; mellékutak: 25,0 év) az esetek többségében jelentősen meghaladja azok tervezett élettartamát. Ennek következtében a megyei úthálózat tetemes hányadának sem felületi állapota, sem teherbírása nem megfelelő. Általánosan jellemző az útszakaszokra, hogy hagyományos karbantartási módszerekkel (pl. kátyúzás) megfelelő módon már nem javíthatóak, a megfelelő útállapotok eléréséhez a teljes pályaszerkezet cseréjére lenne szükség. A TOP, a hazai, illetve a Magyar Falu Program keretében a megyében is

számos útszakasz újult, illetve újul meg, ezen munkálatok azonban az utak limitált körére és hosszára terjed csak ki.

4.1.2. Vasúti hálózat

A megye közlekedésföldrajzi helyzete a vasúti infrastruktúraellátottság tekintetében kiemelkedően jó, Budapesttel két nemzetközi jelentőségű vasútvonal köti össze. Az ország egyik legnagyobb pályaudvara Szolnokon van, mely mind személy, mind teherszállítást tekintve alkalmas a kelet-nyugat irányú belföldi és külföldi összeköttetésre.

Jász-Nagykun-Szolnok megye vasúti hálózatának gerincét a IV. sz. páneurópai folyosóhoz tartozó Hegyeshalom-Győr-Budapest-Újszász-Szolnok-Szajol-Békéscsaba-Lőkösháza és a TEN (Trans-European Networks) hálózathoz tartozó Budapest-Szolnok-Debrecen -Nyíregyháza-Záhony fővonal képezi.

A megye 78 településéből 42 rendelkezik vasútállomással, illetve vasúti megállóhellyel. A városok közül csak Túrkevének nincs vasúti kapcsolata. A megyét 11 vasútvonal 503 km hosszan hálózza be, melyből kétvágányú vonal 181 km, a villamosított szakaszok hossza 243 km. A megyében 66 állomás, ill. megállóhely található.

A megyét érintő mellékvonalak, melyen a közlekedést ún. regionális vasutak biztosítják:

- (Vámosgyörk –) Jászárokszállás – Jászapáti – Újszász – Szolnok,
- (Kál – Kápolna –) Abádszalók – Kisújszállás,
- Karcag –Tiszafüred,
- (Debrecen –) Tiszafüred (– Füzesabony),
- Mezőtúr – Pusztabánréve – (– Orosháza – Mezőhegyes),
- Szolnok –Tiszajenő alsó (– Lakitelek – Kiskunfélegyháza),
- (Kecskemét – Lakitelek –) Tiszasas – Kunszentmárton.

A megye továbbra is megkerülhetetlen a nemzetközi és nagytérségi vasúti forgalomban, a személyszállításban és a cargo fuvarozásban egyaránt. A térség vasúti gerincvonalát alkotó két nagy forgalmú vonalon (100-as és 120-as) folyamatos az infrastruktúra fejlesztése. Habár a tervek már készültek a Szolnoki vasútállomás teljes felújítására, ám megvalósulásuk pontos dátuma még ismeretlen.

Szolnok funkcionálisan együttműködik Szajollal és Törökszentmiklóssal, a három település a Tiszán átfutó közúti és vasúti nyálábok gyűjtő- és elosztópontja. Szolnok térségének Budapesttel közúton és vasúton egyaránt kiterjedt és sokoldalú kapcsolatrendszere van, országos viszonylatban a „budapesti csápok” Szolnok irányában nyúlnak legtávolabbra. Itt nem csak a Budapest felé Cegléden, illetve Újszászon át haladó kapacitív vasútvonalakat kell megemlíteni, hanem a Jászberényen és Hatvanon át közvetetten Budapest, Salgótarján (-Losonc) és Szob (-Pozsony) felé tartó vasútvonalakat is, melyek Szolnokot önállóan is közvetlenül nemzetközi kapcsolatrendszerbe helyezik.

4.1.3. Kerékpárút-hálózat

Bár a megye földrajzi adottságai a kerékpáros közlekedés tekintetében nagyon kedvezőek (töltések, egyenletes szintkülönbség), a kiépített kerékpárutak száma alacsony, a hiányos regionális és országos hálózat akadályozza ezen közlekedési mód jelentősebb térnyerését.

Jelenleg 120 km hosszan 23 települést érint kerékpárút, s a megyében folyamatosan épül és bővül a kerékpárút-hálózat. Ezek főleg a települések legforgalmasabb belterületi szakaszain találhatók, 35,4 km az árvízvédelmi töltésen haladva (Abádszalók és környékén) turisztikai célokat szolgál. A Tisza-tó és környéke a kerékpárturizmus szempontjából az egyik legkiemelkedőbb térség, 2020 nyaratól már lehetőség van a tó teljes megkerülésére kiépített kerékpárúton, melynek hossza 67 kilométer.

A régióban a belterületi kerékpárutakon túl jelentős szerepe van a települések közötti közlekedést szolgáló, és a turisztikai jelentőségű kerékpárutaknak is. Belterületen kialakított kerékpárúttal rendelkezik – többek között – Jászberény, Jászárokszállás, Jászapáti, Jászladány, Karcag, Abádszalók, Szolnok, Tószeg, Tiszaföldvár, Tiszafüred, Törökszentmiklós, Mezőtúr, Rákóczi-falva, Martfű, Zagyvarékas. Szolnok belvárosából kerékpárral elérhető a Milléri-főcsatorna, mely kedvelt kirándulóhely.

Településeket összekötő főbb külterületi kerékpárutak: Szolnok-Rákóczi-falva, Törökszentmiklós-Surjány, Karcag-Berekfürdő.

Az országos kerékpárút törzshálózat elemei közül a megyét – az Országos Területrendezési Terv alapján - a 3. sz. Kelet-magyarországi és a 4. sz. Tiszamente kerékpárút érinti. A Tiszamente kerékpárút része a 11-es jelű Euro-Velo útvonalnak.

3. Kelet-magyarországi kerékpárút útvonala

3.A: Budapest – Fót – Mogyoród – Szada – Gödöllő – Zagyvaszántó – Gyöngyöspata – Gyöngyös – Markaz – Kiszána – Egerszalók – Eger – Mezőkövesd – Poroszló – Tiszafüred – Hortobágy – Nádudvar – Hajdúszoboszló – Debrecen – Nyírábrány – Nyírbátor – Csengersima – Tiszabecs

4. Tiszamente kerékpárút (11-es jelű Euro Velo®) útvonala

4.A: (Szlovákia) – Tornyosnémeti – Hidasnémeti – Gönc – Telkibánya – Bózsza – Pálháza – Füzéradvány – Mikóháza – Sátoraljaújhely – Sárospatak – Bodrogolasi – Vámosújfalva – Olaszliszka – Szegilong – Szegi – Bodrogkisfalud – Bodrogkeresztúr – Tarcsl – Tokaj – Tiszaladány – Tiszatardos – Tiszalök – Tiszadada – Tiszadob – Tiszaújváros – Tiszapalkonya – Tiszatarján – Tiszakeszi – Ároktő – Tiszadorogma – Tiszababolna – Poroszló – Sarud – Kisköre – Tiszasüly – Kőtelek – Nagykőrű – Szolnok – Tószeg – Tiszavárkony – Tiszajenő – Tiszakécske – Lakitelek – Tiszaalpar – Csongrád – Baks – Ópusztaszer – Sándorfalva – Szeged – Röske – (Szerbia)

4.C: Tiszaújváros – Tiszacsege – Tiszafüred – Abádszalók – Kisköre

További kerékpárút-hálózatok:

42. Alföldi kerékpárút

Tiszafüred – Karcag – Füzesgyarmat – Szeghalom – Vésztő – Doboz – Sarkad

43. Körösvölgyi kerékpárút

(Románia) – Gyula – Békéscsaba – Békés – Mezőberény – Gyomaendrőd – Szarvas – Öcsöd – Szelevény – Csongrád – Kiskunfélegyháza – Bugacpusztaháza

31. Zagyvamenti kerékpárút

Zagyvaszántó – Hatvan – Jászberény – Szolnok

32. Jászok, kiskunok földje kerékpárút

Jászberény – Cegléd – Nagykőrös – Kecskemét – Bugacpusztaháza

A hatályos megyei területrendezési terv a következő kerékpárutakat tartalmazza, mint a térségi kerékpárút-hálózat elemei:

- (Hatvan) – megyehatár – Jászfényszaru – Jászberény – Jásztelek – Jászkisér
- (Nagykátán) – megyehatár – Jászberény – Jászapáti – megyehatár – (Heves)
- 3203. sz. út – Jászdózsa – 31. sz. főút
- (Boconád) – megyehatár – Jászszentandrás – Jászapáti – Jászkisér – 3224. sz. út
- Jászsószentgyörgy – Jászladány – Tiszaroff – Kunhegyes – Kunmadaras
- Abádszalók – Kunhegyes – Kenderes – Kisújszállás – Túrkeve – Mezőtúr – (Szarvas)
- Szolnok – Martfű – Tiszaföldvár – Kunszentmárton – Szelevény – megyehatár – (Csongrád)
- (Lakitelek) – megyehatár – Tizsakürt – Kunszentmárton – Öcsöd – (Szarvas) – Mezőtúr [Túlakörös] – megyehatár – (43.Körösvölgyi kerékpárút)
- Rákóczi-falva – Vezseny – Martfű – Mezőtúr – megyehatár – (Gyomaendrőd)
- (Abony) – megyehatár – Szolnok – Szajol – Törökszentmiklós – Kenderes – Kisújszállás – Karcag – megyehatár – (Püspökladány)
- Törökszentmiklós – Kétpó – Mezőtúr
- (Kisköre) – megyehatár – Tiszaroff – Tiszabő – Tizsapüspöki – Szolnok – Tiszaörs – Nagyiván – Tiszafüred [Kócsújfalu] – (Egyek)
- Kisújszállás – Örményes – Fegyvernek – Nagykörű
- Törökszentmiklós – Martfű – Cibakháza – Tizsakürt
- (Vámosgyörk) – megyehatár – Jászárokszállás – Jászberény
- (Tápiógyörgye) – megyehatár – Újszász – Zagyvarékas
- Tiszaug – megyehatár

A megye Közlekedésfejlesztési Koncepciójának rövid, valamint középtávú stratégiai programja kerékpárút-fejlesztésre a következő elemeket határozza meg:

Rövidtávú:

- Tisza-tavi körgyűrű (hossza: 29,0 km) – megvalósult
- Tiszaug – Öcsöd (hossza: 21,0 km, ebből 18 km a megye területére esik)
- Berekfürdő – Karcag (hossza: 9,6 km)
- Szolnok – Karcag I. ütem (hossza: 25,0 km)
- Abony – Tiszajenő (hossza: 23,7 km, ebből 5,4 km a megye területére esik)
- Szolnok – Tószeg (hossza: 3,3 km)
- Szolnok – Tizsakürt I. ütem (hossza: 13,5 km)

Középtávú:

- Szolnok – Tizsakürt II. ütem (hossza: 21,0 km)
- Szolnok – Karcag II. ütem (hossza: 25,0 km)
- Jászberény – Szolnok (hossza: 44,0 km)
- Szolnok – Dobapuszta (hossza: 17,5 km)
- Kőtelek – Tizsasüly (hossza: 9,0 km)
- Tószeg – Vezseny (hossza: 8,2 km)

4.1.4. Légi közlekedés

A megyében működő polgári repülőtér nincs, viszont a megye nyugati felétől 80 km-re van a Liszt Ferenc nemzetközi repülőtér, a keleti felétől pedig 70 km-re található a Debrecen Airport. A két repülőtér mind a nemzetközi utas-, mind a teherforgalom tekintetében magas színvonalú kiszolgáló infrastruktúrával rendelkezik. Mindkét repülőtér a 4-es úton könnyen megközelíthető, a gyorsforgalmi úttá fejlesztés hatására Szolnokról a Liszt Ferenc repülőtér közúton kevesebb, mint egy óra alatt elérhető.

Jelenleg betonkifutóval rendelkező működő, katonai repülőtér Szolnokon található (légiforgalom csak a Katonai Légügyi Hatóság előzetes hozzájárulásával engedélyezett), betonkifutóval rendelkező, nem működő katonai repülőtér pedig Kunmadarason fekszik. Ezen túl a megyében Kenderesen füves talajú reptér is rendelkezésre áll, mely eseti belföldi, valamint sportcélú repülésekhez használható (9. táblázat).

9. táblázat: A megyei repülőterek összefoglaló adatai

Forrás: <http://www.hungaryairport.hu/airport.php>

ICAO kód	Név	Repülőtér kategória	Koordináta	Tengerszint feletti magasság (m)	Méret (méter)	Borítás
LHSN	Szolnok (Opera)	katonai	N470722 E0201408	89	2000x70 2000x50	aszfalt fű
LHSS	Szolnok-Szandaszőlős	Nem nyilvános	N470700 E0201300	85	1050x100	fű
-	Kenderes	Nem nyilvános	N472715 E206704	84	600x200	fű
-	Kunmadaras	Nem üzemel		88	2500x70	beton

Az Országos Területrendezési Terv a kunmadarasi repülőteret a kereskedelmi (nemzetközi) repülőtérre fejleszthető repülőterek közé, a szolnokit pedig a közös felhasználású katonai és polgári repülőterek közé sorolja. A megye Közlekedésfejlesztési koncepciója is polgári szempontból a szolnoki, míg a légi áruszállítás, logisztika szempontjából a kunmadarasi repülőteret emeli ki, mindkét esetben megyehatáron átvívelő szerepkörrel. Mindkét repülőtérre hasznosítási koncepció készült.

4.1.5. Vízi közlekedés

A Tisza jelentős vízszint ingadozása, valamint a Duna és a Tisza nagyjából párhuzamos folyása, illetve az ország területén hiányzó összeköttetése gátló tényezők a folyó vízi közlekedésben történő aktív használatának. Az ország területén kívül is csak jelentős idővesztéssel lehet az egyik folyórendszerből a másikba átjutni. További hátrányt jelent a hajózás szempontjából, hogy a Duna és a Tisza vízrendszerén belül a vízi út méretei nem egységesek, valamint az, hogy a két folyó vonala nem követi az áruáramlás K-Ny-i (az Északi- és a Dunántúli-középhegység iparvidékeit Budapesttel összekötő) főirányait, hanem arra merőleges közlekedést tesznek lehetővé.

Az elmúlt években a közép-tiszai hajózás szinte teljesen visszafejlődött. A szállítási igények minimálisak, a csekély mértékű személyszállítás is csak előzetes megrendelés esetén lehetséges. Jelenleg menetrendszerinti személyszállítás nincs a folyó érintett szakaszán, mindössze időszakos, ill. alkalmi, elsősorban az idegenforgalomhoz kapcsolódó közlekedés bonyolódik le a Tiszán. Emellett a

nyári időszakban jelentős a sporthajózás is, aminek ugyan központi területe a Felső-Tisza-vidék, de kismértékben kiterjed a Közép-Tisza-vidékre is. A teherszállítás csak alkalmi jelleggel valósul meg a Tisza megyét érintő szakaszán. Jelenleg csak parti kikötésre van lehetőség, országos közforgalmi kikötő ill. medencés kikötő nem működik a megyében. A Hortobágy-Berettyón és a Körösökön a hajózás feltételei a hajóút kotrása, illetve a kikötői infrastruktúra hiánya miatt nincsenek biztosítva (10. táblázat).

10. táblázat: A megyét érintő vagy azon áthaladó vízi utak

Forrás: http://mtsz.org/a_magyarorszagi_viziutak

Vízi út	Szakasz (folyamkilométer)	A vízi út osztálya
Tisza	Kisköre – Szolnok 403-337	II
	Szolnok – Csongrád 337-254	III
Kettős-Körös	Békés – Békésszentandrás 23-0	II
Hármas-Körös	Gyomaendrőd – Csongrád 91-0	II
Hortobágy–Berettyó-főcsatorna	Mezőtúr 7-0	II

A személyforgalom számára a megye területén áthaladó Tisza-szakaszon Tiszafüred, Szolnok, Martfű, Tiszakürt, valamint Tiszaug területén állnak rendelkezésre személyforgalmi kikötők.

A Tiszán jelenleg 4 helyen üzemel komp. A Hármas-Körösön Mezőtúr város belterületén, önkormányzati tulajdonban működik komp (11. táblázat).

11. táblázat: Kompátkelők a megye folyóin

Forrás: <http://www.nagyrev.hu/?q=komp>, <http://www.vezseny.hu/page/komp>,
<http://nagykoru.hu/megkozelites/>, <https://tizaroff.asp.lgov.hu/komp-menetrend>,
<http://mturiellato.hu/altinfo.php>

Átkelők a Tiszán		
Folyamkilométer	Település	Teherbírás (tonna)
289,0	Nagyrev-Tiszabög	csak személyátkelés
302,2	Vezseny-Tiszaföldvár	20
363,7	Nagykörű-Fegyvernek	20
379,3	Tizaroff-Tiszasüly	15
Átkelő a Hármas-Körösön		
50,3	Mezőtúr-Szarvas	20

A Tisza nemzetközi vízi úttá minősítésének folyamata megkezdődött, valamint elindult a szegedi kikötő fejlesztése is, melynek következtében kedvező folyamatok megindulása várható a tiszai hajózás területén is.

Az Országos Területrendezési Tervben a megye területén egy közforgalmú nemzetközi és országos jelentőségű kikötő (Szolnok) megépítése szerepel.

4.2. Egyéni és közösségi közlekedési megközelíthetőségi viszonyok

4.2.1. Közúti közlekedés

A megye minden települése szilárd burkolatú úton, egyéni közlekedéssel megközelíthető, Szolnok közvetlen vonalvezetésű útvonalakon érhető el. A szomszédos megyék irányából a közúti közlekedés feltételei minden esetben adottak.

4.2.2. Vasúti közlekedés

Vasúti közlekedés szempontjából a vasúthálózat gerincvonalai a Szolnok – Jászberény – Hatvan, a (Budapest) – Szolnok – Debrecen és a (Budapest) – Szolnok – Békéscsaba vonalak, az ezeken megvalósuló személy-, zónázó-, gyors- és IC-vonatforgalom a vasútvonalak vonzáskörzetében kielégítő eljutási időket és sűrűséget biztosít.

Vasúti mellékvonalak

- A Szajol – Szentés vonalon ütemes menetrend szerint napi 11 vonatpár közlekedik, 1 óra 18 perces menetidővel, 64 km-es hosszon, megfelelő eljutási alternatívákat kínálva.
- A Szolnok – Kecskemét vonalon (67 km) a napi vonatpárok száma 6, két-háromórás ütemben közlekednek, 1 óra 43 perces menetidővel, amely a nagy vonatmentes időintervallum, valamint a hosszúmenetidő miatt nem nevezhető utasbarátnak.
- A Vámosgyörk – Újszász – Szolnok vonal esetében a menetidő 1 óra 40 perc a 78 km-es távon. A mellékvonalon naponta mindössze 4 vonatpár közlekedik, délután ütemesen. A délelőtti folyamán azonban ebben a viszonylatban vonat nem közlekedik.
- A Kál-kápolna – Kisújszállás vonalon napi 5 vonatpár közlekedik ütemes rendben, a 77 kilométeres szakaszt 1:41 alatt megtéve. Ezen települések között sincs azonban vasúti szolgáltatás 7-11 óra között.
- A Tiszafüred – Karcag vasútvonalon (45 kilométer) 57 perces menetidővel napi két pár vonat közlekedik (ráadásul rossz időfékvésben), így eme vasútvonal kínálta közlekedési lehetőséggel az utazóközönség csak nagyon szűk rétege tud élni. A Tiszafüred – Karcag és a Kál-Kápolna – Kisújszállás vasútvonal is két fővonal közötti kapcsolatot valósít meg, anélkül, hogy központi települést érintene.
- A Lakitelek-Kunszentmárton 29 kilométeres szakaszon napi 2 pár vonat közlekedik 49 perces menetidővel. A vonal a „kötelező minimum” jegyében működik, utasforgalma minimális.
- A Mezőtúr – Orosháza 63 kilométeres szakaszon napi 8 pár vonat jár, menetidejük 1 óra 23 perc. A vonatok ütemesen indulnak a nap egészében, kielégítő lehetőséget kínálva a Békés megyei település eléréséhez.

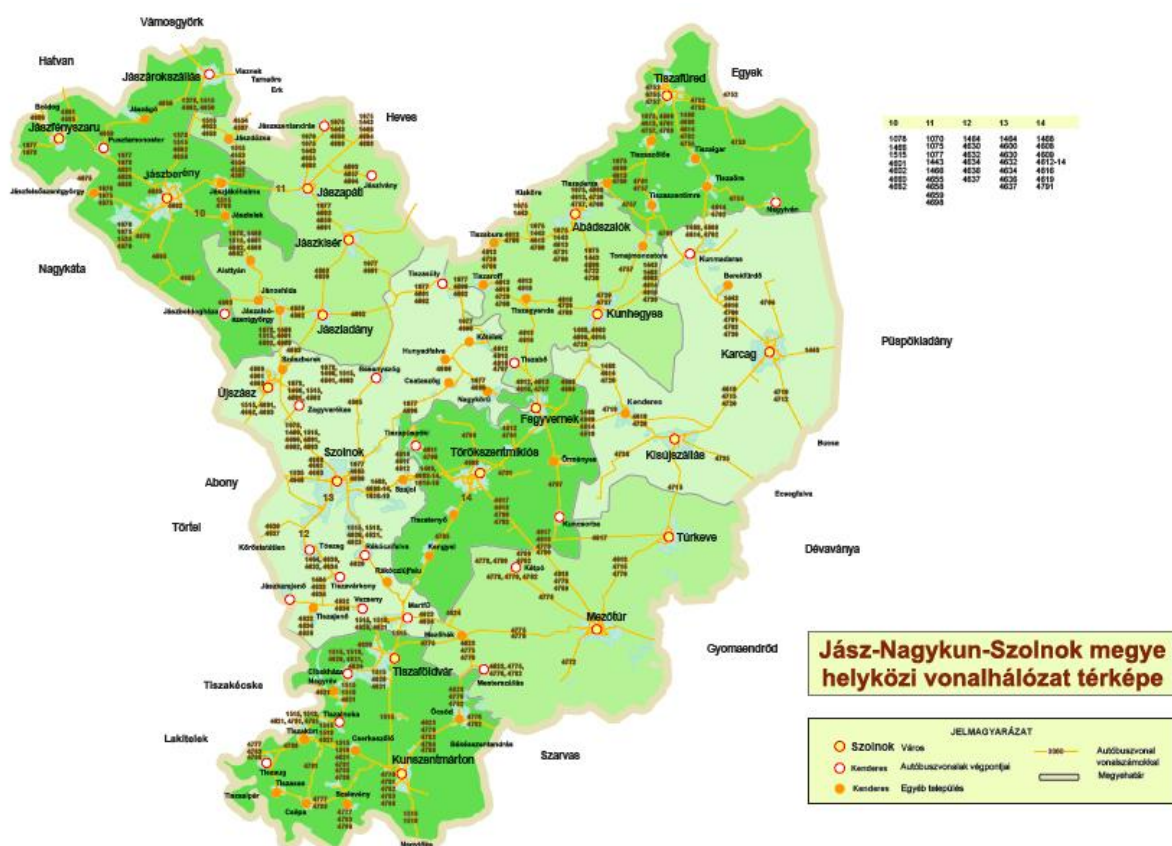
A vasútállomások és megállóhelyek helyzete gyakran periférikus, egyes esetekben elérhetetlenül messze helyezkednek el a lakott területektől (mint Tiszavárkony, Berekfürdő, Abádszalók, Zagyvarékas településeken), ezeken a helyeken a vasúti kapcsolat megléte ellenére szinte kizárólagos az autóbuszok szerepe.

4.2.3. Helyközi és távolsági buszközlekedés

A buszközlekedés tekintetében a megyeszékhely, valamint Jászberény csomóponti szerepet töltenek be. A Volánbusz által üzemeltetett járatok a megyén belül, valamint a megyehatárokon túlnyúlva kínálnak utazási lehetőséget a lakosság számára. A szomszédos megyék települései jól elérhetők a helyközi közlekedés nyújtotta lehetőségekkel, ám a Tisza folyón a közúti híd hiánya miatt a megye északkeleti része csak egy-egy ponton kapcsolódik Heves megyéhez (11. ábra).

Szolnokról busszal megközelíthető megyeszékhelyek Miskolc, Budapest, Pécs, Szeged, Eger, Kecskemét. Megyehatáron túli nagyobb települések közül Abony, Baja, Cegléd, Csongrád, Hatvan, Mezőkövesd, Gyöngyös, turisztikai célpontok közül pedig Mátraháza, Tizsakécske, Parádfürdő.

Jászberény közvetlen összeköttetésben áll a Tápió-mente településeivel, Budapesttel, Gyöngyössel, Kecskeméttel, Miskolccal, Egerrel, Hatvannal és Hevessel.



11. ábra: Jász-Nagykun-Szolnok megye helyközi autóbusz vonalhálózati térképe

Forrás: https://www.volanbusz.hu/files/public/terkepek/vonalak/jasz-nagykun-szolnok_megye.pdf

A megye járási központjai közül Szolnok, a megyeszékhelyi jelleg miatt jelentősen kiemelkedik a vonzáskörzet számára kínált járáshálózat tekintetében. Jászberény esetében a megyei agglomerációs járatokkal azonos súllyal jelennek meg a megyehatáron átnyúló járatok, illetve Jászapáti is erősen kötődik közlekedési szempontból Jászberényhez. Törökszentmiklós a vasúttal nem megközelíthető környező településekre kielégítő megközelítést biztosít, ám a járatok sűrűsége több esetben gyér (pl. Pustaszakállas, napi 6 járat, utolsó indul 16:00-kor). Kunszentmárton, Mezőtúr, Karcag és Tiszafüred esetében mindössze 4-5 helyközi járat biztosított a járásközpont agglomerációjába, a megyehatár közelsége okán több esetben a járatok a szomszédos megyékbe irányulnak. Kunhegyes esetében

nincsen olyan járat, amely a települést más, közeli célpontokkal kötné össze, a járási székhely esetében a kiszolgáló járatok mindegyike más járási központból közlekedik.

A periférikus elhelyezkedésű vasútállomással vagy vasúti megállóhellyel rendelkező települések esetében:

- Tiszavárkony-Szolnok 4630-as útvonalon munkanapon 24 pár közvetlen buszjárat közlekedik Szolnokra 25-37 perces menetidővel,
- Berekfürdő-Karcag között a 4700-as vonalon napi 23 pár buszjárat közlekedik 25 perces menetidővel munkanapokon,
- 4613-as vonalon Abádszalók és Szolnok között napi 7 pár közvetlen buszjárat közlekedik 2 órás menetidővel munkanapokon,
- a 4600-as vonalon Zagyvarékas és Szolnok között napi 33 pár buszjárat, átlagosan 20 perces menetidővel biztosítja a kapcsolatot munkanapokon.

A vasúti és közúti személyszállítási menetrendek harmonizációja mellett a két közlekedési társaság – MÁV és Volánbusz – közös irányítása is a központi kormányzat rövidtávú céljai közé tartozik. A közös irányítás lehetőséget biztosít majd a párhuzamosságok megszüntetésére, illetve a hiányosságok feltárására.

4.3. Közlekedési kapcsolati hiányok

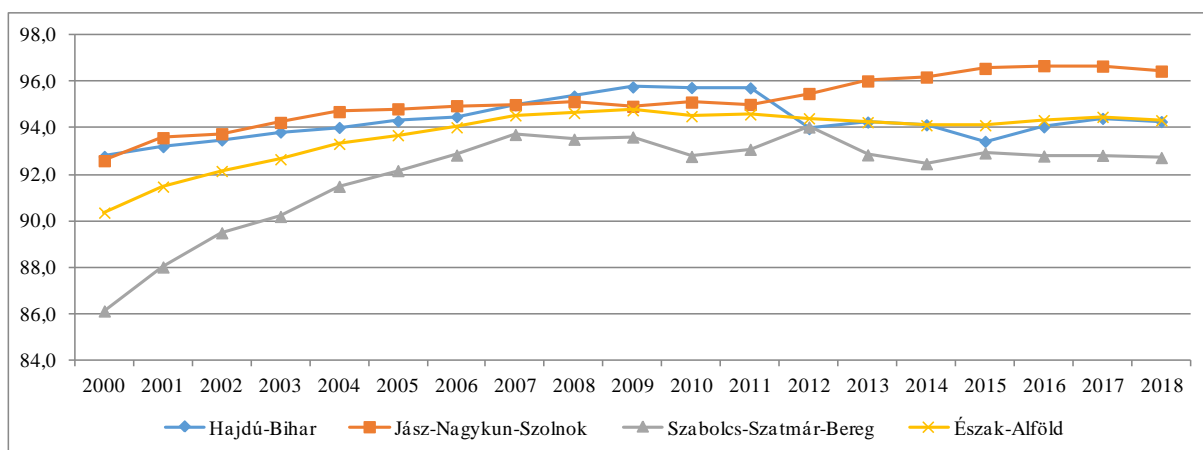
A megye területén a közúti és vasúthálózat jellemzően más-más kapcsolatrendszerrel működik, ez alól csak Szolnok környezete kivétel, ahol ezek a hálózatok integrálódnak, összefutnak. Szolnok a város méretéhez képest jelentős vasúti infrastruktúrával rendelkezik, az egymást keresztező vasútvonalak biztosítják a kelet-nyugati és észak-déli irányú összeköttetést. A Záhonyba (Ukrajna irányába) irányuló vasúti teherforgalom napjainkban alulkeresletes, így a (Budapest –) Szolnok – Debrecen-vasútvonal jelentősége a Szolnokig kiterjedő budapesti elővárosi forgalomban és általában a Kelet-Magyarország és Erdély városai felé irányuló személyszállításban jelentős, a Románia és a Balkán felé irányuló személy- és teherforgalom azonban Szajolnál leválik a 100-as fővonalról és délkelet felé veszi az irányt. Ez egyben azt is jelenti, hogy a Nyugat-Európa és Románia közötti vasúti személy- és áruszállítás szempontjából a megye tranzitterület, ugyanebben a viszonylatban a kapacitív közúti folyosók azonban északról és délnyugatról elkerülik (M3-A3 és M5-M43-A1 autópályák). Tehát a megye területén nemzetközi kapcsolatok dominánsan kötött pályán valósulnak meg. A megye vasúti gerincvonalát alkotó két vonalon (Budapest–Szolnok–Békéscsaba–Lőkösháza és Budapest–Szolnok–Debrecen) folyamatos az infrastruktúra fejlesztése. Szajol és Murony között kétvágányossá vált a vasútvonal, a Békéscsabát is magába foglaló utolsó hiányzó szakasz országhatárig történő elkészültével Románia is kapacitív vasúti folyosón kapcsolódik Magyarországon át Nyugat-Európához.

Párhuzamosan azzal, hogy az autópályák építése Szolnokot, valamint a megyét elkerülte, a főúthálózat korszerűsítése és új kapcsolatok kiépítése tekintetében érintett Jász-Nagykun-Szolnok megye. Az Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Konceptió a megye számára megfogalmazza az erőteljes kapcsolódás kialakítását a fejlődő fővárosi térséghez és M1-M5 tengelyhez a gyorsforgalmi utak (M4, M8, M44) kiépítésével, a közút- és vasúthálózat fejlesztésével, valamint az innováció és a gazdasági együttműködés bővítése által.

4.4. Vízellátás

A megye településeinek nagy részét felszín alatti vízkészletekből látják el. Szolnok és a hozzá kapcsolódó hét település (Rákóczifalva, Rákócziújfalú, Szajol, Szászberek, Tószeg, Újszász, Zagyvarékas) közös vízellátó rendszerhez tartozik (Víz- és Csatornaművek Koncessziós Zrt., Szajol – Tiszamenti Regionális Vízművek Zrt.). A települések vízigényét a Tisza folyóból, közvetlenül felszíni vízből elégítik ki, a Szolnoki Felszíni Vízművön keresztül. Csépa vízkivételi ponton keresztül Csépa – Tiszasas – Tiszaug települések, Tiszainoka kivételi pont által Tiszainoka – Nagyrév – Tizsakürt településeket látják el. Tiszabura vízkivételi ponton segítségével Tiszabura – Pusztataksony, míg Tiszaszentimre kivételi pont Tiszaszentimre – Újszentgyörgy – Tomajmonostora településeket látják el ivóvízzel. A további települések nem kapcsolódnak ivóvízhálózathoz, hanem saját vízművel oldják meg a vízellátást.

A felszíni vízből ellátott településeken és hat, rétegvízből ellátott településen (Jászárokszállás, Jászágó, Jászfényszaru, Jászberény, Kengyel, Vezeny), az ivóvíz minősége megfelelő, viszont a többi település, településrész ivóvízminőségével probléma van/volt. A vezetékes ivóvíz-ellátásba bekapcsolt lakások aránya 96,4%, mely azt jelzi, hogy nem minden külterületi lakott hely rendelkezik e szolgáltatással, ám a legjobb arányú a régió megyéi között (12. ábra).



12. ábra: A közüzemi ivóvízvezeték-hálózatba bekapcsolt lakások aránya 2000-2018, %

Forrás: KSH STADAT

A kecskeméti székhelyű BÁCSVÍZ Zrt. működteti a vízi közműveket Cibakházán, Cserkeszlőn, Csépan, Kunszentmártonban, Martfűn, Nagyréven, Öcsödön, Szelevényen, Tiszainokán, Tizsakürtön, Tiszasason és Tiszaugon.

Az ivóvízellátás minden településen biztosított (mintegy 95%-os ellátottság), a szennyvíztisztítás és -kezelés 15 település (Jászágó, Jászboldogháza, Jászivány, Kétpó, Kuncsorba, Nagyiván, Nagyrév, Tiszabő, Tiszabura, Tiszaderzs, Tiszaigar, Tiszainoka, Tizsakürt, Tiszaörs és Tomajmonostora) kivételével minden településen biztosított (74%-os ellátottság).

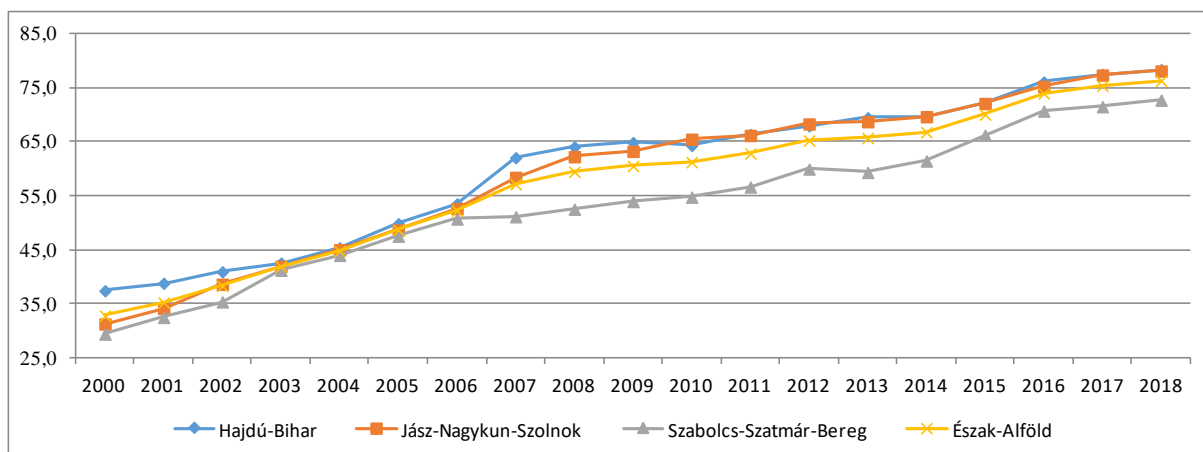
Az ivóvíz minőségét lerontja a határértéket meghaladó bór, fluorid, nitrit, arzén, vas, mangán, ammónium. Ezeket a problémákat kívánta felszámolni az Észak-Alföldi Ivóvízminőség-javító Program, mely két ütemben valósult meg. A Nemzeti Népegészségügyi Központ 2018-ban végzett ivóvízminőségre vonatkozó vizsgálata szerint a megyében az alábbi települések voltak érintettek:

- Arzén érintettségű települések: Jászivány, Jászkisér, Kétpó, Kőtelek, Öcsöd, Szelevény-Pálóczipusza, Tiszafüred-Kócsújfalu, Tizzasúly, Tizzaszőlős, Tiszavárkony.
- Bór érintettségű települések: Cserkeszőlő, Kunszentmárton, Kungyalu, Nagyiván, Nagyrév, Szelevény, Szelevény-Pálóczipusza, Tiszafüred-Kócsújfalu, Tiszainoka, Tizsakürt-Bogaras, Tizsakürt.
- Fluorid érintettségű települések: Nagyrév, Tiszainoka, Tizsakürt.

A Tiszazugi Ivóvízminőség-javító Program célja a lakosság egészséges ivóvízzel történő ellátása volt, melyet új víztisztító technológiák létesítésével, és egy regionális vízellátó rendszer létrehozásával oldott meg. A csépai vízbázisból kitermelhető víz kedvező minőségére való tekintettel erről a vízbázisról került kialakításra Csépa, Cserkeszőlő, Kunszentmárton, Kunszentmárton-Kungyalu, Kunszentmárton-Istvánháza, Köttönmajor, Szelevény, Szelevény-Halesz, Szelevény-Pálóczipusza, Tizsakürt, Tizsakürt-Bogaras, Tiszainoka, Nagyrév, Tiszaug és Tisasas települések és a kapcsolódó településrészek ellátása.

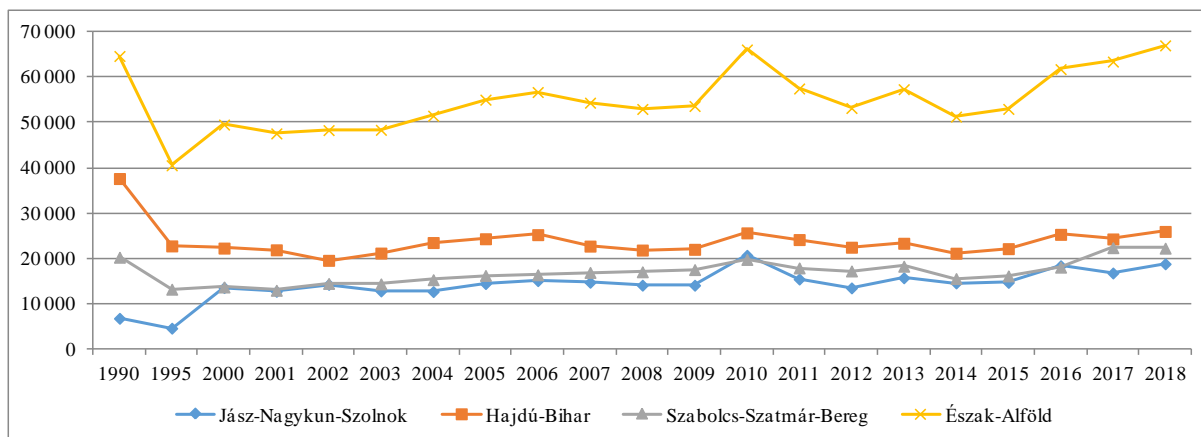
4.5. Szennyvízelvezetés, szennyvíztisztítás, szennyvíz- és szennyvíziszap-elhelyezés

A szennyvízkezelés helyzete javult a megyében az elmúlt évtizedben, melynek eredményeként növekedett a közcsatornába bekapcsolt települések száma. Jelentősen növekedett a közcsatorna hálózatba bekapcsolt lakások aránya is, mely 2014-ben még 70%-os szinten állt, 2018-ig pedig a megvalósult szennyvíz-csatorna beruházások miatt tovább nőtt 78,1%-ra. Az Észak-Alföld megyei közül Jász-Nagykun-Szolnok településeinek lakásai kiemelkedően jó arányban csatlakoznak szennyvízgyűjtő-hálózathoz (13. ábra).



13. ábra: A közüemi szennyvízgyűjtő-hálózatba bekapcsolt lakások aránya 2000-2018, %, Forrás: KSH STADAT

Észak-Alföld régió viszonylatában Jász-Nagykun-Szolnok megyében 1990 óta a legkisebb a keletkező tisztított szennyvíz mennyisége (14. ábra). A szennyvíztisztítás és -kezelés 15 település esetében nem megoldott, ezek pedig Jászágó, Jászboldogháza, Jászivány, Kétpó, Kuncsorba, Nagyiván, Nagyrév, Tizsabó, Tizsabura, Tizsaderzs, Tiszaigar, Tiszainoka, Tizsakürt, Tiszaörs és Tomajmonostora.



14. ábra: Települési szennyvíztisztítás 1990–2018 között az Észak-Alföld megyéiben, ezer m³

Forrás: KSH STADAT

A VCSM ZRt. Szolnok szolgáltatási területén a lakossági és ipari fogyasztók által kibocsátott, közcatornába engedett szennyvizek a Szolnok Városi Szennyvíztisztító Műbe kerülnek, ahol a mű kapacitása (BIO 5 alapján) 117 333 lakos egyenértékű eleveniszapos tisztítási technológián áthaladva valósul meg ártalmatlanításuk. A szennyvíztisztító működtetése nagymértékben hozzájárult a környezet és a befogadó Tisza folyó, mint élővíz vízminőségének javulásához.

A BÁCSVÍZ ZRt. által elvezetett szennyvíz mennyisége a 8 megyei településen összesen 772.000 m³ volt.

A települési folyékony hulladék befogadói jellemzően a kommunális szennyvíztisztítók. A szennyvízhálózat folyamatos bővülésével a szennyvíziszap mennyiségének növekedése is várható. A hasznosításra (vagy megsemmisítésére) több lehetőség adódik: égetés (veszélyes hulladékkal együtt), szántóföldi kihelyezés, vagy biogáz-termelés. A szennyvíztisztítási technológia fejlesztésével párhuzamosan egyre több komposztáló telep épül a szennyvíztisztító mellé. Azoknál a szennyvíztisztító telepeknél, ahol nem megoldott a szennyvíziszap komposztálása, a keletkezett iszap veszélyes hulladékként elszállítva hulladék depóniákba lerakásra kerül, vagy a táj rehabilitáció, illetve rekultiváció útján hasznosítható.

A TRV Zrt. által az elmúlt öt évben megvalósított fejlesztési projektek:

- Törökszentmiklóson és az agglomerációs településeken megvalósítandó szennyvíztisztító telep és csatornahálózat fejlesztése
- Kunmadaras szennyvízcsatornázása és tisztító telep korszerűsítése
- Pusztamonostor település csatornahálózatának építése Jászfényszaru település szennyvíztisztító telepének rekonstrukciója
- Kenderes településen megvalósítandó szennyvíztisztító telep bővítése és Kenderes-Bánhalma településen megvalósítandó csatornahálózat fejlesztése
- Kengyel ivóvíz minőségjavító program
- Jászszentandrás ivóvíz minőségjavító program

A TRV Zrt. által az elmúlt öt évben megvalósított fejlesztési projektek:

- Tiszazugi Ivóvízminőség-javító projekt
- Kunszentmárton településen szennyvízcsatorna hálózat építése

- Öcsöd településen szennyvízcsatorna hálózat építése
- Cibakháza szennyvízcsatorna hálózatának és szennyvíztisztító telepének bővítése, korszerűsítése
- Cserkeszőlő szennyvízcsatorna hálózat rekonstrukció és szennyvíztisztító telep építése

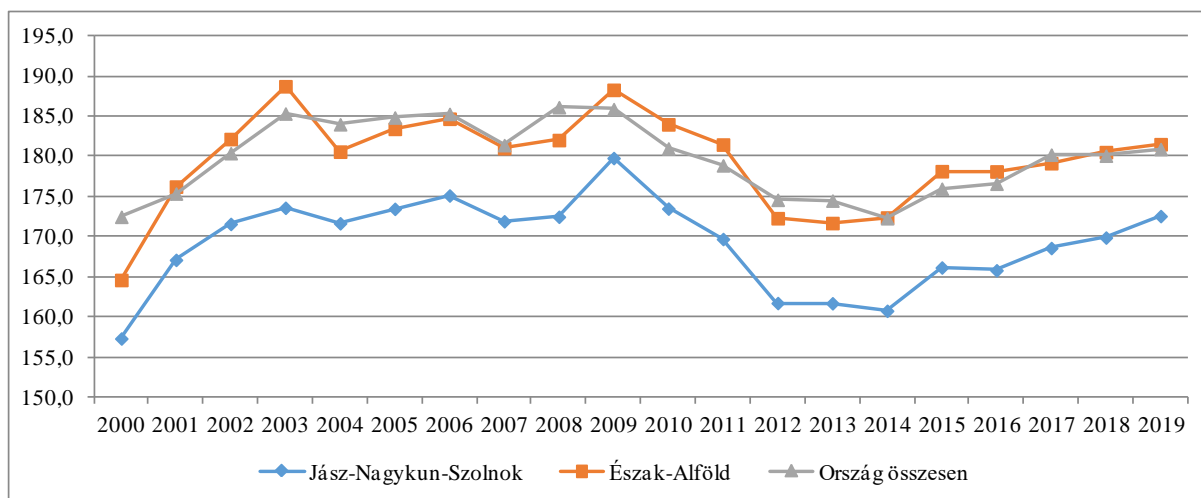
A VCSM Zrt. által az elmúlt öt évben megvalósított fejlesztési projekt:

- Szolnoki Ipari Park ipari víz- és ipari szennyvízhálózatának fejlesztése

4.6. Energiaellátás, energetikai hálózatok

Az energiaellátás történhet fosszilis tüzelőanyagok, mint tüzifa, elektromos energia, a földgáz használatával, valamint megújuló energiaforrások használatával. Az energiaforrások felhasználása nagyobbrészt hőigényeket elégít ki, kisebb részben villamosenergia-termelés és a közlekedést elégíti ki. A megújuló energiaforrásokból és hulladékból termelt villamos energia mennyisége 2000 óta több mint tízszeresére növekedett, aminek jelentős hányadát (47%) a biomassa adta 2017-ben. A hőigények $\frac{3}{4}$ -ét a fűtésre és használati meleg víz előállításra használják. Hazánkban mind a távhőszolgáltatás, mind az egyedi fűtési módok terén a földgáz felhasználása a számottevő (kb. 80%-os) könnyű kezelhetősége és relatív tisztasága miatt. Ezt igazolják a megyei adatok is: a megye igen jól ellátott földgázhálózattal, ugyanis egyedül Tiszabótt nem kapcsolták be a rendszerbe.

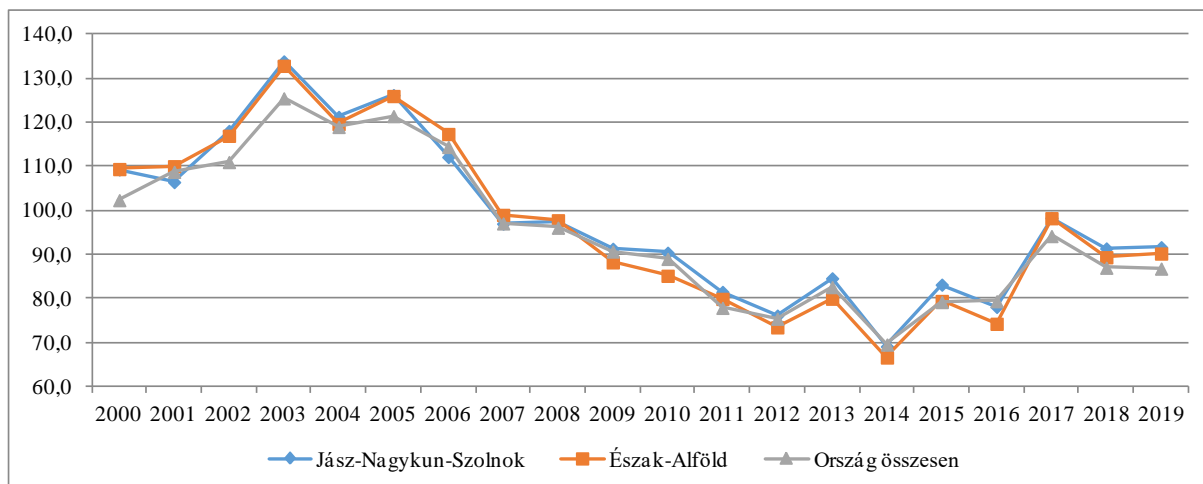
A közüzemi villamosenergia-hálózat Magyarország minden településére kiterjed. A szolgáltatók összesen 5 millió 667 ezer fogyasztót láttak el 2019-ben, 91%-uk háztartási fogyasztó. Az elosztók által értékesített összes villamosenergia-mennyiség 2019-ben 38.107 GWh volt, amely mennyiség évről-évre folyamatosan növekszik. A szolgáltatott villamos energia 29%-át (11 162 GWh) a háztartások használták fel. A lakossági felhasználók fogyasztása is folyamatosan növekszik, dinamikájában az elmúlt években nagyobb érték mutatkozik. Az egy háztartási fogyasztóra jutó villamosenergia-felhasználás 2019-ben 2.171 kWh volt. A háztartások villamosenergia-felhasználása területileg differenciált, Jász-Nagykun-Szolnok megye lakosainak fogyasztása jelentősen elmarad a régiós valamint az országos átlagtól (15. ábra).



15. ábra: Egy háztartási fogyasztóra jutó villamosenergia-felhasználás havi átlaga, kWh

Forrás: KSH STADAT

2019-ben az ország 2.878 településén volt vezetékes földgázszolgáltatás, az ellátottság 2000 és 2005 között 80%-ról 91%-ra növekedett, azóta nem változott számottevően. Az országos gázcsőhálózat hossza 84.501 kilométer. Országos szinten a lakások 72,8%-ában használtak gázt a háztartások (3.258.124 db fogyasztási hely), az egy háztartási fogyasztóra jutó évi vezetékes gázfogyasztás 1.041 m³. A háztartások földgáz-fogyasztási jellemzői nem térnek el a megyében a régiós és országos jellemzőktől (16. ábra). Ahol magas a távfűtött lakások aránya, ott a gázzal ellátott háztartásoké alacsonyabb.



16. ábra: Egy háztartási fogyasztóra jutó havi átlagos vezetékesgáz-felhasználás 2000-2019, m³
Forrás: KSH STADAT

2018-ban az ország 95 településén 651 ezer lakás – a lakásállomány mintegy 15%-a – részesült távhő-ellátásban. A távfűtéses melegvíz-ellátás 89 településen, 601 ezer lakásban volt elérhető. A megyében 8.952 lakás van bekapcsolva a használati melegvíz és távhő-szolgáltatásba. Az ellátott lakások aránya gyakorlatilag tíz éve változatlan. A megyeszékhely tekintetében több a távfűtött lakás, mint a megye bármely más településén, amely a jelentős lakótelepi lakásállománynak tudható be. Észak-Alföld régió viszonylatában Jász-Nagykun-Szolnok megyében nagyságrendekkel kevesebb a használati melegvíz és távhő-szolgáltatásba bevont lakások száma a másik két megyéhez képest (Hajdú-Bihar: 34.615 db, Szabolcs-Szatmár-Bereg: 19.643 db).

4.7. Hulladéklerakók, hulladékgazdálkodás

A kommunális hulladékgazdálkodás bázisát az 5 regionális hulladéklerakó (Jásztelek, Kétpó, Szelevény, Karcag, Tiszafüred) adja, a lakossági hulladékgyűjtést pedig 3 térségi rendszer működteti, ebből 2 megyei székhelyű (Karcag, Szolnok). A regionális lerakókhöz kapcsolódóan kiépült a lakossági szelektív hulladékgyűjtés elősegítésének infrastruktúrája (gyűjtősziget, hulladék-gyűjtőudvar, házhoz menő szelektív gyűjtés csak részben), valamint átrakó-hulladéktömörítő állomás, MBH technológia (mechanikai-biológiai hulladékkezelés), hulladékválogató és komposztáló. A karcagi, szelevényi és tiszafüredi lerakóknál ez még nem épült ki teljes mértékben, itt szükséges a fejlesztés. Ezek a lerakók egyedi építményként szerepelnek a hatályos térségi szerkezeti tervben, és hagyományosan vidéki települési térségként kerültek kijelölésre.

A Jászsági- és dél-hevesi térség hulladéklerakója: Jásztelek területén 20 hektár nagyságú telep a Csátés-főcsatorna mellett helyezkedik el Jászkisér és Jászsalsószentgyörgy határában egy tervezett

térségi jelentőségű út mentén, mely a közeli M8 autópályával csomópontot alkot. Az átrakó-hulladéktömörítő állomás Jászberényben található.

A Szolnoki hulladékgazdálkodási rendszer hulladéklerakója: Kétpó regionális hulladéklerakó: a 46.sz. főút mentén, Mezőtúr határában található telephely 66 hektár nagyságú. Szolnoktól 50 km-re található. A kettős szigetelésű lerakóba évente 70-100.000 tonna hulladék elhelyezésére van lehetőség. A hulladéklerakó, hulladékválogató és a komposztáló 2007. január 1-től kezdte meg üzemelését. A Szolnok Térségi Hulladékgazdálkodási Rendszerhez tartozik még egy átrakóállomás és válogatócsarnok Szolnokon, 5 db hulladékgyűjtő udvar (Szolnok 2 db, Törökszentmiklós, Abony, Mezőtúr).

A rendszerhez 24 település tartozik: Szolnok, Mezőtúr, Törökszentmiklós, Abony, Túrkeve, Fegyvernek, Újszász, Rákóczi falva, Kenderes, Tószeg, Kengyel, Szajol, Zagyvarékas, Jászkarajenő, Tiszapüspöki, Tiszatenyő, Tiszavárkony, Tiszajenő, Örményes, Szászberek, Kétpó, Kuncsorba, Kőröstimén, Vezseny.

Tiszazugi Regionális Hulladékkezelő központ: Szelevény területén a 8,13 hektár nagyságú telephely a 4511. j. Tiszaug-Kunszentmárton összekötő út és a 44.sz. főút között fekszik Kunszentmártonhoz közel. Komposztáló, MBH technológia és hulladékválogató van, átrakó-hulladéktömörítő állomás nincs (utóbbi Szolnokon történik).

Tiszafüredi regionális hulladéklerakó: a 33. sz. főút mellett fekvő terület nagysága 62,65 hektár. MBH kezelés nincs, mely a lerakandó hulladék mennyiségét jelentősen csökkentené. Komposztáló, és hulladékválogató van, átrakó-hulladéktömörítő állomás nincs (utóbbi Mezőkövesden történik).

Karcagi regionális hulladéklerakó: 4. számú főút és a tervezett elkerülő út között fekszik a 11,76 hektár nagyságú telephely. Komposztáló és ideiglenes MBH technológia van, átrakó-hulladéktömörítő állomás nincs.

Továbbra is gondot jelentenek az illegális hulladéklerakók, elsősorban a régen bezárt lerakóknál, a nagyobb városokban illetve a közutak mentén.

Biogáz-kinyerő és gázkezelő, hasznosító rendszer csak a kétpói telepen található, de a többi telepnél a korszerűsítés és fejlesztés során már ezek is szerepelnek. A megyében működő hulladékhasznosító, feldolgozó telephelyek száma nőtt az elmúlt években, melyek Szolnokon, Jászberényben, Jászapátin, Mezőhéken és Jászjákóhalmán található.

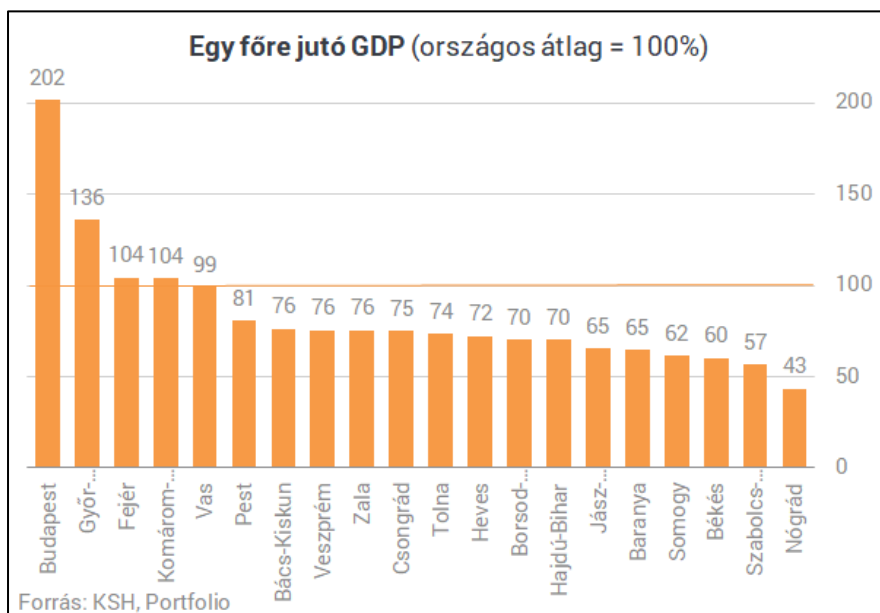
5. Gazdasági bázis

5.1. Főbb gazdasági ágazatok, azok fejlődési irányai: mezőgazdaság, erdőgazdálkodás, üdülés, idegenforgalom, vízgazdálkodás, ipar, szolgáltatás stb.

5.1.1. Gazdasági teljesítmény

Jász-Nagykun-Szolnok Megyében az egy főre jutó GDP értéke az országos átlagtól jelentősen elmarad. A megye összteljesítménye a bruttó hazai termékhez (GDP) való hozzájárulás tekintetében

az utóbbi évek jelentős javulásának ellenére is gyengének mondható. Országos viszonylatban vizsgálva Jász-Nagykun-Szolnok Megye 2010 óta a 14. és a 16. hely között áll a megyék rangsorában. A 2017. évi adatok (egy főre jutó GDP) alapján Jász-Nagykun-Szolnok Megye a megyénk rangsorában a 14. helyen szerepelt (17. ábra). A helyezések évről-évre történő javulásában jelentős szerepet játszott az ipar teljesítményének, azon belül a számítógép, elektronikai, optikai termékek gyártásának a folyamatos bővülése.



17. ábra: Egy főre jutó GDP százalékos megoszlásának nagysága Magyarország megyéi között, 2017.

Forrás: KSH, Portfolio

12. táblázat: A bruttó hazai termék fontosabb mutatóinak változása Jász-Nagykun-Szolnok megyében

Forrás: KSH STADAT

Időszak	Mutatók		
	Egy főre jutó GDP (1000 Ft)	Bruttó hazai termék (GDP) (millió FT)	Bruttó hozzáadott érték (millió FT)
2000. év	871	366656	312984
2001. év	1049	439966	380503
2002. év	1152	480941	417737
2003. év	1239	513607	441452
2004. év	1337	550894	471379
2005. év	1385	566356	487909
2006. év	1566	634911	551335
2007. év	1629	653763	562151
2008. év	1749	694372	594800
2009. év	1781	699695	594690
2010. év	1667	648215	548914
2011. év	1849	711906	605102
2012. év	1858	721463	606409
2013. év	2002	770820	650339
2014. év	2138	815909	688291
2015. év	2220	839243	704747
2016. év	2355	882936	746410

A megyei GDP az utóbbi években nőtt (12. táblázat), miközben a népesség fogy, de kedvező tendenciaként a természetes fogyás csökken. A foglalkoztatási szerkezet stabil, a megyei foglalkoztatási ráta folyamatosan emelkedik. A bruttó átlagkeresetek szintén növekedési tendenciát mutatnak, de a bérek még elmaradnak a hazai átlagtól.

A GDP ágazati megoszlása alapján (13. táblázat) a mezőgazdaság, vad-, erdő- halgazdálkodás aránya 7,6%, amely a 2010-es évtől folyamatos növekedést mutat a szektorban tevékenykedő vállalkozások számának növekedésével párhuzamosan. Az ipar, építőipar aránya 41%, tercier és kvarterner szektor aránya valamivel több, mint 51%. Fontos tényező a megyei GDP alakulásának szempontjából, hogy a szolgáltatásban foglalkoztatottak százalékos aránya mind az országos mind pedig a régiós értékektől elmarad.

13. táblázat: A GDP ágazati megoszlása Jász-Nagykun-Szolnok megyében

Forrás: KSH STADAT

Nemzetgazdasági ágak, ágcsoportok - nemzeti számlák	2010. év	2011. év	2012. év	2013. év	2014. év	2015. év	2016. év
Mindösszesen Nemzetgazdasági ágak, ágcsoportok - nemzeti számlák	548914	605102	606409	650339	688291	704747	746410
A - Mezőgazdaság, erdőgazdálkodás, halászat	38532	51424	57828	61795	66438	60218	61182
C - Feldolgozóipar	171974	213063	200685	211121	222632	247699	256863
B+C+D+E Ipar összesen	189791	229977	215232	228251	242549	269592	277258
F - Építőipar	25211	29305	31130	28263	30183	30111	27973
G+H+I Kereskedelem, szállítás és raktározás, vendéglátás	80154	82775	84194	89257	94074	97094	98242
J - Információ, kommunikáció	6822	6591	6338	5334	6786	7815	8228
K - Pénzügyi, biztosítási tevékenység	12101	12215	11588	9371	9403	8500	9175
L - Ingatlanügyletek	40607	40519	43975	57358	54362	41430	42605
M+N Üzleti szolgáltatások	30524	30793	31998	32942	33148	32292	34163
O+P+Q Közigazgatás, oktatás, egészségügyi szolgáltatás	109277	106012	111585	120192	131926	137528	165811
R+S+T+U Egyéb szolgáltatás	15895	15491	12541	17576	19422	20167	21773

5.1.2. Gazdasági szervezetek

Jász-Nagykun-Szolnok megyei székhellyel 2020. június végén 58,5 ezer gazdasági szervezetet tartottak nyilván, 1,1%-kal többet, mint egy évvel korábban (14. táblázat). Az 54,6 ezer vállalkozás 17,2%-át társas gazdálkodási formában, 82,8%-át önálló vállalkozóként regisztrálták. Az előbbieik száma egy év alatt csökkent, az utóbbiaké nőtt. 1000 lakosra jutó vállalkozás száma a megyében 149, amely jelentősen alacsonyabb a régiós (189) és az országos (184) értéknél is.

14. táblázat: A regisztrált gazdasági szervezetek száma Jász-Nagykun-Szolnok megyébenForrás: <http://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/megy/202/index.html>

Időpont		Gazdasági szervezetek száma összesen	Ebből:			
			társas vállalkozás	önálló vállalkozó	vállalkozás összesen	nonprofit szervezet
Száma						
2019.	március 31.	57 539	9 546	44 142	53 688	3 286
	június 30.	57 829	9 534	44 477	54 011	3 250
	szeptember 30.	58 130	9 517	44 798	54 315	3 243
	december 31.	58 106	9 457	44 833	54 290	3 243
2020.	március 31.	58 347	9 435	45 089	54 524	3 248
	június 30.	58 448	9 378	45 258	54 636	3 238
Előző év azonos időpontja = 100,0%						
2020.	március 31.	101,4	98,8	102,1	101,6	98,8
	június 30.	101,1	98,4	101,8	101,2	99,6

A 9,4 ezer társas vállalkozás 71,3%-át kitevő korlátolt felelősségű társaságok száma alig emelkedett, a 24,6%-át képviselő betéti társaságoké 5,6%-kal fogyott. Részvénytársaságból 5-tel több (85), szövetkezetből 33-mal kevesebb (138) szerepelt a regisztrációban, mint 2019. június végén (15. táblázat). A megye vállalkozásainak 40%-a a mezőgazdaság, erdőgazdálkodás, halászat nemzetgazdasági ágban működik. Az ingatlanügyletek a második legnagyobb számú vállalkozás tevékenységi köre (10,4%), amelyet a kereskedelem, gépjárműjavítás terület követ (8,9%).

21. táblázat: A regisztrált gazdasági szervezetek száma gazdasági ág és gazdálkodási forma szerint Jász-Nagykun-Szolnok megyében, 2020. június 30.Forrás: <http://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/megy/202/index.html>

Gazdasági ág		Összesen	Ebből:				
			korlátolt felelősségű társaság	részvénytársaság	betéti társaság	szövetkezet	egyéni vállalkozó
A	Mezőgazdaság, erdőgazdálkodás, halászat	21 988	468	26	61	41	888
B	Bányászat, kőfejtés	13	9	–	3	–	1
C	Feldolgozóipar	2 262	837	17	177	24	910
D	Villamosenergia-, gáz-, gőzellátás, légkondicionálás	59	25	–	1	–	1
B+C+D	Ipar, víz- és hulladékgazdálkodás nélkül	2 334	871	17	181	24	912
E	Vízellátás, szennyvíz gyűjtése, kezelése, hulladékgazdálkodás, szennyeződésmentesítés	58	27	3	3	–	11
B+C+D+E	Ipar	2 392	898	20	184	24	923
F	Építőipar	3 423	1 056	1	220	6	2 118
G	Kereskedelem, gépjárműjavítás	4 844	1 583	9	526	33	2 584
H	Szállítás, raktározás	924	312	1	70	1	524
I	Szálláshely-szolgáltatás, vendéglátás	1 650	314	2	88	2	662
J	Információ, kommunikáció	949	164	5	105	3	554
K	Pénzügyi, biztosítási tevékenység	959	93	3	45	1	788
L	Ingatlanügyletek	5 657	356	8	38	2	245
M	Szakmai, tudományos, műszaki tevékenység	3 960	706	8	452	4	2 015
N	Adminisztratív és szolgáltatást támogató tevékenység	1 718	281	2	93	14	1 078
O	Közigazgatás, védelem; kötelező társadalombiztosítás	1	1	–	–	–	–
P	Oktatás	1 780	69	–	74	4	912

Q	Humán-egészségügyi, szociális ellátás	1 109	194	–	262	1	613
R	Művészet, szórakoztatás, szabad idő	1 184	102	–	33	–	510
S	Egyéb szolgáltatás	2 095	88	–	52	2	1 826
T, U	Egyéb tevékenységek	3	1	–	–	–	1
	Összesen	54 636	6 686	85	2 303	138	16 241
	Előző év azonos időpontja = 100,0%	101,2	100,3	94,4	94,4	80,7	103,1

A társas vállalkozások 90%-a legfeljebb 9 főt foglalkoztatott, a 249 fő felettiékből 31 volt a megyében. A gazdasági szervezetek száma folyamatosan lassú növekedést mutat, ezek döntő többsége vállalkozás, mely zömében 9 főnél kevesebb létszámot foglalkoztat. Ezen kisvállalkozások egy részénél kockázatot jelenthet a „menedzsmentváltás”, utódlás hiánya, ami a megszűnésükhöz vezethet.

2020 I. félévében a társas vállalkozások 7,6%-a került csődeljárás, kényszersztörítés vagy felszámolási eljárás alá, 0,2 százalékponttal nagyobb részük, mint egy évvel korábban. Az eljárás alá vont cégek részaránya a kft-k körében 8,2, a részvénytársaságoknál 5,9%-ot tett ki.

Az önálló vállalkozók közül a legtöbben (44%) mellékfoglalkozásuként, 34% főfoglalkozásuként, 22% nyugdíjasként tevékenykedett. Mindhárom kategóriában többen vállalkoztak az egy évvel korábbinál. Június végén 2,6 ezer egyéni vállalkozás szüneteltette a tevékenységét, vélhetően a járvány hatására számuk számottevően (60%-kal) nőtt az egy évvel korábbihoz képest. Az ideiglenesen szüneteltetett egyéni vállalkozások aránya egy év alatt 10%-ról 16%-ra emelkedett.

Főtevékenységük alapján a társas vállalkozások a kereskedelem, az építőipar, a tudományos és műszaki tevékenység, valamint az ipar területén, az önálló vállalkozók a mezőgazdaság és az ingatlanügyletek nemzetgazdasági ágakban fordultak elő leggyakrabban. A 44 ezer önálló vállalkozó 32%-a fő-, 45%-a mellékfoglalkozásuként, 23%-a nyugdíjasként tevékenykedett. Fő- és mellékfoglalkozás keretében többen, nyugdíj mellett kevesebben vállalkoztak az egy évvel korábbinál.

5.1.3. Beruházások

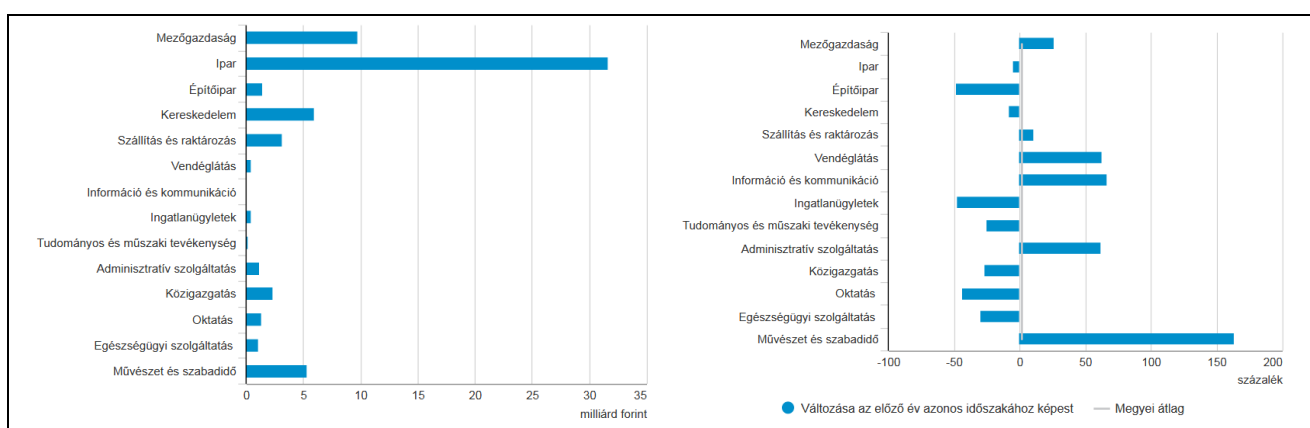
A Jász-Nagykun-Szolnok megyei székhelyű gazdasági szervezetek 2019-ben 145 milliárd forint értékű új beruházást valósítottak meg, összehasonlítva áron 11%-kal többet az egy évvel korábbinál. Országosan 6,9%-os növekedés történt.

A fejlesztési források 44%-át a feldolgozóiparban, 11%-át a mezőgazdaságban, 8,6%-át a kereskedelem területén használták fel. A kereskedelem beruházásainak volumene 90%-kal bővült, jelentős részben külföldi járművek beszerzésének köszönhetően. A feldolgozóipar és az agrárium teljesítménye közel azonos mértékben (3,0, illetve 3,2%-kal) csökkent. A feldolgozóiparon belül az elektronikai iparban, valamint a gumi-, műanyag- és építőanyag-ipar területén valósultak meg a legnagyobb értékű beruházások.

Anyagi-műszaki összetétel szerint a fejlesztési források 39%-át épületek és egyéb építmények építésére, 41%-át import, 18%-át belföldi gépek, berendezések és járművek beszerzésére fordították. Az épületek és egyéb építmények beruházási volumene 21%-kal bővült. A külföldi gyártású gépek, berendezések és járművek teljesítményértéke összehasonlítva áron 16%-kal nőtt, a hazaiaké 12%-kal csökkent. Az értékatatok alapján a gépek, berendezések és járművek 69%-a importból származott.

2020. I. félévében 65 milliárd forint értékű új beruházást valósítottak meg a Jász-Nagykun-Szolnok megyei székhelyű gazdasági szervezetek, összehasonlítva áron 1,4%-kal többet az egy évvel korábbinál. Az I. negyedévi magas beruházási aktivitás hatására Jász-Nagykun-Szolnok egyike annak a 6 megyének, ahol nőtt a fejlesztések volumene. A koronavírus okozta járvány által előidézett kedvezőtlen gazdasági környezet hatására a II. negyedévi teljesítmény volumene 12%-kal elmaradt az előző év azonos időszakától. Az I. félévi beruházási érték 54%-át a legalább 50 főt foglalkoztató vállalkozások realizálták.

A beruházások kevésbé voltak koncentráltak. A fejlesztési források 44%-át a feldolgozóiparban, 15%-át a mezőgazdaságban, 9,2%-át a kereskedelemben használták fel (18. ábra). Az agrárium beruházásainak volumene 27%-kal bővült, ezzel szemben a kereskedelemé 7,5, a feldolgozóiparé 5,2%-kal csökkent. Utóbbi gazdasági ágon belül az elektronikai iparban, a gumi-, műanyag- és építőanyag-iparban, valamint az élelmiszeriparban valósultak meg a legnagyobb értékű beruházások.



18. ábra: A beruházások értéke és változása nemzetgazdasági áganként Jász-Nagykun-Szolnok megyében, 2020. I. félév

Forrás: <http://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/megy/202/index.html>

Anyagi-műszaki összetétel alapján a fejlesztések 57%-a gépek, berendezések és járművek beszerzésére, 41%-a épületek és egyéb építmények építésére irányult. Az építési beruházások volumene 32%-kal bővült. A külföldi gyártású gépek, berendezések és járművek teljesítményértéke összehasonlítva áron 17, a belföldieké ennél jóval mérsékeltebben, 1,2%-kal csökkent. Az értékadatok alapján a gépek, berendezések és járművek 70%-a importból származott.

Ültetvények, erdők telepítésére, haszonállatok beszerzésére és a meglévő föld értéknövelésére a megyei gazdaság szereplői 1,2 milliárd forintot költöttek, 11%-kal kevesebbet az előző év azonos időszakánál.

A legnagyobb összegű beruházásokra az alábbi gazdasági ágakban került sor 2020. I. félévben:

- mezőgazdaság, erdőgazdálkodás, halászat,
- ipar (azon belül is a feldolgozóipar).

Az alábbi gazdasági ágazatok esetében az előző év azonos időszakához képest 200%-nál magasabb a beruházások összegének változása:

- pénzügyi, biztosítási tevékenység,
- egyéb szolgáltatás,
- művészet, szórakoztatás, szabad idő.

Az előző év azonos időszakához képest a legnagyobb arányú/mértékű visszaesés az építőipar és az ingatlanügyletek és az oktatás területén következett be a beruházások tekintetében.

5.1.4. Ipar

2019-ben a 4 főnél többet foglalkoztató ipari vállalkozások Jász-Nagykun-Szolnok megyei telephelyein 1732 milliárd forint termelési értéket állítottak elő, összehasonlítva áron 9,6%-kal (országosan 5,3%-kal) többet, mint egy évvel korábban.

A 49 főnél többet foglalkoztató, megyei székhelyű ipari vállalkozások termelési értéke 1500 milliárd forintot tett ki, ami összehasonlítva áron 5,7%-kal meghaladta az előző évet. Az ipari teljesítmény legnagyobb hányadát, 41%-át adó elektronikai ipar kibocsátása az alacsonyabb bázishoz képest 14%-kal nőtt. A feldolgozóipar további, szintén jelentősebb súlyt képviselő területei közül a járműipar produktuma 11%-kal tovább bővült, ugyanakkor a villamosberendezés-gyártásban 8,7%-kal visszaesett a termelés volumene. A kisebb részesedésű tevékenységek közül leginkább az élelmiszeripar járult hozzá az ipari teljesítmény növekedéséhez.

Az ipari értékesítés volumene belföldön 4,2, az exportpiacokon 6,8%-kal nőtt, összességében 6,3%-kal haladta meg az egy évvel korábbit. A belföldi eladásoknál a kohászat, fémfeldolgozás, a kivitelnél az elektronikai ipar volt a növekedés motorja. Az értékesítés bevételének 18%-a belföldi eladásokból, 82%-a exportból származott.

Jász-Nagykun-Szolnok megyében a 4 főnél többet foglalkoztató ipari vállalkozások megyei telephelyein az I. féléves kibocsátás volumene 2014 óta bővül. 2020-ban a megyék és a főváros körében itt alakult legkedvezőbben a termelés: 5,1%-kal meghaladta az egy évvel korábbit. (Országosan 13%-kal visszaesett a teljesítmény.) A termelési érték 918 milliárd forintot tett ki.

A járvány miatti korlátozások a megye ipari termelését is visszafogták: áprilisban 13, májusban 6,8%-kal maradt alatta az egy évvel korábbinak. Júniusban viszont már a megyék és a főváros körében a legnagyobb mértékben, 9,9%-kal nőtt a kibocsátás volumene.

A 49 főnél többet foglalkoztató, megyei székhelyű ipari vállalkozások 2020. I. félévi termelési értéke 749 milliárd forintot tett ki, ami összehasonlítva áron 0,7%-kal elmaradt az egy évvel korábbitól. A megye iparának legjelentősebb szegmense, a kibocsátás több mint negyztizedét adó elektronikai ipar jelentősen bővült ugyan, de a kisebb súlyú területek többsége, főként a járműgyártás és a villamos berendezés gyártása visszafogta a teljesítményt.

Az ipari értékesítés volumene 0,4%-kal meghaladta a 2019. I. félévét. Az export összességében 0,3%-os növekedése számottevő különbségeket takar: az elektronikai ipar jelentősen hozzájárult a kivitel bővítéséhez, ennek eredményét azonban a járműgyártás, a villamos berendezés gyártása, a textil- és bőripar piacvesztése nagyrészt ellensúlyozta. A belföldi eladások volumenének 1,1%-os emelkedésével is hasonló a helyzet: a fémfeldolgozás, kohászat növekményét a villamos berendezés gyártása, valamint a gumi-, műanyag- és építőanyag-ipar fogta vissza leginkább. A megyében összességében az exporteladások domináltak, a bevételek 82%-a ebből származott (16. táblázat).

16. táblázat: A megyei székhelyű ipar adataiForrás: <http://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/megy/202/index.html>

Időszak		Termelés	Belföldi	Export-	Összes
			értékesítés		
Ipar, víz- és hulladékgazdálkodás nélkül (B+C+D), millió Ft					
2019.	I. negyedév	368 036	64 452	297 268	361 720
	I. félév	729 093	127 804	587 191	714 994
	I–III. negyedév	1 093 752	194 864	882 258	1 077 122
	I–IV. negyedév	1 502 409	270 693	1 225 189	1 495 882
2020.	I. negyedév	399 200	71 322	318 670	389 992
	I. félév	748 524	137 153	605 296	742 450
Előző év azonos időszaka = 100,0%					
2020.	I. negyedév	105,1	104,2	104,5	104,5
	I. félév	99,3	101,1	100,3	100,4

A megye iparában meghatározó a feldolgozó jelleg, a feldolgozóiparon belül a legnagyobb súllyal a gépipar rendelkezik. Az ipari termékek több mint kétharmada exportra kerül. További jelentős iparágnak tekinthető a számítógép, elektronikai, optikai termék gyártása, a járműgyártás, a villamos berendezés gyártása és az élelmiszer, ital, dohánytermék gyártása (17. táblázat). A korábbi nagy múltú vállalatok megszűnésével (cukor-, papír-, tej-, malom- és vegyipar) az iparban végbement átrendező révén megnőtt a kis- és középvállalkozások súlya, ugyanakkor megjelentek azok az új multinacionális vállalatok is (Samsung, Electrolux, Carrier, Claas, Stadler, Segura, stb.), amelyek jelentős tőkebefektetésük révén az exportból is döntő arányban részesednek.

17. táblázat: A megyei székhelyű ipar adatai ágazat szerint, 2020. I. félévForrás: <http://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/megy/202/index.html>

		Termelés	Belföldi	Export-	Összes	Termelés	Belföldi	Export-	Összes
			értékesítés				értékesítés		
		millió Ft				előző év azonos időszaka = 100,0%			
B+C+D	Ipar, víz- és hulladékgazdálkodás nélkül	748 524	137 153	605 296	742 450	99,3	101,1	100,3	100,4
	Ebből:								
C	Feldolgozóipar	745 587	134 445	605 063	739 508	99,5	102,3	100,2	100,6
	ezen belül:								
CA	élelmiszer, ital, dohánytermék gyártása	63 478	35 997	26 722	62 719	112,9	101,0	134,7	113,1
CB	textília, ruházat, bőr és bőrtermék gyártása	25 671	704	24 847	25 551	66,6	96,6	64,7	65,3
CC	fafeldolgozás, papírtermék gyártása, nyomdai tevékenység	11 312	6 122	5 021	11 142	97,6	138,9	67,3	93,9
CE	vegyi anyag, termék gyártása	9 572	4 794	4 572	9 366	76,1	130,9	75,4	96,3
CG	gumi-, műanyag és nemfém ásványi termék gyártása	53 671	31 866	20 110	51 976	93,8	92,1	93,1	92,5
CH	fémalapanyag és fémfeldolgozási termék gyártása	58 022	44 806	13 388	58 193	110,6	118,5	89,6	110,3
CI	számítógép, elektronikai, optikai termék gyártása	326 787	172	321 836	322 008	123,4	120,3	124,6	124,6

CJ	villamos berendezés gyártása	63 744	3 311	60 028	63 338	75,9	54,6	78,3	76,5
CK	gép, gépi berendezés gyártása	59 780	2 759	58 976	61 735	88,5	86,7	94,6	94,2
CL	járműgyártás	72 296	3 267	68 957	72 224	70,3	73,0	70,8	70,9
CI-CL	gépipar	522 607	9 508	509 797	519 305	100,6	68,6	103,1	102,1
CM	egyéb feldolgozóipar; ipari gép, berendezés üzembe helyezése, javítása	1 255	648	608	1 256	96,8	87,9	97,3	92,2

Építőipar

A Jász-Nagykun-Szolnok megyei székhelyű, legalább 5 főt foglalkoztató építőipari vállalkozások 2019. évi termelési értéke 64,8 milliárd forint volt, ami összehasonlítói áron – az országos 21%-os bővülés mellett – 5,5%-kal emelkedett az egy évvel korábbihoz képest. A kibocsátás az országos 2,1%-át adta, az egy lakosra jutó 175,5 ezer forint termelési érték az országos átlag 55%-át érte el.

Építményfőcsoportok szerint a kibocsátás 36%-át kitevő épületépítések volumene 7,3, a nagyobb részt adó egyéb építmények építéséé pedig 4,5%-kal nőtt.

Az építőipar ágazatai közül a teljesítmény 56%-át az egyéb építmények kivitelezésére, 24%-át az épületépítésre, 20%-át a speciális szaképítési munkák elvégzésére szakosodott vállalkozások állították elő. Az egyéb építmények kibocsátása 16, a speciális szaképítésé 1,7%-kal emelkedett, ugyanakkor az épületépítés ágazatban 11%-kal csökkent a termelés volumene.

A vállalkozások január–december folyamán 87,5 milliárd forint értékű új szerződést kötöttek, 51%-kal többet az előző évinél.

A december végi 27,1 milliárd forint értékű szerződésállomány volumene 2,9-szerese volt az egy évvel korábbinak. A szerződésállomány növekedése itt volt a legnagyobb.

A Jász-Nagykun-Szolnok megyei székhelyű, legalább 5 főt foglalkoztató építőipari vállalkozások 2020. I. félévi termelési értéke 29,0 milliárd forint volt, ami összehasonlítói áron – az országos 7,7%-os csökkenéssel szemben – 4,8%-kal emelkedett az egy évvel korábbi magas bázishoz képest. Ezzel a megye építőipara a második legjelentősebb növekedést produkálta a megyék és a főváros körében. (A félév folyamán mindössze márciusban és áprilisban csökkent a termelés volumene.) A megyei építőipari szervezetek kibocsátása az országos 2,2%-át adta 2020 első felében (18. táblázat).

A termelés bővülését az építményfőcsoportok közül a kibocsátás 69%-át adó egyéb építmények építésének 23%-os növekedése eredményezte. Az épületépítések volumene 21%-kal elmaradt az előző év azonos időszakától.

Az országos tendenciához hasonlóan a Jász-Nagykun-Szolnok megyei építőipari szervezetek megrendelése is csökkentek: a vállalkozások 2020 I. félévében 30,1 milliárd forint értékű új szerződést kötöttek, volumenében 48%-kal kevesebbet, mint az előző év azonos időszakában.

A június végi 30,7 milliárd forint értékű szerződésállomány volumene 14%-kal elmaradt az egy évvel korábbtól.

18. táblázat: Az építőipari tevékenységForrás: <http://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/megy/202/index.html>

Időszak		Építőipari termelés	Új szerződések értéke az évkezdettől a tárgyidőszak végéig	Szerződésállomány értéke a tárgyidőszak végén
Milliárd Ft				
2019.	I. negyedév	8,9	19,3	19,4
	I. félév	25,6	53,6	33,1
	I–III. negyedév	42,8	75,9	35,2
	I–IV. negyedév	63,7	92,9	27,9
2020.	I. negyedév	10,6	14,9	33,5
	I. félév	29,0	30,1	30,7
Előző év azonos időszaka = 100,0%				
2020.	I. negyedév	109,6	71,1	158,9
	I. félév	104,8	52,0	86,2

Építményfőcsoportok szerint a kibocsátás 31%-át kitevő épületépítések volumene 20,6%-kal csökkent, a nagyobb részt adó egyéb építmények építéséé 22,6%-kal nőtt. A vállalkozások 2020. I. félévében 30,1 milliárd forint értékű új szerződést kötöttek, volumenében 48%-kal kevesebbet, mint 2017 azonos időszakában. Az épületek építésére vonatkozó új megbízások összege 26,8%-kal, az egyéb építmények kivitelezésére kötötteké 51,2%-kal csökkent (19. táblázat).

A 2020. június végi 30,7 milliárd forint értékű szerződésállomány volumene 13,8%-kal elmaradt az egy évvel korábbtól.

19. táblázat: Az építőipari tevékenység építményfőcsoportok szerint, 2020. I. félévForrás: <http://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/megy/202/index.html>

Megnevezés	Építőipari termelés	Új szerződések értéke az évkezdettől a tárgyidőszak végéig	Szerződésállomány értéke a tárgyidőszak végén
Milliárd Ft			
Épületek építése	9,0	6,0	0,8
Egyéb építmény építése	20,0	24,2	29,9
Összesen	29,0	30,1	30,7
Előző év azonos időszaka = 100,0%			
Épületek építése	79,4	73,2	75,6
Egyéb építmény építése	122,6	48,8	87,1
Összesen	104,8	52,0	86,2

5.1.5. Turizmus

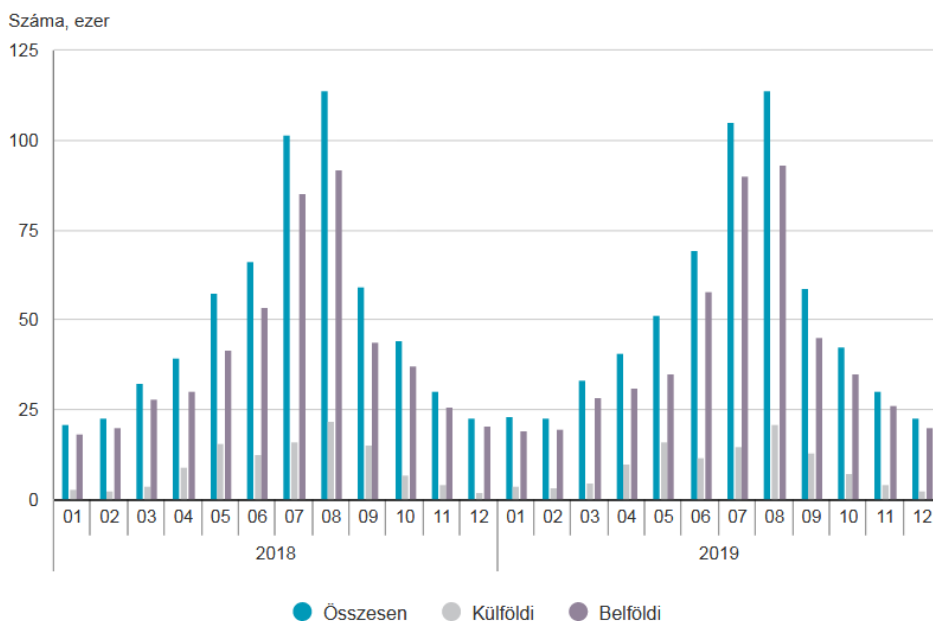
A megye nem tekinthető turisztikai nagyhatalomnak, de egyes térségek (Tisza-tó) és települések (fürdőhelyek) számára meghatározó tényező az idegenforgalom.

Jász-Nagykun-Szolnok megye kereskedelmi szálláshelyeit 2019-ben 221 ezer vendég összesen 617 ezer vendégéjszakára vette igénybe. A vendégek száma az országgal megegyezően, 2,0%-kal nőtt az előző évhez képest, míg a vendégéjszakáké 0,5%-kal emelkedett. A vendégéjszakák 42%-át kitevő szállodákban 1,8%-kal csökkent a forgalom (20. táblázat).

20. táblázat: A Jász-Nagykun-Szolnok megyei kereskedelmi szálláshelyek vendégforgalma, 2018-2019Forrás: <https://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/megy/194/index.html>

Időszak		Külföldi	Belföldi	Összes	Külföldi	Belföldi	Összes
		vendég			vendégéjszaka		
Szám							
2018.	I. negyedév	3 147	27 709	30 856	9 803	66 886	76 689
	I. félév	11 247	75 902	87 149	47 646	192 922	240 568
	I–III. negyedév	23 068	152 935	176 003	101 447	414 241	515 688
	I–IV. negyedév	27 974	188 438	216 412	115 399	498 177	613 576
2019.	I. negyedév	3 802	27 702	31 504	12 157	67 507	79 664
	I. félév	12 788	77 518	90 306	50 072	191 827	241 899
	I–III. negyedév	24 207	155 767	179 974	99 422	420 871	520 293
	I–IV. negyedév	28 524	192 130	220 654	113 823	502 721	616 544
Előző év azonos időszaka = 100,0%							
2019.	I. negyedév	120,8	100,0	102,1	124,0	100,9	103,9
	I. félév	113,7	102,1	103,6	105,1	99,4	100,6
	I–III. negyedév	104,9	101,9	102,3	98,0	101,6	100,9
	I–IV. negyedév	102,0	102,0	102,0	98,6	100,9	100,5

A vendégek 87%-át adó belföldiek 0,9%-kal több vendégéjszakát töltek el a szálláshelyeken, a külföldiek ezzel szemben 1,4%-kal kevesebbet. A vendégek érkezési mintázatát erőteljes szezonális jellemzi, főidény a nyári időszak (19. ábra). A külföldiek szezonális utazási mintázata eltér a belföldiektől, ez az eltérő utazási motivációra vezethető vissza (üzleti motiváció vs. szabadidős motiváció).

19. ábra: A megyei kereskedelmi szálláshelyeken eltöltött vendégéjszakák száma és változása, 2018-2019Forrás: <https://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/megy/194/index.html>

A külföldvendég-éjszakák 28, illetve 20%-át a Lengyelországból és a Németországból érkező vendégek tették ki. Vendégéjszakáik 2,0, illetve 4,1%-kal elmaradtak az egy évvel korábbtól.

A kereskedelmi szálláshelyek 2019-ben 6,0 milliárd forint bruttó árbevétel érték el, folyó áron 6,9%-kal többet, mint egy évvel korábban. Az összes bevétel 59%-át kitevő szállásdíj összege 6,3, a vendéglátásé 14%-kal nőtt, ugyanakkor az egyéb szolgáltatások bevétele 2,6%-kal csökkent. Az elfogadóhelyeken SZÉP-kártyával 640 millió forint értékben fizettek, ami folyó áron 17%-kal meghaladta az előző évit.

2020. I. félévében a járvány miatti intézkedések következtében sok kereskedelmi szálláshely zárva tartott március második felétől, többségük – a korlátozások feloldását követően – csak májusban vagy júniusban nyitott ki újra. Az időszakban a vendégeik száma (37 ezer) így 61, a vendégéjszakáiké (93 ezer) 63%-kal csökkent az előző év azonos időszakához képest.

A külföldi vendégek 73%-kal kevesebb éjszakára (13 ezerre) maradtak a megye kereskedelmi szálláshelyein, mint 2019 I. félévében. A belföldi vendégek éjszakái (80 ezer) 60%-kal csökkentek.

Júniusban már nem voltak érvényben korlátozások. Ennek ellenére a vendégéjszakák száma 68%-kal elmaradt a 2019. júniustól, de a belföldi vendégek körében lényegesen mérsékeltebb volt a visszaesés mértéke (65%), mint a külföldiekében (81%).

A szálláshelyek összes bruttó árbevétele (1,1 milliárd forint) 2020 I. félévében folyó áron 59%-kal elmaradt az egy évvel korábbi értéktől. Az árbevételen belül a szállásdíjak összege 57, a vendéglátásé 63, az egyéb szolgáltatásoké 58%-kal csökkent.

5.1.6. Járások, valamint a megyeszékhely gazdasági szerepe, jellemzése 2018. évi gazdasági mutatóik alapján

A megyében 9 járás funkcionál, melyek között gazdasági téren jelentős eltéréseket találunk, 2 járás (Szolnoki és Jászberényi) a többi járáshoz viszonyítva fejlettnak számít, míg a többi 7 járás kevésbé fejlett gazdasági területnek minősíthető. A Jászságban az elektronikai, feldolgozó- és gépipar, míg Szolnok térségében a gépipar, vasúti járműjavítás, illetve a logisztika a meghatározó ágazat.

A megyében található 9 járás között jelentős eltérések vannak. A legnagyobb gazdasági ereje a Szolnoki és a Jászberényi járásnak van. A társaságiadó-bevallást benyújtó 6 824 gazdálkodóból 2 798 társaság a Szolnoki járásban, 1 112 társas vállalkozás a Jászberényi járásban működött, ami 41,0 százalékos, illetve 16,3 százalékos részesedésnek felelt meg. A Karcagi járásban 614, a Mezőtúriban 479 társaság működött. A Törökszentmiklósi és a Kunszentmártoni járásban a bevallást benyújtók száma 467, illetve 416 darab volt. A Jászapáti járásban 368, a Tiszafürediben 356, a Kunhegyesiben pedig 214 társas vállalkozás nyújtott be társaságiadó-bevallást.

A megye gazdaságát nagymértékben meghatározó cégek döntő többsége a megye nyugati részén található Szolnoki és Jászberényi járásban koncentrálódik, míg a többi járás peremterületként funkcionál.

Jászapáti járás

A megyei gazdálkodó szervezetek 5,3 százaléka, 0,7 ezer darab és az egyéni vállalkozók 6,5 százaléka, 1,0 ezer fő tevékenykedik a Jászapáti járásban. Az egyéni vállalkozók az 58,8 százalékát teszik ki a teljes gazdálkodói körnek, ami a második legmagasabb arány a megyén belül. A járásban élő közel 2,3 ezer adószámú magánszemély a megyei összesnek a 8,5 százaléka.

A kiemelt adónemekben az összes nettó befizetés 55,1 százaléka Társadalombiztosítási Alapokat megillető járulék, Nemzeti Foglalkoztatási Alapot megillető járulék és egészségügyi hozzájárulás volt. Az általános forgalmi adó részesedése az összes nettó befizetésen belül 19,7 százalékot tett ki, ami a második legmagasabb arány a járások között.

Az értékesítés nettó árbevételéhez viszonyítva a megyében a Jászapáti járás gazdálkodóinak a legalacsonyabb a külpiaci aktivitása. A teljes értékesítés 5,2 százaléka irányult külföldre. Az árbevétel 42,3 százalékát a kiemelt vállalkozások adták. Az átlagosan elért 226,5 millió forint összes értékesítés a negyedik legnagyobb, a 215,4 millió forint belföldi értékesítés pedig a második legnagyobb a megyében.

A foglalkoztatottak 5,3 százalékát, 3 389 főt a járás vállalkozásai alkalmazták. A dolgozók 45,4 százaléka a két kiemelt gazdálkodónál állt alkalmazásban. A legnagyobb munkaadó 1 395 főt foglalkoztatott, ami a teljes járás társas vállalkozásai által alkalmazottak több mint kétötöde.

A járásban 16 gazdálkodó összesen 39,7 millió forint társaságiadó-kedvezményt állított be a bevallásába, ami az összes megyei kedvezmény 2,3 százaléka volt. Kis- és középvállalkozások kamatkedvezményét 8 vállalkozás vett igénybe, ami az ilyen kedvezményt érvényesítő megyei gazdálkodók 3,8 százaléka, az általuk érvényesített kedvezmény összege pedig a megyei összesnek az 6,5 százaléka volt. A fajlagos kedvezmény összege meghaladta az 1,0 millió forintot, ami a legmagasabb érték a megyében. Látvány-csapatsport támogatásáért járó kedvezményt 4 vállalkozás tüntetett fel a bevallásában 8,3 millió forint összegben. Előadó művészeti szervezet támogatására 6 gazdálkodó 23,0 millió forintot ajánlott fel.

Jászberényi járás

A gazdálkodó szervezetek és egyéni vállalkozók 15,4 százaléka működik a Jászberényi járásban, ami a második legnagyobb arány a megyében. A gazdálkodó szervezetek száma közel 2,0 ezer darab, az egyéni vállalkozóké több mint 2,3 ezer fő, az adószámok magánszemélyeké pedig közel 3,8 ezer fő.

A járásban működő vállalkozásokhoz köthető a megyei nettó adóbefizetés 37,1 százaléka a kiemelt adónemekben. A személyi jövedelemadó és a járulékbefizetések több mint egynegyedét a járás gazdálkodói teljesítették, és a nettó áfa bevétel háromnegyede is itt képződött.

A járások közül a társasági adóbevétel itt volt a legmagasabb, 3,6 milliárd forintot tett ki, ami a teljes megyei teljesítés több mint fele. A Jászberényi járás nettó befizetései 42,4 százalékát a járulékok, több mint harmadát pedig az általános forgalmi adó adta. A megyei személyi jövedelemadó kiutalásoknak a hatoda, az általános forgalmi adó kiutalásoknak 38,1 százaléka és a társasági adó kiutalásoknak 45,9 százaléka köthető a járás gazdálkodóihoz.

A megye értékesítésének 56,4 százaléka, az export 68,6 százaléka, illetve a belföldi eladások 44,6 százaléka ebben a járásban keletkezett. A teljes árbevétel 89,2 százalékát a 20 toplistás gazdálkodó realizálta. A járás exportjának négyötödét két társaság produkálta. Egy vállalkozás átlagosan 586,8 millió forint belföldi és 1 460,5 millió forint összes értékesítést bonyolított. A járásban exportja 122 társaságnak volt, az egy gazdálkodóra jutó külpiaci árbevétel 6 782,5 millió forintot tett ki. Az értékesítés háromötöde export volt 2018-ban.

Mind fajlagosan, mind összegében a Jászberényi járás vállalkozásai bonyolították a legnagyobb belföldi és külföldi értékesítést. A megye társas vállalkozásai által foglalkoztatottak 31,9 százalékát a Jászberényi járásban működő cégek alkalmazták, melyek közül öt a megye 10 legnagyobb foglalkoztatója közé tartozik. A kiemelt társaságok a járási munkavállalók több mint kétharmadát foglalkoztatták. A legnagyobb munkaadó 2 807 főnek biztosított munkalehetőséget.

A második legnagyobb számban a Jászberényi járás vállalkozásai vettek igénybe adókedvezményeket. A kedvezményt érvényesítő 72 gazdálkodó a megyei összesnek a 22,2 százaléka, az általuk felhasznált 710,5 millió forint kedvezmény pedig a 41,8 százaléka volt. Kis- és középvállalkozások kamatkedvezményét 36 társaság vett igénybe 28,1 millió forint összegben. A társaságiadó-bevallásában látvány-csapatsportokat 25 gazdálkodó támogatott, akik összesen 154,6 millió forint adókedvezményt érvényesítettek. Előadó művészeti szervezet támogatására 12 gazdálkodó összesen 177,7 millió forintot ajánlott fel. Az ilyen címen érvényesített 14,8 millió forintos fajlagos kedvezmény ebben a járásban volt a legmagasabb. A megyében igénybe vett fejlesztési adókedvezmény 40,0 százaléka a járás három gazdálkodójához köthető. Energiahatékonysági célokat szolgáló beruházás adókedvezményének lehetőségével szintén három vállalkozás élt 12,6 millió forint összegben.

Karcagi járás

A harmadik legnagyobb arányban, 9,8 százalékban a Karcagi járásban tevékenykednek vállalkozások a megyén belül, számuk közel 2,8 ezer. A gazdálkodó szervezetek 9,4 százalékának és az egyéni vállalkozók tizedének van ebben a járásban a székhelye. Az adószámú magánszemélyek 11,7 százaléka, 3,1 ezer fő él ebben a járásban.

A járás gazdálkodói a harmadik legnagyobb mértékben járultak hozzá a megye nettó adóbefizetéseéhez. Részesedésük a megyei adóbevételekből 7,5 százalékos volt. A kiemelt adónemekben az összes nettó befizetés közel kétharmada Társadalombiztosítási Alapokat megillető járulékból, Nemzeti Foglalkoztatási Alapot megillető járulékból és egészségügyi hozzájárulásból származott.

A járás társas vállalkozásai 87,5 milliárd forint nettó árbevételt realizáltak, ami a negyedik legnagyobb a megyében. Az értékesítés több mint negyede külföldre irányult. A nettó árbevétel 29,1 százalékát a kiemelt három vállalkozás realizálta. A belföldi értékesítés 14,0 százalékkal nőtt, ami a legmagasabb arány a megyében. A járásban egy vállalkozás átlagosan 122,8 millió forint belföldi, 450,6 millió forint export és 164,7 millió forint összes értékesítést bonyolított.

A járás vállalkozásainál állt alkalmazásban a harmadik legtöbb megyei munkavállaló. A legnagyobb foglalkoztató 301 főt alkalmazott.

A járásból 17 gazdálkodó érvényesített adókedvezményt a bevallásában. Látvány-csapatsportokat három társaság támogatott összesen 10,9 millió forinttal. Kis- és középvállalkozások kamatkedvezményét 14 vállalkozás vett igénybe átlagosan 828,1 ezer forint összegben, ami a harmadik legnagyobb a megye járásai között.

Kunhegyesi járás

A gazdálkodó szervezetek és az egyéni vállalkozók száma több mint 0,4 ezer darab, illetve több mint 0,5 ezer fő a járásban. Együttes részesedésük a teljes megyei gazdálkodói létszámon belül 3,4 százalékos. A vállalkozásokhoz hasonlóan az adószámú magánszemélyek száma is ebben a járásban a legalacsonyabb, 1,4 ezer fő, ami a megyei összesnek az 5,3 százaléka.

A megyében a személyi jövedelemadó, a társasági adó, az általános forgalmi adó és a járulék befizetésekhez a Kunhegyesi járás vállalkozásai járultak hozzá a legkisebb mértékben. Az összes kiemelt adónemen teljesített befizetés 1,5 százaléka származott tőlük. A járás gazdálkodóinak nettó általános forgalmi adója negatív előjelű volt.

A járás vállalkozásai együttesen 24,4 milliárd forint nettó árbevételt értek el, 5,6 százalékkal többet, mint egy évvel korábban. Az értékesítés 6,9 százaléka irányult külföldi piacokra, ami a második legalacsonyabb arány a megyében annak ellenére, hogy több mint duplájára nőtt egy év alatt. A járás

egyetlen kiemelt gazdálkodója jelentős mértékben járult hozzá a járás nettó árbevételéhez, annak több mint egyharmadát, exportjának 94,2 százalékát teljesítette. Az egy vállalkozásra jutó nettó árbevétel 138,8 millió forint volt.

A megye munkavállalóinak létszáma ebben a járásban a legalacsonyabb, 1 059 fő, melynek 15,0 százalékát a kiemelt gazdálkodó foglalkoztatta, így ez a cég a legnagyobb munkáltató is a járásban. A megye gazdálkodói által a társaságiadó-bevallásokba beállított adókedvezmények 0,8 százalékát a járás 13 vállalkozása vette igénybe. A 13,4 millió forint összes kedvezményen belül 62,9 százalékot tett ki a kis- és középvállalkozások kamatkedvezménye, ami a második legmagasabb arány a megyében.

Kunszentmártoni járás

A gazdálkodó szervezetek 6,8 százaléka, közel 0,9 ezer darab és az egyéni vállalkozók 7,3 százaléka, több mint 1,1 ezer fő itt tevékenykedik. A járásban közel háromszor annyi adószámos magánszemély él, mint egyéni vállalkozó, ami a legmagasabb arány a megyén belül.

A megye kiemelt nettó adóbevételének 3,8 százalékát teljesítették a járás gazdálkodói, ami a hatodik legnagyobb arány a kilenc járás között. A nettó befizetés közel egynegyede személyi jövedelemadóból, 56,5 százaléka pedig járulékokból származott.

A járás 53,4 milliárd forint nettó árbevételének közel négyötödét a belföldi értékesítés tette ki. A kiemelt gazdálkodó realizálta az összes eladás 17,0 százalékát. Egy vállalkozás átlagosan 126,5 millió forint belföldi, 444,4 millió forint export és 159,5 millió forint összes eladást bonyolított le. A megye járásai közül ez volt az egyetlen, amelyben csökkent a belföldi értékesítés és a nettó árbevétel 2018-ban.

A 2 635 fő munkavállaló 13,6 százalékát a kiemelt vállalat alkalmazta. A legnagyobb munkaadó 359 főnek biztosított munkalehetőséget. Ebben a járásban csökkent a legnagyobb arányban, több mint egyhatodával a dolgozói létszám, amiben jelentős szerepe volt a takarékszövetkezeti rendszer átalakulásának.

A járásban 19 gazdálkodó összesen 30,8 millió forint adókedvezményt érvényesített a bevallásában, melynek 83,1 százaléka látvány-csapatsportok támogatásához kapcsolódott. A kedvezményeket érvényesítő megyei vállalkozások 5,9 százalékának van a járásban a székhelye. Kis- és középvállalkozások adókedvezményét 12 vállalkozás érvényesített 5,2 millió forint értékben.

Mezőtúri járás

Az összes megyei gazdálkodó 7,2 százalékának, több mint 2,0 ezer vállalkozásnak a járásban található a székhelye. A teljes gazdálkodói kör közel háromötöde egyéni vállalkozó, ami a legmagasabb arány a megye járásai között. Az adószámos magánszemélyek száma 2,3 ezer fő, ami közel kétszerese az egyéni vállalkozókéknak.

A megyében a Mezőtúri járás gazdálkodóinak nettó általános forgalmi adója a második legalacsonyabb, előjele negatív volt 2018-ban. A járás nettó kiemelt adóbevételeinek 5,9 százaléka származott társasági adóból, ami a legmagasabb arány a megyében.

A Mezőtúri járás 2,3 százalékkal járult hozzá a megye értékesítéséhez. Az egy vállalkozásra jutó összes eladás átlagosan 147,7 millió forintot, a belföldi értékesítés 128,7 millió forintot, az export 206,3 millió forintot tett ki.

A Mezőtúri járásban 3 446 főt, a megyei munkavállalók 5,4 százalékát alkalmazták. Annak ellenére, hogy itt nem található kiemelt gazdálkodó, a járásban dolgozik a negyedik legtöbb munkavállaló. A legnagyobb munkáltatónál 579 fő állt alkalmazásban, ami a járási összesnek több mint egyhatoda. A

járás gazdálkodói az összes megyei adókedvezmény 2,4 százalékát vették igénybe, ami a harmadik legnagyobb részesedés a járások között.

A bevallásokba beállított összes kedvezmény 41,2 millió forint volt. Kis- és középvállalkozások kamatkedvezménye címén 16 gazdálkodó csökkentette az adóját átlagosan 556,1 ezer forinttal. Fejlesztési kedvezményt egy vállalkozás vett igénybe 7,8 millió forint összegben. Az összes igénybe vett kedvezmény közel háromötöde látvány-csapatsportokhoz kapcsolódott.

Szolnoki járás

A megyei gazdálkodók a legnagyobb arányban, 39,2 százalékban a Szolnoki járásban találhatóak. A gazdálkodó szervezetek 41,8 százaléka, közel 5,4 ezer darab és az egyéni vállalkozók 36,9 százaléka, 5,6 ezer fő tevékenykedik itt. A gazdálkodó szervezetek az összes vállalkozás 49,0 százalékát teszik ki, ami a legmagasabb arány a megyében. Az adószámos magánszemélyek száma közel 6,9 ezer fő, ami a megyei összesnek több mint negyede.

A Szolnoki járás gazdálkodói járultak hozzá a második legnagyobb mértékben a megye kiemelt nettó adóbevételeihez. Részesedésük az általános forgalmi adó befizetések esetében a megyei összesnek több mint egynegyede volt, a Társadalombiztosítási Alapokat megillető járulékokhoz, Nemzeti Foglalkoztatási Alapot megillető járulékokhoz és egészségügyi hozzájáruláshoz, valamint a személyi jövedelemadóhoz való hozzájárulásuk pedig a megyei bevétel több mint kétötödét tette ki. A nettó társasági adó közel ötödét teljesítették a járás vállalkozásai.

A járás cégei együttes értékesítése 650,0 milliárd forintot tett ki, melynek 42,5 százaléka irányult külföldi piacokra. Az árbevétel több mint háromötödét a 21 toplistás vállalkozás realizálta. A járás belföldi eladásainak 45,0 százalékát, export bevételének 85,2 százalékát adták a kiemelt vállalkozások. Az export 21,5 százalékkal, a belföldi értékesítés 3,2 százalékkal nőtt. A járásban egy gazdálkodó átlagosan 165,1 millió forint belföldi, 1 502,5 millió forint export és 286,0 millió forint összes értékesítést bonyolított le.

A megyei foglalkoztatottak 37,5 százalékát, 24 032 főt a járás vállalkozásai alkalmazták, melyek közül négy a megye 10 legnagyobb foglalkoztatója közé tartozott. A járásban működő kiemelt társaságok a megyei munkavállalók 17,6 százalékát foglalkoztatták. A legnagyobb munkaadó 2 160 főt alkalmazott. A megyén belül a legnagyobb arányban a Szolnoki járásban vettek igénybe valamilyen adókedvezményt.

A kedvezményt érvényesítő 116 vállalkozás a megyei összesnek több mint a harmada volt. Az általuk érvényesített 799,8 millió forint az összes megyei kedvezmény közel felét tette ki. A társaságiadó-bevallásban látvány-csapatsportokat támogató 30 gazdálkodó átlagosan 7,4 millió forint kedvezményben részesült, ami a legmagasabb érték a megyében. Ők vették igénybe az összes ilyen címen felhasznált kedvezmény közel felét. Kis- és középvállalkozások kamatkedvezményét 83 vállalkozás érvényesített, ami az ilyen kedvezményt igénybe vevő megyei gazdálkodók kétötöde, az általuk felhasznált kedvezmény összege pedig a megyei összesnek több mint egyharmada volt. Fejlesztési kedvezményt 2 vállalkozás érvényesített 498,8 millió forint összegben.

Tiszafüredi járás

A gazdálkodó szervezetek és az egyéni vállalkozók 4,8 százaléka működik a Tiszafüredi járásban. Az adószámos magánszemélyek száma több mint 1,5 ezer, az egyéni vállalkozóké közel 0,8 ezer fő, a gazdálkodó szervezeteké 0,6 ezer darab.

A járás vállalkozásai járultak hozzá legkisebb mértékben, 1,3 százalékkal a megye nettó adóbevételeihez. A teljes nettó befizetésen belül a járások között itt volt a legmagasabb a

Társadalombiztosítási Alapokat megillető járulékok, a Nemzeti Foglalkoztatási Alapot megillető járulékok és az egészségügyi hozzájárulás, valamint a személyi jövedelemadó aránya. A gazdálkodók nettó általános forgalmi adó befizetése negatív előjelű volt.

A járás nettó árbevétele 8,3 százalékkal nőtt, ami a negyedik legnagyobb arányú növekedés a megye járásai között. Az értékesítés több mint négyötöde belföldről származott. Egy vállalkozás átlagosan 91,5 millió forint belföldi, 246,5 millió forint export és 110,0 millió forint összes értékesítést bonyolított le az elmúlt évben. A fajlagos export csak ebben a járásban csökkent, és itt volt a legalacsonyabb az egy vállalkozásra jutó belföldi forgalom.

A járás társaságai a megyei foglalkoztatottak 2,3 százalékát alkalmazták, ami a második legalacsonyabb a megyében. A legnagyobb munkáltatónál 83-an álltak alkalmazásban.

A Tiszafüredi járásban 21 gazdálkodó érvényesített adókedvezményeket. Az általuk igénybe vett 7,6 millió forint kedvezmény a legalacsonyabb volt a megye járásai között. Kis- és középvállalkozások kedvezménye címén 17 gazdálkodó csökkentette az adóját átlagosan 390,5 ezer forinttal.

Törökszentmiklósi járás

Az összes megyei vállalkozás 7,2 százalékának itt található a székhelye. A 0,9 ezer gazdálkodó szervezet mellett több mint 1,1 ezer egyéni vállalkozó tevékenykedik a járásban. Az adószámú magánszemélyek száma meghaladja a 2,2 ezer főt.

A Törökszentmiklósi járás gazdálkodói teljesítették a negyedik legtöbb nettó befizetést a kiemelt adónemekre. A teljes bevétel közel egynegyede személyi jövedelemadóból, közel háromötöde pedig járulékokból és egészségügyi hozzájárulásból származott.

A gazdálkodók együttesen 92,8 milliárd forint értékben értékesítettek, melynek több mint fele külföldi piacokra irányult. Az export harmadával az összes értékesítés pedig közel ötödével nőtt. A járás árbevételének 54,5 százalékát, exportjának 92,8 százalékát a kiemelt gazdálkodók teljesítették. Nekik köszönhetően ez a járás realizálta az összes export 4,1 százalékát, ami a harmadik legnagyobb részarány a megyében. Az egy vállalkozásra jutó külpiaci értékesítés a második legmagasabb, 1 561,7 millió forint volt. Az összes eladás átlagosan 235,5 millió forintot, az összes belföldi értékesítés 109,8 millió forintot tett ki.

A járás munkavállalóinak létszáma 3 244 fő volt, ami 10,4 százalékkal haladta meg az előző évit. Az összes dolgozó közel egyötödét az egyik kiemelt társaság foglalkoztatta.

A járásban összesen 23 gazdálkodó vett igénybe valamilyen adókedvezményt összesen 29,1 millió forint értékben. Az összes adókedvezmény több mint felét látvány-csapatsportok támogatása címen érvényesítették. Kis- és középvállalkozások kamatkedvezményét 13 gazdálkodó vett igénybe.

Szolnok Megyei Jogú Város Gazdasága

A társas vállalkozások adják a teljes gazdálkodói kör 51,1 százalékát, számuk 4,2 ezer. A Szolnoki járás gazdálkodóinak közel háromnegyedét teszik ki a Szolnok városában működők. A megyében bejegyzett társas vállalkozások közel harmada és az egyéni vállalkozók több mint negyede rendelkezik szolnoki székhellyel. A Szolnoki járást tekintve az arány 77,7 százalék, illetve 71,3 százalék. A gazdálkodók számát nézve mind a társas vállalkozások, mind az egyéni vállalkozók tekintetében elmondható, hogy Szolnok Megyei Jogú Város egymaga megelőzi a megye valamennyi járását, beleértve a Szolnoki járásban található, de nem szolnoki vállalkozásokat is. Az adószámú magánszemélyek száma ezzel szemben alacsony, kevesebb, mint 0,2 ezer fő, ami mindössze 2,5 százaléka a járási összesnek.

A megyeszékhely gazdálkodói összesen több nettó adóbefizetést teljesítettek, mint a Szolnoki és Jászberényi járáson kívül bármelyik másik. A megyei befizetések 30,8 százaléka és a kiutalások 17,6 százaléka köthető a megyeszékhely vállalkozásaihoz. A Szolnoki járáson belül a befizetésekhez 87,1 százalékkal, a nettó bevételekhez pedig 99,5 százalékkal járultak hozzá, a kiutalások fele volt hozzájuk köthető 2018-ban. A város gazdálkodóitól származott az összes kiemelt adónem nettó bevételének több mint egyharmada a megyében.

A megyeszékhely vállalkozásai fizették be a megyei társasági adó ötödét, a kiutalásoknak pedig több mint az egyharmada köthető hozzájuk. Személyi jövedelemadóban a város hozzájárulása a megye, illetve a járás nettó adóbefizetéséhez 35,8 százalék, illetve 87,5 százalék volt. Hasonló részarányt tudhatott magának a megyeszékhely a Társadalombiztosítási Alapokat megillető járulékok, a Nemzeti Foglalkoztatási Alapot megillető járulékok és az egészségügyi hozzájárulás tekintetében is. A járás nettó befizetéseinek a 87,9 százalékát teljesítették a város vállalkozásai.

A szolnoki székhelyű gazdálkodókhoz köthető a megyében befizetett általános forgalmi adó közel egynegyede és a kiutalt adó 16,4 százaléka, amivel a megyeszékhely részesedése a megyei nettó áfa befizetésekből 35,8 százalékos volt. A Szolnoki járáshoz viszonyítva a város hozzájárulása az áfa befizetésekhez 86,5 százalékos, a kiutalásokhoz 47,1 százalékos volt 2018-ban. A megyeszékhely vállalkozásai nélkül a járás gazdálkodói által teljesített nettó általános forgalmi adó negatív előjelű volt.

A megyében beadott társaságiadó-bevallások közel egyharmadát szolnoki székhelyű cégek nyújtották be. A megyeszékhely vállalkozásai 489,3 milliárd forint nettó árbevételt realizáltak 2018-ban, ami a megyei összesnek az egyötöde, a járásnak a háromnegyede volt. A fajlagos árbevétel 277,5 millió forintot tett ki, közel megegyezett a járásival, és 35,8 millió forinttal haladta meg a 2017-es szintet. Külpiaci értékesítése 145 cégnek volt összesen 163,3 milliárd forint értékben. A megyei kivitel 13,5 százalékát, a járásnak a háromötödét teljesítették a szolnoki gazdálkodók. Az egy vállalkozásra jutó átlagos export árbevétel 1 126,4 millió forint volt, harmadával több, mint egy évvel korábban. A teljes értékesítés kétharmada, 326,0 milliárd forint belföldön valósult meg. A fajlagos belföldi árbevétel 201,5 millió forint volt, 36,4 millió forinttal haladta meg a járási átlagot.

A város társas vállalkozásai együttesen 19 783 munkavállalót alkalmaztak. A megyében közel minden harmadik dolgozónak szolnoki székhelyű cég volt a munkáltatója. A Szolnoki járást tekintve ugyanez az arány 82,3 százalék volt.

A társaságiadó-bevallásokban 94 szolnoki székhelyű gazdálkodó érvényesített valamilyen adókedvezményt összesen 765,4 millió forint értékben. A gazdálkodók 71,3 százaléka csökkentette az adóját kis- és középvállalkozások kamatkedvezménye címén összesen 29,1 millió forinttal. A társaságiadó-bevallásában 25 gazdálkodó együttesen 210,0 millió forint kedvezményben részesült látvány-csapatsportok támogatása miatt. Az ilyen címen igénybe vett kedvezmény 44,9 százalékát ők érvényesítették a megyében. A járás mindkét olyan vállalkozása, amely fejlesztési kedvezményben részesült, szolnoki székhelyű volt.

5.1.7. TOP 50 megyei vállalkozás

A megye 50 legnagyobb árbevételű társas vállalkozásából 21 a Szolnoki járásban végzi tevékenységét. 20 a Jászberényi, 3 a Karcagi, 2-2 a Jászapáti, illetve a Törökszentmiklósi járásban működik. A Kunhegyesi és a Kunszentmártoni járásból 1-1 kiemelt gazdálkodó került be az ötven legnagyobb cég közé. A Mezőtúri és a Tiszafüredi járásban 2017. évhez hasonlóan nem található kiemelt társas vállalkozás, amely szintén jól mutatja a megye gazdasági egyenlőtlenségét.

A társas vállalkozások 0,7 százalékát kitevő, TOP 50 körbe tartozó cégek 2017-ben összesen 1.757,3 milliárd forint nettó árbevételt realizáltak, mely a megye nettó árbevételének közel háromnegyede (21. táblázat). Az általuk foglalkoztatott 28.805 fő a megye társas vállalkozásai által alkalmazottak 44,9 százalékát tette ki.

21. táblázat: A nettó árbevétel és a foglalkoztatottak számának járásonkénti alakulása 2018-ban

Forrás: JNSZ Megyei Kereskedelmi és Iparkamara (2019): TOP50 2019, p. 24.

Járási megnevezése	Nettó árbevétel			Foglalkoztatottak létszáma		
	TOP 50 vállalkozás	Jász-Nagykun-Szolnok megye	Részarány (TOP 50 /megye)	TOP 50 vállalkozás	Jász-Nagykun-Szolnok megye	Részarány (TOP 50 /megye)
	millió Ft			fő		
Jászapáti	29 118	68 860	42,3%	1 540	3 389	45,4%
Jászberényi	1 231 153	1 380 202	89,2%	13 835	20 450	67,7%
Karcagi	25 474	87 469	29,1%	581	4 378	13,3%
Kunhegyesi	8 245	24 433	33,7%	159	1 059	15,0%
Kunszentmártoni	9 081	53 430	17,0%	359	2 635	13,6%
Mezőtúri	-	57 165	-	-	3 446	-
Szolnoki	403 724	650 042	62,1%	11 305	24 032	47,0%
Tiszafüredi	-	31 028	-	-	1 493	-
Törökszentmiklósi	50 545	92 805	54,5%	1 026	3 244	31,6%
Összesen	1 757 340	2 445 434	71,9%	28 805	64 126	44,9%

2018. év top10 vállalati köre az alábbi: Samsung Electronics Magyar Zrt., Electrolux Lehel Hűtőgépgyár Kft., Accell Hunland Kerékpárgyártó és Értékesítő Kft., Jász-Plasztik Kft., Eagle Ottawa Hungary Bőrgyártó és Kereskedő Kft., Tisza-Coop Nagykereskedelmi és Szolgáltató Zrt., Claas Hungária Mezőgazdasági Gépgyártó Kft., Szatmári Kereskedelmi és Szolgáltató Kft., Jász-Plasztik Autócentrum Kereskedelmi és Szolgáltató Kft. és a Coop Szolnok Kereskedelmi Zrt.

A mezőgazdasággal kapcsolatos elemzést a 3.2. fejezet taglalja.

5.1.8. Jász-Nagykun-Szolnok megyében végbement és folyamatban lévő fejlesztések, beruházások

A 22. táblázat mutatja a Jász-Nagykun-Szolnok megyében a Terület- és Településfejlesztési Operatív Program (TOP) keretéből támogatott fejlesztések összefoglaló adatait.

22. táblázat: TOP fejlesztések Jász-Nagykun-Szolnok megyében

Forrás: JNSZ Megyei Önkormányzat

TOP intézkedés	EREDETI KERET, Ft	59/2018. (XI.14.) KGY határozattal és 1072/2019. (II.28.) Korm.határozattal MÓDOSÍTOTT BELSŐ KERETEK, Ft	6/2020. (II.14.) KGY határozattal és 1144/2020. (IV.8.) Korm.határozattal MÓDOSÍTOTT BELSŐ KERETEK, Ft	Megítelt támogatás (IH vezetői támogatói döntés) Ft	Támogatott projektek száma db
1.1.1 Ipari parkok, iparterületek fejlesztése	5 701 000 000	5 701 000 000		6 315 214 780	19
1.1.2 Inkubátorházak fejlesztése	1 000 000 000	1 000 000 000	8 254 000 000	492 699 277	2
1.1.3 Helyi gazdaságfejlesztés	1 000 000 000	1 000 000 000		1 016 563 478	12
1.2.1 Társadalmi és környezeti szempontból fenntartható turizmusfejlesztés	4 803 000 000	4 803 000 000	5 356 000 000	7 377 840 884	29
1.3.1 Gazdaságfejlesztést és a munkaerő mobilitás ösztönzését szolgáló közlekedésfejlesztés (mellékutak) (Magyar Közút Zrt kedvezményezett)	3 443 000 000	3 443 000 000	3 996 000 000	3 525 765 080	1
1.4.1 A foglalkoztatás és az életminőség javítása családbarát, munkába állást segítő intézmények, közszolgáltatások fejlesztésével (gyermekintézmények)	4 151 000 000	5 489 000 000	5 771 000 000	4 788 093 416	36
1.4.1 Bölcsődei férőhelyek kialakítása, bővítése				6 492 771 175	32
2.1.1 Barnamezős területek rehabilitációja	1 493 000 000	1 493 000 000		1 559 999 000	3
2.1.2 Zöld város kialakítása	4 479 000 000	4 479 000 000	9 355 000 000	4 591 029 008	20
2.1.3 Települési környezetvédelmi infrastruktúra-fejlesztések (infra, belvíz)	3 980 000 000	3 980 000 000		5 400 797 051	24
3.1.1 Fenntartható települési közlekedésfejlesztés (helyi közlekedés)	5 069 000 000	5 069 000 000	4 765 000 000	5 127 196 190	25
3.2.1 Önkormányzati épületek energetikai korszerűsítése (energia)	6 773 000 000	6 773 000 000		7 561 312 968	88
3.2.2 Önkormányzatok által vezérelt, a helyi adottságokhoz illeszkedő, megújuló energiaforrások kiaknázására irányuló energiaellátás megvalósítása, komplex fejlesztési programok keretében (közcéllú energia)	1 693 000 000	1 693 000 000	7 958 000 000	1 071 847 161	6
4.1.1 Egészségügyi alapellátás infrastrukturális fejlesztése	1 449 000 000	1 449 000 000	1 362 000 000	1 797 894 552	23
4.2.1 Szociális alapszolgáltatások infrastruktúrájának bővítése, fejlesztése	1 151 000 000	2 378 000 000	2 235 000 000	2 384 953 765	27
4.3.1 Leromlott városi területek rehabilitációja (városrehabilitáció)	1 560 000 000	333 000 000	313 000 000	333 000 000	1
5.1.1 Megyei szintű foglalkoztatási megállapodások, foglalkoztatási-gazdaságfejlesztési együttműködések (megyei paktum) (Megyei Önkormányzat kedvezményezett)	1 339 000 000	938 000 000	2 938 000 000	1 339 000 000	1
5.1.2 Helyi foglalkoztatási együttműködések (helyi paktumok)	3 124 000 000	2 187 000 000		3 123 921 129	9
5.2.1 A társadalmi együttműködés erősítését szolgáló helyi szintű komplex programok (helyi komplex program)	581 000 000	581 000 000	546 000 000	392 691 146	4
5.3.1 A helyi identitás és kohézió erősítése		652 000 000		651 105 542	8
5.3.2 Megyei identitás erősítése (Megyei Önkormányzat kedvezményezett)	997 000 000	345 000 000	937 000 000	344 998 980	1
Összesen	53 786 000 000	53 786 000 000	53 786 000 000	65 688 694 582	371

5.2. A gazdaság belső és külső kapcsolatai

A gazdaság külső és belső kapcsolatait egyrészt a beszerzési és felvevő piacok, másrészt a hierarchikus (beszállítói) és mellérendelt (TÉSZ, klaszter stb.) jellegű hálózatok jellemzik. Jellemző még a tudásközpontok terjedése, amely inkább sugárirányú, virtuális kapcsolatot jelent, ugyanakkor alapul szolgálhat (sőt sokszor alapfeladata is) hálózati kapcsolatok kialakulásának.

Beszerzési és felvevőpiacok, beszállítói hálózatok

Jellemzően a multinacionális cégekre, illetve leányvállalataikra jellemző a transznacionális, sőt Európán kívüli kapcsolatok fenntartása (Samsung, F. Fegura, Stadler, AccelHunland, Claas-Hungaria, stb.). A nagyobb ipari és mezőgazdasági vállalkozások országos piacra szállítanak és beszerzéseik is többnyire belföldi piacról származnak, még ha a beszerzett termékek között gyakoriak az importból származóak is (pl. Martfű cipőgyártás). Az élelmiszeripar elsősorban a megyéből és a szomszédos megyéből szerzi be alapanyagait, ám országos piacra szállít.

A nagyobb kiskereskedelmi hálózatok számára indifferens a beszerzési piacok közelsége, ám a kisebb kiskereskedelmi vállalkozások a megyében és a szomszéd megyékben szerzik be a hozzáférhető árukat (kenyér, tej, zöldség-gyümölcs, hús). Jász-Nagykun-Szolnok megyében ezt elsősorban a Coop Üzlethálózat valósítja meg (kapcsolat pl. a Surjány-Hús Kft.-vel, Szabados-Hús Kft.-vel).

Újszerű, innovatív non-profit kezdeményezések indultak a hazai kistermelők mezőgazdasági termékeinek piacra juttatásában, különös tekintettel a biotermékekre, háztáji feldolgozott termékekre (pl. sharing economy-megoldások (Szolnoki Kosárközösség)). A piac bővülése a hazai zöldszervezetek kiterjedt társadalmi kapcsolatrendszerének és a tudatos, fizetőképes (pontosabban: a hazai különleges minőségű árura áldozni hajlandó) vásárlói kör bővülésének köszönhető.

A mezőgazdaság számára nagy jelentősége van az ún. TÉSZ szervezeteknek, illetve termelői csoportoknak. Ezek szerveződésére már van példa megyében (pl. JÁSZ-TÉSZ Térségi Zöldségtermelő és Értékesítő Szövetkezet, Nagykunsági Olajos Növények Termékcsoport Kft., Mátravidéki Cukorrépa Termelők Szövetkezete).

Logisztika

A megye és kiemelten Szolnok helyzetéből és hagyományaiból adódóan magától értetődik a logisztikai funkció, mint egyik fejlesztési fő irány kijelölése. A megyei ipari parkok többje logisztikai központ funkciót is ellát. A megyében számos nemzetközi szállítmányozásban is részt vevő vállalkozás működik (pl. BI-KA Logisztika). A régióban Záhony primátusa szembetűnő: a településen vagy a térségében 4 intermodális és két regionális központ rendelkezik a szövetség minősítésével, továbbá Debrecen rendelkezik még intermodális LSZK-val. Magyarország tagja a fontos nemzetközi kombinált szállítási útvonalokról és ezek létesítményeiről szóló európai megállapodásnak (AGTC), a fő nemzetközi vasútvonalokról szóló európai egyezménynek (AGC), továbbá a nemzetközi jelentőségű főbb vízi utakra vonatkozó európai egyezménynek (AGN).

Hálózatok, klaszterek, inkubáció

Debrecen-Nyíregyháza-Miskolc-Szolnok tengelyű észak-magyarországi gazdasági övezet létrehozását támogatja az ITM, amely képes bekapcsolni a gazdaság, az oktatás, a kultúra, a turisztika és a sport területén megvalósuló fejlődésbe a határon túli területeket és azok lakosságát is. A megállapodást 2020 márciusában írták alá az érintettek.

A klaszterszerveződések elsődleges színtere a régió. 2008-ban jött létre az INNOVA Észak-Alföld Regionális Fejlesztési és Innovációs Ügynökség Nonprofit Kft.

Termál – Egészségipari Klaszter az Észak-alföldi régió területén működő termál- és gyógyturizmusban érintett természetes- és jogi személyek, illetve jogi személyiséggel nem rendelkező gazdasági társaságok együttműködésére jött létre. Legfőbb célja, hogy elősegítse a termál- és gyógyturizmus érdekeltjeinek aktív részvételével az Észak-alföldi régió termál-, és gyógy-idegenforgalmának fejlődését, továbbá kezdeményezésekkel, javaslatokkal kívánja segíteni a termál- és gyógyturizmus résztvevőit. Ennek érdekében információs és egyeztető fórumot működtet, állásfoglalásokat készít a szakmapolitikai termálügyek megoldására és közreműködik a térség megyéinek turisztikai szempontú fejlesztési feladatainak összehangolásában is.

A megyében számos szerveződés jött létre, ám ez kevéssé épült be a fejlesztésért felelős közszereplők tudatába. Hiányosság, hogy e szerveződések nem jelennek meg olyan információs bázisban, amely alapján a megye ilyen irányú aktivitása nyomon követhető lenne pl. potenciális partnereket kereső vállalkozások számára. Hiányoznak az országos összehasonlító adatok, különös tekintettel a szervezetek működésére, így nem értékelhető, hogy a megye hogy áll ebben a vonatkozásban.

5.3. A termelési infrastruktúra állapota

Egy adott gazdaság helyzetének egyik mérőszáma az ipari parkok helyzetének és elhelyezkedésének jellemzői. A legtöbb ipari park Közép-Magyarországon és ezen belül is a főváros vonzáskörzetében helyezkedik el, ide összpontosul a teljes ipari ingatlanállomány több mint 40%-a. A hat nagy ipari-logisztikai koncentráció (Győr, Tatabánya, Székesfehérvár, Budapest, Kecskemét, Nyíregyháza) mellett az ország más pontjain is megfigyelhető a befektetői érdeklődés fellendülése, különösen az ÉK-i (pl. Miskolc) és a DNY- i (pl. Pécs) területeken. Fő szempontok, amelyek alapján ipari parkot választanak a cégek a terület megközelíthetősége, autópálya elérhetősége, ár és fejlesztési lehetőségek mellett egyre inkább előtérbe kerülnek a munkaerő elérhetősége és képzettsége, intermodális szállítmányozás lehetősége, támogatások igényelhetősége és a fenntartható üzemeltetés szempontjai.

Jász-Nagykun-Szolnok megyében a két ipari gócpont a Jászsági kistérség, illetve Solnok város, – ezen túlmenően csak a nagyobb városok közelében létesült egy-egy ipari park. Az infrastrukturális ellátottság megfelelőnek mondható, a közművek kiépítettsége magas szintű. Egyedüli gyengeségnek a közúti kapcsolat mondható: az ipari parkok többsége nem kapcsolódik közvetlenül gyorsforgalmi úthoz, de ennek ellenére minden esetben viszonylag könnyen megközelíthetőek.

Ipari parkok Jász-Nagykun-Szolnok megyében:

Jászfényszaru Ipari Centrum Kft.

Az Ipari Park kiváló logisztikai adottságokkal rendelkezik, Budapesttől 60 km-re, az M3-as autópályától 12 km-re található. A leggyorsabb megközelítést Budapestről, az ország nyugati és keleti területei, határai felől az M3-as autópálya jelenti. A 32-es főút közvetlenül az Ipari Park mellett halad el, összekötve Jászfényszarut Hatvannal (14 km) és Jászberénnyel (17 km). A Liszt Ferenc nemzetközi repülőtértől való távolsága 52 km. A Hatvan-Szolnok vasútvonal érinti a települést, a vasútállomás kb. 1,5 km-re van az Ipari Parktól, ahol biztosított a kitérővágány és a rakodási lehetőség. 2018-ban elnyerte a „Tudományos és Technológiai Park” címet. Betelepült cégek pl. a Samsung Electronics Magyar Zrt., a thyssenkrupp Components Technology Hungary Kft. vagy a Sangjin Micron Hungary Kft.

Jászárokszállási Ipari Park

A jászárokszállási Ipari Park 2002-től jogosult az Ipari Park cím viselésére. A már működő vállalkozások, illetve a betelepülni szándékozók számára több hektár terület áll rendelkezésre, nagy része kiépített infrastruktúrával rendelkezik. Az ipari park könnyen megközelíthető az M3-as autópályáról, a gyöngyöshalászi lehajtótól 16 km-re fekszik, a 32 főút pedig 14 km-re halad a település mellett. Betelepült cégek pl. a Carrier Cr Magyarország Kft., az Ádám-Trans Fuvarozó Kereskedelmi és Szolgáltató Kft., a SKYCON Termelő és Szolgáltató Kereskedelmi Kft. és a Rosenberger Magyarország Kft.

Jászapáti

Jászapáti Ipari és Logisztikai Park területe összesen 26,65 ha. A közúti közlekedés szempontjából az ipari park elhelyezkedése kedvező, tekintve, hogy az északi határa és a park területétől északkelet-délnyugati irányban halad a 31. főút. A 31-es főúton Budapesttől mért távolság 95 km. Az M3-as autópálya Hatvanban (40 km-re) és Füzesabonyban (45 km-re) érhető el. A terület mellett húzódik az Újszász – Vámosgyörk közötti vasútvonal, mely összeköttetést biztosít a Budapest–Miskolc (26 km-re) és a Budapest – Solnok (30 km-re) vasúti fővonalakkal. Az ipari parkban működik egy ideiglenes mezőgazdasági repülőgép felszállóhely, és a szomszédos ingatlanon egy LUKOIL üzemanyagtöltő állomás. A Jászapáti Ipari Park megközelítését könnyebbé tevő munkálatokat, burkolat-felújítást és közművesítést 2020-ban végeztek. Betelepült cégek pl. Jászapáti 2000. Mg. Zrt. és a Jászmetall Kft.

Szászberek

Az ipari park nem működik. A félbemaradt pelletálló üzem sorsa még rendezetlen. A terület közművesített, ipari célokra alkalmas.

Szolnok

Szolnoki Ipari Park

Ipari Park teljes területe 126 ha (zöldmezős), a hasznosítható területe 95 ha. A betelepített terület nagysága 71,4 ha, a még szabad, értékesíthető terület nagysága: 23,6 ha, amely szomszédos területek bevonásával igény szerint mintegy 300 hektárral növelhető. Megközelíthetősége:

Közúti: az M3 autópálya és a 4-es főközlekedési út a volt szovjet utódállamok, az M5 autópálya, pedig a balkáni államok felé irányuló kamionforgalom fő irányai. Az M4 autópálya/autóút Solnoknál kapcsolódik majd a Rábafüzes-Szolnok között megépítésre kerülő M8 autópályához, így biztosítva a kelet-nyugati kapcsolatot az ország tengelyében is.

Vasúti: A Szolnoki Ipari Park területe mellett fut egy közforgalmi vasútvonal, valamint egy kiépített iparvágányrendszer, amely a teherpályaudvart, valamint a – szintén a Szolnoki Ipari Park Kft. üzemeltetésében lévő és jelenleg a régió egyik jelentős konténerátrakójaként üzemelő – Szolnoki Logisztikai Központot köti össze a Szolnoki Ipari Park területével.

Folyami: a Tisza III. osztályú vízi útja biztosítja a folyami szállítás lehetőségét 650-1000 tonnás hajók számára. Igaz, hogy a szállítást nagyban befolyásolja a Tisza vízszintje.

Légi: Légi közlekedésre a város 200 hektáros, kiségek fogadására alkalmas füves repülőtere, illetve a Magyar Honvédség üzemeltetésében lévő, tervek szerint közös katonai és polgári hasznosítású katonai repülőtere ad lehetőséget.

Betelepült cégek pl. Eagle Ottawa, BSM Magyarország Fémmegmunkáló Kft., F. Segura Hungária Kft., STADLER Szolnok Kft.

GIMA Szolnok Ipari Park Kft.

A GIMA Szolnok Ipari Logisztikai Park, mely 2006-óta jogosult a Gazdasági és Közlekedési Minisztérium által odaítélt "Ipari Park" cím viselésére Szolnok nyugati határán a Nagy Sándor József utca és Újszászi út mentén elhelyezkedő cégek, és fejlesztési területek integrálásával jött létre. Területe jelenleg 86 ha, melyből a 40 ha fejlesztési terület. A GIMA Szolnok Ipari Park Kft. jelenleg 1-2 nagyobb, és mintegy 25-30 kis-és közepes vállalkozás számára nyújt letelepedési lehetőséget.

Betelepült vállalatok pl. Béres Gyógyszergyár Zrt., Borovi Faipari Zrt. és Szolnok Sütőipari Zrt.

Kunszentmárton

A Kunszentmártoni Ipari Park és Logisztikai Szolgáltató Központ 2000-ben kapta meg az Ipari Park címet. A terület különlegessége, hogy nem csak ipari park, hanem logisztikai központ is egyben. Az Ipari Park és Logisztikai Szolgáltató Központ elhelyezkedése Kunszentmárton város északi részén a 44. számú főközlekedési út bal oldalán található. Az infrastruktúra kiépítése 100%-os, ezzel a terület alkalmas - a hatályos környezetvédelmi jogszabályoknak megfelelő - bármilyen ipari, kereskedelmi és szolgáltató tevékenységek végzésére, valamint logisztikai bázis kialakítására.

A település megközelítését közúton a 44-es, 45-ös közlekedési és 442-es főútvonal biztosítja. A város az M5-ös autópályától 50, Budapesttől 135 km-re helyezkedik el, és így maximum 2 óra alatt elérhető. A település számára meghatározó az épülő M44-es gyorsforgalmi út. A város megközelíthető a Szolnok - Szentés (130. sz.) és a Kecskemét - Kunszentmárton (146. sz.) vasútvonalon. Betelepült vállalkozások: Nief Plastic Hungary Kft., Interplex Hungary Kft., Euraseal Bt. és Recymet Industries Kft.

Mezőtúr

A Mezőtúri Ipari Park a város külterületén helyezkedik el, a városközponttól 3 km-re, a legközelebbi főútvonaltól 2 km-re. Megközelíthetősége teljesen megoldott tehergépkocsival, személygépkocsival egyaránt, valamint a kiépült kerékpárútnak köszönhetően kerékpárral is. Betelepült vállalkozás a Syngenta.

Karcag

A Karcagi Ipari Park a Budapest-Záhony vasúti fővonal illetve a 4-es főút által határolt 66,5 hektáros területen fekszik, melyből az út- és közműhálózat 3 hektárt foglal el. Az I-II. ütem rendelkezik közvetlen közmű csatlakozással: vezetékes víz, szennyvíz, elektromos áram, földgáz. Betelepülté

vállalkozások: RecyPet Hungária Kft., Elektronikai Hulladékhasznosító Kft., Penny Market (kelet-magyarországi logisztikai elosztó központ).

A megye vonzáserejéhez mérten jelenleg megfelelő számú ipari park működik. Elhelyezkedésük hozzávetőlegesen lefedi a megye egészét, de a Tiszafüredi és Kunhegyesi járások térségében nem található ipari park. Az esetleges további beruházásokat a meglévő parkok infrastrukturális és egyéb szolgáltatásainak fejlesztésére célszerű irányítani – akár a kommunikációra, pl. a Jászapáti Ipari Parknak weblapja sincs -, így javítva a befektető-vonzó és megtartó képességüket, növelve a versenyképességüket.

5.4. A telepítési tényezők értékelése

Jász-Nagykun-Szolnok megye a telepítési szempontok alapján nagyon heterogén, még járáson belül is jelentősen eltérhetnek a feltételek, pl. Zagyvarékas-Tizadasüly.

A telepítési feltételek az elfogadott nemzetközi gyakorlat szerint az input (nyersanyag, energia, munkaerő, tőke, ingatlan) beszerzési és az output (késztermék) piacra juttatási lehetőségekkel írhatóak le, kiegészítve az extern hatások és az infrastruktúra szerepével. A különböző telephelyvariánsokat az anyagi tényezők alapján össze lehet mérni és így megadható a legelőnyösebb (legolcsóbb) telephely helyszíne. A nem-anyagi jellemzők megítélése főképpen szubjektív szempontok szerint történik.

A telepítési mérlegelési szempontok közül néhány kulcstényező kerül kiemelésre.

Szállítási lehetőségek: a közúti szállítás az M5-ös és M3-as autópályákon a szomszédos megyékben megfelelően szervezett, a megye tekintetében pedig a 4-es főút gyorsforgalmi úttá fejlesztése jelenleg is zajlik. A megyehatárról a Liszt Ferenc nemzetközi repülőtér 50 perc alatt elérhető közúton. A vasúti szállítás gerincvonalak mentén megoldott, a fővonalak korszerűsítése folyik. A vasúti szállítás hatékonyságát az iparvágány-hálózat nagymértékben növeli, ám ennek kiépítettsége és/vagy műszaki állapota nem kielégítő. A vízi szállítás nem játszik szerepet, a Tisza korlátozott hajózhatósága és a limitált kikötési lehetőségek miatt. Az informatikai hálózatok a megyében kiépültek.

Nyersanyagok: a megye mezőgazdasági nyersanyagokból viszonylag jól ellátott, főleg a gabona, állattenyésztés, valamint a szántóföldi növénytermesztés rendelkezik erős hagyományokkal, kialakult kapacitásokkal.

Piacok elérhetősége: A földrajzi helyzet következtében a kiépített logisztikai csomópontoktól (főváros, ill. M3 és M5 mellett fekvő települések) való távolsága a megye településeinek közel azonos, így az áruk beszerzése és elosztása jól szervezhető. Jász-Nagykun-Szolnok megye nem határmegye, ekképpen a külföldi piacok elérése csak jelentősebb szállítási költség mellett lehetséges.

Munkaerő: A keresetek a megyében 23,3%-kal alacsonyabbak voltak, mint országosan. 2020 I. félévében Jász-Nagykun-Szolnok megyében a teljes munkaidőben alkalmazásban állók havi bruttó átlagkeresete 320 ezer volt. A bruttó és nettó átlagkereset egyaránt 11,1%-kal múlta felül az előző év azonos időszakáét, a növekedés üteme megegyezett az országossal. A fizikai és szellemi dolgozók bére között jelentős eltérés, 54,5%-os eltérés mutatkozik. A nagyobb városokban a munkaerő felkészültsége az oktatási bázis rendelkezésre állásával megfelelő, ám a rurális térségekben alacsony az iskolai végzettség és hiányos a szakképzettség. Noha 2001 és 2011 között jelentősen bővült a közép- és felsőfokú végzettségűek száma a megyében, a fejlődés ellenére a megyei iskolázottsági

mutatók az országos átlagnál kedvezőtlenebbek. 2011-ben a 18 évesek és idősebbek négytizede legalább középiskolai érettségivel rendelkezett. Ez az országos átlagnál 9 százalékponttal kevesebb. A 25 évesek és idősebbek 13%-a szerzett felsőfokú végzettséget, ami szintén alacsonyabb az országos átlagnál. A közép- és felsőfokú végzettségek tekintetében a nők iskolázottsága meghaladta a férfiakét.

Externális hatások: a pénzben nem ellentételezett, gazdaságon kívüli hatások üzleti szempontból a nagyobb városokban jelentősek. Ezekben a városokban a lokalizációs agglomerációs előnyök a piaci bizonytalanság mérséklődését, a koordinációs költségek csökkentését, az információk és tapasztalatok szétterülését idézhetik elő. Az egyik legfontosabb externális hatása kutatási-fejlesztési tevékenységekből ered, ahol a megyén belül szintén erős megyeszékhelyi dominancia mutatkozik.

Közösségi infrastruktúra: a megyében a fizikai tőke (utak, épületek), mint a közösségi infrastruktúra egyik része, nagyjából kiépült mindegyik térségben. A közösségi infrastruktúra másik része a társadalmi tőke (emberekben, közösségekben), amely a megyében felemás, a bizalom, a korrekt együttműködés hiányosságokkal bír. Több üzletág nehézségekkel küszködik (építőipar, mezőgazdasági felvásárlás stb.). A társadalmi tőkétől függ a vállalkozókésztség. Ezer lakosra számolva Jász-Nagykun-Szolnok megyében 149 vállalkozás esik (2020. I. félév), azonban ez az érték erősen elmarad a régió másik két megyéjétől: Hajdú-Biharban 194, Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében 212 ez az érték.

Összegezve, Jász-Nagykun-Szolnok megyében a gazdasági tevékenységek széles köréhez megtalálhatók az elfogadható színvonalú telepítési, működési háttérfeltételek, a szállítási és informatikai infrastruktúra folyamatosan fejlődik, a bérköltségek az országos átlagnál alacsonyabbak. A munkaerő felkészültsége, a vállalkozókésztség, a tőkeellátottság viszont erős területi koncentrációt mutat, nagyok a kistérségek közötti különbségek. Emiatt kistérségenként célszerű rendszerezni a telepítési feltételeket, egyúttal a kistérség speciális feltételeihez igazítani a gazdaság- és vállalkozásfejlesztési programokat. Jász-Nagykun-Szolnok megyére elmondható, hogy telepítési tényezők szempontjából a megye nyugati fele, különösen Szolnok térsége és a Jászság helyzeti előnyben van, míg a kunsági területek jóval kedvezőtlenebb helyzetűek.

5.5. A területi innovációs potenciál

A kutatás-fejlesztés területi eloszlása az elmúlt évben nem változott jelentősen. A K+F-tevékenység 2018-ban is erősen a Közép-Magyarország nagyrégióban, ezen belül a fővárosban koncentrált. Az ország 3491 kutatóhelyének több mint a fele (52%) működött a nagyrégióban, munkát biztosítva a kutatással foglalkozók 61%-ának. Ennél magasabb, 69% volt a teljes munkaidősökre átszámított létszám aránya ebben a térségben. Az Alföld és Észak nagyrégió 950 kutatóhelyén a teljes K+F-létszám 22%-át foglalkoztatták. Számított létszámának súlya a 11%-os emelkedés ellenére 3,3 százalékpontot csökkent. Bár Dunántúlon az Alföld és Észak nagyrégióhoz képest mindhárom mutató tekintetében nagyobb volt az emelkedés, 2018-ban is a három nagyrégió közül a legkisebb súlyú maradt. Ebben a nagyrégióban működött a kutatóhelyek 21%-a, tényleges létszámuk nem érte el a 12 ezer főt. Számított létszámuk alig haladta meg az összes számított létszám 15%-át.

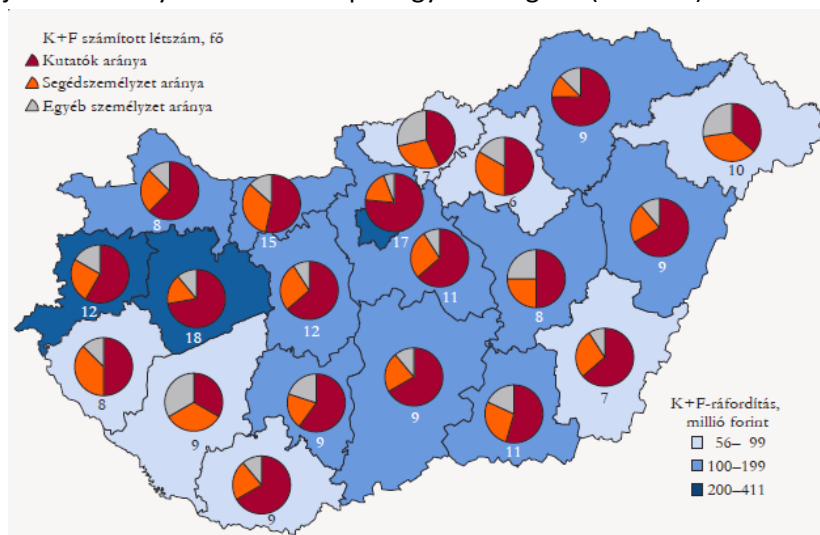
A vidéki régiók rangsorát Dél-Alföld vezeti. A kutatóhelyek 12%-a működött itt, a K+F tényleges létszám 8,3%-át foglalkoztatva. Számított létszáma a teljes 7,3%-át tette ki. E mutatók tekintetében Észak-Magyarország állt az utolsó helyen, ahol mind a kutatóhelyek, mind a létszámok tekintetében

fele akkora volt a K+F-intenzitás, mint Dél-Alföldön. Az összes kutatóhely 6,2%-ában 2,6 ezer fő (3,8%) végzett K+F-tevékenységet. A számított létszáma alig volt több a teljes átszámított létszám 3,2%-ánál.

2018-ban Közép-Magyarország nagyrégióban az előző évhez képest 27%-kal többet, 434 milliárd forintot fordítottak K+F-tevékenységre, amely a nemzetgazdasági szintű ráfordítások 67%-át tette ki. Ez az arány az egy évvel korábbihoz képest nem változott. Mivel a Dunántúl K+F-ráfordítása az Alföld és Északénál jobban (30%) emelkedett, így a két nagyrégióban hozzávetőlegesen azonos mértékben használtak fel a nemzetgazdasági szintű ráfordításokból (17%).

2010 és 2018 között a K+F-ráfordítások szerint az egyes régiók súlya jelentős mértékben változott. Budapest – a ráfordítások kisebb mértékű (24%) emelkedése miatt – részaránya 1,2 százalékponttal csökkent, míg Pest régióé 1,7 százalékponttal emelkedett. Közép-Dunántúl kutatóhelyein a vizsgált időszakban a K+F-tevékenységre fordított pénzösszeg megkétszereződött. Észak-Alföld részesedése 2,9 százalékponttal mérséklődött, mivel a K+F-ráfordításai kevésbé emelkedtek a többi régióhoz képest.

2018-ban országosan egy kutató-fejlesztő helyre 186 millió forint K+F-ráfordítás jutott, 13%-kal több mint az előző évben, ami Közép-Magyarországon az országos átlagnál lényegesen magasabb, 239 millió forint volt. Budapesten ez az érték 256 millió forintot tett ki, 45%-kal többet az országos átlagnál. A fajlagos ráfordítások mind a Dunántúl, mind az Alföld és Észak nagyrégiókban az átlagot meghaladóan emelkedtek (17% és 15%), értékük (149, illetve 113 millió forint) azonban továbbra is jóval alacsonyabb volt a közép-magyarországinál (20. ábra).



20. ábra: A K+F-tevékenység egy kutatóhelyre vetített adatai, 2018

Forrás: KSH: Kutatás-fejlesztés, 2018, p. 20.

Jász-Nagykun-Szolnok megye innovációs potenciáljának fontosabb bázisai a Debreceni Egyetem Szolnok Campus, az Eszterházy Károly Egyetem Jászberényi Campus, a Nemzeti Közszolgálati Egyetem Hadtudományi és Honvédtisztképző Kar Katonai Repülő Intézet Szolnok, a Debreceni Egyetem Agrár Kutatóintézetek és Tangazdaság Karcagi Kutatóintézet és a megyében működő multinacionális vállalatok kutató-fejlesztő kapacitásai.

Jász-Nagykun-Szolnok megyének - centrális alföldi elhelyezkedésének köszönhetően - a logisztika mellett főleg a megújuló energiahasznosítással és a klímaváltozással összefüggő innováció (fenntartható vízgazdálkodás) területén vannak jól kiaknázható lehetőségei.

5.6. A térség gazdaságának versenyképességét befolyásoló tényezők

A gazdasági versenyképesség területi különbségei Magyarországon, 2005 kiadvány foglalkozik a versenyképesség tényezőivel területi viszonylatban, ennél frissebb statisztika nem áll rendelkezésre. A munka termelékenységére vonatkozó mérések nem állnak rendelkezésre, így csak az általános országos megállapításokra lehet hivatkozni. A megye keleti és nyugati fele között jelentős különbségek mutatkoznak a foglalkoztatottsági szint, illetve jövedelem szint tekintetében. E két mutató jóval kedvezőbb a városokban, mint a rurális területeken.

A 2000-től és 2012-től megfigyelhető gazdasági növekedés, a 2016. évi fajlagos GDP-érték és gazdasági szerkezet alapján a Lengyel-Varga szerzőpáros¹ a megyék klasszifikációját alakította ki (23. táblázat).

Megyetípus	Megye	2011. évi népszámlálás szerinti lakónépességük (ezer fő)
Centrum	Budapest és Pest	2971
FDI feldolgozóipari	Győr-Moson-Sopron, Fejér, Komárom-Esztergom, Vas	1445
Újraiparosodó	Bács-Kiskun, Zala, Veszprém, Heves, Borsod-Abaúj-Zemplén és Jász-Nagykun-Szolnok	2023
Tudásközpont	Baranya, Csongrád és Hajdú-Bihar	1353
Rurális	Tolna, Somogy, Békés, Szabolcs-Szatmár-Bereg, Nógrád	1668

23. táblázat: Megyetípusok

Forrás: Lengyel Imre–Varga Attila (2018): A magyar gazdasági növekedés térbeli korlátai – helyzetkép és alapvető dilemmák in Közgazdasági Szemle, LXV. évf., 2018. május, p. 504.

Észak-Dunántúlon található azok a megyék, ahová áramlik a feldolgozóipari külföldi működőtőke (feldolgozóipari FDI), a szomszédságukban vagy Budapesthez közel, illetve a tradicionális ipartérségekben (például Borsod-Abaúj-Zemplénben) fekszenek az újraiparosodó megyék. A rurális megyék a déli, keleti országhatárnál helyezkednek el. Nógrád megye kissé kilóg ebből a sémából, bár az országhatárnál található, miként a 19 megyéből 14, de Budapesthez való földrajzi közelsége ellenére gazdasági teljesítménye igen gyenge.

A sikerességi faktorok gazdaságon belüli és gazdaságon kívüli tényezőket egyaránt magukban foglalnak és jellemzőjük a nagy komplexitás. Befolyásolásuk elsősorban gazdaságon kívüli eszközökkel lehetséges. Ebben a vonatkozásban a Jászság és a Szolnok térsége bír kiemelkedő helyzeti előnnyel. A Jászságban, amellett, hogy a közlekedési kapcsolatai a Budapest agglomerációval igen kedvezőek, sok évtizede jelen van a korszerű munkakultúra, a jól képzett munkaerő, továbbá fontos tényező a

¹ Lengyel Imre–Varga Attila (2018): A magyar gazdasági növekedés térbeli korlátai – helyzetkép és alapvető dilemmák in Közgazdasági Szemle, LXV. évf., 2018. május, pp. 499–524.

társadalomban a „jásztudat”. Szolnok és térsége helyzeti előnye a megyeszékhelyek és térségük általánosan kedvezőbb pozíciójával, másrészt szintén a fővárosi agglomerációs térség könnyű elérhetőségével függ össze. Szolnok és térsége versenyképességéhez még mindig (bár csökkenő mértékben) hozzájárul az a közlekedés-földrajzi elosztószerep, amit évszázadokon át a város betöltött. A város számára nagyon fontos, hogy az ország kollektív emlékezetének ezt a szegmensét életben tudja tartani, sőt újra felerősíteni.

Jelentős hátránnyal bír a Tisza-tó térsége, ahol az elérhetőség nehézségein túl egy fiatal, 4 megye területére széttagolt egyre szervezettebbé váló tájfejlődésről van szó, teljesen átalakított tájszerkezettel és ebből fakadó gazdasági lehetőségekkel. A társadalmi és intézményi tőke gyengesége hatványozottan jelentkezik a megye északkeleti részében, ahol a képzettek elvándorlása folyamatos.

A nemzetközi vizsgálatok alapján széles körben elfogadott, hogy a globális versenyben egy térség „kritikus tömege”, az ott élő urbanizált lakosság száma erőteljesen befolyásolhatja a térség gazdasági lehetőségeit, ezáltal versenyképességét. A szolgáltatások egy részét (pl. repülőtér, bevásárlóközpont, egyetem) csak megfelelő nagyságú „piactérben” lehet gazdaságosan működtetni. Az ún. agglomerációs előnyök az ott működő cégek költségeit mérsékelhetik, alkalmazkodóképességüket felerősíthetik, pl. a megosztható szolgáltatások olcsóbbak, elérhető a kiépült infrastruktúra, az intézményi ellátottság, a nagyobb és kvalifikált munkaerőpiac, a nagyobb fogyasztói réteg. A hazai vizsgálatok rámutattak arra, hogy potenciális agglomerációs előnyök ott figyelhetők meg, ahol a városi lakosság legalább 50 ezer fő, vagy a kistérségé legalább 75 ezer fő (Bajmócy 2012, Lengyel 2011).

6. A társadalmi környezet

6.1. Kulturális adottságok, értékek

Jász-Nagykun-Szolnok megye gazdag népművészeti múltból táplálkozó hagyományokkal rendelkezik. Az 1800-as évek végén a helyi lakosság mezőgazdasághoz és halászathoz kötődő életmódját egy polgárisodó, iparosodó életforma váltotta fel a nagyobb településeken, a változások miatt szükségessé vált a tudatos hagyományápolás, melyet többnyire önkéntesen alakult szervezetek és mozgalmak vállaltak fel, és ápolnak napjainkban is. Erre az időszakra tehető a szellemi és művészeti élet föllendülése is a megyében. 1902-től, Nagybánya után az országban másodikként kezdett el működni a Szolnoki Művésztelep. A megye első művelődési házát, - mely kimondottan a város polgárainak közművelődéséért épült – 1927-ben adták át Karcagon (országos viszonylatban is elsők között szerepel az átadás).

A II. világháborút követő években a szervezett közművelődés kerül fókuszba, ehhez új helyszínekre volt szükség. A művelődési házak többségét a megyében ekképpen az 1960-as években építették, amelyek a megye szinte minden településén megtalálhatóan (több esetben közös épületben a könyvtárral vagy a közigazgatási feladatokat ellátó hivattal).

6.1.1. A járásközpontok adottságai

1952. november 6-án a Városi Könyvtár és a Körzeti Könyvtár egyesítésével létrejött a Megyei Könyvtár, amely 1954-ben felvette Verseyh Ferenc nevét, mely intézmény napjainkban Verseyh Ferenc Könyvtár és Közművelődési Intézmény néven működik. 1999. október 1-jén indult el Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Elektronikus Könyvtár (VFEK) a könyvtár honlapján, mely online gyűjtemény azóta is folyamatosan gyarapszik. 2001. október 1-jén Európai Információs Pontot alakítottak ki a Verseyh Könyvtárban. Az uniós tájékoztató szolgálat jelenleg a Europe Direct hálózat keretében működik. A Könyvtár fiókkönyvtárakat működtet a város különböző részeiben, valamint aktív szerepet vállal a különböző életkorú látogatók ismeretterjesztésében különböző foglalkozások, klubok, szakkörök, programok által.

A kistélepülési könyvtári ellátás megszervezésére 2015-től több mint 40 településen nyújt szolgáltatást a Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Könyvtárellátási Szolgáltató Rendszer (KSZR) keretében a Verseyh Ferenc Könyvtár és Közművelődési Intézmény. A KSZR keretében működő könyvtárak az alábbi helyszíneken érhetőek el: Abádszalók, Alattyán, Berekfürdő, Cibakháza, Csataszög, Csépa, Hunyadfalva, Jánoshida, Jászágó, Jászsalsószentgyörgy, Jászboldogháza, Jászdózsa, Jászfelsőszentgyörgy, Jászivány, Jászfákóhalma, Jászszentandrás, Jásztelek, Kétpó, Kótelek, Kuncsorba, Mesterszállás, Mezőhék, Nagyiván, Nagykörű, Nagyrév, Örményes, Pusztamonostor, Rákócziújfalú, Szászberek, Szelevény, Tiszabura, Tiszabó, Tiszaderzs, Tiszagyenda, Tiszaigar, Tiszainoka, Tiszajenő, Tiszapüspöki, Tiszaroff, Tiszaszentimre, Tisasüly, Tiszatenyő, Tiszavárkony, Tiszaörs, Tomajmonostora és Vezseny.

Szolnok Megye Tanácsa 1978. július 1-én alapította meg a város kulturális intézményét, akkor még Megyei Művelődési és Ifjúsági Központ néven. Az Aba-Novák Kulturális Központ nevet a 2006-os rekonstrukció után vette fel. A 2014-es infrastruktúra-fejlesztést követően Aba-Novák Agóra Kulturális Központ néven működő létesítmény nemcsak koncerteknek, előadásoknak ad otthont, hanem népszerű klubokat is indított, szívesen karol fel civil kezdeményezéseket. Itt működik a Jászkun Fotóklub, a Solnok Bandérium, a Szeres táncház, a Csillagked(d)velők klubja, a Solnoki Népdalkör, a Családkutatók klubja, az Együtt-egymásért Ifjúsági Klub, illetve a Jászkun Madár- és Természetbarát Klub. Több nyári tábort is szerveznek az intézmény munkatársai. Az intézmény adja ki az ingyenes Publicum programajánló magazint.

Az Agóra Tanács 42 környező település kulturális életét támogatja és fogja össze. Együttműködő partnerek a Solnoki Művésztelep, a Hagyományok Háza, a Nemzeti Táncszínház, az Országos Levéltár, a Nemzeti Művelődési Intézet, a Magyar Művészeti Akadémia, valamint a solnoki cégek, intézmények.

Jászkerület Kulturális és Művészeti Közhasznú Nonprofit Kft. Jászberény közművelődési intézményeinek, helyszíneinek működtetését látja el. A Déryné Rendezvényház, az Ifjúsági Ház, a Városi Könyvtár, a Lehel Film-Színház, az Öregerdei Üdülőtábor és a Vásárhelyi István Üdülőtábor hivatott Jászberény város gyermek-, ifjúsági és felnőtt korosztálya közművelődési, kulturális igényeinek kielégítésére, közművelődési-kulturális tevékenység szervezésére, koordinálására, valamint a civil szervezetek működésének támogatására. Emellett kulturális, turisztikai, közhasznú információk nyújtanak a város polgárai és a Jászországba látogató vendégek részére.

Jászapáti városában integrált kulturális intézmény működik Városi Könyvtár és Művelődési Központ névvel, amely a Városi Könyvtár, a Pájer Antal Művelődési Ház és a Művészetek Háza egységek működtetését látja el. A 2000-ben épült Művészetek Háza a néptánc oktatás bázisa; a települési Jásztánc Alapítvány székhelye is egyben.

A karcagi Déryné Kulturális, Turisztikai, Sport Központ és Könyvtár a település közművelődésének és szabadidős programkínálatának centruma. A Kultúrapalotában működő központ ad helyet a Csokonai Könyvtárnak is. A Kunrózsa csipkekör, valamint a Karcagi Nótakör mellett szakköröknek, művészeti csoportoknak is helyet biztosít az intézmény.

A Kunhegyes Városi Könyvtár és Közművelődési Intézmény az Ilosvai Varga István Városi Művelődési Központ és a Zsigmond Ferenc Városi Könyvtár működtetését látja el. A város lakosainak alapvetően korlátozott szórakozási, művelődési lehetőségeit tágítani szándékozó intézmény fő céljai között megtalálható a kun hagyományok őrzése is.

A Kunszentmártoni Általános Művelődési Központ integrált intézményként fogja össze a Kunszentmártoni Helytörténeti Múzeum, a Művelődési Központ, az Óvoda, a Könyvtár, a Sportcsarnok és a Bartók Terem működtetését. A Művelődési Központ a rendszeres kulturális programokon kívül, mely magában foglalja a zenei, irodalmi, képzőművészeti, művelődéstörténeti rendezvényeket, helyet biztosít az intézmény a különböző civil szervezeteknek, szakköröknek. Gyermekszínházi-, és bábelőadásokat, táncszínházi és filharmóniai bemutatókat, operett-, és pódium esteket, egészségügyi, történelmi előadásokat, bálakat, képzőművészeti, építészeti, néprajzi, fotókiállításokra állnak az érdeklődő közönség számára rendelkezésre.

A Mezőtúri Közművelődési és Sport Közhasznú Nonprofit Kft. a város közművelődési feladatainak ellátása mellett szabadidős programlehetőségeket is kínál a település lakói számára. A nonprofit kft. üzemeltetésében működik a Községi Ház, a Városi Sportcentrum, a Badár Ház, a Városi Színházterem, a Városi Galéria, a Tourinform iroda, a Fazekas Múzeum és a Kézműves Ház. A Községi Ház helyet biztosít számos klubnak, szakkörnek, amelyek közül több is a néphagyományok ápolását tűzte ki célul (pl. Búzavirág népdalkör, Népi díszítőművészeti szakkör).

A tiszafüredi Kovács Pál Művelődési Központ biztosít bázist a város rendszeres kulturális programjaihoz és rendezvényeihez. Emellett helyet nyújt az intézmény a különböző civil szervezeteknek, szakköröknek, ezek közül is kiemelkedik a közel negyvenéves múltra visszatekintő Tiszafüred Néptáncegyüttes vagy Szőke Tisza Népzenei Együttes. Az intézményben számos képzés, tanfolyam is megvalósításra kerül, ezzel járulva hozzá a lakosság képzettségi szintjének növeléséhez.

A törökszentmiklósi Ipolyi Arnold Művelődési Központ, Könyvtár és Butyka Béla Helytörténeti Gyűjtemény 2011. április 8-án jött létre, amikor a könyvtár szervezetébe integrálódott a volt Művelődési Központ. Az intézmény a nemzeti kulturális örökség része, illetve a törökszentmiklósi kulturális örökség és hagyomány bázisa, őrzője. Tevékenységük fő területei az esélyteremtés, az érték és hagyományőrzés, új értékek létrehozása, és a közösségteremtés erősítése. Községi közművelődési tevékenységük kiterjed rendezvények és programok nyújtására, tanfolyamok, táborok szervezésére, klubok, szakkörök működtetésére.

6.1.2 Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Értéktár

Az Értéktár célja az, hogy megőrizze Jász-Nagykun-Szolnok megye kiemelkedő szellemi és kulturális értékeit, természeti értékeit, növény- és állatvilágát, helyi hagyományait, épített környezetének kimagasló produktumait, helyi specialitású gasztronómiáját, egyedi termékeit és mezőgazdasági különlegességeket a jövő nemzedékek számára.

A megyei közgyűlés által létrehozott Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Értéktár Bizottság feladata, hogy rendszerezze az egyes települési értéktárak adatait saját gyűjtőmunkát végezve, majd az elkészített megyei értéktár elemeit a Hungarikum Bizottságnak megküldje.

A megyei értékek között vannak olyanok, amelyeket nemzeti értékek közé soroltak, sőt hungarikumok is lettek pl. karcagi birkapörkölt illetve az alföldi élet jellegzetes szimbólumai (gulyásleves, Tiszai halászlé, alföldi kamilla, a magyar tanya).

A Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Értéktárba eddig felvett kincsek listája

Jászság településein:

- Jánoshida:
 - Jánoshidai Keresztelő Szent János születése templom
- Jászapáti:
 - Jászkürt/Lehel kürtje (Jászberény is)
 - jászsági szúcshímzés továbbélése (Jászberény is)
 - az újjászületett jász viselet (Jászberény is)
 - Jászapáti Könyvtár épülete
 - Jászapáti Kisboldogasszony-plébániatemplom
 - Vágó Pál életműve
 - Rác Aladár életműve
 - jászapáti gyógyvizű forrás
- Jászárokszállás:
 - jászsági kosárfonó hagyomány
- Jászberény:
 - Csángó Fesztivál
- Jászszentandrás:
 - a szalmafonás népi hagyománya
 - Jászszentandrás Római Katolikus Templom freskói és szekói
 - jászsági nyári szarvasgomba
 - Jászszentandrás IPA park

Szolnok, megyeszékhelyen:

- Szolnoki Művésztelep
- Szolnoki Gulyásfesztivál
- Kósa Károly szolnok-tisza.blogspot.hu honlapja
- magyar cimbalom
- Verseghy Ferenc Könyvtár helytörténeti gyűjteménye
- Szolnoki Repüléstörténeti Kiállítóhely
- TIKEVIR – Tisza-Körösvölgyi Együttműködő Vízgazdálkodási Rendszer

- gulyásfőzés hagyománya (gulyás, pörkölt, paprikás, gulyásleves)
- Szolnoki Szigligeti Színház
- Szolnok Belvárosi Szentháromság-Nagytemplom
- tiszavirág és a tiszavirágzás
- magyar szablyavívás és a Borsody-vívórendszer

Nagykunsági településeken:

- Abádszalók:
 - vert csipke
- Berekfürdő:
 - berekfürdői gyógyvíz
 - Körmendi Lajos írói munkássága
- Karcag
 - karcagi birkapörkölt
 - karcagi ferdinánd
 - karcagi keletkutatók életműve
 - kunhímezés
- Kunhegyes
 - Nagykun Legénybot
 - méteres paprikás kolbász
- Kunszentmárton
 - Nagykun Kerületi Ház
 - Szeőke Izabella festményei
 - Szabó Gyula színművész életműve
 - Bozsik Kálmán öröksége
 - Balla Tibor tekerőlant- és citeramuzsikája
- Mezőtúr:
 - mezőtúri fazekasság
 - Mezőtúr környékének holtágrendszere
 - Hortobágy–Berettyó hármasszilip és árvízkapu
 - földikutya-populáció
 - Kupai Sándor fadaragó munkássága
 - Mezőtúri Képzőművészeti Alkotótelep
 - Szivárvány Népzenei Egyesület
 - Túri Vásár
- Nagykőrű:
 - nagykőrűi cseresznye
- Szajol:
 - tiszai halászat
- Tiszafüred:
 - Kiss Pál Múzeum
 - tiszai halászlé
 - tiszafüredi fazekasság
 - tiszafüredi nyereg
 - Bőrműves Alkotóház

- Szúcs Imre fazekas népi iparművész, a népművészet mestere munkássága
- kuttyogató
- tiszafüredi gyógyvíz
- Tiszajenő:
 - Mira gyógyvíz
- Tizasüly
 - tizasüly-kolopi gyógyiszap
- Törökszentmiklós:
 - magyar szarka keringő, díszposta, szolnoki keringő galambfajták
- Túrkeve:
 - Korda testvérek életműve
 - dr. Balogh János életműve
 - Kevi Juhászfesztivál
 - kevi birkapaprikás
 - Finta testvérek életműve
 - kevi lakodalmi percc

Jászkunságban:

- Népművészet Mestere díj kitüntetettjeinek tudása és tevékenysége.

6.2. Területi identitás, civil aktivitás

A megyében kulturális és közművelődési szervezetek, valamint identitáserősítő és hagyományőrző civil szervezetek működnek jelentős számban. Emellett hobbi, szabadidő; környezetvédelmi; szociális és közbiztonsági feladatokat ellátó szervezetek is működnek. A megye két nagy területi egysége, illetve népcsoportja - a jászok és a kunok – napjainkban is őrzik és ápolják saját hagyományaikat. Az egyes települések városvédő-városszépítő, hagyományőrző szervezetei és klubjai a lokálpatriotizmus helyi szintjét erősítik.

A jászok egyik csoportja Magyarországra a kunokkal, a 13. század közepén települt be, bevándorlásuk folyamata azonban csak a 14. században fejeződött be. Nyelvüket – a tudomány hazai képviselői szerint – a 16. századig felcserélték magyarra, népi azonosságukat azonban megőrizték. A jászok székekbe szerveződtek és kapitányokat választottak élükre, amely hagyomány ápolása a mai napig él. Az első modern jászkunkapitány beiktatására 1998. május 30-án Jászfényszarun a IV. Jász Világtalálkozón került sor. 2019-től a tisztelet a jászkiséri Nemes József tölti be.

A Jászsághoz tartozó 18 település majdnem mindegyikében található tájház, vagy helytörténeti gyűjtemény, ahol a település és a vidék tárgyi emlékeit, az elődök életmódját bemutató gyűjtemény tekinthető meg. A jászok büszkék hagyományaikra, kulturális értékeikre és igen vendégszerető emberek. A kistérségben sok hagyományőrző és kulturális rendezvényt tartanak.

A szülőföldjükről elszármazott jászságiak mindenkor keresték a kapcsolattartás lehetőségét egymással és az otthon élőkkel. 1921-től a fővárosban működött az ott élő jászságiak szervezete, a Jászok Egyesülete. A szervezetet 1946-ban ugyan feloszlatták, de 1991. március 19-én, Budapesten ismét megalakult. A Jászok Egyesülete havi rendszerességgel tart összejevetelt Budapesten, a Pest Megyei Megyeházán. A meghívott vendégek a jászok és a Jászság története, néprajza, kulturális

hagyományai ismertetése mellett rendszeresen szólnak a felnevelő táj mai valóságáról, az ipar, a közművelődés, közbiztonság, demográfia kérdéseiről.

Az egyesület számos jázsági kezdeményezést támogatott, karolt fel. Az általános és középiskolások részére szervezett történelmi vetélkedők, a különböző hagyományőrző rendezvények, kórustalálkozók, szüreti felvonulások, népi gyermekjátékok vetélkedője, és más rendezvények közül kiemelkedik a Jász Világtalálkozók sora. A látványos külsőségekkel megrendezett kulturális seregszemlén találkoznak – évente más-más jázsági településen – az otthonélő, az elszármazott és a szervezett telepítés eredményeként elköltözött jászok. A XXVI. Jász Világtalálkozót Jánoshida Önkormányzata és a Jászok Egyesülete rendezi 2021 nyarán.

A szép számmal működő honismereti szakkörök, nemcsak a tárgyi emlékeket gyűjtik és őrzik, de felelevenítik a régi hagyományokat, jeles napok szokásait is. Jászapátin és Jászszentandrásón népi mesterségeket bemutató műhelyek működnek. A hagyományos mesterségeket folytatók legnagyobb számban Jászapátin és Jászberényben lelhetőek fel. A Jászsághoz kötődik a Lehel monda és a Csörsz árok legendája.

A népzenei és néptánc hagyományokat több jázsági néptáncsoport is őrzi, kiemelhető közülük a Jászság Népi Együttes. Az együttes a megalakulás óta számos hazai rangos fesztiválon szerepelt, melyeken szinte minden évben értékes díjakat nyertek. Művészeti munkájuk egyik legnagyobb elismeréseként megkapták az „Örökös Kiváló Együttes” címet, 2006-ban a „Bartók díjat”. 2012-ben és 2018-ban a Fölszállott a páva tehetségkutató versenyt nyerték meg. 2013-ban a Csokonai Vitéz Mihály közösségi, alkotói állami kitüntetésben részesültek. 2014-ben megkapták a Prima díjat és a Prima Primissima Közönség-díjat.

A kun önazonosság többnyire kulturális, szokásbeli szinten máig fennmaradt és újjáéledőben van. A Kunszövetség 1998-ban alakult Karcagon, melynek célja széleskörű kulturális tevékenység kifejtése a kun, besenyő, tatár származású emberek összefogásának elősegítése érdekében az alábbi területeken:

- országos érdekképviselői szerv megteremtése,
- a kun-kipcsak (kun, besenyő, tatár) öntudat és hagyományok ápolása és megőrzése
- a kun-kipcsak településekkel, szervezetekkel, az egy tömbben élőkkel és kun- kipcsak szöványokkal történő intézményes kapcsolattartás
- a Kunságban élő és az onnan elkerült fiatalok támogatása,
- Ázsiában élő kun-kipcsak népekkel való kapcsolattartás,
- kulturális és hagyományőrző tevékenység.

Az egyesület tagja öt kun település önkormányzata: Berekfürdő, Karcag, Kisújszállás, Kunhegyes és Kunszentmiklós. A kun városok sorába tartozik még Túrkeve.

Az 1990-es évek végétől az egykori Jász-Kun kerületekhez tartozó településeken a jászok példáját követve kezdeményezték a kunkapitányok választását. A hagyomány szerint a kunkapitányi megbízás egy esztendeig tart és tiszteletbeli címet jelent. Ez idő elteltével a Nagykun és Kiskun települések egymást követően jelölnek és választanak kunkapitányt, akit nyilvánosan iktatnak be tisztségébe. Először 2009-ben rendezték meg Karcagon a Kunok Világtalálkozóját (a kunok bejövételének 770. évfordulóján), hagyományteremtő céllal. A Kunszövetség három évvel a Kunok I. Világtalálkozója után, 2012-ben rendezte meg a Kunok II. Világtalálkozóját. A Kun Hagyományok Napja 2012-ben immár nyolcadik alkalommal került megrendezésre Karcagon, ekkor választották meg három

esztendőre az új kunkapitányt. A kun identitástudat ápolásában jelentős szerepet játszanak a hagyományőrző kun lovasok.

A Nagykun Hagyományőrző Társulás elnöke, Kisújszállás polgármestere. A Társulás a következő települések önkormányzatainak együttműködésén alapul: Kisújszállás, Karcag, Túrkeve, Mezőtúr, Kenderes, Berekfürdő, Kétpó és Kunmadaras. A társulás feladatai között szerepel a nagykun kulturális és sporthagyományok őrzése, ápolása, pályázatok benyújtása, kiírása, rendezvények szervezése, kunkapitány-választás megszervezése, kiadványok megjelentetése, támogatások, kapcsolattartás határon túl élőkkel, más népekkel, honlap létesítése, egyéb közösségi tevékenységek. Jelentős tevékenysége ezek mellett a Kunok világtalálkozóinak szervezése és a nagykunsági programok koordinálása. Jeles esemény az arTÚR fesztivál, valamint a Túri vásár megrendezése. Mezőtúr fazekassága a múltból megörökölt hírnevét és a magyar kézművesség történetében elfoglalt jelentős helyét megőrizve ma is él és fejlődik. Az itt felhalmozódott tudás hordozói azok a műhelyek, kisebb vállalkozások, ahol a helyben tanult mesterek dolgoznak, illetve oktatnak. A város lakosainak identitását nagyban meghatározza, hogy van egy híres szakma, melynek gazdag múltjára és létező jelenére mind elődeik, mind a mai emberek büszkék lehettek és lehetnek. A helyi turizmus is alapvetően erre a kultúrára épül.

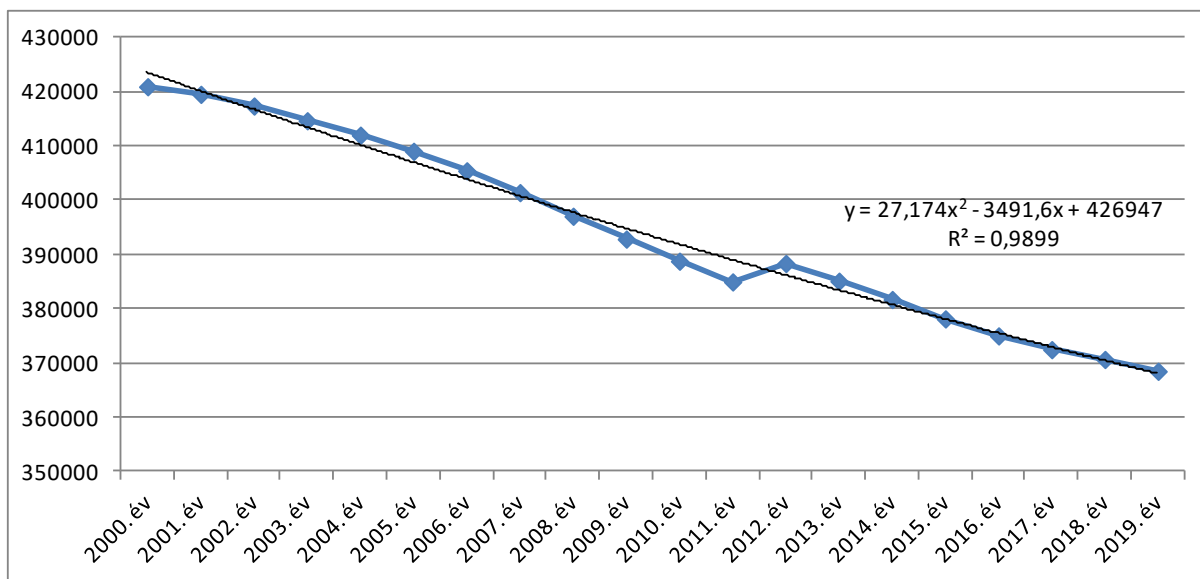
Az utolsó, 2011-es census eredményei alapján a megyei lakosság körében a hazai nemzetiségekhez tartozó valamennyi népességcsoport képviseltette magát. A népszámlálás időpontjában Jász-Nagykun-Szolnok megyében a magukat valamelyik hazai nemzetiséghez sorolók döntő többsége, több mint 19 ezer személy vallotta magát cigánynak. Jász-Nagykun-Szolnok megyében a 2019 évi nemzetiségi önkormányzati választásokon területi nemzetiségi önkormányzatot a roma nemzetiség állíthatott. Szolnok Megyei Jogú Város Roma Nemzetiségi Önkormányzatának Kulturális és Hagyományőrző Bizottsága is működik. A többi hazai nemzetiséghez tartozók előfordulása a megyében igen alacsony, mindössze 3200 fő, akik közül 1610 fő német, 620 fő román. A hazai nemzetiségeken kívül 340 személy vallotta magát az orosz nemzetiséghez tartozónak.

6.3. Humán erőforrások: demográfiai szerkezet és prognózis, foglalkoztatási viszonyok, humánkapacitások, jövedelmi viszonyok, kisebbségek helyzete

6.3.1. Demográfiai szerkezet

Lakosságszám

Jász-Nagykun-Szolnok megye területe 5.582 km² (a megyék rangsorában a 8.), az ország területének 6%-a. Jász-Nagykun-Szolnok megye becsült népessége 2019-ben 368.456 fő (a megyék rangsorában 9.), ami Magyarország népességének 3,8%-a. Az Észak-Alföldi régió legkisebb lakosságszámú megyéje. A megye lakosságszáma 1980 óta folyamatosan csökken, s a tendenciában nem várható változás (21. ábra). A megye népsűrűsége 67 fő/km².



21. ábra: Jász-Nagykun-Szolnok megye népességének alakulása 2000-2019, (fő)

Forrás: KSH

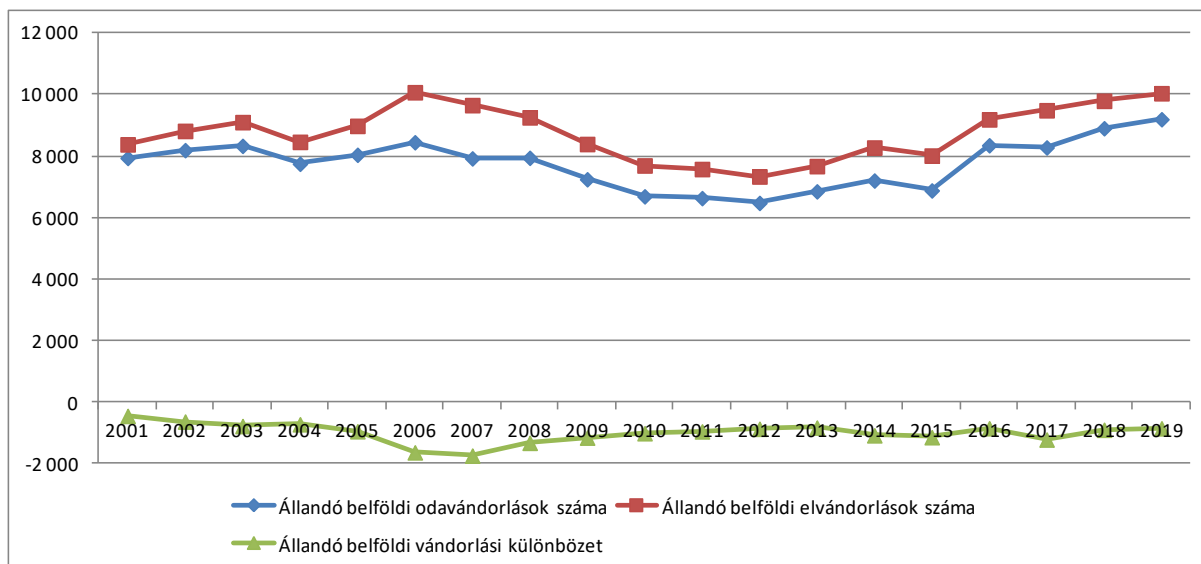
A csökkenés százalékos mértéke 2015-2018 közötti időszakban volt a legnagyobb $-0,76\%/év$ (24. táblázat).

24. táblázat: A népesség éves %-os változása

Forrás: KSH

1870-1880	+0,76 %/év	1949-1960	+0,23 %/év
1880-1890	+1,34 %/év	1960-1970	-0,52 %/év
1890-1900	+0,95 %/év	1970-1980	+0,18 %/év
1900-1910	+0,62 %/év	1980-1990	-0,46 %/év
1910-1920	+0,36 %/év	1990-2001	-0,21 %/év
1920-1930	+0,64 %/év	2001-2011	-0,73 %/év
1930-1940	+0,25 %/év	2011-2015	-0,44 %/év
1941-1949	-0,1 %/év	2015-2018	-0,76 %/év

A csökkenés egyrészt a népesség természetes fogyásának, illetve az elvándorlásnak (mobilitásnak) köszönhető. A 2006-2009 időszakban, illetve 2017. évben jelentős volt a belföldi elvándorlásból eredő népességcsökkenés Jász-Nagykun-Szolnok megyében (22. ábra).



22. ábra: Állandó belföldi vándorlás Jász-Nagykun-Szolnok megyében (2001–2019)

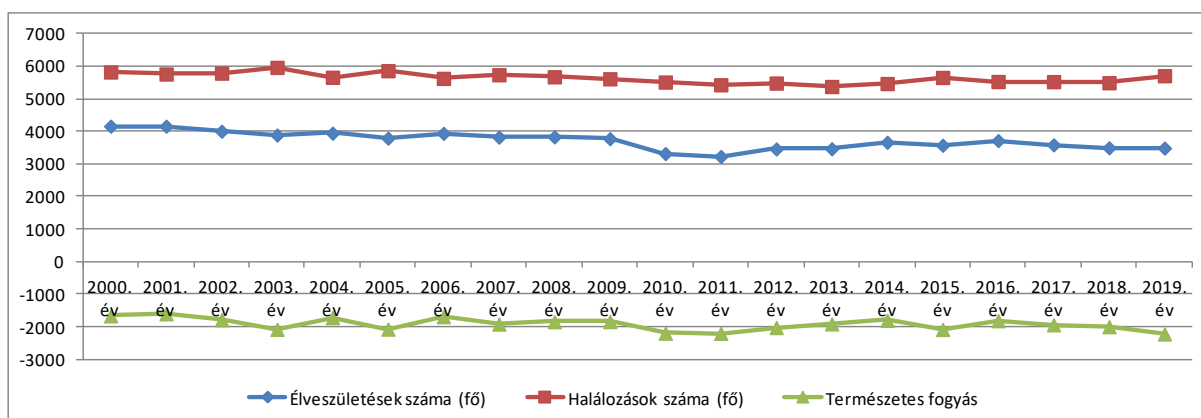
Forrás: KSH

2019-ben Jász-Nagykun-Szolnok megyében – az országos folyamatokhoz hasonlóan – az élveszületések és a halálozások száma is csökkent, a népesség természetes fogyása 2,0%-kal kisebb mértékű volt, mint 2017 azonos időszakában.

Az év első kilenc hónapjában összesen 3.487 gyermek jött a világra, és 5.709 fő hunyt el, ebből a férfiak aránya 50,3%. Az élveszületések száma mindössze 9 fővel volt kevesebb, a halálozásoké azonban 3,9%-kal több volt, mint 2018. évben.

A születések és a halálozások egyenlegeként kialakult természetes fogyás 2.222 fővel csökkentette a megye lakónépességét, ez a veszteség 224 fővel több, mint 2018-ban.

A népesség természetes fogyása hazánkban már több évtized óta tartó folyamat, mely Jász-Nagykun-Szolnok megyére is jellemző. Az adatok változását 2000. év óta a 23. ábra mutatja be részletesen.



23. ábra: Az élve születés és halálozás, természetes szaporodás/fogyás alakulása Jász-Nagykun-Szolnok megyében 2000-2019. év között

Forrás: KSH

A házasságkötések száma emelkedett 2019-ben az előző évhez viszonyítva, amely a családpolitikai intézkedések kiterjesztésének következménye. 2019-ben 2.520 házasságot anyakönyveztek, 27,1%-kal (538-cal) többet, mint egy évvel korábban. A megyei növekedés országos viszonylatban is magasnak tekinthető.

A nemzetközi vándorlást tekintve a főváros és Szabolcs-Szatmár-Bereg megye volt a legvonzóbb területi egység, de a nemzetközi vándorlási egyenleg Jász-Nagykun-Szolnok megye népességszámát is az országos átlagnál jobban növelte.

Nők-férfiak aránya, korfa

A megye lakónépességének nem és korcsoport szerinti felosztását a 25. táblázat mutatja. A táblázatból jól látható, hogy a férfiak és nők aránya 50-59 év korcsoportnál változik meg. Onnantól kezdve a nők aránya folyamatosan növekszik. A férfiak halálozási mutatói változatlanul jóval kedvezőtlenebbek, mint hasonló életkorú nőtársaiké, így ha mérséklődött is, de megmaradt és jelentős a férfiak mortalitási többlete a megfelelő életkorú nőkéhez képest.

25. táblázat: A lakónépesség nem és korcsoport szerint

Forrás: KSH

Év, korcsoport	Férfi		Nő		Összesen		1000 férfira jutó nő
	fő	%	fő	%	fő	előző év %-ában	
2017	186176	48,6	196807	51,4	382983	99,3	1057
2018	185099	48,6	195394	51,4	380493	99,3	1055
2019	183847	48,7	193872	51,3	377719	99,3	1055
Ebből:							
0-14	28367	51,7%	26532	48,3%	54899	99,5	935
15-19	10099	51%	9700	49%	19799	99,6	960
20-29	23744	51,5%	22355	48,5%	46099	97	941
30-39	25890	52,5%	23422	47,5%	49312	97,5	905
40-49	30652	52%	28276	48%	58928	100,8	923
50-59	23902	49,7%	24168	50,3%	48070	100,8	1011
60-64	12216	46,6%	13984	53,4%	26200	93,4	1145
65-X	28977	38,9%	45435	61,1%	74412	102,1	1568

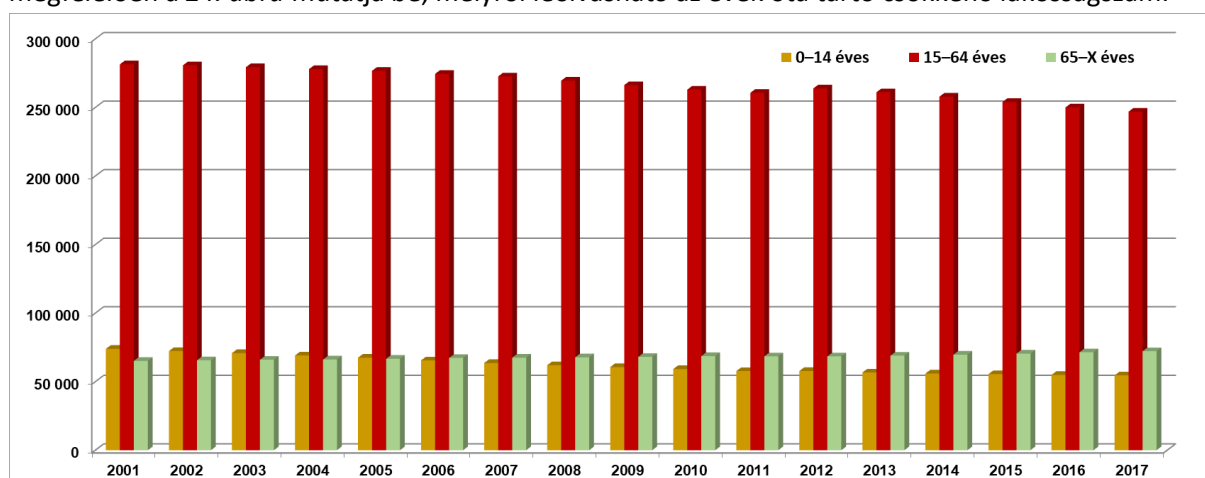
Ha megvizsgáljuk a lakónépesség három kiemelt korcsoportjának (gyermekkorúak, aktívkorúak és időskorúak) változását 1990-2019 között (26. táblázat) akkor azt látjuk, hogy a megyében 38.066 fővel (41,4%) csökkent a gyermekkorúak, 39.727 fővel (14,3%) az aktívkorúak száma, miközben az időskorúak száma 19.115 fővel (33,7%) növekedett.

26. táblázat: A lakónépesség számának korcsoportonkénti változása 1990-2019 között

Forrás: KSH

Év	gyermekkorúak (0-14) száma	aktívkorúak (15-64) száma	időskorúak (65-) száma
1990	91922	277009	56652
2001	73652	277173	65092
2011	58239	259859	68496
2016	54573	246885	72173
2017	54246	244086	72939
2018	54153	241658	74196
2019	53856	237282	75767

A megye lakónépességének kor szerinti megoszlását a 2001. és 2017. január 1-je közötti állapotnak megfelelően a 24. ábra mutatja be, melyről leolvasható az évek óta tartó csökkenő lakosságszám.

**24. ábra:** Lakónépesség számának alakulása korcsoportok szerint Jász-Nagykun-Szolnok megyében, 2001-2017.

Forrás: KSH

Iskolai végzettség

A megye lakosságának iskolai végzettségére vonatkozó információkat egyrészt a 2011. évi népszámlálás során kapott adatok, másrészt a 2016. évi mikrocenzus adatsorai mutatják.

A 27. táblázat mutatja a megye népességének megoszlását iskolai végzettség és korcsoport szerint. A táblázat alapján jól látszik, hogy jelentősen nőtt az általános, közép-, illetve felsőfokú iskolai végzettséggel rendelkezők száma a megyében.

27. táblázat: A népesség iskolai végzettség és korcsoport szerint a 2011. évi népszámlálás alapján

Forrás: KSH

Korcsoport, éves	1960	1970	1980	1990	2001	2011	1960 1970 1980 1990 2001 2011					
							a megfelelő korú népesség százalékában					
Általános iskola első évfolyamát sem végezte el												
10–11	..	244	152	196	82	63	..	1,8	1,2	1,4	0,8	0,8
12–14	..	215	159	232	100	86	..	0,9	0,9	1,0	0,6	0,7
15–19	..	337	261	219	196	76	..	0,9	1,0	0,7	0,7	0,3
20–24	..	354	281	221	164	114	..	1,2	0,9	0,9	0,5	0,5
25–29	..	452	222	249	130	145	..	1,5	0,6	1,0	0,4	0,7
30–34	..	574	257	318	140	175	..	2,0	0,9	1,0	0,5	0,6
35–39	..	618	313	246	145	137	..	2,0	1,1	0,7	0,6	0,5
40–44	..	516	396	292	222	159	..	1,7	1,4	1,1	0,8	0,6
45–49	..	466	430	373	189	157	..	1,6	1,5	1,4	0,6	0,7
50–54	..	374	362	458	185	221	..	2,2	1,3	1,8	0,7	0,8
55–59	..	1 361	300	466	220	203	..	4,8	1,1	1,8	0,9	0,6
60–64	..	1 792	238	413	291	181	..	7,0	1,6	1,7	1,2	0,7
65–69	..	1 169	846	317	251	171	..	5,6	3,6	1,5	1,2	0,8
70–74	..	1 048	912	239	194	207	..	6,6	5,0	2,2	1,1	1,2
75–	..	1 806	1 088	1 605	400	472	..	10,3	5,1	6,5	1,6	1,5
Összesen	18 114	11 326	6 217	5 844	2 909	2 567	4,8	3,0	1,7	1,6	0,8	0,7
Legalább általános iskola 8. évfolyam												
15–19	..	32 695	25 284	28 821	25 526	22 883	..	89,1	92,7	93,8	92,2	95,4
20–24	..	25 174	30 414	24 608	29 552	22 118	..	87,1	93,9	96,5	96,4	97,6
25–29	..	21 424	33 250	23 765	28 768	21 417	..	72,2	94,6	95,6	97,2	97,4
30–34	..	16 414	26 609	30 148	26 247	26 625	..	56,9	91,6	95,2	97,7	97,2
35–39	..	13 602	23 720	31 968	23 595	28 615	..	44,7	81,7	95,5	97,0	97,9
40–44	..	11 523	19 196	25 588	28 001	26 157	..	38,0	68,6	93,1	96,1	97,9
45–49	..	7 672	16 028	23 191	32 316	23 260	..	26,8	55,0	85,4	96,6	97,5
50–54	..	3 491	11 846	18 656	26 505	25 628	..	20,8	41,5	72,5	95,1	96,6
55–59	..	3 418	7 487	14 860	21 794	30 759	..	12,0	28,3	57,3	89,9	97,2
60–64	..	2 220	3 238	10 274	18 613	24 964	..	8,7	21,3	42,0	79,8	96,5
65–69	..	1 500	2 844	5 938	13 426	18 751	..	7,2	11,9	28,1	63,0	92,7
70–74	..	1 064	1 588	2 321	9 390	14 996	..	6,7	8,7	21,7	51,1	84,5
75–	..	907	1 555	2 814	7 359	18 457	..	5,2	7,3	11,3	28,9	60,5
Összesen	76 646	141 104	203 059	242 952	291 092	304 630	22,6	41,7	59,1	72,8	85,0	92,8
Legalább érettségi												
18–19	..	2 862	2 796	2 881	3 799	3 303	..	21,1	26,1	26,1	34,0	35,3
20–24	..	7 458	9 758	8 747	12 662	13 217	..	25,8	30,1	34,3	41,3	58,3
25–29	..	6 071	11 735	9 098	10 519	12 407	..	20,4	33,4	36,6	35,5	56,4
30–34	..	4 707	9 843	10 878	10 152	13 489	..	16,3	33,9	34,3	37,8	49,3
35–39	..	3 663	7 199	12 073	9 340	12 470	..	12,0	24,8	36,1	38,4	42,6
40–44	..	2 995	5 180	9 726	10 500	11 443	..	9,9	18,5	35,4	36,0	42,8
45–49	..	2 025	3 924	6 897	12 290	10 224	..	7,1	13,5	25,4	36,8	42,9
50–54	..	942	3 094	4 808	10 647	10 555	..	5,6	10,8	18,7	38,2	39,8
55–59	..	924	1 993	3 507	7 103	12 484	..	3,3	7,5	13,5	29,3	39,5
60–64	..	596	880	2 532	4 988	10 529	..	2,3	5,8	10,3	21,4	40,7
65–69	..	482	801	1 455	3 278	6 703	..	2,3	3,4	6,9	15,4	33,1
70–74	..	344	461	577	2 171	4 335	..	2,2	2,5	5,4	11,8	24,4
75–	..	329	476	739	1 799	4 417	..	1,9	2,2	3,0	7,1	14,5
Összesen	15 254	33 398	58 140	73 918	99 248	125 576	4,9	10,6	17,8	23,5	30,5	40,0
Egyetem, főiskola stb. oklevéllel												
25–29	..	1 951	2 837	2 870	3 138	4 520	..	6,6	8,1	11,5	10,6	20,6
30–34	..	1 185	2 447	3 322	3 083	5 239	..	4,1	8,4	10,5	11,5	19,1

Korcsoport, éves	1960	1970	1980	1990	2001	2011	1960	1970	1980	1990	2001	2011
							a megfelelő korú népesség százalékában					
35–39	..	1 262	2 173	3 574	3 084	4 500	..	4,1	7,5	10,7	12,7	15,4
40–44	..	925	1 328	2 957	3 296	3 785	..	3,0	4,7	10,8	11,3	14,2
45–49	..	584	1 279	2 437	3 689	3 630	..	2,0	4,4	9,0	11,0	15,2
50–54	..	314	864	1 544	3 041	3 454	..	1,9	3,0	6,0	10,9	13,0
55–59	..	344	539	1 385	2 367	3 920	..	1,2	2,0	5,3	9,8	12,4
60–64	..	240	233	906	1 418	3 070	..	0,9	1,5	3,7	6,1	11,9
65–69	..	154	257	517	1 049	2 321	..	0,7	1,1	2,4	4,9	11,5
70–74	..	132	150	242	641	1 401	..	0,8	0,8	2,3	3,5	7,9
75–	..	116	129	331	555	1 537	..	0,7	0,6	1,3	2,2	5,0
Összesen	3 564	7 207	12 236	20 085	25 361	37 377	1,3	2,6	4,3	7,2	8,9	13,3

A megyei népesség iskolázottsági szintjének emelkedését mutatja, hogy 2001 és 2011 között jelentősen bővült a közép- és felsőfokú végzettségűek száma. A fejlődés ellenére a megyei iskolázottsági mutatók az országos átlagnál kedvezőtlenebbek. 2011-ben a 18 évesek és idősebbek négytizede legalább középiskolai érettségivel rendelkezett. Ez az országos átlagnál 9 százalékponttal kevesebb. A 25 évesek és idősebbek 13%-a szerzett felsőfokú végzettséget, ami szintén alacsonyabb az országos átlagnál. A közép- és felsőfokú végzettségek tekintetében a nők iskolázottsága meghaladta a férfiakét.

A 28. táblázatban Szolnok Megyei Jogú Város, a többi megyei város, illetve a megyei községek 7 éves és idősebb népességének a legmagasabb befejezett iskolai végzettségét láthatjuk korcsoportonkénti bontásban.

28. táblázat: A 7 éves és idősebb népesség a legmagasabb befejezett iskolai végzettség, korcsoport szerint (2011)

Forrás: KSH

Korcsoport, éves	Az általános iskola első évfolyamát sem végezte el	Általános iskola				Középfokú iskola érettségi nélkül, szakmai oklevéllel	Érettségi	Egyetem, főiskola stb. oklevéllel	Összesen
		1–3.	4–5.	6–7.	8.				
		évfolyam							
Szolnok Megyei Jogú Város									
7–9	407	1 513	–	–	–	–	–	1 920	
10–14	31	496	1 285	1 280	320	–	–	3 412	
15–17	3	1	11	85	2 791	4	–	2 895	
18–19	3	–	–	17	950	90	861	1 921	
20–24	9	3	9	34	459	544	2 745	4 203	
25–29	16	9	7	21	367	686	1 624	4 117	
30–34	17	6	15	40	418	1 254	2 109	5 676	
35–39	20	1	13	27	480	1 651	2 135	6 000	
40–44	24	4	4	18	427	1 329	2 086	5 385	
45–49	12	9	9	18	392	1 077	1 676	4 631	
50–54	19	10	5	13	473	1 186	1 694	4 708	
55–59	15	8	14	12	815	1 467	2 245	6 113	
60–64	6	7	6	25	695	970	2 044	4 901	
65–69	16	10	17	30	957	557	1 418	3 928	
70–74	21	15	43	83	1 487	–	986	3 171	
75–79	22	37	89	180	1 334	–	620	2 603	
80–84	15	38	53	227	889	–	328	1 766	

Korcsoport, éves	Az általános iskola első évfolyamát sem végezte el	Általános iskola				Középfokú iskola érettségi nélkül, szakmai oklevéllel	Érettségi	Egyetem, főiskola stb. oklevéllel	Összesen
		1-3.	4-5.	6-7.	8.				
		évfolyam							
85-	11	28	63	272	477	-	151	83	1 085
Összesen	667	2 195	1 643	2 382	13 731	10 815	22 722	14 280	68 435
Többi város									
7-9	1 231	4 731	-	-	-	-	-	-	5 962
10-14	83	1 378	4 159	3 924	938	-	-	-	10 482
15-17	31	4	59	370	7 172	10	1	-	7 647
18-19	24	1	11	64	2 553	346	1 710	-	4 709
20-24	86	4	47	137	2 101	2 375	6 173	805	11 728
25-29	107	13	47	168	1 727	2 786	4 211	2 288	11 347
30-34	128	19	63	187	1 864	4 826	4 288	2 620	13 995
35-39	91	11	63	138	2 531	5 865	4 159	2 173	15 031
40-44	103	25	49	150	2 519	5 340	3 901	1 743	13 830
45-49	96	27	56	156	2 361	4 730	3 411	1 665	12 502
50-54	116	79	112	169	3 087	5 060	3 695	1 644	13 962
55-59	124	68	97	142	4 480	5 510	4 462	1 812	16 695
60-64	97	59	103	198	3 973	3 879	3 808	1 427	13 544
65-69	79	88	176	396	4 734	1 954	2 183	1 084	10 694
70-74	99	122	429	791	5 938	-	1 487	660	9 526
75-79	128	230	683	1 282	4 039	-	749	398	7 509
80-84	73	100	322	1 521	2 345	-	407	208	4 976
85-	47	103	411	1 482	1 229	-	192	109	3 573
Összesen	2 743	7 062	6 887	11 275	53 591	42 681	44 837	18 636	187 712
Községek									
7-9	753	3 078	-	-	-	-	-	-	3 831
10-14	35	927	2 724	2 582	489	-	-	-	6 757
15-17	9	4	43	297	3 743	5	-	-	4 101
18-19	6	4	10	53	1 654	261	732	-	2 720
20-24	19	9	42	143	1 813	1 609	2 770	324	6 729
25-29	22	15	43	106	1 638	1 806	2 052	845	6 527
30-34	30	15	59	174	1 808	2 966	1 853	802	7 707
35-39	26	16	54	168	2 312	3 306	1 676	654	8 212
40-44	32	13	31	100	2 106	2 993	1 671	549	7 495
45-49	49	29	43	92	1 774	2 702	1 507	527	6 723
50-54	86	68	92	131	2 365	2 902	1 712	502	7 858
55-59	64	57	105	165	3 077	2 926	1 857	571	8 822
60-64	78	57	103	167	2 792	2 126	1 607	495	7 425
65-69	76	74	184	334	2 874	972	781	314	5 609
70-74	87	105	327	635	3 236	-	461	205	5 056
75-79	88	172	526	953	2 024	-	271	105	4 139
80-84	43	82	266	1 113	1 174	-	119	61	2 858
85-	45	75	287	988	529	-	43	36	2 003
Összesen	1 548	4 800	4 939	8 201	35 408	24 574	19 112	5 990	104 572

A 29. táblázatban a 7 éves és idősebb népesség legmagasabb befejezett iskolai végzettség szerinti felosztását látjuk településenkénti bontásban. Sárgával kiemelve mutatjuk az összesített 2016 évi megyei adatokat. A csökkenő gyerekszám miatt az általános iskolai 8 osztályt végzők száma közel 10.000 fővel csökkent, míg az érettségivel, valamint a felsőfokú végzettséggel rendelkezőké

növekedett. Ezer főnél több felsőfokú végzettséggel rendelkező településeket (7 db) kék színnel emeltük ki a táblázatban.

29. táblázat: A 7 éves és idősebb népesség legmagasabb befejezett iskolai végzettség szerinti felosztása településenkénti bontásban (2011)

Forrás: KSH

Terület	általános iskola			középfokú iskola érettségi nélkül, szakmai oklevéllel	érettségi	egyetem, főiskola stb. oklevéllel	összesen
	első évfolyamát sem végezte el	1-7.	8.				
		évfolyam					
Megyei jogú város	667	6 220	13 731	10 815	22 722	14 280	68 435
Többi város	2 743	25 224	53 591	42 681	44 837	18 636	187 712
Városok együtt	3 410	31 444	67 322	53 496	67 559	32 916	256 147
Községek, nagyközségek	1 548	17 940	35 408	24 574	19 112	5 990	104 572
Megye összesen (2011)	4 958	49 384	102 730	78 070	86 671	38 906	360 719
Megye összesen (2016)	3 238	39 712	93 539	76 744	89 508	42 859	345 600
Megyeszékhely							
J07 K05 Szolnok	667	6 220	13 731	10 815	22 722	14 280	68 435
Többi város							
J04 K06 Abádszalók	67	745	1 171	1 058	621	264	3 926
J01 K01 Jászapáti	146	1 359	2 544	1 693	1 822	675	8 239
J02 K01 Jászárokszállás	66	897	2 226	1 743	1 781	679	7 392
J02 K01 Jászberény	273	2 649	6 244	5 236	6 776	4 158	25 336
J02 K01 Jászfényszaru	99	909	1 556	1 272	1 095	374	5 305
J01 K01 Jászkisér	79	800	1 761	1 129	912	290	4 971
J03 K02 Karcag	487	2 872	5 348	3 915	4 597	1 936	19 155
J03 K02 Kenderes	128	805	1 601	986	763	240	4 523
J03 K02 Kisújszállás	117	1 429	2 922	2 475	2 713	1 026	10 682
J04 K06 Kunhegyes	65	1 045	2 203	1 711	1 611	534	7 169
J05 K03 Kunszentmárton	83	968	2 280	2 042	2 092	756	8 221
J07 K05 Martfű	35	607	1 485	1 511	1 881	696	6 215
J06 K04 Mezőtúr	231	2 166	4 673	3 603	3 975	1 766	16 414
J07 K05 Rákóczi falva	37	568	1 316	1 277	1 411	486	5 095
J05 K03 Tiszaföldvár	149	1 500	3 380	2 548	2 075	723	10 375
J08 K06 Tiszafüred	280	1 254	2 796	2 576	2 701	1 155	10 762
J09 K07 Törökszentmiklós	210	2 754	5 383	4 787	4 728	1 810	19 672
J06 K04 Túrkeve	87	1 048	2 807	2 028	1 778	581	8 329
J07 K05 Újszász	104	849	1 895	1 091	1 505	487	5 931
Községek, nagyközségek							
J01 K01 Alattyán	38	319	703	450	304	97	1 911
J03 K02 Berekfüred	7	86	243	191	240	116	883
J07 K05 Besenyszög	21	441	914	813	694	244	3 127
J05 K03 Cibakháza	52	722	1 432	985	622	164	3 977
J07 K05 Csataszög	3	48	91	72	46	7	267
J05 K03 Csépa	41	307	536	305	253	83	1 525
J05 K03 Cserkeszlő	21	266	628	513	494	190	2 112
J09 K07 Fegyvernek	84	1 051	1 884	1 521	1 107	339	5 986
J07 K05 Hunyadfalva	5	40	70	38	16	1	170
J01 K01 Jánoshida	33	351	808	541	436	143	2 312
J02 K01 Jászágó	17	75	233	165	125	52	667
J01 K01 Jászsószentgyörgy	40	556	948	770	804	227	3 345

Terület	általános iskola			középfokú iskola érettségi nélkül, szakmai oklevéllel	érettségi	egyetem, főiskola stb. oklevéllel	összesen
	első évfolyamát sem végezte el	1-7.	8.				
		évfolyam					
J02 K01 Jászboldogháza	10	180	465	370	453	151	1 629
J01 K01 Jászdózsa	24	280	666	501	426	152	2 049
J02 K01 Jászfelsőszentgyörgy	34	342	657	375	269	82	1 759
J01 K01 Jászivány	–	52	121	99	73	21	366
J02 K01 Jászájkóhalma	41	401	804	734	584	220	2 784
J01 K01 Jászládány	92	1 129	1 905	952	851	225	5 154
J01 K01 Jászszentandrás	15	310	666	627	600	164	2 382
J02 K01 Jásztelek	37	273	559	344	230	81	1 524
J09 K07 Kengyel	28	619	1 344	851	493	110	3 445
J06 K04 Kétpó	7	98	252	167	102	34	660
J07 K05 Kőtelek	33	267	548	317	251	76	1 492
J09 K07 Kuncsorba	9	93	214	170	89	14	589
J03 K02 Kunmadaras	139	1 025	1 806	1 052	744	205	4 971
J06 K04 Mesterszállás	3	94	244	183	140	52	716
J06 K04 Mezőhék	6	57	138	70	41	8	320
J08 K06 Nagyván	16	253	363	276	155	62	1 125
J07 K05 Nagykőrű	29	272	465	287	309	138	1 500
J05 K03 Nagyrév	10	101	222	171	91	35	630
J05 K03 Öcsöd	49	647	1 059	732	490	136	3 113
J09 K07 Örményes	10	157	321	269	209	45	1 011
J02 K01 Pusztamonostor	20	246	470	402	290	81	1 509
J07 K05 Rákócziújfalú	20	258	681	493	325	92	1 869
J07 K05 Szajol	31	433	977	867	953	309	3 570
J07 K05 Szászberek	5	126	278	208	235	74	926
J05 K03 Szelevény	8	163	383	303	166	47	1 070
J04 K07 Tiszabó	73	514	820	138	49	8	1 602
J04 K06 Tiszabura	113	705	1 120	341	138	70	2 487
J08 K06 Tiszaderzs	17	236	370	201	130	39	993
J04 K06 Tiszagyenda	11	192	342	212	136	41	934
J08 K06 Tiszaigar	10	147	266	210	109	28	770
J05 K03 Tiszainoka	4	94	140	79	38	14	369
J07 K05 Tiszajenő	11	196	514	382	311	89	1 503
J05 K03 Tizsakürt	13	230	472	344	245	74	1 378
J08 K06 Tiszaörs	7	202	386	359	210	89	1 253
J09 K07 Tiszapüspöki	30	376	645	511	286	91	1 939
J04 K06 Tiszaróff	36	302	505	311	244	74	1 472
J05 K03 Tiszásas	8	142	324	257	173	64	968
J07 K05 Tiszasüly	22	211	555	301	208	56	1 353
J08 K06 Tiszaszentimre	15	383	712	496	324	111	2 041
J08 K06 Tiszaszőlős	18	268	502	369	229	52	1 438
J09 K07 Tiszatenyő	14	243	559	410	259	59	1 544
J07 K05 Tiszavárkony	8	165	458	380	324	99	1 434
J04 K06 Tomajmonostora	2	157	230	162	90	28	669
J07 K05 Tószeg	50	501	1 119	1 033	1 081	390	4 174
J07 K05 Vezseny	10	81	212	167	90	29	589
J07 K05 Zagyarékas	38	457	1 059	727	728	208	3 217
Megye összesen	4 958	49 384	102 730	78 070	86 671	38 906	360 719

A 2016 évi felmérés adatai alapján a megyében az aktív korú (15–64 éves) népesség a legmagasabb befejezett iskola végzettség és gazdasági aktivitás szerinti megoszlását a *30. táblázatban* mutatjuk be.

30. táblázat: Az aktív korú (15–64 éves) népesség a legmagasabb befejezett iskola végzettség és gazdasági aktivitás szerint (2016)

Forrás: KSH

	Foglalkoztatott	Munkanélküli	Ellátásban részesülő inaktív	Eltartott	Összesen
Általános iskola 8. évfolyam vagy annál alacsonyabb	26 391	3 689	16 331	17 011	63 422
Középfokú iskola érettségi nélkül, szakmai oklevéllel	50 887	3 338	11 218	2 680	68 123
Érettségi	53 874	2 276	10 436	9 011	75 597
Egyetem, főiskola stb. oklevéllel	29 948	736	4 133	870	35 687

Vallási, felekezeti arányok

A megye lakosságának vallási, felekezeti viszonyait a *31. táblázat* mutatja. Az 1930-as adatokhoz képest a megyében a vallásos lakosság száma több mint 50%-kal csökkent, de továbbra is meghatározó a katolikus vallás.

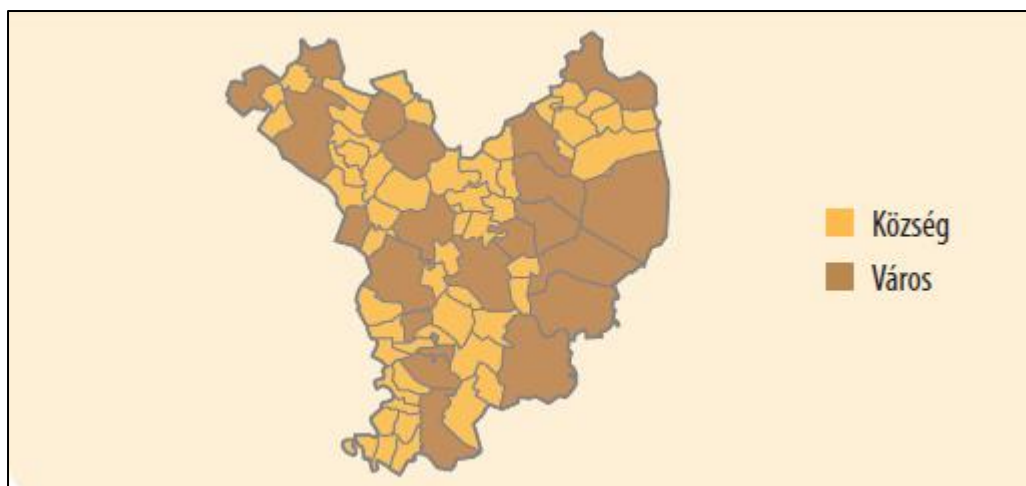
31. táblázat: A népesség vallás, felekezet szerint (2011)

Forrás: KSH

Vallás	1930	1949	2001	2011
Katolikus	283 122	294 828	191 367	124 331
Ebből: római katolikus	282 447	293 684	189 547	123 208
görög katolikus	675	1 144	1 817	1 106
Ortodox keresztény	304	222	154	153
Református	143 895	146 329	69 446	42 968
Evangélikus	4 259	4 370	1 910	1 127
Izraelita	8 656	1 695	115	91
Más vallási közösséghez, felekezethez tartozó	555	793	2 249	4 068
Vallási közösséghez, felekezethez nem tartozó	17	114	106 482	112 898
Nem kívánt válaszolni, nincs válasz	–	–	44 194	100 958
Összesen	440 808	448 351	415 917	386 594

Falvakban, városokban lévő lakosság száma, aránya

A megye településeit mutatja a *25. ábra*. A megyében 78 db település található, melyek közül 22 db város és 56 db község.



25. ábra: Jász-Nagykun-Szolnok megye települései

Forrás: KSH

A megyei népesség településtípusonkénti számát a 32. táblázatban mutatjuk be. 2011 évi népszámlálás idején Jász-Nagykun-Szolnok megyében a városokban élők száma 2,4-szer több volt, mint a községekben élőké. A megye lakosságának közel 19%-a a megyeszékhelyen élt.

32. táblázat: A népesség településtípusonkénti megoszlása (2018), fő

Forrás: KSH

Megyei jogú városban élők	Többi városokban élők	Községekben élők	Jász-Nagykun-Szolnok megye összesen
71.521	200.617	99.133	371.271

2018. január 1-i statisztikai adatok alapján a városok aránya a megyében belül 28,2%, míg a városi népesség aránya 73,3% volt.

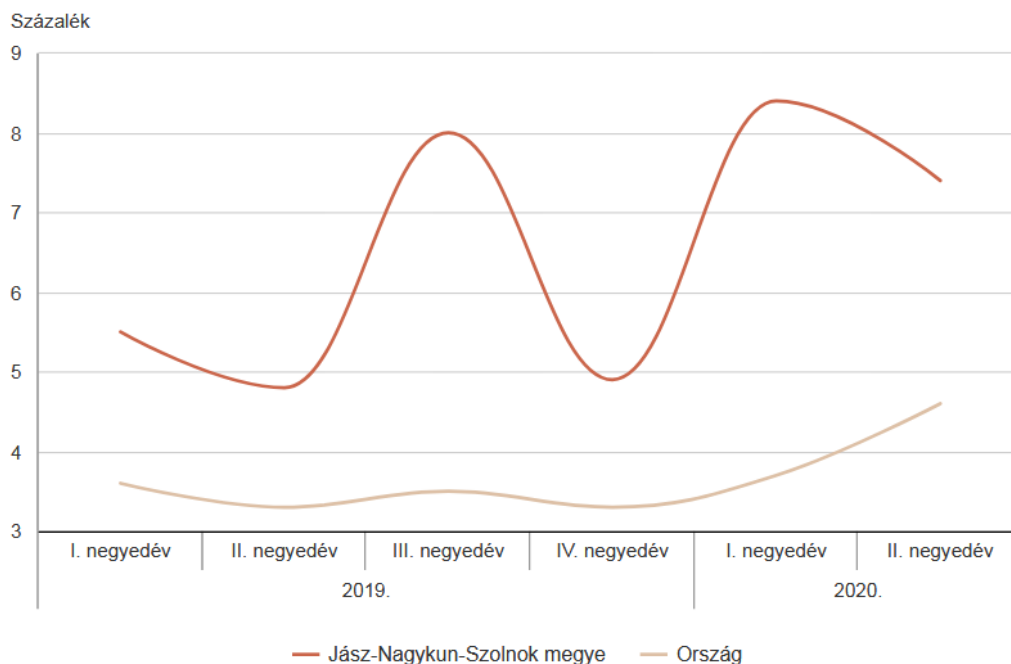
6.3.2. Foglalkoztatási és jövedelmi viszonyok

2020 II. negyedében Jász-Nagykun-Szolnok megyében a 15-74 éves népesség 58,2%-a, 160 ezer fő volt gazdaságilag aktív, számuk 7,9%-kal kevesebb volt, mint egy évvel korábban. Az aktivitási arány 4,2 százalékponttal elmaradt az országos átlagtól.

A munkaerőpiacon 149 ezer fő foglalkoztatottként, 12 ezer fő munkanélküliként jelent meg. A járvány következtében a foglalkoztatottak száma csökkent, a munkanélkülieké nőtt 2019 II. negyedéhez képest. A változás mértéke mindkét mutató esetében nagyobb volt az országosnál.

A foglalkoztatási ráta 53,9%-ot tett ki, ami 5,6 százalékponttal elmaradt az egy évvel korábbtól. Az arány alacsonyabb volt az országos átlagnál (59,5%), egyben a megyék és a főváros körében az egyik legkedvezőtlenebb.

A munkanélküliségi ráta 7,4%-ot ért el, ami 2,6 százalékponttal meghaladta az egy évvel korábbit, folytatva a korábbi negyedek kedvezőtlen tendenciáját. Az arány magasabb volt az országos átlagnál (4,6%), egyben a megyék és a főváros körében az egyik legkedvezőtlenebb (26. ábra).



26. ábra: Munkanélküliségi ráta Jász-Nagykun-Szolnok megyében illetve az országos átlag, 2019-2020. II. negyedévben, %

Forrás: <http://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/megy/202/index.html>

Az inaktívak száma 115 ezer főt tett ki, 10,3%-kal többet az egy évvel korábbinál. A növekedést részben az okozta, hogy a munkahelyüket elvesztett személyek túlnyomó többsége – a személyes kontaktus elkerülése és a járvány következtében kialakult gazdasági helyzet miatt – nem tudott aktívan munkát keresni és/vagy két héten belül munkába állni.

A 33. táblázatban az alkalmazásban állók számát, míg a 34. táblázatban gazdasági ágazatonkénti megoszlását mutatjuk be. 2020 I. félévében Jász-Nagykun-Szolnok megyében a teljes munkaidőben alkalmazásban állók havi bruttó átlagkeresete 320 ezer volt. A bruttó és nettó átlagkereset egyaránt 11,1%-kal múlta felül az előző év azonos időszakáét, a növekedés üteme megegyezett az országossal. A keresetek 23,3%-kal alacsonyabbak voltak, mint országosan. A fizikai és szellemi dolgozók bére között jelentős eltérés, 54,5%-os eltérés mutatkozik. A megye feldolgozóipara foglalkoztatja legjelentősebb arányban a dolgozókat, amelyet a humán-egészségügyi, szociális ellátás és az oktatás követ.

33. táblázat: Az alkalmazásban állók főbb adataiForrás: <http://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/megy/202/index.html>

Időszak		Alkalmazásban állók, fő			Teljes munkaidőben alkalmazásban állók havi bruttó átlagkeresete, Ft			Teljes munkaidőben alkalmazásban állók havi nettó átlagkeresete, Ft		
		összesen n	ebből:		összesen	ebből:		összesen n	ebből:	
			fizikai foglalkozású	szellemi foglalkozású		fizikai foglalkozású	szellemi foglalkozású		fizikai foglalkozású	szellemi foglalkozású
2019	I. negyedév	94 887	60 098	34 752	283 080	235 399	363 086	188 248	156 540	241 452
	I. félév	94 995	60 177	34 790	288 031	240 497	367 875	191 541	159 931	244 637
	I–III. negyedév	94 942	60 123	34 795	292 214	244 591	371 973	194 322	162 653	247 362
	I–IV. negyedév	94 259	59 534	34 703	297 984	248 483	380 286	198 159	165 241	252 890
2020	I. negyedév	89 595	55 482	34 093	314 474	259 871	400 780	209 125	172 814	266 518
	I. félév	87 885	54 104	33 762	320 123	263 300	407 021	212 882	175 094	270 669
Előző év azonos időszaka = 100,0%										
2020	I. negyedév	94,4	92,3	98,1	111,1	110,4	110,4	111,1	110,4	110,4
	I. félév	92,5	89,9	97,0	111,1	109,5	110,6	111,1	109,5	110,6

34. táblázat: Alkalmazásban állók száma közfoglalkoztatottakkal együtt gazdasági ágak szerint, 2020. I. félévForrás: <http://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/megy/202/index.html>

Gazdasági ág		Összesen	Ebből:		Összesen	Ebből:	
			fizikai foglalkozású	szellemi foglalkozású		fizikai foglalkozású	szellemi foglalkozású
		fő			előző év azonos időszaka = 100,0%		
Alkalmazásban állók száma közfoglalkoztatottakkal együtt							
A	Mezőgazdaság, erdőgazdálkodás, halászat	4 362	3 235	1 127	95,4	94,1	99,2
B	Bányászat, kőfejtés
C	Feldolgozóipar	31 197	23 948	7 246	93,9	92,8	97,9
D	Villamosenergia-, gáz-, gőzellátás, légkondicionálás
B+C+D	Ipar, víz- és hulladékgazdálkodás nélkül	31 540	24 188	7 349	93,8	92,7	97,7
E	Vízellátás, szennyvíz gyűjtése, kezelése, hulladékgazdálkodás, szennyeződésmérsítés	2 759	1 954	805	98,1	96,9	100,9
B+C+D+E	Ipar	34 299	26 141	8 154	94,1	93,0	98,0
F	Építőipar	4 428	3 269	1 159	99,0	98,1	102,6
G	Kereskedelem, gépjárműjavítás	8 523	5 576	2 944	94,1	92,2	97,9
H	Szállítás, raktározás	2 266	1 801	464	50,9	50,5	52,5
I	Szálláshely-szolgáltatás, vendéglátás	1 651	1 345	307	87,1	87,4	86,2
J	Információ, kommunikáció	234	55	180	97,9	114,6	94,2
K	Pénzügyi, biztosítási tevékenység	49	22	27	92,5	88,0	96,4
L	Ingatlanügyletek	223	116	107	95,7	92,1	100,0
M	Szakmai, tudományos, műszaki tevékenység	1 019	319	699	91,0	79,6	97,4
N	Adminisztratív és szolgáltatást támogató tevékenység	2 638	2 361	277	89,5	87,0	119,4
O	Közigazgatás, védelem; kötelező társadalombiztosítás	7 040	2 426	4 614	86,4	87,8	85,6
P	Oktatás	9 031	1 931	7 088	108,8	107,6	108,9

Q	Humán-egészségügyi, szociális ellátás	10 965	5 071	5 893	92,7	87,0	98,3
R	Művészet, szórakoztatás, szabad idő	967	300	667	93,2	99,3	90,6
S	Egyéb szolgáltatás	192	137	55	95,5	96,5	93,2
A-S	Összesen	87 886	54 104	33 762	92,5	89,9	97,0
	Ebből:						
	versenyszféra	58 403	42 874	15 511	91,1	89,5	96,1
	költségvetési sféra	24 600	9 039	15 561	95,3	90,9	98,0

A 35. táblázat mutatja az alkalmazásban állók keresetét és munkajövedelmét gazdasági ág szerint. A keresetnövekedés a versenyszférában 10,2, a költségvetési sférában 15,4%-ot tett ki. Az alkalmazásban állók havi bruttó átlagkeresete a versenyszférában 332 ezer, a költségvetési sférában 301 ezer forint volt.

Az információ és kommunikáció, valamint a közigazgatás nemzetgazdasági ágak bruttó átlagbére 160, illetve 24 ezer forinttal meghaladta a megyei átlagot. Legkevesebbet – átlagosan 207 ezer forintot – a vendéglátásban munkát vállalók keresték, ami 113 ezer forinttal elmaradt a megyei átlagkeresettől.

Az átlagkereset a fizikai foglalkozásúaknál 9,5, a szellemieknél 10,6%-kal emelkedett. A fizikai foglalkozásúak bruttó átlagkeresete 263, a szellemieké 407 ezer forintra bővült.

Az átlagos havi munkajövedelem 2020. I. félévében 320 ezer forint volt, ami 11,1%-os növekedést jelent az egy évvel korábbi szinthez viszonyítva.

35. táblázat: Az alkalmazásban állók keresete és munkajövedelme gazdasági ág szerint, 2020. I. félév

Forrás: <http://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/megy/202/index.html>

Gazdasági ág		Havi bruttó átlagkereset			Havi nettó átlagkereset		
		összesen	ezen belül:		összesen	ezen belül:	
			fizikai foglalkozású	szellemi foglalkozású		fizikai foglalkozású	szellemi foglalkozású
Közfoglalkoztatottakkal együtt							
Átlagkereset, forint							
A	Mezőgazdaság, erdőgazdálkodás, halászat	306 697	275 463	402 966	203 953	183 183	267 972
B	Bányászat, kőfejtés	473 733	424 694	627 750	315 033	282 422	417 454
C	Feldolgozóipar	359 452	296 356	562 396	239 036	197 077	373 993
D	Villamosenergia-, gáz-, gőzellátás, légkondicionálás
B+C+D	Ipar, víz- és hulladékgazdálkodás nélkül	360 561	297 608	562 910	239 773	197 909	374 335
E	Vízellátás, szennyvíz gyűjtése, kezelése, hulladékgazdálkodás, szennyeződésmentesítés	312 727	281 363	390 381	207 963	187 106	259 603
B+C+D+E	Ipar	356 383	296 273	544 952	236 994	197 022	362 393
F	Építőipar	290 987	247 527	409 818	193 506	164 605	272 529
G	Kereskedelem, gépjárműjavítás	300 242	252 670	380 816	199 661	168 026	253 243
H	Szállítás, raktározás	260 607	244 216	328 122	173 303	162 404	218 201
I	Szálláshely-szolgáltatás, vendéglátás	207 143	194 377	258 411	137 750	129 261	171 843

J	Információ, kommunikáció	479 500	242 769	545 037	318 868	161 442	362 450
K	Pénzügyi, biztosítási tevékenység	272 261	177 333	289 391	181 054	117 926	192 445
L	Ingatlanügyletek	260 417	197 240	309 049	173 178	131 164	205 517
M	Szakmai, tudományos, műszaki tevékenység	309 037	238 239	341 261	205 509	158 429	226 939
N	Adminisztratív és szolgáltatást támogató tevékenység	276 157	273 340	301 406	183 644	181 771	200 435
O	Közigazgatás, védelem; kötelező társadalombiztosítás	343 754	288 776	372 656	228 596	192 036	247 816
P	Oktatás	310 994	204 965	337 745	206 811	136 302	224 600
Q	Humán-egészségügyi, szociális ellátás	272 516	147 180	381 360	181 223	97 875	253 605
R	Művészet, szórakoztatás, szabad idő	276 679	194 528	311 407	183 992	129 361	207 086
S	Egyéb szolgáltatás	251 707	239 085	276 997	167 385	158 992	184 203
A-S	Összesen	320 123	263 300	407 021	212 882	175 094	270 669
	Ebből:						
	versenyszféra	331 760	281 424	468 739	220 620	187 147	311 711
	költségvetési sféra	300 945	195 871	361 595	200 128	130 254	240 460

Jász-Nagykun-Szolnok megyében a nyilvántartott álláskeresők száma 2020. I. félévében átlagosan 17.149 fő volt, 23,2%-kal (3.231 fővel) magasabb, mint a 2019-es átlag (36. táblázat). 2020. I. negyedévében mért munkanélküliségi ráta a megyében 8,4% volt, amely a II. negyedévben 7,4%-ra mérséklődött. A pályakezdő álláskeresők száma 2020. II. félévben átlagosan 1.362 fő volt, az összes álláskeresőhöz viszonyított arányuk 7,9% volt. A nyilvántartott álláskeresők 20,5%-a szociális ellátásban, 17,6%-a álláskeresői járadékban, 10,6%-a álláskeresői segélyben részesült, közel felük nem kapott semmilyen pénzügyi ellátást. Az ellátottak aránya az előző év azonos időszakához viszonyítva 3,1 százalékkal növekedett.

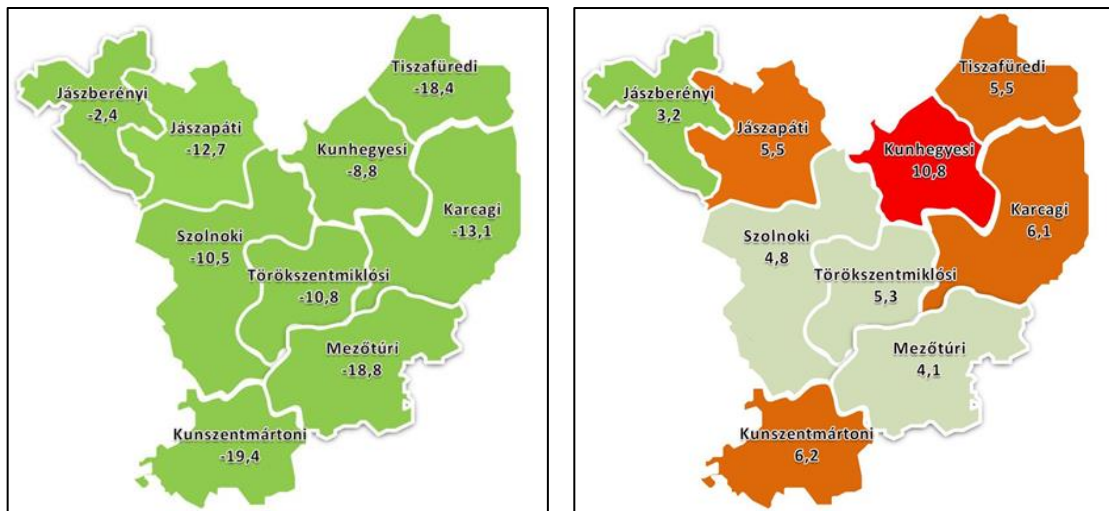
36. táblázat: A nyilvántartott álláskeresők főbb jellemzői 2019-2020. I. félév

Forrás: <http://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/megy/202/index.html>

Időpont	Nyilvántartott álláskereső	Ebből:			Bejelentett betöltetlen álláshely	Álláskeresői járadékban	Álláskeresői segélyben	Szociális ellátásban	
		nő	pályakezdő	25 éven aluli					
részesült									
Szám									
2019.	január	13 981	7 710	1 227	2 062	4 244	2 052	1 612	3 433
	február	14 665	8 051	1 377	2 315	5 938	2 102	1 614	3 561
	március	14 867	8 283	1 374	2 318	5 215	2 187	1 613	3 434
	április	14 186	8 010	1 298	2 201	5 487	2 378	1 616	3 357
	május	14 013	7 910	1 215	2 108	5 250	2 156	1 641	3 386
	június	13 703	7 707	1 282	2 161	5 782	1 816	1 716	3 338
	július	13 861	7 914	1 445	2 339	5 765	1 928	1 717	3 329
	augusztus	13 829	7 881	1 485	2 383	5 173	1 979	1 694	3 269
	szeptember	13 784	7 864	1 549	2 439	5 553	1 871	1 681	3 143
	október	13 507	7 668	1 439	2 290	5 120	1 878	1 667	3 096

	november	13 341	7 512	1 276	2 116	5 118	1 921	1 675	2 969
	december	13 284	7 280	1 108	1 909	4 344	1 966	1 657	3 110
2020.	január	14 405	7 890	1 215	2 050	3 630	2 118	1 689	3 223
	február	15 136	8 314	1 348	2 279	4 446	2 135	1 742	3 483
	március	15 951	8 830	1 303	2 279	4 411	2 580	1 776	3 445
	április	17 835	9 881	1 403	2 613	3 994	3 392	1 813	3 450
	május	19 605	10 894	1 369	2 782	4 224	4 288	1 891	3 705
	június	19 959	10 989	1 535	3 059	4 484	3 618	2 015	3 830

A nyilvántartott álláskeresők számának százalékos változását mutatja a megye járásaira bontva a 27. ábra. A megye minden járásában csökkent a nyilvántartott álláskeresők száma, legnagyobb mértékben a Kunszentmártoni járásban.



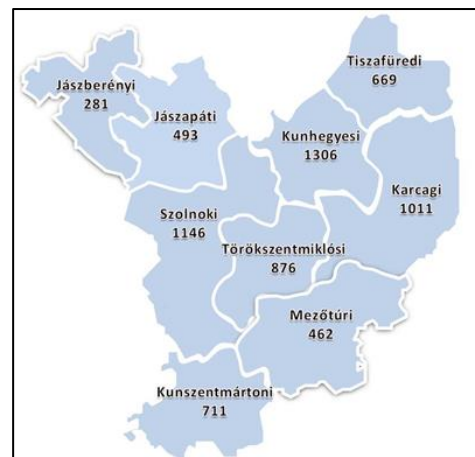
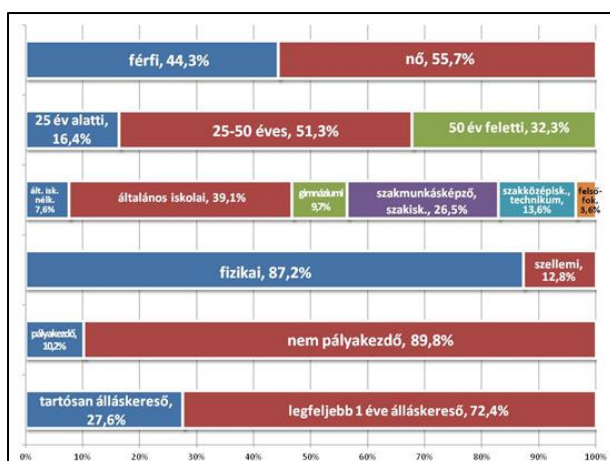
27. ábra: A nyilvántartott álláskeresők létszámának változása (2017-2018. év), valamint a relatív mutató (az álláskeresők aránya a munkavállalási korú népességhez) az egyes járásokban

Forrás: Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Kormányhivatal

Az álláskeresők 45%-a legfeljebb 3 hónapja, 27%-a tartósan, egy évet meghaladóan nem tudott elhelyezkedni. A tartósan állás nélkül lévők száma 11%-kal kevesebb a 2017. szeptemberinél.

Az álláskeresők 45%-a legfeljebb az általános iskola 8 osztályával, 26%-a szakmunkás, szakiskolai bizonyítvánnyal, 25%-a érettségivel, illetve technikus végzettséggel, 4,0%-a diplomával rendelkezik.

Az álláskeresők összetételét mutatja a 28. ábra.

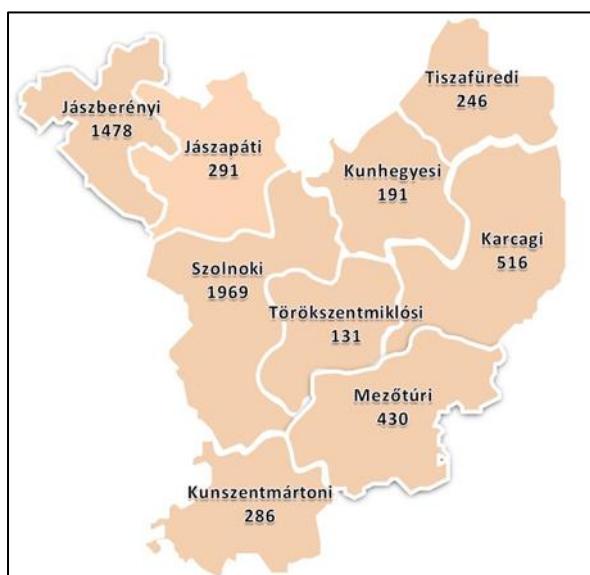


28. ábra: Jász-Nagykun-Szolnok megyei álláskereső összetétele (2018), valamint a közfoglalkoztatásban dolgozók száma járásonként (2018. novemberi zárólétszám, fő)

Forrás: Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Kormányhivatal

Az álláskereső mellett további mintegy 6,1 ezer fő dolgozik közfoglalkoztatásban a megyében 2018. év végén. A közfoglalkoztatásban dolgozók iskolai végzettsége jellemzően alacsonyabb, 58,4%-uk legfeljebb általános iskolai végzettséggel rendelkezik, 22,4%-uk szakmunkásképzőt végzett, 6,1%-uk gimnáziumot, 8,9%-uk szakközépiskolát vagy technikumot. A közfoglalkoztatottak több mint 61 százaléka nő.

Az év során összesen 30.064 új álláshelyet jelentettek be a munkáltatók a megyében. Az állásbejelentések száma lényegében megegyezik az előző éves adattal (0,4%-kal haladja meg azt). A bejelentések közül 24.307 támogatott álláshelyre irányult, ebből 17.877 közfoglalkoztatásra. A nem támogatott, piaci álláshelyek száma 5.757 volt (29. ábra).



29. ábra: Jász-Nagykun-Szolnok megyében 2018. évben bejelentett, nem támogatott álláshelyek száma a munkavégzés helye alapján

Forrás: KSH

Jász-Nagykun-Szolnok megyében 2015-2018 időszakban jelentősen megnőtt a külföldi munkavállalók száma (jellemzően Ukrajnából érkeztek), közel megötszöröződött a számuk.

6.3.3. Kisebbségek helyzete a megyében

Jász-Nagykun-Szolnok megyében a 2016-os mikrocenzus adatai szerint közel húszezer roma és 2300 német nemzetiségű lakos él (30. ábra), noha a statisztika csak a magukat nemzeti származásának vallókat tartalmazza (ekképpen a tényleges értékek ettől jelentősen el is térhetnek). A magyarországi nemzetiségek közül egyedül szlovének nem élnek a megyében.

30. táblázat: A nemzetiséghez tartozás nemek szerint, 2016Forrás: http://www.ksh.hu/mikrocenzus2016/kotet_12_nemzetisegi_adatok

	Férfi		Nő		Összesen		Ország összesen
	Észak-Alföld	Jász-Nagykun-Szolnok megye	Észak-Alföld	Jász-Nagykun-Szolnok megye	Észak-Alföld	Jász-Nagykun-Szolnok megye	
Népesség	702 972	177 452	757 658	192 116	1 460 630	369 568	9 803 837
magyar	696 262	176 456	751 544	191 183	1 447 806	367 639	9 632 744
bolgár	137	47	224	19	361	66	4 022
cigány (roma)	41 595	9 915	40 520	9 980	82 115	19 895	309 632
görög	42	10	68	35	110	45	4 454
horvát	132	25	68	10	200	35	22 995
lengyel	153	30	208	27	361	57	8 245
német	3 238	1 144	3 807	1 185	7 045	2 329	178 837
örmény	89	12	25	–	114	12	2 324
román	1 985	193	2 232	448	4 217	641	36 506
ruszin	194	12	143	8	337	20	2 342
szerb	70	28	95	83	165	111	11 127
szlovák	142	26	221	44	363	70	29 794
szlovén	–	–	–	–	–	–	2 700
ukrán	1 349	144	1 669	142	3 018	286	10 996

A roma nemzetiséghez tartozó állampolgárok jelentős részének többszörösen hátrányos a helyzete Jász-Nagykun-Szolnok megyében csakúgy, mint az ország egészében. A legsúlyosabb munkanélküliséggel sújtott térségekben egyes települések egyre visszafordíthatatlanabb szegregációs spirálba kerültek (pl. a Tisza bal parti települései a Tisza-tótól délre). A tartósan munkanélkülivé vált, alacsonyan képzett és sok esetben hátrányosan megkülönböztetett emberek lakhatási körülményei és egészségi állapota tagadhatatlanul rosszabb a többségi társadalom tagjaira jellemző átlagnál.

A többségi és a kisebbségi társadalom tagjai között mélyülő szakadék öngerjesztő folyamat: a kirekesztés, a diszkrimináció fokozódik, ezáltal az integráció egyre lehetetlenebbé válik, a többség és a kisebbség közötti viszony ellenségessé fajul. A deklarált szándékok ellenére egy-egy szórványos és lokális eredményt hozó programon túl, javulás nem mutatkozik. Javulás csak hosszú távon, az oktatás és a foglalkoztatás diszkriminációmentes (vagy akár pozitív diszkriminációval megerősített) biztosításától remélhető. A szegregált települések, illetve településrészek szociális rehabilitációjára vonatkozó uniós és hazai irányelvek a komplex beavatkozások szükségességét hangsúlyozzák: a lakhatás, a foglalkoztatás, az oktatás és az egészségügy körébe tartozó problémák együttkezelésétől várható fenntartható eredmény az érintett társadalmi csoportok számára.

A legnagyobb nemzetiség, a cigányság helyzetének kezelése az egyik, ha nem a legfontosabb kérdés a megyében, melyet a megye és a települések vezetőinek figyelembe kell venni a 2021-2030 közötti fejlesztési elképzelések során. Ezek a problémák ugyanis számos más területre (demográfia, elvándorlás, munkaerőhelyzet, tőkevonzó képesség, idegenforgalom stb.) hatást gyakorolnak.

7. A települések intézményfelszereltsége

7.1. A lakosság egészségügyi és szociális intézményekkel való ellátottsága és kihasználtsága

Jász-Nagykun-Szolnok megye 78 településén 379.897 személy alapellátásáról kell gondoskodni. Az alapellátást megyénkben 869 szolgálat biztosította, melyből 80,3% az egészségbiztosítási pénztár által finanszírozott szolgáltatást nyújtott.

A hagyományos értelemben vett alapfokú egészségügyi, szociális szolgáltatások minden településen biztosított helyi intézményben, vagy ellátás-szervezési megoldásokon keresztül. A járó- és fekvőbeteg ellátás központja a 6 kórház: Szolnokon a megyei és a MÁV kórházak, a jászberényi, mezőtúri és karcagi kórházak, továbbá a Tiszazug tekintetében a szentesi kórház.

A lakosság egészségügyi ellátását biztosító kórházi intézmények férőhelyeinek száma 2000 és 2018 között jelentős változáson ment keresztül. A demográfiai folyamatok átrendeződésén túl az intézmények finanszírozási feltételeinek átalakulása, illetve a fenntartási költségek csökkentésének igénye játszott szerepet, így 2018-ban a megyében 2.421 darab kórházi férőhely állt rendelkezésre a 2000. év 2.930 darabjához képest. Az egészségügyi ellátásban megnőtt a járóbeteg-ellátás szerepe, az aktív kórházi ágyak kihasználtságának fokozása, az aktív ágyakon történő kezelési idők lerövidítése. A megye kórházaiban teljesíthető ápolási napok száma 2018-ban 883.665 nap volt, amely kihasználtsága a ténylegesen teljesített ápolási napok viszonylatában 62,6%-os. Jász-Nagykun-Szolnok megye kórházaiból 2018-ban elbocsátott betegek száma 70.119 fő volt.

A járóbeteg szakellátásban a megjelenési esetek száma 2.374.787 eset volt, az elvégzett beavatkozások száma a megyében 2019-ben 13.467.448 darab, a teljesített évi szakorvosi munkaórák száma a járóbeteg szakellátásban pedig 531.773 szék(óra) volt.

Az egészségügyi alapellátás a háziiorvosi, házi gyermekorvosi, fogászati és ügyeleti ellátásra tagozódik. Az alapellátás gerincét a házi orvosok adják. Tágabb értelemben az alapellátáshoz tartozik az iskola-egészségügy, a foglalkozás-egészségügy, az anya- és csecsemővédelem, valamint a védőnői szolgálat.

2019-ben 167 fő házi orvos és 48 fő házi gyermekorvos teljesített szolgálatot a megye egészségügyi ellátó rendszerében, amely mindössze 83,9% illetve 78,7%-a a 2000. év értékének. Ezen folyamattal ellenétesen a házi orvosai szolgálathoz tartozó szakápolók/ápolók száma 2019-re 232 főre nőtt a 2000. év 220 fős értékéhez képest. A házi orvosok által ellátott szolgálatok száma nem változott, számuk 201, míg a házi gyermekorvosi szolgálatok száma a 2000. év 90%-ra, 55 szolgálatra csökkent. A fenti értékek megítélést árnyalja, hogy a házi orvosok helyettesítésben ellátott szolgálatainak száma 2014 óta folyamatosan növekszik, értéke 2019-ben már a 34 szolgálatot is elérte, amely a szolgálatok 17%-a. A megyei házi gyermekorvosok helyettesítésben ellátott szolgálatainak aránya 12,7%. 2019-ben a házi orvosai ellátásban a megjelentek és a meglátogatottak száma összesen 2.453.815 eset, míg a házi gyermekorvosi ellátásban 420.958 eset volt (37. táblázat).

2019-ben a 106 fogorvosi praxisból 13 betöltetlen volt (12,3%), azaz helyettesítésben látták el.

Megyénk számos településén nincs tehát házi gyermekorvosi praxis, sőt egyes településeken az orvoshiány megoldásaként a már meglévő gyermekkörzeteket is összevonták a felnőtt ellátással, így az itt élő gyermekek mindennapi ellátását a felnőtt lakosságot is ellátó háziorvos biztosítja. E vegyes (felnőtt+gyermek) ellátást nyújtó háziorvosok szakmai munkáját hivatott segíteni a Mozgó Szakorvosi Szolgálatok működése. Ez egy olyan speciális szakorvosi ellátást jelent, mely nem fix telephelyen működik, hanem egy-egy terület lakosságát úgy látja el, hogy a hozzá tartozó kistelepüléseken felváltva ("körforgásos" jelleggel) tart szakrendelést. Ez a magyar sajátosságként is említhető ellátási forma elsősorban az anya- és csecsemővédelem területén terjedt el. A Mozgó Szakorvosi Szolgálatok (gyermekgyógyászati és szülész-nőgyógyászati MSZSZ) működését évek óta a stagnálás jellemzi, a legtöbb érintett településen nem biztosított ez az ellátási forma.

37. táblázat: Helyettesítéssel ellátott települések Jász-Nagykun-Szolnok megyében

Forrás: JNSZ Megyei Kormányhivatal Népegészségügyi Főosztály

Alapellátás típusa	Helyettesítéssel ellátott települések megnevezése	Ellátatlan települések megnevezése
Vegyes háziorvosi praxis (18)	Szajol, Besenyszög, Tizzasüly, Szászberek, Tiszajenő, Tiszatenyő, Alattyán, Jászkisér, Jászdózsza, Jánoshida, Berekfürdő, Tiszabő, Mezőhék, Szelevény, Csépa, Tizzasas, Öcsöd (2)	nincs
Felnőtt háziorvosi praxis (15)	Újszász, Kengyel, Fegyvernek, Jászárokszállás, Jászberény, Jászfényszaru (2), Jászladány (2), Jászapáti (2), Kunmadaras, Abádszalók, Mezőtúr, Túrkeve	nincs
Házi gyermekorvosi praxis (6)	Törökszentmiklós, Fegyvernek, Jászberény, Kunmadaras, Tiszafüred, Mezőtúr	nincs
Fogorvosi alapellátás (13)	Szászberek, Tiszajenő-Vezseny, Tiszavárkony, Kőtelek, Tizzasüly, Jászladány, Jászsószentgyörgy, Jászdózsza, Tiszaderzs, Tizzaszőlős, Kunhegyes, Mezőtúr, Tiszaföldvár	nincs
Területi védőnői körzet (29)	Besenyszög, Solnok, Kengyel, Örményes, Kuncsorba, Jászberény, Pusztamonostor, Jászapáti, Jászladány (2), Jászkisér, Jánoshida, Karcag (2), Kisújszállás, Kenderes, Tiszafüred, Tizzaszőlős, Tiszaörs, Tiszabő, Tiszabura, Kunhegyes (2), Tiszaroff, Mezőhék, Mezőtúr, Mesterszállás, Csépa, Szelevény, Tiszaföldvár, Mezőhék, Mesterszállás, Szelevény, Tiszaföldvár, Csépa, Tizsakürt	nincs
Iskola védőnői körzet (1)	Karcag	nincs

Jász-Nagykun-Szolnok megye alapellátási helyzetének javítása érdekében megoldásra váró legfőbb probléma az ellátás személyi feltételrendszerének biztosítása, mely nemcsak megyénkben, hanem az ország egész területén évről-évre egyre fokozódó ellátási gondokat okoz. A már évek óta betöltetlen háziorvosi körzetekben a lakosság biztonságos és folyamatos ellátásának biztosítása állandó helyettesítéssel történik. A háziorvosi rendszer fenntarthatóságának kockázatát vetítik előre: az előregedő humán kapacitás és az emelkedő betöltetlen praxisszám. Az elkövetkezendő években a körülmények változatlansága mellett e probléma halmozott jelentkezésével kell számolni. A háziorvosi praxisfinanszírozás emelése, a praxisvásárlási és letelepedési pályázatok egyelőre nem hozták meg a várt áttörést. A háziorvosi ellátás személyi feltételének biztosításában fő probléma, hogy az ellátást nyújtó háziorvosok 45,5%-a 61 év feletti, közülük 55,1% 65 év feletti. A megye területén szolgálatot teljesítő háziorvosok átlag életkora 58 év, kevés az új belépő a rendszerbe.

Szintén évek óta gondot jelent a megye lakossága részére legalább heti pihenőnapokon, munkaszüneti- és ünnepnapokon a fogorvosi ügyeleti ellátás biztosítása. A Törökszentmiklósi- (kivéve Törökszentmiklós), Karcagi-, Tiszafüredi-, Kunhegyesi-, Mezőtúri-, Kunszentmártoni- (kivéve: Cibakháza), Jászberényi- (kivéve: Jászberény) Jászapáti (kivéve: Jánoshida, Alattyán) járás településein, valamint Martfűn élő személyek részére nem biztosított fogorvosi ügyeleti ellátás.

A mentési tevékenységet 16 telephelyről 39 db mentőgépjárművel, 1 db mentő helikopterrel és 322 fős szakállománnyal végezte az Országos Mentőszolgálat Észak-alföldi Régió Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Kirendeltsége.

Megyénkben 5 egészségügyi szolgáltató végzett közfinanszírozott betegszállítást 24 db aktív és 6 db tartalék gépjárművel. A mentési és betegszállítási feladatok végrehajtására a rendelkezésre álló kapacitások lehetővé tették a biztonságos feladatellátást.

2018-ban Jász-Nagykun-Szolnok megyében 183 volt a betöltött védőnői álláshelyek száma, amely a 2000-es évek óta folyamatosan csökkenő tendenciát mutat. A védőnői ellátásban legáltalánosabb probléma a személyi feltétel hiánya. A tartósan betöltetlen területi védőnői státuszok évek – évtizedek óta állandó helyettesítéssel vannak ellátva. A területen a helyettesítések megszervezésénél közlekedési gondok jelentenek elsődleges problémát. A tartósan betöltetlen védőnői státuszok helyettesítéssel történő biztosítása az ellátandók körét igen hátrányosan érinti. A többlet terhek csökkentése mellett az üres státuszok betöltésének legfőbb szakmai indoka az ellátandó lakosság hozzáférési esélyegyenlőségének biztosítása a védőnői ellátás területén is. A finanszírozás emelése és a védőnői bérezés rendezése egyelőre nem tudott jelentős változást hozni.

Jász-Nagykun-Szolnok megye lakosságának gyógyszerellátási helyzete biztonságosnak és évek óta kiegyensúlyozottnak mondható.

2018-ban a megyében 127 gyógyszerellátó hely működött, ebből

- 93 közforgalmú gyógyszertár,
- 28 fiókgyógyszertár,
- 1 orvosi kézi gyógyszertár (Nagyrév-Tiszainoka háziorvosi praxisban) és
- 5 kórházi gyógyszertár, melyek közül 3 lakossági gyógyszerellátást biztosító tevékenységet is végez, továbbá
- 30 gyógyszertáron kívüli gyógyszerforgalmazó egység (üzlet, benzinkút) is működött.

A lakosság közvetlen gyógyszerellátása az alábbi 8 településen nem volt megoldott:

- Csataszög (330 fő)
- Hunyadfalva (190 fő)
- Jászágó (735 fő)
- Jászivány (398 fő)
- Mesterszállás (702 fő)
- Mezőhék (355 fő)
- Tiszabő (1985 fő) és
- Tiszaderzs (1165 fő).

3 településen van teljes, 24 órát lefedő gyógyszerügyi ügyelet/készenlét (Szolnok, Jászberény, Törökszentmiklós), így a lakosság biztonságos gyógyszerellátása folyamatosan biztosított, más településeken a hétvégén csak néhány órás gyógyszerügyi ügyelet biztosított.

A bölcsődei férőhelyek száma 2005-re erősen lecsökkent, majd 2010-től újra növekedett, miközben a bölcsődébe beíratott gyermekek száma is növekvő tendenciát mutat. Az időszak elején kihasználatlanság, a végén már túlterheltség mutatkozik. A 35 bölcsődébe beíratott gyermekek száma a megyében 2019-ben 1.375 fő volt, amely a rendelkezésre álló 1.498 férőhely 91,8 %-os kihasználtságát jelenti. Emellett 3 mini bölcsőde és 18 családi bölcsőde is működik a megyében 23 illetve 105 férőhelyet biztosítva a kisgyermekek számára. Ezen típusú intézmények kihasználtsága 100%-os.

A települési önkormányzatok ellátási kötelezettsége egyes szociális intézmények és ellátási formák tekintetében folyamatosan – a költségvetési támogatások csökkentésével összefüggésben – szűkült, bizonyos ellátó funkciók biztosítása egyre nagyobb népesség-kategóriába tartozó településeken vált csak kötelezővé. Ez a „könnyítés” az önkormányzatok számára finanszírozási oldalról kedvező, ugyanakkor az ellátásra szoruló lakosság szempontjából korántsem előnyös. A tartós bentlakásos és átmeneti elhelyezést nyújtó intézmények működő férőhelyeinek száma 2000-hez képest mindössze 16%-kal növekedett, 2019-ben a megyében 3.712-t tettek ki. A rendelkezésre álló férőhelyeket 3.608 fő gondozott foglalja, amely 97,2%-os kapacitás-kihasználtságot jelent. Az időseket is ellátó nappali otthonok száma a megyében 63 darab, a tartós bentlakásos és átmeneti elhelyezést nyújtó intézmények száma pedig 40 darab volt 2019-ben. Az önkormányzat kezelésében levő tartós bentlakásos és átmeneti elhelyezést nyújtó intézmények száma 23, amely 1.664 férőhelyet kínált a vizsgált évben. A nevezett kapacitást 1.585 fő gondozott vette igénybe, 95,3%-os kapacitás-kihasználtságot elérve. Idősek nappali ellátásában engedélyezett férőhelyek száma a megyében 2019-ben 1.644 darab volt, amelyben 1.508 fő gondozottat láttak el (91,7%-os kapacitás-kihasználtság). Házi segítségnyújtásban 2019-ben 3.437 fő részesült, amely érték a 2000. évhez képest 51%-os növekedést jelent.

A szociális étkeztetésben részesülők száma 2000. óta folyamatosan nő, 2019-ben 65%-kal magasabb értéket kiteve elérte a 7.881 főt.

7.2.1. Köznevelés

Jász-Nagykun-Szolnok megyében 429 db köznevelési intézmény található (38. táblázat). A táblázatban feltüntettük az adott köznevelési intézmény darabszáma mellett, hogy hány településen található, valamint a fenntartó típusát. 2020-tól az SZC-k által működtetett szakgimnáziumok ötéves technikummá alakultak át, a szakmákra specializálódott szakközépiskolákból pedig szakképző iskolák lettek, amelyben a képzési idő továbbra is három év. Ezekkel a hároméves képzésekkel szakképzettség szerezhető, míg a technikai képzéseken a szakképzettség mellett érettségi megszerzésére is van lehetőség.

38. táblázat: Köznevelési intézmények száma Jász-Nagykun-Szolnok megyében (2018)

Forrás: JNSZ Megyei Kormányhivatal

Járás neve (intézmény szám)	óvoda	általános iskola	gimnázium	szakgimnázium	szakközép-iskola	szakiskola	készség-fejlesztő iskola
	db						
Jászapáti járás (34 db)	13 8 településen 12 önkormányzati 1 egyházi	17 8 településen 12 tankerületi 5 egyházi	1 1 településen 1 egyházi	1 1 településen 1 egyházi	2 1 településen 2 egyházi	–	–
Jászberényi járás (53 db)	21 9 településen 18 önkormányzati 2 egyházi 1 alapítványi	17 4 településen 14 tankerületi 3 egyházi	6 2 településen 3 tankerületi 3 egyházi	5 2 településen 1 tankerületi 1 szakképzési centrum 3 egyházi	2 1 településen 1 szakképzési centrum 1 egyházi	1 1 településen 1 tankerületi	1 1 településen 1 tankerületi
Karcagi járás (61 db)	23 5 településen 14 önkormányzati 1 tankerületi 8 egyházi	22 5 településen 8 tankerületi 14 egyházi	4 2 településen 1 Agrármin. 2 egyházi 1 közhasznú nonprofit Kft	5 2 településen 1 Agrármin. 1 szakképzési centrum 3 egyházi	5 3 településen 1 tankerületi 1 Agrármin. 1 szakképzési centrum 2 egyházi	1 1 településen 1 tankerületi	1 1 településen 1 tankerületi
Kunhegyesi járás (27 db)	12 6 településen 9 önkormányzati 2 egyházi 1 alapítványi	11 6 településen 4 tankerületi 3 egyházi 4 alapítványi	2 2 településen 1 szakképzési centrum 1 közhasznú nonprofit Kft	1 1 településen 1 szakképzési centrum	1 1 településen 1 szakképzési centrum	–	–
Kunszentmártoni járás (46 db)	21 11 településen 18 önkormányzati 1 tankerületi 2 egyházi	19 6 településen 19 tankerületi	1 1 településen 1 tankerületi	2 2 településen 1 tankerületi 1 szakképzési centrum	1 1 településen 1 szakképzési centrum	1 1 településen 1 tankerületi	1 1 településen 1 tankerületi
Mezőtúri járás (38 db)	16 5 településen 12 önkormányzati 4 egyházi	14 2 településen 9 tankerületi 5 egyházi	3 2 településen 2 szakképzési centrum 1 egyházi	3 2 településen 2 szakképzési centrum 1 egyházi	2 2 településen 2 szakképzési centrum	–	–
Szolnoki járás (109 db)	45 15 településen 35 önkormányzati 1 tankerületi 6 egyházi 1 nonprofit Kft. 1 alapítványi 1 egyesület	30 13 településen 19 tankerületi 1 szakképzési centrum 9 egyházi 1 egyesület	10 2 településen 4 tankerületi 2 szakképzési centrum 1 egyházi 1 alapítványi 1 egyesület 1 nonprofit Kft.	12 3 településen 10 szakképzési centrum 1 HM 1 alapítványi	9 3 településen 9 szakképzési centrum	1 1 településen 1 szakképzési centrum	2 1 településen 2 tankerületi
Tiszafüredi járás (22 db)	9 7 településen 7 önkormányzati 2 egyházi	9 7 településen 7 tankerületi 2 egyházi	2 1 településen 1 tankerületi 1 közhasznú nonprofit Kft.	1 1 településen 1 szakképzési centrum	1 1 településen 1 szakképzési centrum	–	–
Törökszentmiklósi járás (39 db)	18 7 településen 15 önkormányzati 3 egyházi	15 7 településen 7 tankerületi 7 egyházi 1 országos nemzetiségi önkormányzati	2 1 településen 2 egyházi	2 1 településen 1 Agrármin. 1 szakképzési centrum	2 1 településen 1 Agrármin. 1 szakképzési centrum	–	–
Mindösszesen	178	154	31	32	25	4	5

A megye köznevelési intézményeiben tanulók számát (megjelenítve a hátrányos és halmozottan hátrányos gyermekek számát) a 39. táblázat tartalmazza. A köznevelési intézményekbe 59.856 fő jár mindösszesen: 9,6%-uk hátrányos helyzetű (2H), míg 10,6%-uk halmozottan hátrányos helyzetű (3H).

39. táblázat: Köznevelési intézményekben tanulók száma Jász-Nagykun-Szolnok megyében (2018)

Forrás: JNSZ Megyei Kormányhivatal

Járás neve	óvoda	általános iskola	gimnázium	szakgimnázium	szakközépiskola	szakiskola	készségfejlesztő iskola
	fő						
Jászapáti járás	1162 2H: 133 3H: 201	2513 2H: 421 3H: 638	270 2H: 14 3H: 4	55 2H: 6 3H: 14	215 2H: 9 3H: 35	–	–
Jászberényi járás	1897 2H: 113 3H: 85	3955 2H: 332 3H: 151	1378 2H: 34 3H: 16	1223 2H: 35 3H: 23	383 2H: 29 3H: 29	34 2H: 9 3H: 7	35 2H: 1 3H: 3
Karcagi járás	1518 2H: 222 3H: 270	3396 2H: 494 3H: 724	684 2H: 24 3H: 20	714 2H: 40 3H: 48	852 2H: 91 3H: 141	35 2H: 6 3H: 15	16 2H: 4 3H: 3
Kunhegyesi járás	884 2H: 139 3H: 459	2025 2H: 365 3H: 988	203 2H: 16 3H: 20	44 2H: 1 3H: 3	287 2H: 47 3H: 137	–	–
Kunszentmártoni járás	1121 2H: 192 3H: 101	2549 2H: 460 3H: 317	350 2H: 8 3H: 10	138 2H: 2 3H: 0	175 2H: 10 3H: 12	28 2H: 1 3H: 13	32 2H: 4 3H: 10
Mezőtúri járás	873 2H: 132 3H: 5	1820 2H: 219 3H: 19	410 2H: 10 3H: 1	576 2H: 34 3H: 7	367 2H: 32 3H: 12	–	–
Szolnoki járás	3520 2H: 262 3H: 167	8328 2H: 667 3H: 480	2697 2H: 33 3H: 18	3451 2H: 93 3H: 68	1825 2H: 152 3H: 173	58 2H: 6 3H: 20	38 2H: 1 3H: 2
Tiszafüredi járás	633 2H: 96 3H: 82	1326 2H: 187 3H: 247	508 2H: 15 3H: 16	92 2H: 19 3H: 17	181 2H: 34 3H: 55	–	–
Törökszentmiklósi járás	1202 2H: 130 3H: 107	2362 2H: 298 3H: 194	388 2H: 15 3H: 35	336 2H: 17 3H: 36	424 2H: 41 3H: 81	–	–
Mindösszesen	12810 2H: 1419 3H: 1477	28544 2H: 3443 3H: 3758	6888 2H: 169 3H: 140	6629 2H: 247 3H: 216	4709 2H: 445 3H: 675	155 2H: 22 3H: 55	121 2H: 10 3H: 18

A megyében fő munkaviszony keretében, pedagógus munkakörben alkalmazott pedagógusok létszámadatait, az ellátott feladat típusa szerint aggregálva életkor szerint a 40. táblázatban foglaltuk össze. A táblázatból jól látható, hogy a pedagógus utánpótlással jelentős problémák vannak.

40. táblázat: Fő munkaviszony keretében, pedagógus munkakörben alkalmazott pedagógusok létszámadatai megyei szinten, az ellátott feladat típusa szerint aggregálva életkor szerint (2018)

Forrás: JNSZ Megyei Kormányhivatal

Feladat típusa	Pedagógusok száma életkor szerint									
	Kevesebb, mint 25 éves	25-29 éves	30-34 éves	35-39 éves	40-44 éves	45-49 éves	50-54 éves	55-59 éves	60-64 éves	Több, mint 64 éves
alapfokú művészetoktatás	11	22	32	27	32	27	30	29	21	9
általános iskola	29	121	233	342	417	450	557	484	243	19
fejlesztő nevelés-oktatás			1	2	4	4	2	1	1	
gimnázium	3	16	36	55	128	103	127	93	67	7
készségfejlesztő iskola	1		4	3	6	5	4	2	4	
kollégium		1	10	12	14	12	18	32	19	
óvoda	35	73	91	104	143	185	204	259	60	3
pedagógiai szakszolgálat, pedagógiai-szakmai szolgáltatások	2	10	13	25	28	20	27	16	7	1
szakgimnázium	4	20	48	81	115	101	112	93	65	4

Feladat típusa	Pedagógusok száma életkor szerint									
	Kevesebb, mint 25 éves	25-29 éves	30-34 éves	35-39 éves	40-44 éves	45-49 éves	50-54 éves	55-59 éves	60-64 éves	Több, mint 64 éves
szakiskola				5	3	6	2	7	2	
szakközépiskola	1	9	20	48	58	44	61	75	53	2
utazó gyógypedagógusi, utazó konduktori hálózat		2	1		1	3	2		1	
Mindösszesen	86	274	489	704	949	960	1146	1091	543	45

A megyében három tankerületi központ található: Szolnokon, Jászberényben és Karcagon:

- Szolnoki Tankerületi Központ 19 település 37 intézménye tartozik,
- Jászberényi Tankerületi Központ 17 település 24 intézménye tartozik,
- Karcagi Tankerületi Központ 21 település 34 intézménye tartozik.

Jász-Nagykun-Szolnok megyében jelenleg két szakképzési centrum összesen 19 tagintézménnyel működik:

- Karcagi Szakképzési Centrum
6 járás, 7 településén, 8 tagintézményben, 21 helyszínen folyik a nappali és felnőttoktatás.
- Szolnoki Szakképzési Centrum
11 tagintézmény, 4 településen folyik a nappali és felnőttoktatás.

A megyei szakképzési centrumok nappali és felnőttoktatásban érettségi előtt és után is biztosítanak szakképzést. A Centrumokban a felnőttoktatás keretein belül esti munkarendben is folyik szakképzés, ahol a második szakképesítés megszerzésére történő felkészítés térítésmentes. Felnőttképzési szerződés alapján, iskolarendszeren kívüli képzés is folyik a tagiskolákban.

A két megyebeli szakképzési centrum tagintézményei valamennyi szakképzéshez kapcsolódó intézménytípusban lát el alapfeladatot:

- szakiskola,
- szakközépiskola,
- szakgimnázium,
- technikum 5 évfolyammal, nyelvi előkészítővel, angol-magyar két tanítási nyelvű osztállyal,
- gimnázium,
- Szakképzési Hídprogram,
- kollégium.

A 2 szakképzési centrum összesen 28 ágazatban kínál lehetőséget azoknak a diákoknak, akik szakgimnáziumi képzésben szívesen tanulnának. A Karcagi SZC 8 tagintézménye 24 ágazatban, a Szolnoki SZC 11 tagiskolája 35 ágazatban jogosult beiskolázásra.

A széleskörű képzési lehetőség ellenére a demográfiai folyamatok miatt nem lehet megyei szinten tanulói létszám növekedésére számítani.

Jász-Nagykun-Szolnok megyében 2018-ban 11.493 diák tanult a szakképzésben.

7.2.2. Felsőoktatás

Jász-Nagykun-Szolnok megyében 2016. július 1. óta saját, önálló székhellyel rendelkező felsőoktatási intézmény nem található. Jelenleg az alábbi felsőoktatási intézményeknek van képzőhelye a megyében:

Eszterházy Károly Egyetem Pedagógiai Kar Jászberényi Campus

Nevelés- és Művelődéstudományi Intézet

- csecsemő- és kisgyermeknevelő alapszak
- közösségszervezés alapszak
- óvodapedagógus alapszak
- tanító alapszak
- gyógypedagógia alapszak

Tudástechnológiai Intézet

- programtervező informatikus [fejlesztő] felsőoktatási szakképzés

Debreceni Egyetem Gazdaságtudományi Kar Szolnok Campus

Felsőoktatási szakképzés:

- Gazdálkodási és menedzsment
- Pénzügy és számvitel
- Turizmus vendéglátás
- Kereskedelem és marketing

Alapképzés:

- Gazdálkodási és menedzsment
- Kereskedelem és marketing
- Nemzetközi gazdálkodási
- Pénzügy és számvitel
- Turizmus-vendéglátás
- Vidékfejlesztési agrármérnöki

Mesterképzés: Vállalkozásfejlesztés

Nemzeti Közszerződési Egyetem Hadtudományi és Honvédtisztképző Kar Katonai Repülő Intézet Szolnok

- állami légitársasági [állami légitársaság-vezető] alapszak
- állami légitársasági [katonai repülésirányító] alapszak

A fenti három képzőhely közül a Debreceni Egyetem Gazdaságtudományi Kar Szolnok Campusa rendelkezik a legnagyobb hallgatói létszámmal, a 2018 október havi statisztikai jelentés alapján Szolnokon 758 fő hallgató volt jogviszonyban. A megyei képzőhelyeken 256 fő (ebből 168 fő nő) nappali, 609 fő (ebből 514 fő nő) pedig levelező képzésben vett részt alap- és mesterképzésben 2018-ban, az összes hallgatói létszám 1.233 fő (ebből 912 fő nő). Felsőfokú oklevelet 285 fő hallgató szerzett.

A vizsgált évben kollégiumban lakó felsőfokú alap- és mesterképzésben részt vevő hallgatók száma mindössze 49 fő volt, amely az ingázók magas számára utal. A megye felsőoktatási intézményeiben dolgozó oktatók száma 132 fő volt 2018-ban.

7.3. Kulturális, szabadidő-, turisztikai információs, szálláshely-szolgáltató, sport-, kereskedelmi, és szolgáltató intézményekkel való ellátottság, ill. az intézmények kihasználtsága

7.3.1. Kulturális intézmények és rendezvények

Jász-Nagykun-Szolnok megyében 2018-ban 88 települési könyvtár működött 2.055.683 kötetes állománnyal. Az egységeket 50.859 fő beiratkozott olvasó használta. A nemzeti és szakkönyvtárak száma a megyében 11, 208.588 darabos leltári állománnyal, amelyek kínálta szolgáltatásokat 1.606 fő olvasó vette igénybe. A munkahelyi, felsőoktatási és egyéb könyvtárak száma 4 darab 141.091 darabos könyvállománnyal. Ezen intézményekben a beiratkozott olvasók száma 2.492 fő volt 2018-ban.

A megye 20 városa közül kilencben, azaz a városok közel felében nincs mozi, ugyancsak kilenc városban nincs semmiféle múzeum. A megyében összesen 15 moziterem működött 2018-ban, amely 2.745 férőhelyet biztosított. A szolgáltatóegységekben összesen 12.724 előadást mutattak be. Kreatív megoldás a Tiszafüreden működő Mozgó Mozi, amely havonta egy vetítéssel várja az érdeklődő nézőket.

Jász-Nagykun-Szolnok megye muzeális intézmények száma 21 darab, amely 151 kiállítást mutatott be 2018-ban a 149.075 fő látogató számára. Szolnok, Jászberény, Karcag, Kisújszállás, Mezőtúr, Tiszafüred és Túrkeve településeken több múzeum és kiállítóhely is működik, míg Abádszalók, Alattyán, Jászapáti, Jászárokszállás, Jászdózsa, Jászboldogháza, Jászfényszaru, Jászjákóhalma, Jászszentandrás, Jásztelek, Kenderes, Kunhegyes, Kunszentmárton, Nagykörű, Tiszaföldvár, Tiszavárkony, Törökszentmiklós, Újszász településeken kisebb gyűjtemények, alkotóházak tekinthetők meg.

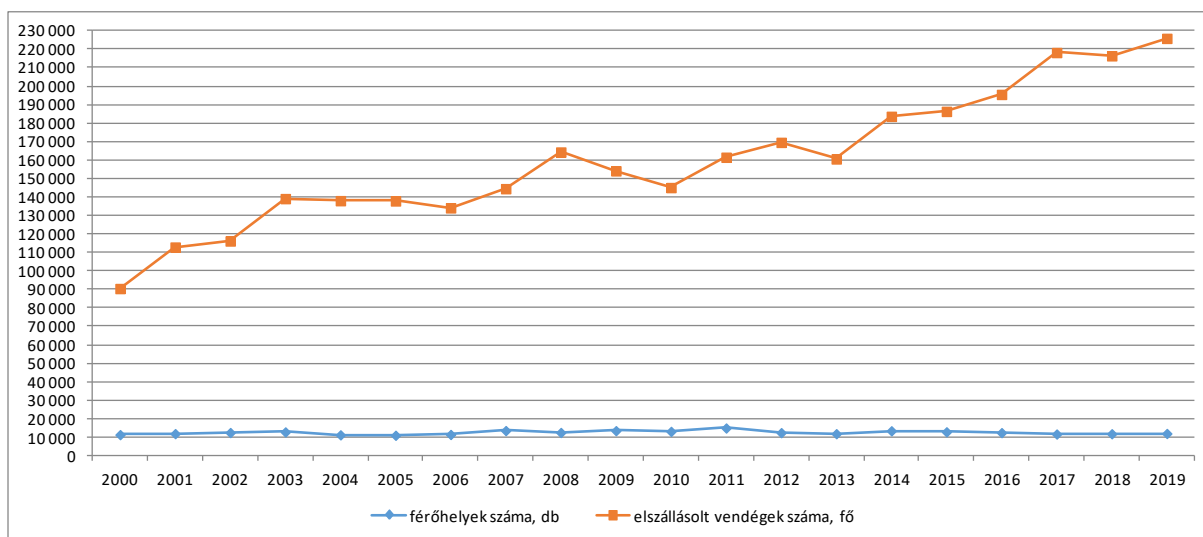
Közművelődési intézményekből a megyében 166 darab található, ezen intézmények a vizsgált évben 33.809 rendszeres művelődési foglalkozást nyújtottak a helyi lakosok számára (6,5%-kal kevesebbet, mint 2017-ben). A művelődési formákban résztvevők száma 2018-ban 23.611 fő volt, amely komoly csökkenést mutat az előző év 30.727 fős adatához képest. Az alkotó művelődési közösségek száma 562 darab, a tagok száma pedig 8.609 fő volt 2018-ban.

2018-ban a megyében megtartott kulturális rendezvények száma 9.982 darab volt, amelyet 1.284.764 fő látogatott meg. A rendezvények száma hullámzó értéket mutat 2006-tól 2018-ig, s noha a 2006-hoz képest szinte megduplázódott, de 2017-hez képest 5%-kal alacsonyabb volt a megtartott rendezvények száma.

7.3.2. Turisztikai szolgáltató létesítmények

Jász-Nagykun-Szolnok megye kereskedelmi szálláshelyein elérhető férőhelyek száma hektikusan változott 2000-től kezdődően, amely 2019-ben mért 11.997 értéke szinte megegyezik a 19 évvel ezelőtti értékkel. Ezzel szemben a vendégek száma monoton növekedést mutat, 2019-ben 225.843 fő látogatott el megyei kereskedelmi szálláshelyre szolgáltatások igénybevételére (31. ábra). A

vendégek 48%-a, azaz 108.245 fő szállodában került elszállásolásra. A megyébe látogató vendégek nagy arányban belföldiek. A legtöbb külföldi vendéget Németországból, Romániából és Ukrajnából fogadták az egységek.



31. ábra: Jász-Nagykun-Szolnok megye kereskedelmi szálláshelyek férőhelyei, július 31. valamint az elszállított vendégek száma, fő (2000-2019)

Forrás: https://www.ksh.hu/docs/hun/xstadat/xstadat_eves/i_oga010b.html

Jász-Nagykun-Szolnok megyében 2019. december 31-én 1.650 darab vendéglátóegység működött, amelyek többsége étterem, büfé jellegű üzlet (41. táblázat). A tízezer lakosra jutó vendéglátóhelyek száma a Tiszafüredi kistérségben a legmagasabb, messze felülmúlja a megyei átlagot. A vendéglátóhelyek sűrűségét tekintve Abádszalók és Tiszafüred magasan kiemelkedik, ugyanakkor a kulturális intézmények hiánya e két városban arról tanúskodik, hogy az idegenforgalmi kínálat viszonylag egyoldalú a Tisza-tó mentén.

Átlag fölötti a vendéglátóhelyek sűrűsége a Mezőtúri kistérségben is, míg a Jászberényi és a Szolnoki kistérség a megyei átlagot alulról súrolja ebben a tekintetben. A Kunszentmártoni és a Törökszentmiklósi kistérség ebben a tekintetben a legrosszabbul ellátott kistérségnek számít.

41. táblázat: Jász-Nagykun-Szolnok megyei vendéglátóhelyek száma üzlettípus szerint, 2019. december 31.

Forrás: <http://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/megy/202/index.html>

Üzlettípus	Vendéglátóhely	Ebből: önálló vállalkozók által működtetett	Vendéglátóhely	Ebből: önálló vállalkozók által működtetett
			y	előző év azonos időpontja = 100,0%
Étteremek, büfék	724	310	95,9	101,3
Cukrászdák	143	75	102,8	100,0
Italüzletek és zenés szórakozóhelyek	562	320	106,2	94,1
Munkahelyi, rendezvényi és közétkeztetést végző vendéglátóhelyek	221	56	95,9	101,8
Összesen	1 650	761	100,0	98,1

A megye gazdag termásvízkinccs-készletét számos fürdőlétesítmény hasznosítja. Jász-Nagykun-Szolnok megyében 2019-ben 21 fürdő működött (éppen annyi, mint 2010-ben), ebből 17 egész évben fogadta vendégeit (42. táblázat). A létesítmények szolgáltatási köre alapján legnagyobb arányban strand- és termálfürdő. Gyógyfürdőből a megyében 9 egység működött. Az idényszerűen működő, kizárólag strandszolgáltatás nyújtó létesítmények száma az elmúlt három évben nem változott, ezek száma 4.

42. táblázat: Jász-Nagykun-Szolnok megye fürdőinek adatai 2010-2019 között

Forrás: https://www.ksh.hu/docs/hun/xstadat/xstadat_eves/i_fur001a.html

Év	állandóan üzemelő	idény- szerűen üzemelő	összesen	gyógy- fürdő	termál- fürdő	élmény- fürdő	strand	uszoda	tan- uszoda	egyéb fürdő
2010	15	6	21	7	11	5	8	3	12	4
2011	19	7	26	10	11	4	7	2	12	6
2012	20	6	26	11	16	9	17	2	5	–
2013	20	4	24	11	16	8	15	3	6	–
2014	22	6	28	12	16	10	20	5	6	1
2015	21	4	25	10	17	10	19	5	6	–
2016	21	5	26	6	20	10	21	5	5	–
2017	19	4	23	9	15	10	16	5	4	–
2018	18	4	22	9	16	10	19	4	4	–
2019	17	4	21	8	14	10	18	4	5	–

A fürdők összes befogadóképessége az egységek számának csökkenése ellenére 2010-hez képest 71,9%-kal növekedett, míg a vízfelület szinte nem változott. A befogadóképesség-növekedés a fürdőkben elvégzett szolgáltatási infrastruktúrafejlesztések hatására következett be. A befogadóképesség növekedésével párhuzamosan a látogatók száma is nőtt, ám annak dinamikája jelentősen elmarad a kapacitás-bővüléstől (28,9%). A megyei fürdők jelentős mértékben hozzájárulnak a lakosság egészségi állapotának javításához, az OEP-által finanszírozott kezelésekből 2019-ben 131 ezer fő részesült. A megyei fürdők árbevétele 2010-hez képest megháromszorozódott (43. táblázat).

43. táblázat: Jász-Nagykun-Szolnok megye fürdőinek adatai és teljesítménye 2010-2019 között

https://www.ksh.hu/docs/hun/xstadat/xstadat_eves/i_fur001a.html

Év	A fürdők napi legnagyobb befogadó- képessége, fő	A medencék vízfelülete, m ²	A fürdők személyforgalma, ezer fő		A fürdők árbevétele, millió Ft
			összesen	ebből: OEP támogatott	
2010	30 226	29 070	1 447	79	1 102
2011	33 682	29 993	1 618	108	1 316
2012	47 940	30 274	1 642	109	..
2013	48 412	29 225	1 603	111	..
2014	55 286	32 391	1 690	149	3 110
2015	49 922	30 366	1 842	115	3 517
2016	54 713	32 356	1 920	164	3 592
2017	52 318	31 085	1 879	133	3 747
2018	51 209	30 288	1 944	146	3 777
2019	51 960	30 467	1 865	131	3 513

A megyében 36 sportcsarnok, sportpálya működött 2018-ban.

Tourinform turisztikai információs szolgálat Szolnokon, Tiszafüreden, Abádszalókon, Fegyverneken, Kisújszálláson és Mezőtúron működik. Az irodák feladata a turisták versenysemleges tájékoztatása a helyi, térségi és országos turisztikai kínálatról.

A megyeszékhely turizmusának fejlődésében nagy szerepet játszanak az utóbbi években létrehozott láttnivalók és szolgáltatások, mint például a Tiszavirág gyalogos és kerékpáros híd, a RepTár Szolnoki Interaktív Repülőmúzeum és a Sörárium Szolnoki Interaktív Sörmúzeum.

A RepTár pedig 2016-ban elnyerte „Az Év Turisztikai Attrakciója” rangos elismerést. A fejlesztések a Modern Városok program keretein belül tovább folytatódnak a megyeszékhelyen.

7.3.3. Kiskereskedelmi ellátottság és egyéb szolgáltatások intézményei

Jász-Nagykun-Szolnok megyében 2019. december 31-én 4.491 darab kiskereskedelmi egység működött, ebből az önálló vállalkozók által működtetett egységek száma 1.818. A megyei kiskereskedelmi egységek forgalma átlagosan 5%-os növekedést mutatott az előző év azonos időszakához képest (44. táblázat). A 2020. I. negyedévi kiugró emelkedés a COVID-19 hatására eluralkodó felvásárlási láz eredménye.

44. táblázat: A Jász-Nagykun-Szolnok megyei kiskereskedelmi üzletek forgalma

Forrás: <http://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/megy/202/index.html>

Időszak		Kiskereskedelmi forgalom, millió forint	Kiskereskedelmi forgalom volumen-változása, előző év azonos időszaka = 100,0%
2019.	I. negyedév	77 485	105,9
	I. félév	168 401	104,8
	I–III. negyedév	263 954	105,0
	I–IV. negyedév	364 788	105,2
2020.	I. negyedév	88 677	109,4
	I. félév	181 598	104,9

A kiskereskedelmi üzletek száma alapján a Szolnoki és a Jászberényi kistérség emelkedik ki a megye kistérségei közül. A tízezer lakosra jutó kiskereskedelmi üzletek száma azt mutatja, hogy a megyeszékhelyen kívül a Tisza-tó térsége számít üzletekkel legsűrűbben ellátottnak, míg a Kunszentmártoni és a Törökszentmiklósi kistérség áll a rangsor végén a kistérségek között.

A megye kiskereskedelmi üzletekkel legjobban ellátott városa Jászberény, ettől nem sokkal marad el Tiszafüred, Szolnok és Abádszalók.

A megyében működő üzemanyag-töltő-állomások száma 36 darab, amelyből 14 a megyeszékhelyen működik. A felső Tisza-mente települései a legrosszabbul ellátottak benzinkutak szempontjából, e települések lakói csak Fegyverneken, Kunhegyesen vagy Abádszalókon tankolhatnak.

Jász-Nagykun-Szolnok megyében 2018-ban 57 bankfiók működött. A nagyobb településeken elérhető bankfiók és ATM is az országosan működő kereskedelmi bankok égisze alatt. A postai szolgáltatóhelyek száma 94 db, mobil postai szolgáltatást a hozzájuk tartozó öt településen – Csataszög, Hunyadfalva, Mezőhék, Tiszavárkony-Szőlők, Tiszainoka – 4 egység biztosítja.

A megyében 42 piac működik (2018. év), biztosítva a friss zöldség- és gyümölcsbeszerzési lehetőséget a lakosok számára. Nemzeti dohányboltból ugyanebben az évben 204 egységet lehetett találni Jász-Nagykun-Szolnok megye településein.

Telekommunikációs szolgáltatások tekintetében 2018-ban kábeltelevíziós hálózatba bekapcsolt lakások száma 87.062 darab, az internet-előfizetések száma 107.772 darab, míg a nyilvános telefonvonalak száma 190 darab volt a megyében.

7.4. Igazgatási intézményekkel való ellátottság

Kormányablak egységek Jász-Nagykun-Szolnok megyében Jászfényszaru, Jászárokszállás, Jászberény, Jászapáti, Karcag, Kisújszállás, Kunhegyes, Kunszentmárton, Mezőtúr, Szolnok (2 helyszínen), Tiszafüred, Törökszentmiklós településeken működnek, míg Okmányirodát Martfűn, Tiszaföldváron, Túrkevéen és Újszászon találni.

Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Kormányhivatal Munkaügyi Központja kirendeltségei a járásközpontokban (Jászberényi járás, Karcagi járás, Kunhegyesi járás, Kunszentmártoni járás, Mezőtúri járás, Szolnoki járás, Tiszafüredi járás, Törökszentmiklósi járás) állnak a lakosság rendelkezésére, kivéve Jászapáti esetében, ahol nem működik Foglalkoztatási Osztály.

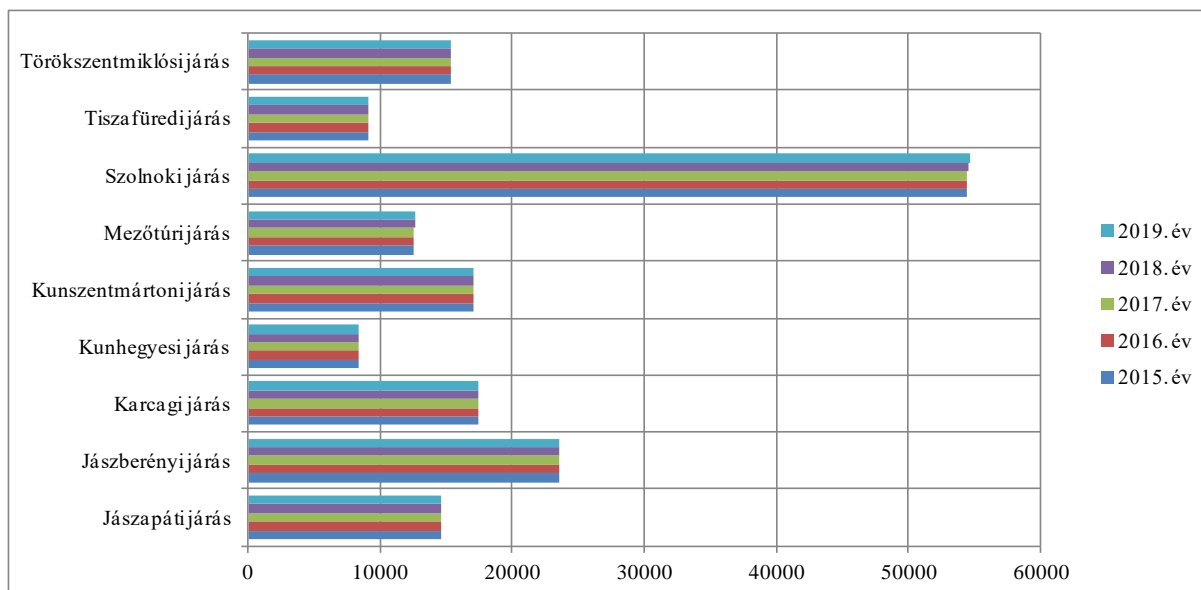
Rendőrkapitányság, határrendészeti kirendeltség, rendőrőrs, körzeti megbízott székhely a megyében 2018-ban 61 darab működött.

Katasztrófavédelmi egységek a megyében:

- Katasztrófavédelmi kirendeltségek: Szolnok, Karcag, Mezőtúr, Jászberény,
- Hivatásos tűzoltó-parancsnokság: Karcag, Mezőtúr, Jászberény, Tiszafüred, Kunszentmárton, Szolnok,
- Önkormányzati tűzoltó-parancsnokság: Abádszalók, Jászárokszállás, Jászkisér, Kisújszállás, Kunhegyes, Tiszaföldvár, Törökszentmiklós,
- Önállóan beavatkozó önkéntes tűzoltóságok: Életjel Mentőcsoport Önkéntes Tűzoltóság – Zagyarékas, Jászsalsószentgyörgy Község Tűzoltó Egyesület, Kótelki Önkéntes Tűzoltó Egyesület, Mentő és Tűzoltó Egyesület Túrkeve.

8. A települések jellemző lakásviszonyai

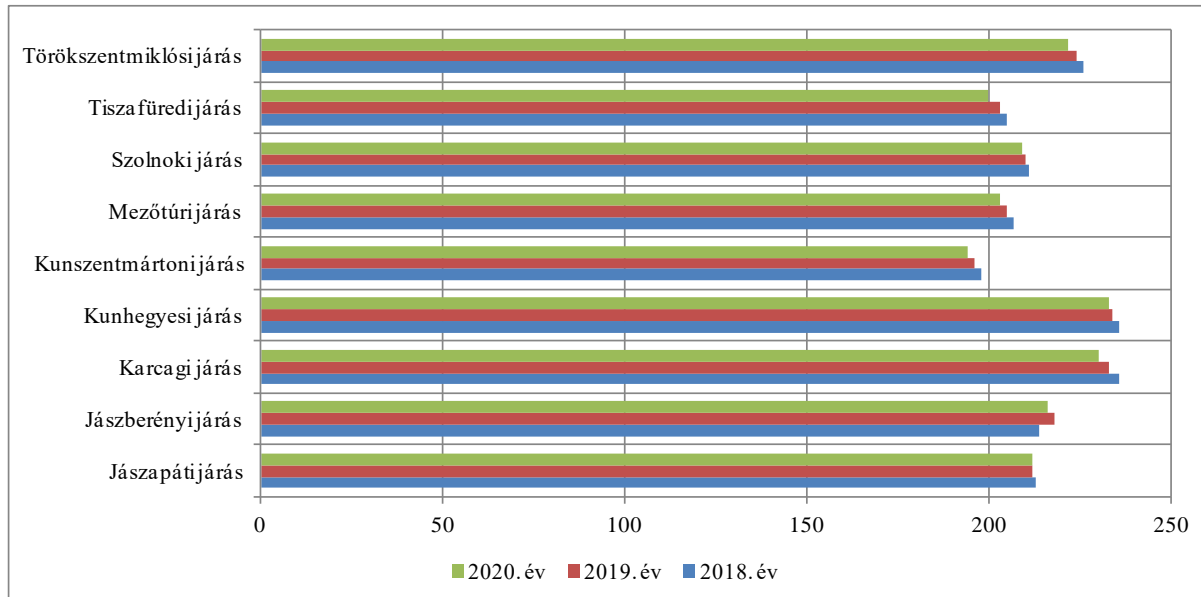
Jász-Nagykun-Szolnok megyében 2019-ben 172.987 darab lakás jelent meg a lakásállományi nyilvántartásban, mindössze 184 darabbal több, mint 2018-ban. A megyeszékhely értéke a teljes lakásállomány 31,6%-át teszi ki, míg a Jászberényi járásban a lakásállomány 13,6%-a található. A Kunhegyesi járásban a megyei lakásállománynak mindössze 4,9%-a lelhető fel (32. ábra). Az elmúlt öt évben a lakásállományban nagyságrendi változás nem történt, ám megjegyzendő, hogy a Jászapáti, a Kunhegyesi és a Tiszafüredi járásban csökkent a lakásállomány 2015-höz képest.



32. ábra: Lakásállomány a megye járásaiban 2015-2019, db

Forrás: KSH STADAT

A használatban lévő 100 lakásra jutó népesség nagysága a megye járásaiban változatos képet mutat. A Kunhegyesi és a Karcagi járás esetében egy lakásban átlagosan 2,3 személy él, amely a megye legmagasabb értéke, míg a legkevesebb lakos a Kunszentmártoni járásban lévő lakásállományra jut, mindössze 1,9 fő (33. ábra). A Jászberényi járás értéke a megye átlagának felel meg, míg a Szolnoki járásé ettől némileg elmarad (209 fő/100 lakás; 2020-ban).

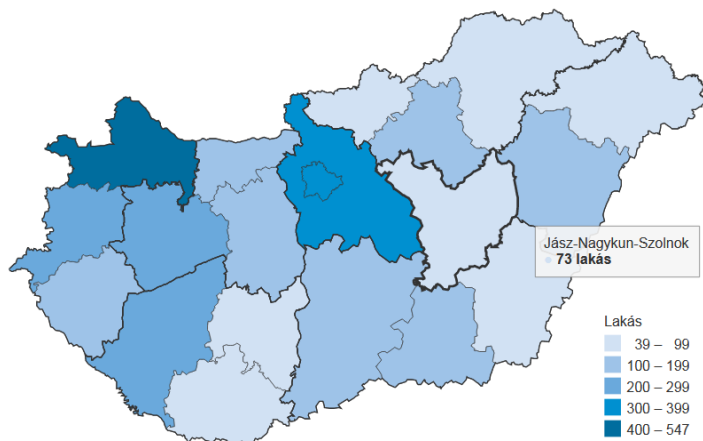


33. ábra: 100 lakásra jutó népesség (fő) Jász-Nagykun-Szolnok megye járásaiban, 2018-2020, fő

Forrás: KSH STADAT

2019-ben a megyében 270 lakást vettek használatba, 36%-kal (országosan 20%-kal) többet, mint egy évvel korábban. A lakások 54%-a a megyeszékhelyen, 36%-a a többi városban, 10%-a pedig községekben épült. A 2019-ben kiadott lakásépítési engedélyek és egyszerű bejelentések száma együttesen 403 volt, 4,1%-kal több mint 2018-ban.

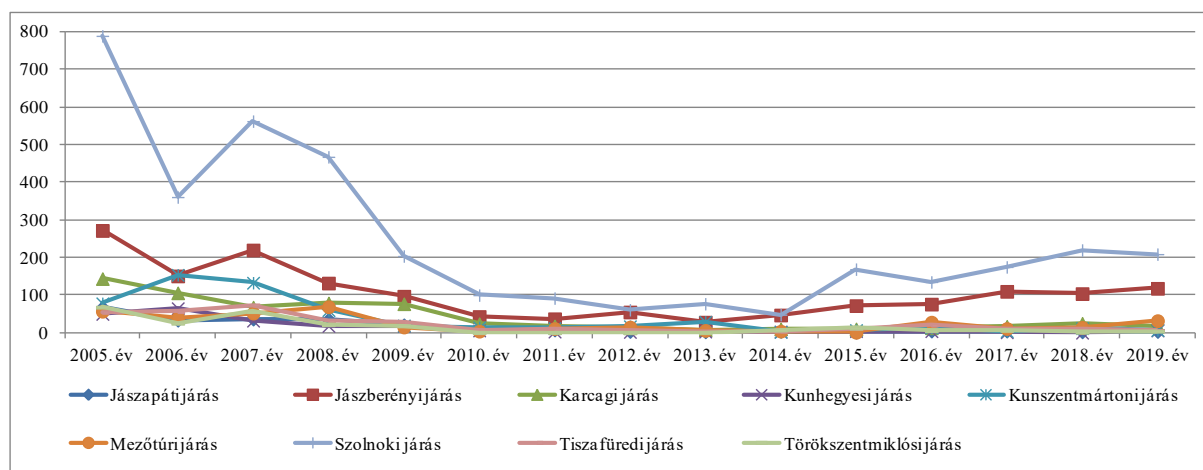
A százezer lakosra jutó épített lakások száma tekintetében Jász-Nagykun-Szolnok megye 2019-ben a sereghajtók csoportjába tartozik (értéke hasonló Szabolcs-Szatmár-Beregéhez), míg a megyék közül Pest és Győr-Moson-Sopron vezetik a ranglistát (34. ábra). A legalacsonyabb megyei érték Nógrád esetében jelenik meg, 39 lakás/100.000 lakos nagysággal.



34. ábra: Százezer lakosra jutó épített lakás, 2019. I-IV. negyedév

Forrás: <http://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/megy/194/index.html>

Alapvetően a megyeszékhelyen élénkültek számottevően a lakásberuházások, valamint a Szolnoki járás mellett a Jászberényi járás mutat 100 feletti értéket az év folyamán kiadott új építési engedélyek és egyszerű bejelentések alapján létesítendő lakások száma tekintetében (35. ábra). A Jászapáti és a Kunhegyesi járásban ez az érték az elmúlt öt évben egyszer sem emelkedett 10 fölé, amely a járás lakásállományának lassú előregedését jelzi.



35. ábra: Az év folyamán kiadott új építési engedélyek és egyszerű bejelentések alapján létesítendő lakások száma 2005-2019, db

Forrás: KSH STADAT

Az új lakások 61%-ának természetes személy, 36%-ának vállalkozás volt az építtetője. A természetes személyek lakásépítései jelentősen, 56%-kal bővültek, ugyanakkor a vállalkozások mindössze 4 lakással építettek többet az egy évvel korábnál.

A lakások 52%-át családi házas formában, 42%-át többszintes, többlakásos épületben adták át, csoportházban és lakóipari épületben együttesen a lakások 5,6%-a épült. Átlagos alapterületük az országot (97 m²) meghaladó, 108 m² volt, 60%-uk készült 4, vagy annál több szobával.

2019-ben 86 lakás szűnt meg a megyében, közel ötödével kevesebb, mint az előző évben. Száz épített lakásra 32 megszűnés jutott az egy évvel korábbi 53-mal szemben. Az építések és megszűnések egyenlegeként a megyei lakásállomány az elmúlt év során 184 lakással bővült.

2020. I. félévében a megyében összesen 128 új lakást építettek, amely szinte mindegyike új lakóépületben került kialakításra. Igen népszerűek a családi ház-típusú lakóépületek, ezek az összes új lakás 52%-át adják, amelyek építtetői szinte kivétel nélkül természetes személyek. A vállalkozások tipikusan a többszintes, többalakos épületben kialakított lakások építtetői, az összes általuk épített lakás 93%-a ilyen típusú. A vizsgált időszakban önkormányzati vagy egyéb építtető beruházása keretében épült lakást nem adtak át (45. táblázat).

45. táblázat: Az épített lakások építési forma és építtető szerint, 2020. I. félév

Forrás: KSH

Építtető	Épített lakás összesen	Ebből:			
		új lakóépületben	családi házban	többszintes, többalakos épületben	lakóparki épületben
		épített			
Önkormányzat	–	–	–	–	–
Vállalkozás	45	45	1	42	2
Természetes személy	83	82	66	12	5
Egyéb	–	–	–	–	–
Összesen	128	127	67	54	7

Régiós viszonylatban 2020. első félévében az épített lakások száma a megyében volt a legalacsonyabb, Észak-Alföld 1.155 lakásának csak 11%-át tette ki. A tízezer lakosra jutó épített lakások száma a megyében így 3,5, amely jelentősen elmarad Hajdú-Bihar megye 15,1 értékétől (régiós átlag: 8,0; országos átlag: 8,9 db/10.000 fő).

9. Településhálózati adottságok

A megye településhálózata kialakulnak tekinthető. A Duna-Tisza-közi megyefélen „város és vidéke” típusú a hálózat Szolnok és Jászberény központtal. A Tiszántúlon legmarkánsabb a nagykunsági városvonal - Karcag – Kisújszállás – Túrkeve – Mezőtúr -, amely mellett Kunhegyes, Tiszafüred és Kunszentmárton központokkal belső perifériák találhatók.

A Tisza mentén húzódó sajátos térszerkezeti törésvonaltól nyugatra helyezkedik el a megye két markáns térségi pólusa: a gazdasági központ szerepű Felső-jászsági ipari agglomeráció – itt jön létre a megyében előállított újérték mintegy 2/3-a – és az igazgatási-szolgáltató funkciójú Szolnok nagyvárosi település-együttese. A Tiszántúlon Tiszafüred, Karcag és Mezőtúr, valamint részben Törökszentmiklós, Kisújszállás és Kunszentmárton tekinthető tájszervező centrumnak, itt még hiányzik egy erőteljes térségi pólus.

Sajátos térszerkezeti elem a megyében:

- A már kialakult Szolnok nagyvárosi település-együttes. Ebbe a KSH besorolás szerint 3 város /Szolnok, Besenyszög, Rákóczi falva/ és 9 község /Rákócziújfalú, Szajol, Szászberek, Tiszajenő, Tiszatenyő, Tiszavárkony, Tószeg, Vezseny, Zagyvarékas/ tartozik. Ténylegesen ide tartozó az alközponti szerepű Törökszentmiklós és Martfű, valamint Újszász, Tiszapüspöki és Kengyel, továbbá a Pest megyei Abony, Kőröstetétlen és Jászkarajenő.
- A nagyvárosi városvonal a megye keleti felének sajátos 4 napi vonzaskörzet nélküli tradicionális mezőváros alkotta eleme. Karcag és Mezőtúr teljes körű középfokú intézményhálózata alapján megyei léptékű igazgatási-szolgáltató központ. Kisújszállás és Túrkeve pedig kisvárosi szerepeket lát el. Fejlődésük ellentmondásos, ami leginkább az erőtejes gazdaság hiánya tükrözi.
- A formálódó Felső-jászsági ipari agglomeráció. Ennek magja a Jászberény-Jászfényszaru-Jászárokszállás országos léptékű ipari háromszög, kapcsolódó települései a kisebb volumenű termelési kapacitással rendelkező Jásztelek, Alattyán, Jászapáti, Jászkisér, Jászládány.

A megye városai közül:

- Felsőoktatás Szolnokon és Jászberényben folyik.
- A középfokú intézmények teljes körűen Szolnokon, Jászberényben, Karcagon és Mezőtúron, míg részlegesen Jászapáti, Törökszentmiklóson, Kunszentmártonban, Kunhegyesen és Tiszafüreden találhatóak meg, illetve Jászárokszálláson, Újszászon, Tiszaföldváron, Túrkeven, Kisújszálláson és Kenderesen.
- A 9 járási székhely egyben vonzaskörzeti központ is. A többi 13 városnak ténylegesen nincs napi vonzaskörzete. Közülük 3 – Besenyszög, Rákóczi falva, Újszász – a szolnoki település-együttes tagja és lényegében városi funkció nélküli lakótelepülés, 4 – Jászárokszállás, Jászfényszaru, Jászkisér, Martfű – kiemelkedő termelési központ, saját térségi munkaerőpiaccal, 3 – Kisújszállás, Tiszaföldvár, Túrkeve – klasszikus kisváros, 3 – Abádszalók, Fegyvernek, Kenderes – csak részlegesen rendelkezik városi funkciókkal. Kihelyezett felsőfokú képzés van Mezőtúron és Tomajmonostorán.

A hatályos országos szabályozás szerint a 9 járásból a szolnoki kivételével valamennyi kedvezményezett. Kategorizálva: kedvezményezett a Jászberényi, a Mezőtúri, a Tiszafüredi járás, fejlesztendő a Karcagi, a Kunszentmártoni és a Törökszentmiklósi járás, komplex programmal fejlesztendő a Jászapáti és Kunhegyesi járás.

Szabad vállalkozási zóna besorolás vonatkozik a szolnoki és jászberényi kivételével a többi 7 járásra.

Az alföldi településhálózat sajátosságai folyamatosságát jelzi, hogy a megye valamennyi járása ma is tanyás térségnek minősül.

A 2014-2020 közötti fejlesztési időszakra vonatkozó megyei területfejlesztési koncepció 4 együttkezelendő térséget jelölt ki, mint a forrásfelhasználás szabályozási elemeit. Ezek:

- Jászság (Jászapáti, Jászberényi járások),
- Szolnok – Törökszentmiklós – Martfű térsége (Szolnoki, Törökszentmiklósi járások),
- Nagyváros – Tisza-tavi térség (Karcagi, Kunhegyesi, Tiszafüredi járások),
- Mezőtúr térsége – Tiszazug (Kunszentmártoni, Mezőtúri járások).

A megye sajátos funkciójú települései a következők:

Ipari termeléssel rendelkező település /24/

- Kialakult termelési centrum /10/
 - (országos/nemzetközi jelentőségű ipari tevékenység önálló végtermék gyártással) Jászfényszaru, Jászberény, Jászárokszallas, Szolnok, Tószeg, Szajol, Törökszentmiklós, Martfű, Tiszapüspöki, Túrkeve
- Kisebb volumenű ipari központ /9/
 - (egy vagy néhány megyei/helyi jelentőségű üzem) Jászkisér, Jászládány, Jásztelek, Alattyán, Tiszaföldvár, Kisújszállás, Kenderes, Örményes, Kunhegyes
- Potenciális térségi foglalkoztatási központ /5/
 - (ipari parkkal rendelkező település depressziós térségben) Jászapáti, Kunszentmárton, Mezőtúr, Karcag, Tiszafüred

Turisztikai célterület települései /28/

- Országosan kiemelt turisztikai térség települései /11/
 - Abádszalók, Berekfürdő, Karcag, Kunmadaras, Tiszaderzs, Tiszafüred, Tiszaigar, Tiszaörs, Tiszaszentimre, Tiszaszőlős, Tomajmonostora
- Megyei jelentőségű célterületek /17/
 - Idegenforgalmi központ / 2/
 - (meghatározó mértékű turizmus sokrétű szolgáltatásra és vonzerőre épülve) Cserkeszőlő, Szolnok
 - Kisebb léptékű turizmus/11/
 - (egy vonzerőre, vagy egy objektumra épülő tevékenység) Jászapáti, Jászszentandrás, Nagykörű, Martfű, Rákóczifalva, Tizsakürt, Túrkeve, Kisújszállás, Törökszentmiklós, Kenderes, Nagyiván
 - Fejlesztendő célterület /4/
 - (sokrétű vonzerő, de az infrastruktúra és a szolgáltatás fejletlen) Jászberény, Kunszentmárton, Mezőtúr, Kunhegyes

Tájgazdálkodás /32/

- Pusztai gazdálkodás /4/
 - (HNP puffer zónájába tartozó települések) Tiszafüred, Nagyiván, Kunmadaras, Karcag
- Ártéri gazdálkodás /28/
 - (Tisza- és Körös-menti települések közigazgatási területe, vagy annak egy része) Tizasüly, Kótelek, Nagykörű, Besenyszög, Szolnok, Tószeg, Tiszavárkony, Vezseny, Tiszabura, Tiszaroff, Tiszabő, Fegyvernek, Törökszentmiklós, Tiszapüspöki, Szajol, Rákóczifalva, Rákócziújfalu, Martfű, Tiszaföldvár, Cibakháza, Nagyrév, Tiszainoka, Tizsakürt, Tizsasas, Mezőtúr, Mesterszállás, Öcsöd, Kunszentmárton

9.1. Településhierarchia. A településhálózat területen belüli és kívüli kapcsolatai (nemzetközi és nemzeti hálózatok, vonzaskörzetek, agglomerációk)

Jász-Nagykun-Szolnok megye településrendszerét múltjából következően az erőteljes háromosztatúság (Jászság, Nagykunság, a ma Tisza-térségnek nevezhető korábbi Külső-Szolnok megye) és ennek megfelelő hárompólusosság jellemzi (Szolnok, Jászberény, Karcag). A

többpólusosság elvileg kedvező feltételt biztosít a megyék többségénél kiegyenlítettebb fejlődésre, ám mindhárom központ a megye peremén helyezkedik el. Többek között erre is visszavezethető, hogy a megye középső, természeti-táji adottságai miatt is az átlagnál hátrányosabb térsége (árvíz-, belvív-, aszályfenyegetettség) egyúttal az ország legrosszabb társadalmi-gazdasági pozíciójú térségeinek egyike is. Az egyébként sem túl erős pólusok ráadásul kifelé „vonzódnak”: Szolnok és Jászberény Budapest, Karcag, Debrecen irányába. A megye súlypontjában fekvő, (talán még éppen) 20 ezer lakosú Törökszentmiklós sem alkalmas arra, hogy a Tisza menti térséget dinamizálja. Szolnoktól északra a Tisza menti települések drámai mértékben szenvedik meg ezt az excentrikus településrendszert, de a külső szívóhatást az egyébként igen sűrű városhálózatra és az egész megyére jellemző erőteljes népességfogyás is jól mutatja.

9.1.1. Jászság

A történeti Jászság területén ma 5 városi jogállással rendelkező település található. Még egy község, Jászládány népessége haladja meg az 5 ezer főt és rendelkezik mikrotérségi szerepekkel. A Jászság városhálózata elsősorban a Hatvan (M3) – Jászberény – Szolnok – Szentes – Hódmezővásárhely – Szeged Zagyva és Tisza menti nyomvonalon fűződik be az Alföld városhálózatába, míg a Tápióságon keresztül erős szálak kötik a Budapesti agglomerációhoz. A Jászság „fővárosa” Jászberény, a térségben ugyanakkor több – mezotérségi viszonylatban jelentős – gazdasági szerepkörrel rendelkező város alkot – a Heves megyei Hatvannal együtt – egyfajta gazdasági agglomerációt. Jelentős foglalkoztatói szereppel bír a Jászság számos községe is, mintegy a jászsági gazdasági agglomeráció részeként: Alattyan, Jászsalsószentgyörgy, Jászboldogháza, Jászdózsa, Jászfákóhalma, Jászládány, Jászszentandrás, Jászárokszállás, Jászfényszaru és Jászkisér. Keresett lakótelepülésként emelkedik ki a környezetéből Alattyan, Jászfelsőszentgyörgy és Pusztamonostor.

A Jászberényi funkcionális várostérség gazdasági potenciál tekintetében az országban a 22. helyen áll, csupán egyetlen hellyel lemaradva a Szolnoki és megelőzve a Nagykanizsai (24.) vagy a Békéscsabai (25.) funkcionális várostérségek gazdasági potenciálját. A Jászság területe mindazonáltal nem egységes: a korszerű elektronikai ágazatokra épülő ipari agglomeráció (Jászberény mellett Jászfényszaru és Jászárokszállás) területe a tervezett Jászberényi járás területére esik, míg az ettől keletre fekvő Jászapáti járás gazdasági arcukat a hagyományosabb, jóval kisebb jövedelemtermelő képességű, nemzetgazdasági szempontból azonban szintén jelentős ágazatok határozzák meg: mezőgazdaság és élelmiszeripar, termálvízre épülő turizmus, vasúti járműjavítás.

A Jászság a jelentős ipari foglalkoztatók ellenére is kimondottan vidékies jellegű. Jászberény mezővárosi karakterét őrzi, ahol a középvárosi intézmények, egyetemi campus, kórház jelen vannak. Az alacsony népességkoncentráció miatt azonban a városiasság egyéb jellemzői (kulturális, oktatási, szolgáltatási, kereskedelmi, turisztikai stb. kínálatok) korlátozottan vannak jelen. A többi város fokozottan funkcióhiányos. A városi funkciók hiányával indokolható, hogy a jelentős munkaerő-piaci kínálat ellenére is erőteljes elvándorlás jellemzi a térséget, ami a kiszolgáltatottabb, kevésbé mobil, kisebb vásárlóerővel bíró népesség koncentrációjának növekedését, a városi funkciók további csökkenését eredményezheti. A térségben a népességcsökkenés és a külterületi népesség növekedése egyidejűleg van jelen.

9.1.2. Nagykunság

A történelmi Nagykunság, mint egykori önálló igazgatási egység, hat mezővárosból – Karcag, Kisújszállás, Kunhegyes, Kunmadaras, Kunszentmárton, Túrkeve – állt. Táji adottságok, közlekedésföldrajzi viszonyok alapján ma Kenderest és Mezőtúrt is a Nagykunság részének tekintjük. Az egykori mezővárosok közül Kunmadaras az egyetlen, amelyik nem városi jogállású település, noha a jelentős népességcsökkenés ellenére még mindig több mint 5 ezren lakják. Mezőtúrt – Kunszentmártonnal együtt – erős szálak kötik a Körös menti városhálózathoz (Békés megyei Dévaványa, Szeghalom, Szarvas és Gyomaendrőd, lazábban kapcsolódva a Csongrád megyei Szentes és Csongrád sorolható ide). Kunszentmárton és Kunhegyes hálózati kapcsolatai alapján inkább a Tisza-menti városhálózat része, mint a Nagykunságé.

A Nagykunság vizsgált városai közül Karcag és Mezőtúr 2013-tól járási hivatal székhelye, a többi város közigazgatási szerepkör nélküli. A Karcagi funkcionális várostérség, gazdasági súlya tekintetében országos viszonylatban 62. helyen áll, vagyis az első harmadba tartozik, míg a Mezőtúri FTV a 91. az országos rangsorban (középmezőny). Karcag városi funkcióit tekintve is kiemelkedik a térség városai közül, a jelenlévő mezőgazdasági innováció és a szakképzési centrum a város kistérségen túlnyúló szerepeit erősíti. Mindkét városban hiányoznak ugyanakkor azok a színvonalas kulturális, szabadidős funkciók, melyek Karcagot és Mezőtúrt a diákok számára vonzóvá tehetik. E városok leginkább a természetközeli rekreációs kínálataikkal (vízi, lovas, kerékpáros stb. kínálatok) és a gyakorlati képzésben nyújtható szinte korlátlan lehetőségeikkel tudnának versenyképes szabadidős alternatívákat kínálni a diákok egyes célcsoportjai számára.

A népszámlálási adatok egyöntetűen azt mutatják, hogy a Nagykunság városait és községeit drámai mértékű népességcsökkenés jellemzi. Ugyanezen idő alatt a Karcagi járás külterületi népessége 30%-kal nőtt. Városi szerepkörök tekintetében (középfokú oktatás, egészségügy) szintén hasonló súlyúak, noha Karcag, földrajzi pozíciójánál fogva nagyobb vonzáskörzettel bír. A Nagykunság városai közül Karcag mellett Kisújszállás tölt be viszonylag jelentősebb gazdasági szerepet. A térség gazdasági arculatában a mezőgazdaság és a hozzá kapcsolódó ipari-szolgáltató tevékenység a meghatározó, Kisújszállás vasúti átszállóhely. Annak ellenére, hogy a Nagykunság gyógyvízzel, jelentős természeti értékekkel (Hortobágyi NP), egyik másik település értékes műemlékkel, kulturális örökséggel rendelkezik, a térség turisztikai teljesítménye igen gyenge. turisztikában Berekfürdő emelkedik ki a térségből, térségi szinten Túrkevének van számottevő látogatottsága. A technikai sportok kedvelői Kunmadarast fedezték fel, mint vonzó célpontot.

9.1.3. Tisza-mente

A Tisza-mente három meghatározó része a Tisza-tó térsége, a Szolnoki Tisza-szakasz és a Tiszazug. A Tisza-tó térségének városai Tiszafüred és Abádszalók. Mindkét város regionális forgalmi szerepű „hídfeváros”, Tiszafüred a Heves megyei Poroszló nagyközséggel, Abádszalók pedig Kiskörével párban.

A Tisza-mente északi szegmenséhez tartozó Kunhegyesi járás tartósan az ország legszegényebb térségei közé tartozik. A Tisza-tó térsége minden kétséget kizáróan a „megye turisztikai zászlóshajója”. A községek közül csak háromnál mutatható ki jelentősebb turisztikai fogadókészség, a többi hagyományos vidékfunkciójú település. A Tisza-tó térség a viszonylag jelentős turisztikai vonzerő ellenére sem képes népességét megtartani: 2001 és 2011 között Tiszafüred népességének 5,4%-át, Abádszalók 9,1%-át, Kunhegyes 9,6 %-át veszítette el, a községek népességcsökkenése, a

Tiszafüredi és a Kunhegyesi járás népességcsökkenése 7,7, illetve 7,5% volt a két népszámlálás között. Ugyanezen időszakban itt is az erőteljes külterületi népességnövekedés volt jellemző. A Tiszamente déli része, a Tiszazug városai Martfű (Szolnoki járás), Tiszaföldvár, Kunszentmárton, Tiszafürednél egytől-egyig kisebb gazdasági súllyal, központi szereppel. Martfű erős szállal kötődik a Szolnok funkcionális térségéhez, foglalkoztató szerepe nagy hagyományokkal bír. Kecskemét kedvező foglalkoztatási, beszállítási lehetőséget kínál a térségnek.

A községek közül kiemelkedik Cserkeszőlő, mely a megye második legjelentősebb turisztikai vonzerővel bíró települése a kereskedelmi vendégéjszakák alapján. A potenciálisan jelentős turisztikai vonzerőkkel, a Tiszazug térség városainál jelentősebb kisvárosi szolgáltatásokkal rendelkező, de igen gyenge turisztikai teljesítményű Csongráddal való kooperáció, a közös borvidék okán is a turisztikai teljesítmény jelentős növekedésének lehetőségével kecsegtet. Turisztikai vonzerő tekintetében relatíve jelentős Martfű pozíciója, ahol a megye összes kereskedelmi vendégéjszakáinak 13%-a realizálódott. A város emellett még mindig viszonylag jelentős feldolgozóipari foglalkoztatási központ.

A térség népességfogyása, a relatíve kedvezőbb fekvés ellenére, a Tisza-tó térségéhez hasonlóan súlyos: 2001-2011 között a népességfogyás mértéke 8,1% volt. Kunszentmárton népessége 10,2%-kal, Martfűé 10%-kal, Tiszaföldvár népessége 7,1%-kal csökkent a két népszámlálás között, miközben itt is markánsan nőtt a külterületi népesség. A Szolnoki Tisza-szakasz városai Szolnok mellett a 20 ezer lakosú Törökszentmiklós, 6,3 ezer lakosú Újszász, a 6,5 ezer lakosú Fegyvernek, továbbá a megye agglomerációs városai Rákóczi (5,4 ezer lakos), Besenyszög (3,3 ezer lakos). A Tisza-menti településhálózatból némileg kilóg a Zagyva és a Tápió találkozásánál fekvő vasúti csomópont, Újszász, mely funkcionálisan, de hagyományosan is Szolnok térségéhez vonzódik. A térség községei közül jelentősebb térségi szerepkörrel bír a vasúti csomópont Szajol (2011-ben 3,8 ezer lakos), Tószeg (4,4 ezer lakos), melyek a település méretét jelentősen meghaladó jelentőségű foglalkoztatási szereppel bírnak.

Szolnok funkcionális várostérsége vasúti csomóponti szerepe és Budapest relatív közelsége (Szolnok Budapest „csapágyvárosa”), diverzifikált gazdasági és térszervező szerepe miatt a megye húzóterse.

Az OFTK térszerkezeti jövőképe Szolnok térségének kiemelkedő szerepet szán a fővárost tehermentesítő „40-80 km-es ipari/logisztikai gyűrűben”, csakúgy, mint az ország kelet-nyugati súlyvonalában kialakuló urbanizációs tengelyben (Szombathely – Veszprém Székesfehérvár – Dunaújváros – Kecskemét – Szolnok – Debrecen – (Nagyvárad)).

Szolnok – Szajol – Törökszentmiklós várostérség kapcsolja be a Tiszát a Budapest metropolisztérségbe. Az M8 Kecskemét-Szolnok közötti szakaszának megépítése kiemelkedő fontossággal bírna: A Berlin – Bécs – Budapest – Kecskemét fejlődési tengely továbbgyűrűzését segíthetné a Tisza mente térségére. A Szolnoki Tisza-szakasz községhálózata – az említett „ipari-logisztikai falvakon” kívül alapvetően hagyományos vidéki jellegű település.

A hagyományos vidékfunkciójú települések közül kiemelkedik a komplex tájgazdálkodás innovációs központjának tekinthető Nagykőrű. A 2001. évi és a 2011. évi népszámlálás, a megyén belüli relatíve kedvező helyzet ellenére, a Szolnoki járásban is népességcsökkenést mutatott ki (6,3%), még ha ez a csökkenés valamelyest mérsékeltebb is a megye többi részénél. A Törökszentmiklói járásban viszont 8% volt a népességcsökkenés mértéke, ami a megyei átlagnál is magasabb. A városok mindegyikének csökkent a népessége 2001 és 2011 között. A két népszámlálás között a népesség Szolnokon 6%-kal,

Törökszentmiklóson 7,9%-kal, Újszászon 7,4%-kal, Besenyszögön 4,3%-kal, Rákóczi falván 2,4%-kal, Fegyverneken 6,4%-kal csökkent. Eközben a külterületi népesség itt is markánsan nőtt.

9.2. A települések közötti feladatmegosztások, együttműködések

A megye viszonylag kevés számú települése és a térségi központok arányos elhelyezkedése meghatározó az infrastruktúra és humánszolgáltatások, valamint az üzleti környezet kialakításában. Szolnok Megyei Jogú Város az ország keleti felében való „megkerülhetetlensége” és a város közlekedés-csomóponti hagyományai lehetővé teszik a regionális logisztikai szolgáltatások kialakítását. A '90-es évek erőfeszítései ellenére azonban ez nem jött létre. A megyében city- és céglogisztikai központok alakultak ki. Regionálisnak a szolnoki AC/DC magánlogisztikai központ tekinthető. További logisztikai szolgáltatások Jászárokszálláson, Jászfényszarun, Jászberényben, Szolnokon, Törökszentmiklóson és Karcagon működnek.

Az iparterületek kialakításában korábban meghatározó jelentőséggel bírt az ipari cím elnyerése. A megyében 12 ipari park van: Jászfényszaru, Jászárokszállás, Jászapáti, Szászberek, Szolnok (3), Martfű, Törökszentmiklós, Kunszentmárton, Mezőtúr, Karcag. Ezek közül a jászfényszarui, jászárokszállási, szolnoki, kunszentmártoni, mezőtúri, törökszentmiklói tekinthető klasszikus értelemben vett ipari parknak. Sajátos, hogy a megye termelési centrumában, Jászberényben nem működik ipari park, hanem ipari zónák alakultak ki. A megye legelmaradottabb járásában, a Kunhegyesi járásban sem található ipari park. Hasonlóan tradicionális ipari zónák vannak még Szolnokon. Magántulajdonú „ipari park” működik Jászberényben, Jászkiséren, Szolnokon, Tiszafüreden.

Az ipari parkok összehangolt fejlesztése érdekében az elmúlt évtizedekben több kísérlet történt a megyei befektetés-ösztönzési szervezettel együttműködés kialakítására, azonban ezek nem jártak sikerrel, mert a piaci szereplők között a befektetőkért mind a mai napig versengés folyik.

A bankok és biztosítók fiókjai nagyobb számban Szolnokon és Jászberényben található.

A megye ipara alapvetően beszállító jellegű, így az innovációs tevékenység kivételes, döntően alkalmazott innovációs tevékenység jellemző. Önálló, de kisebb volumenű innovációs tevékenység Jászfényszarun, Jászberényben, Szolnokon, Törökszentmiklóson, Mezőtúron és Karcagon van. Szükséges lenne a Felső-jászsági ipari agglomerációban egy térségi innovációs centrum létrehozása.

A megye közüzemi infrastruktúrája alapvetően – elektromos energia és az ivóvízellátás kivételével – az ezredfordulóra épült ki. Az ivóvízellátás minden településen biztosított (mintegy 95%-os ellátottság), a szennyvíztisztítás és -kezelés 14 település (Jászivány, Jászágó, Jászboldogháza, Tizsakürt, Nagyrév, Tizsainoka, Kuncsorba, Kétpó, Tomajmonostora, Tizsabő, Tizsabura, Nagyiván, Tizsaigar, Tizsaörs) kivételével minden településen biztosított (74%-os ellátottság).

A víziközművek három szolgáltató, a szolnoki székhelyű Tiszamenti Regionális Vízművek Zrt. és a Víz- és Csatornaművek Zrt., valamint a kecskeméti BÁCSCVÍZ Zrt. működtetésében vannak.

A kommunális hulladékgazdálkodás bázisát az 5 regionális hulladéklerakó (Jásztelek, Kétpó, Szelevény, Karcag, Tiszafüred) adja, a lakossági hulladékgyűjtést pedig 3 térségi rendszer működteti, ebből 2 megyei székhelyű (Karcag, Szolnok).

A vezetékes gázszolgáltatás Tiszabő kivételével mindenhol kiépült, a lakásállomány 2/3-ában biztosítva a korszerű és környezetbarát szolgáltatást.

A televízió, a vezetékes- és mobiltelefon-, valamint internet-szolgáltatás minden településen elérhető.

A megye területének nagyobb része szabályozott ártér, ezért az árvízvédelem és a belterületi és külterületi vízelvezetés folyamatosan megoldandó feladatot jelent. Ezt fokozza klímaváltozás egyes elemeinek felerősödése: az éves csapadékmaximum idejének eltolódása, a villámárvizek és aszályos időszakok hosszának megnövekedése, a hullámzó időjárási frontok.

A hagyományos értelemben vett alapfokú egészségügyi, szociális szolgáltatások, valamint az oktatás minden településen biztosított helyi intézményben, vagy ellátás-szervezési megoldásokon keresztül. A járó- és fekvőbeteg ellátás központja a 6 kórház: Szolnokon a megyei és a MÁV kórházak, a jáászberényi, mezőtúri és karcagi kórházak, továbbá a szentesi kórház.

A gyermekintézmények (bölcsőde, óvoda) döntően önkormányzati, részben egyházi fenntartásban működnek. A 2014-2020-es uniós ciklusban a Terület- és Településfejlesztési Operatív Program megyére dedikált keretének támogatásával a bölcsődékkal rendelkező települések száma megduplázódott.

Az alap- és középfokú oktatás fenntartását meghatározóan a Klebelsberg Központ jáászberényi, karcagi és szolnoki tankerületei szervezik, a szakképzésben a Nemzeti Szakképzési és Felnőttképzési Intézet szolnoki és karcagi szakképzési centrumai a meghatározók. Az egyházak bővülő szerepet töltenek be az általános- és szakképzési intézmények fenntartásában.

10. A táj terhelésének és terhelhetőségének meghatározása

A Kormány 1128/2017. (III. 20.) Korm. határozatával elfogadta hazánk első – 2017-2026 időszakra vonatkozó – Nemzeti Tájstratégiáját. A természeti és kulturális örökségnek alapvető eleme a táj, mely elősegíti a helyi kulturális fejlődést, továbbá hozzájárul az emberek jólétéhez, valamint jelentős szerepet játszik a nemzeti és helyi identitás kialakulásában és megerősítésében. A táj fontos közérdekű szerepe mellett – melyet kulturális, ökológiai, környezeti és szociális téren tölt be – gazdasági tevékenységeket segítő erőforrásként is működik, amelynek védelme, kezelése és tervezése új munkahelyeket teremthet.

A mezőgazdaság, az erdészet, az ipar, a nyersanyag kitermelés, az energiagazdálkodás, a terület- és településrendezés, a közlekedés és szállítás, az infrastruktúra, az idegenforgalom és a szabadidő eltöltése terén lezajlott változások, és általában véve azok a folyamatok, amelyek a világgazdaságban végbemennek, sok esetben felgyorsítják a táj változását. A táj nem egy statikus állandó, hanem egy folytonosan változó rendszer, melynek változását természeti és emberi tényezők egyaránt előidéznek.

A mi felelősségünk, hogy a közvetett vagy közvetlen emberi tevékenység által előidézett tájváltozások milyen szerepet játszanak majd az egyén és a társadalom jólétének, illetve jóllétének alakulásában, ezért a táj védelme, kezelése és tervezése mindenki számára jogokat biztosít, és

mindenkire kötelezettségeket ró. A társadalmi igényeken, gazdasági tevékenységeken és a környezet harmonikus és kiegyensúlyozott kapcsolatán alapuló tájhasználat a fenntartható fejlődés alapja.

A Nemzeti Tájstratégia az Európa Tanács Európai Táj Egyezményének szellemiségét idézi, ennek megfelelően a védelem-kezelés-tervezés hármasszisztemét alkalmazva határozza meg a célokat és feladatokat. A degradált, leromlott/rontott tájak éppúgy a stratégia tárgyát képezik, mint a védelem alatt álló kiemelt értékkel rendelkező, vagy a védelem alatt nem álló tájak. Fenntarthatósági nézőpontból a tájjal kapcsolatos feladatok egy rendszerben léteznek, éppen ezért csak rendszerszintű választ lehet rájuk adni. A tájstratégia akkor tölti be megfelelően a hozzá fűzött elvárásokat, hogyha a szakpolitikákba - azok következő felülvizsgálatakor - beépülnek a jelenleg hiányzó horizontális szempontok és érvényesül a komplex, tájszintű szemlélet.

A táj terhelésével és terhelhetőségével nagyon szoros kapcsolatban állnak az előző helyzetértékelési fejezetekben kifejtett térségi adottságok. A táj-terhelhetőség vizsgálatára alapozott fejlesztési koncepció célja a tájhasználat szempontjából kedvező ökológiai adottságokat nem veszélyeztető mértékű, korlátozott fejlesztés biztosítása. Az adott táj terhelhetősége többféle tájhasználati mód szempontjából vizsgálható. Külön-külön javasolt vizsgálni a táj mezőgazdasági, erdőgazdasági vagy ipari termeléssel, üdülési vagy települési hasznosítással való terhelését és terhelhetőségét. Mindegyik tájhasználat esetében az ökológiai értékekre gyakorolt esetleges negatív hatásra kell koncentrálni.

Jász-Nagykun-Szolnok megyében négy tájszerkezeti egység került lehatárolásra: ártéri táj, üdülő táj, pusztai táj és mezőgazdasági táj. A 4 tájszerkezeti egységen belül a mezőgazdasági táj a legkevésbé érzékeny, mivel itt nagy a mesterséges, módosított területek aránya és kevés a természetes, védelemben részesülő terület. A mezőgazdasági tájon belül viszont kiemelt figyelmet kell fordítani a meglévő erdők, véderdők ökológiai folyosók megőrzésére, és lehetőség szerinti bővítésére, az ipari területek és a lakott területek véderdősávval való térbeli elhatárolására. És természetesen a termőföld mennyiségének és minőségének is megőrzése is elsődleges cél kell, hogy legyen.

A tájra legnagyobb hatást gyakorló elemek, folyamatok az alábbiak:

- közlekedési infrastruktúra elemei
 - gyorsforgalmi utak, főutak, mellékutak, autópálya csomópontok
 - vasúthálózat
 - repülőtér
- elektromos vezetékek
- szénhidrogén szállító vezetékek
- szénhidrogén bányatelkek
- települési térség: városok és községek beépített és beépítésre szánt területei
- hulladéklerakó helyek, nyersanyag kitermelés területei, tájsebek (szilárd nyersanyag és szénhidrogén)

A táj érzékenységét meghatározó tényezők az alábbiak:

- ökológiai hálózat
- Natura 2000 területek
- kiváló termőhelyi adottságú erdőterület

- kiváló termőhelyi adottságú szántóterület
- érzékeny természeti területek
- MTÉT
- felszíni és kiemelten érzékeny felszín alatti vízminőség-védelmi terület
- ex lege védett területek
- nitrát-érzékeny települések
- hagyományos tanyás területek
- rendszeresen belvízjárta területek és nagyvízi meder
- szélrózsiával érintett területek-

Összesen 4 kategóriába soroltuk az egyes területeket: erősen terhelt, fokozottan terhelt, közepesen terhelt, kevésbé terhelt. A vizsgálat eredményeként a következő tájak a legkevésbé terhelhetők: a nagyobb városok (már túlterheltek), a Tisza-tó (vízvédelem miatt), a Közép-Tiszavidék árterei, holtágai és a Hortobágy szikes legelői (természetvédelem miatt).

11. Helyzetértékelés – SWOT analízis – Következtetések

Az elmúlt időszak társadalmi-gazdasági folyamatainak főbb mutatóit az alábbi adatok foglalják össze:

Megnevezés	Jász-Nagykun-Szolnok megye 2015. I-IV.n.év	Jász-Nagykun-Szolnok megye 2019. I-IV.n.év	Ország 2019. I-IV.n.év
Lakónépesség			
Népesség száma, ezer fő	380	370	9 773
Népesség indexe	99,1	99,7	99,9
Gazdasági aktivitás			
Aktivitási arány, %	59,2	61,9	63,0
Foglalkoztatási arány, %	54,4	58,9	61,0
Munkanélküliségi ráta, %	7,2	4,9	3,3
Alkalmazásban állók, keresetek			
Alkalmazásban állók			
száma, ezer fő	92,9	94,3	3 185,7
havi bruttó átlagkeresete, Ft	195 078	297 984	367 833
Regisztrált vállalkozások			
Regisztrált vállalkozások száma	51 880	54 290	1 794 414
Regisztrált vállalkozások számának indexe	99,8	101,7	102,1
1000 lakosra jutó vállalkozás	138	148	184
Beruházás			
Teljesítményérték, millió Ft	130 209	145 012	8 129 498
Egy lakosra jutó teljesítményérték, ezer Ft	344,5	393,0	832,0
Ipar			
Termelés volumenindexe	103,9	109,6	105,3
Egy lakosra jutó termelési érték, ezer Ft	3 738,2	4 694,3	3 532,1
Építőipar			
Termelés volumenindexe	105,0	105,5	120,9
Egy lakosra jutó termelési érték, ezer Ft	122,7	175,5	320,4
Lakásépítés			
Épített lakás	167	270	21 127
Tízezer lakosra jutó épített lakások száma	4,4	7,3	21,6
Turizmus			
Vendégek száma, ezer	184,5	220,7	12 795,8
Vendégéjszakák száma, ezer	513,8	616,5	31 261,5

A megye népessége tovább csökkent, a gazdasági tevékenység jelzőszámai lényegében stagnáltak, amely abból adódott, hogy számottevő munkahelyteremtő beruházás nem volt ebben az időszakban, illetve a megye ipara továbbra is beszállítói jellegű maradt. A vállalkozások, a foglalkoztatás és a jövedelem jelzőszámai az országos tendenciákhoz igazodva jelentősen növekedtek.

A főbb folyamatok részletezve:

Megnevezés	2015. I-IV.n.év JNSZ	2016. I-IV.n.év JNSZ	2017. I-IV.n.év JNSZ	2018. I-IV.n.év JNSZ	2019. I-IV.n.év JNSZ	2015. I-IV.n.év ORSZÁG	2019. I-IV.n.év ORSZÁG
Lakónépesség							
Népesség száma, ezer fő	380,0	376,3	374,0	371,0	370,0	9 856,0	9 773,0
Gazdasági aktivitás							
Aktivitási arány, %	59,2	60,6	60,3	61,4	61,9	60,3	63,0
Foglalkoztatási arány, %	54,4	57,3	57,0	58,7	58,9	56,6	61,0
Munkanélküliségi ráta, %	8,0	5,4	5,5	4,4	4,9	6,2	3,3
Alkalmazásban állók száma és keresete							
Alkalmazásban állók száma, ezer fő	92,9	94,4	94,9	94,8	94,3	2 894,6	3 185,7
havi bruttó átlagkeresete, Ft	195 078	206 772	241 633	269 100	297 984	247 746	367 833
Regisztrált vállalkozások							
Regisztrált vállalkozások száma	51 880	51 994	52 274	53 406	54 290	1 690 878	1 794 414
1.000 lakosra jutó vállalkozás	138	139	141	145	148	172	184
Beruházás							
Teljesítményérték, millió Ft	130 209	83 535	116 740	113 831	145 012	4 770 367	8 129 498
Egy lakosra jutó teljesítményérték, ezer Ft	344,5	222,8	313,8	307,7	393,0	484,8	832,0
Ipar							
Termelés volumenidexe	103,9	95,2	111,2	101,9	109,6	107,9	105,3
Egy lakosra jutó termelési érték, ezer Ft	3 738,2	3 556,6	3 947,7	4 131,8	4 694,3	2 782,6	3 532,1
Építőipar							
Egy lakosra jutó termelési érték, ezer Ft	122,7	89,9	121,9	140,6	175,5	165,8	320,4
Lakásépítés							
Épített lakás	167	114	176	199	270	7 612	21 127
Tízezer lakosra jutó épített lakások száma	4,4	3,0	4,7	5,4	7,3	7,7	21,6
Turizmus							
Vendégek száma, ezer	184,5	194,8	215,1	218,2	220,7	10 354,4	12 795,8
Vendégéjszakák száma, ezer	513,8	549,2	591,6	618,0	616,5	25 764,9	31 261,5

2015 és 2019 között a megye lakónépessége mintegy 10 ezer fővel tovább csökkent, ennek mértéke azonban alacsonyabb a korábbi éveknél. A gazdasági aktivitás kismértékben nőtt, de egyre jobban megközelíti az országos átlagos. A foglalkoztatottak aránya lassan közelít a 60% felé. Az alkalmazásban álló száma jelentősen nem változott. A bruttó átlagkereset több mint 50%-kal nőtt az országos folyamatokhoz hasonlóan. A regisztrált vállalkozások száma a korábbi stagnálás után kismértékben nőtt. Az ezer lakosra jutó vállalkozások száma még mindig messze elmarad az országostól, igazolva a nagyvállalati gazdasági struktúrát. A vizsgált időszakban közel 600 milliárd forint beruházás valósult meg az egy lakosra jutó teljesítményérték ingadozása mellett. Az ipari termelés volumenidexe a 2016. évi visszaesést kivéve minden évben növekedett. Az építőipar egy lakosra jutó termelési értéke 2016-ben szintén visszaesett, majd ezt követően 2019 végére lényegében megduplázódott. 2015 és 2019 között 926 lakás épült a statisztika szerint, amely elmarad a megye lélekszamarányától. A megelőző öt évben a megyét mintegy egy millió bel- és külföldi vendég kereste fel, aki 2 millió 890 ezer vendégéjszakát tölthetett el.

2020. év a COVID-19 világvárvány társadalmi és gazdasági hatásai miatt külön értékelendő és vizsgálendő. Az országos folyamatokhoz hasonlóan a megyében is csökkent a foglalkoztatottak aránya és emelkedett a munkanélküliségi ráta. A foglalkoztatási arány 53,9%-ra csökkent, a munkanélküliségi ráta pedig 7,4%-ra nőtt a legrosszabb időszakban. A 161 ezer fős gazdaságilag aktív népességből 149 ezer fő a foglalkoztatottak száma, 12 ezer fő a munkanélküliek száma jelenleg, továbbá 115 ezer fős az inaktív népesség.

A teljes munkaidőben alkalmazásban álló havi átlagkeresete 11%-kal nőtt 2020. I. félévében, összege így 320 ezer forintra emelkedett, ami még mindig alacsonyabb a 340 ezer forintos vidéki átlagnál.

A megye reálgazdasági folyamatai kifejezetten kedvezően alakultak. Az ipari termelés 5,1%-kal emelkedett (országosan a legjobb eredmény) 918 milliárd forint termelési értéket előállítva. Az építőipari vállalkozások teljesítménye 4,8%-kal nőtt – országosan ez a második helyezést jelenti – összesen 29 milliárd forint értéket előállítva. Ezzel szemben a megye építőiparának június végi szerződésállománya 30,7 milliárd forint, ami 14%-kal elmarad az egy évvel korábbtól.

A megye kiskereskedelmi üzlethálózatának forgalma 2020. I. félévében 182 milliárd forint volt, ez 4,9%-kal magasabb, mint az előző évi és országosan a második legnagyobb növekedést mutatja.

A megyei székhelyű gazdasági szervezetek 65 milliárd forint értékű új beruházást valósítottak meg 2020. I. félévében, ez 1,4%-kal több az egy évvel korábbinál. Így a megye egyike annak a hat megyének, ahol nőtt a fejlesztések volumene.

A turizmus és vendéglátás mutatói viszont visszaestek. A szálláshelyek 2020. I. félévi bruttó árbevétele 1,1 milliárd forint, ami 59%-kal elmarad az előző évitől. Ezen belül a szállásdíjak összege 57%-kal, a vendéglátásé 63%-kal, az egyéb szolgáltatásoké 50%-kal csökkent. Az I. félévben a megyében a vendégek száma 37 ezer fő volt, a vendégéjszakák száma 93 ezer volt, ezek 61%-kal, illetve 63%-kal csökkentek az előző évihez képest.

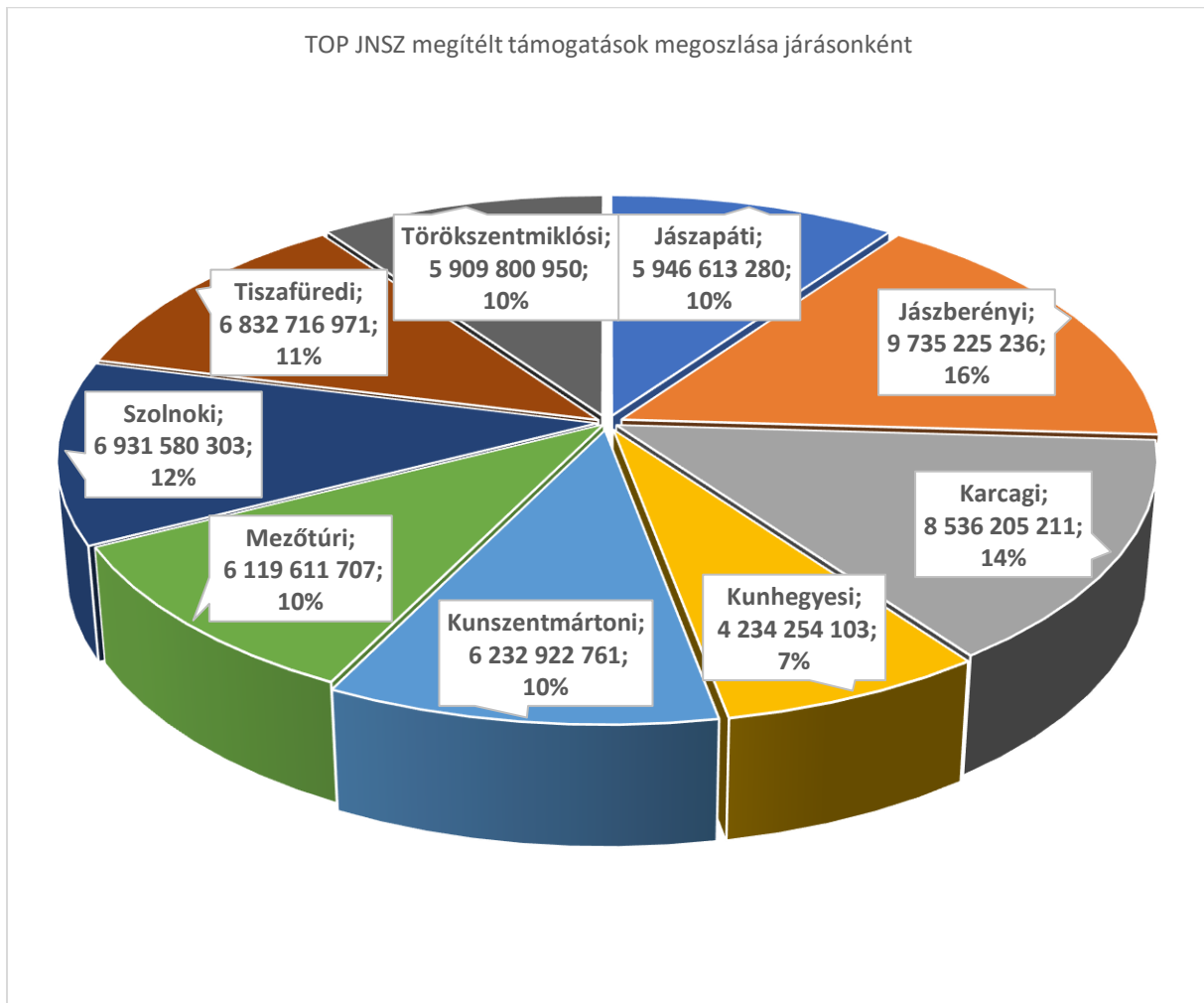
Megállapítható, hogy a megye gazdasága a COVID-19 időszakának első felében kifejezetten válságállónak bizonyult.

A Északkelet-Magyarországi Gazdaságfejlesztési Zóna – Creative Region – stratégiájának kialakítása keretében fogalmazódtak meg megyei Önkormányzati javaslatok a gazdasági problémák kezelésére. Ezek elsősorban a folyó beruházások befejezésének előrehozatalára (pl. M4 Szolnok északi elkerülője) és egyes fejlesztések megkezdésének előbbre hozatalára (pl. M4 Törökszentmiklós-Püspökladány közötti szakasza) vonatkoztak.

A megyében megvalósuló fejlesztések finanszírozásában meghatározó mértékű Európai Unió támogatások összege a **2014-2020-as programozási időszakban** 263,1 milliárd forint, amely jelenleg a megyék országos rangsorában a 14. helyet jelenti. A megye a megyék rangsorának alsó harmadában való elhelyezkedésének oka, hogy a gyorsforgalmi utak (M4, M44) megvalósítása hazai forrásokból történik, a nagy környezetvédelmi beruházások az előző ciklusban már megvalósultak, a megye nagyvállalati dominanciájú vállalkezési struktúrája nem kedvez az uniós források felhasználásának, továbbá a megye iparszerkezete miatt alacsony a hozzáadott érték előállítás is.

A megye tervszerű – az önkormányzati szférát érintő – uniós forrásfelhasználása a Terület- és Településfejlesztési Operatív Programon (TOP) keresztül történik. Ennek dedikált kerete Szolnok Megyei Jogú Városra 15,19 milliárd forint, a megye többi 77 településére pedig 53,786 milliárd forint. A jelenlegi felhasználás Szolnok Megyei Jogú Város esetében mintegy 1,5 milliárd forinttal haladja meg a dedikált keretet, a Megyei Integrált Területi Program esetében pedig 11,9 milliárd forinttal.

A TOP megítélt forrásainak járási megoszlását az alábbi ábra szemlélteti:



A Megyei Integrált Területi Programban (ITP) megfogalmazott területi preferenciák és belső arányok lényegében megvalósultak, mivel a benyújtott támogatási kérelmek 90%-a a korábbi TOP 1.0-ás tervezés során konszenzussal kialakított megyei és járási fejlesztési programok projektjein alapult. Teljesült az a célkitűzés, hogy legalább minden településnek legyen egy uniós támogatású projektje, bár ez kissé a fejlesztési források szétforgácsolását eredményezte. A támogatott projektek 1/3-ánál a projektmenedzsmenti feladatokat a Megyei Önkormányzat 100%-os tulajdonában lévő Megyei Területfejlesztés Ügynökség Kft. végzi. A TOP-hoz kapcsolódóan új típusú, lényegében napi kapcsolat alakult ki a Megyei Önkormányzat és a települési önkormányzatok között.

A 2014 óta eltelt évek alapján Jász-Nagykun-Szolnok megye társadalmi-gazdasági mutatószámai – az ipari termelést kivéve – jellemzően ugyan még elmaradnak az országostól, azonban kimutatható a folyamatos felzárkózás. A helyzetfeltárást lényegében összefoglalja a következő SWOT analízis.

SWOT analízis

ERŐSSÉGEK

Népesség

- Városokban és falvakban élők aránya stabil
- Gazdasági centrumokban megindult a népesség növekedése
- Szolnok élhetősége és vonzereje markánsan javult az utóbbi néhány év beruházásai következtében

Gazdaság

- nemzetgazdasági szempontból kiemelt jelentőségű, komoly termelési hagyományokkal és szakmai kultúrával rendelkező és korszerű ipari termelőágazatok, multinacionális tőke markáns jelenléte Szolnok és Jászberény térségében
- jelentős mezőgazdasági termelési és élelmiszeripari hagyományok, versenyképes üzemméretű gazdaságok, kapcsolódó iparágak jelenléte
- a három pólus – Szolnok, Jászberény és Karcag – mindegyike sajátos, jól megragadható gazdasági arculattal rendelkezik

Oktatás

- Nagy hagyományokkal rendelkező középfokú képzés és szakképzés
- Jól strukturált intézményhálózat
- 2 felsőoktatási campus megyebeli működése
- Kiépült rugalmas képzési struktúra, bővülő képzési portfólió

Kultúra – turizmus

- Tradicionális, sokszínű kulturális örökség
- Kedvező ökoturisztikai adottságok
- A megyeszékhely országos hatóerejű turisztikai fejlesztései
- Tisza-tó kiemelt üdülőkörzet növekvő turisztikai vonzereje és jelentős turisztikai bevételt generáló gyógyfürdők (Berekfürdő, Cserkeszőlő)
- térségi identitás jelenléte, térségi szemlélettel való azonosulási készség (Jászság, Nagykunság)

Kapcsolatépítés

- A megye centrális fekvése az ország keleti felében
- A különféle közlekedési csatornák csomósodása Szolnokon

Környezetfejlesztés

- Relatív szennyeztelen környezet, a felszíni és felszín alatti vizek bősége
- Kiépült közműhálózatok, fejlődő ár- és belvízvédelmi rendszerek

Versenyképesség növelése

- A megye bővülő ipara az ország élvonalába tartozó
- A multinacionális nagyvállalatok erős és adaptív beszállítói hálózatokat teremtettek
- Megfelelő ipari parki hálózat, infrastrukturális ellátottság

GYENGESÉGEK

Népesség

- Erőteljes természetes fogyás és elvándorlás, elöregedő korstruktúra
- A lakosság kedvezőtlen egészségügyi állapota
- Egyenlőtlen hozzáférés az egészségügyi szolgáltatásokhoz a megye különböző településein

Gazdaság

- Közúthálózat állapota, gyorsforgalmi kapcsolatok hiánya
- Túlzott különbségek az új érték előállításban a megye nyugati és keleti fele között
- A megyében nincsenek jelentős vonzású, kisugárzó energiájú városok, a szomszédos Pest megye és Hajdú-Bihar megye elszívó hatásával szemben a megye nem tudja felvenni a versenyt
- A megye városhálózatában még vannak gyenge népességmegtartó és tőkevonzó képességű városok
- Országos átlagnál alacsonyabb szintű bérjövödelmek
- Alacsony a munkavállalók mobilitási hajlandósága, a mobilitást ösztönző tényezők alacsony szintje

Oktatás

- A népesség viszonylag alacsony iskolázottsága
- Gyakorlati helyek, eszközök, oktató szakemberek hiánya

Kultúra – turizmus

- Vonzerők és szolgáltatások fejlettlensége
- Kulturális intézmények elavultsága
- A Tisza-tó menti turizmus jövedelemtermelő képessége gyenge, a városok hozzájárulása a turizmushoz minimális, a jelentős vonzerejű gyógyfürdők települési környezete kevésbé attraktív

Kapcsolatépítés

- Rendkívül rossz állapotú közúthálózat és a tiszai átkelők hiánya
- A gyorsforgalmi hálózatba való bekapcsolás megkésettsége és Szolnok közlekedési csomópont szerepének jelentős csökkenése
- A stratégiai gondolkodás hiánya, gyenge forrásabszorpciós és érdekérvényesítő képességű térségek
- A hagyományos tájegységeken belül, tájközi viszonylatban és megye határon átívelően még csak gyenge és formális az együttműködés

Környezetfejlesztés

- Az agroökológiai potenciál kihasználatlan
- Magas a környezeti extrémításoknak való kitettség

Versenyképesség növelése

- A megye keleti felében az ipari termelés visszaesése
- Átlagos képzettségű munkaerő-állomány
- K+F+I háttér hiánya

LEHETŐSÉGEK

Népesség

- Fiatalabb korosztály megyében maradásának ösztönzése az országos programok helyi viszonyokra alakításával
- Népesség egészségügyi állapotának javítása a központi források felhasználásával

Gazdaság

- Kapcsolódás Budapest nagyvárosi térségéhez és a szomszéd megyék gazdasági centrumaihoz
- Hozzáadott érték előállítás bővítése
- A megye agráriumának megújítása a változó környezeti körülményekre reagálva
- a fenntartható fejlődés szellemisége új távlatokat nyit a tanyarendszer számára (környezetkímélő helyi infrastruktúra és gazdálkodási rendszerek)

Oktatás

- Képzőintézmények és a helyi gazdaság együttműködésének erősítése
- Képzési struktúra korszerűsítése

Kultúra – turizmus

- Természetközeli turizmus fejlesztése
- A térségi identitásokra épülő megyei integritás erősítése

Kapcsolatépítés

- A kedvező közlekedés földrajzi adottságok újbóli hasznosítása
- A logisztikai tevékenység tudatos nagy volumenű fejlesztése
- Beszállítók ösztönzése, hálózatok kiépítésének és fejlesztésének elősegítése
- Hálózatosodás ösztönzése, az erre rendelkezésre álló források igénybevétele

Környezetfejlesztés

- Az agrárgazdaság helyi termelésre, tájgazdálkodásra és öntözésfejlesztésre épülő újrapozícionálása
- Nemzetközi Tisza Ökorégió létrehozása

Versenyképesség növelése

- A tiszántúli belső perifériák újraiparosítása
- A népesség képzettségének és egészségügyi állapotának fejlesztése
- Inaktív munkavállalói rétegben rejlő fejlesztési potenciál

VESZÉLYEK

Népesség

- Negatív demográfiai tendenciák továbbberősödése
- Egyes települések teljes elöregedése

Gazdaság

- A gazdasági túlzott területi és szervezeti koncentrációja
- A megye kettészakadása fokozódik
- A munkavállalói digitális kompetenciák nem fejlődnek az alapkompétencia problémák miatt

Oktatás

- A nem önálló szervezeti struktúrában a felsőfokú oktatási intézmények ellehetetlenülhetnek, az intézmények zsugorodása, megszűnése jelentős kumulatív hatással bír (felsőfokú képzettségűek elvándorlása, helyi igényes szolgáltatások iránti fizetőképes kereslet csökkenése stb.)
- Az intézményhálózat versenyképességének csökkenése

Kultúra – turizmus

- Hagyományok átörökítésének folyamata megszakad
- Turisztikai vonzerők kihasználatlanok maradnak

Kapcsolatépítés

- Elmaradnak a szükséges fejlesztések
- A megye belső kohéziója tovább romlik
- ágazati és térségi együttműködések híján esélytelenné válik a nagyhatékonyságú, valódi áttörést eredményező komplex térség- és vidékfejlesztési programok megvalósulása

Környezetfejlesztés

- Éghajlatváltozás következtében növekednek az extrém időjárási helyzetek; természetvédelem, vízgazdálkodás és agrárium ágazati szemlélete és érdekellentétei a hatékony válasz lépéseket akadályozzák
- A korszerű tájhasználat kialakítása gazdaságtalan

Versenyképesség növelése

- Az újérték előállítás tovább koncentrálódik
- A népességfogyás erősödik
- A rossz munkáltatói gyakorlat miatt a bérek alacsony szinten maradnak az uniós ciklusonként újraépülő terület- és vidékfejlesztési intézményi rendszerek nem tudják a korábban kiépült rutinokat, felhalmozott tapasztalatokat kamatoztatni

Az elmúlt évek helyzetértékelése alapján a **következő fejlesztési időszak (2021-2027)** célkitűzéseinek kialakításához és megvalósításához az alábbi **ajánlások** fogalmazhatók meg:

- A tényleges területi felzárkózás érdekében koncentráltabban kell felhasználni a rendelkezésre álló forrásokat, ezért nem alapvető célkitűzés, hogy minden településnek legyen legalább egy támogatott projektje.
- Szükséges a Megyei Önkormányzat direkt beavatkozása a hátrányos helyzetű térségekben saját gazdaságfejlesztési célú projektek megvalósításán keresztül.
- Indokolt a teljes tervezés keretében feltárt fejlesztési igények erőteljes szelektálása és prioritizálása.
- A rendelkezésre álló forrásokból – amennyiben lehetőség lesz rá – szükséges a Megyei Önkormányzat saját fejlesztési keretének elhatárolása, illetve a nagyobb városok programszerű támogatásának kialakítása és az egyes térségek egészére vonatkozó projektcsomagok kialakításának ösztönzése.
- Fontos, hogy a pályázatelőkészítés és a projektmegvalósítás elsősorban a megyében lévő humánkapacitások igénybevitelével történjen.

A hazai területi operatív program – Versenyképes Magyarország Operatív Program VMOP - várható megyei keretének felhasználását az alábbi területekre indokolt koncentrálni:

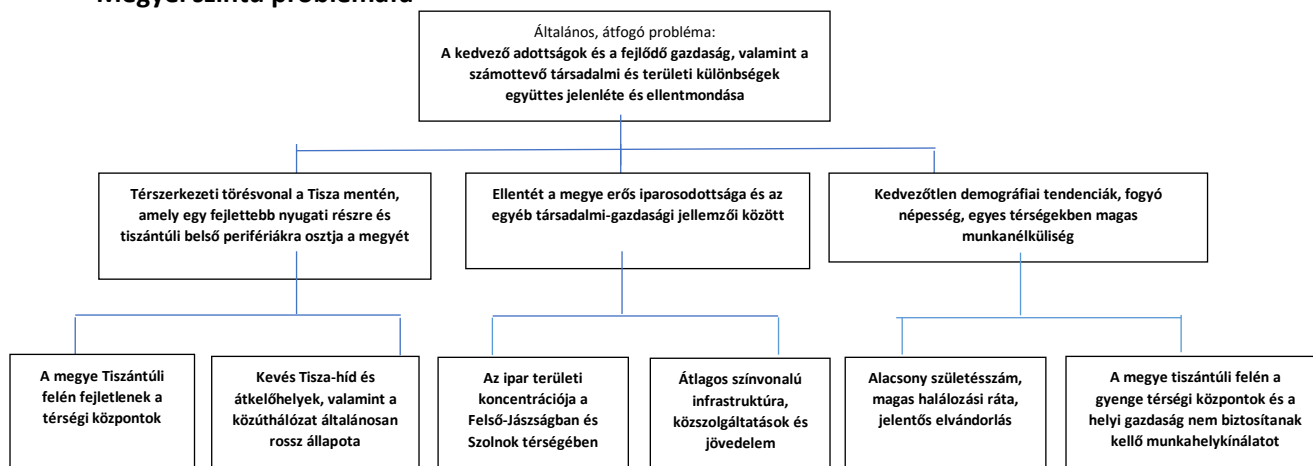
- Iparterület fejlesztése,
- Helyi gazdaság fejlesztése,
- Turizmus fejlesztése,
- Közlekedésfejlesztés (belterületi gyűjtőutak),
- Óvodák fejlesztése,
- Településkép fejlesztése,
- Települési infrastruktúra fejlesztése,
- Önkormányzati energetikai fejlesztések,
- Egészségügyi alapellátás fejlesztése,
- Szociális ellátás fejlesztése,
- Szolnok Megyei Jogú Város és településeggyüttese fenntartható fejlesztése (program alapon),
- Felső-Jászsági gazdaságfejlesztési program (program alapon),
- Jászapati járás felzárkóztatás (program alapon).
- Kunhegyesi járás felzárkóztatása (program alapon).

FEJLESZTÉSI IRÁNYOK – JAVASLATTEVŐ MUNKARÉSZ

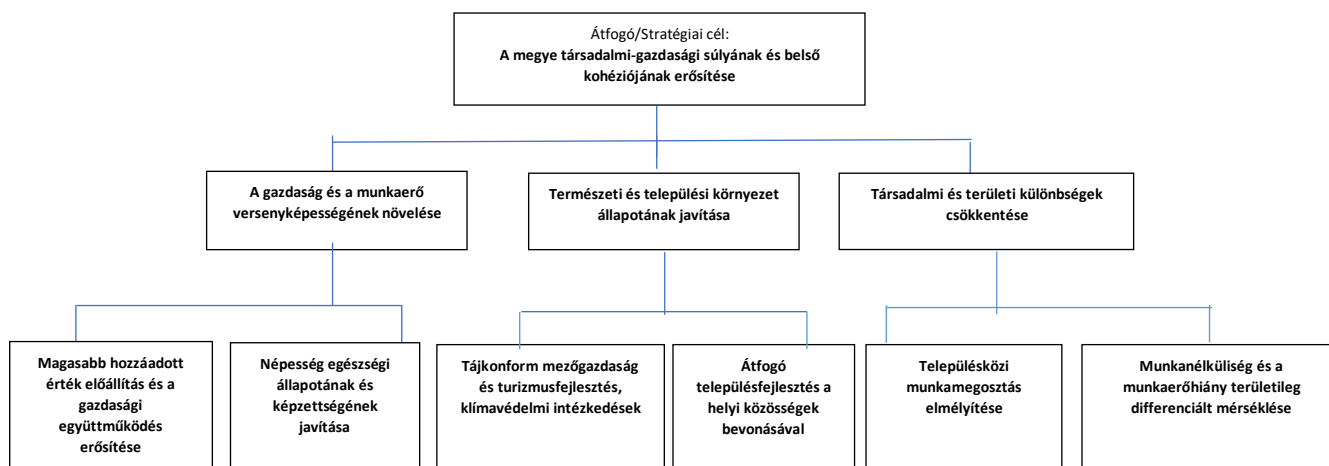
I. JÖVŐKÉP

A helyzetértékelés és a feltárt fejlesztési igények alapján 2030-ig a megyei szintű problémákat és az erre adandó válaszokat az alábbi két ábra rendszerezi és összegzi:

Megyei szintű problémafa



Megyei szintű célfa



A koncepció célrendszerének a felépítése a következő:

JÖVŐKÉP: Nagytávon elérni kívánt célállapot

ÁTFOGÓ CÉL: Általános és komplex hosszú távú célkitűzés a vízió megvalósulása érdekében

TERÜLETI CÉL: Térségtípusokra vonatkozó távlati célkitűzések

SPECIFIKUS CÉL: Az átfogó célok elérését szolgáló célkitűzés

HORIZONTÁLIS CÉL: A célrendszer egészére vonatkozó elvárások és kritériumok összessége

MEGYEI SZINTŰ KÜLDETÉS – 2030

**Jász-Nagykun-Szolnok megye kedvező földrajzi fekvésére és fejlődő gazdaságára alapozva
a megye egészét érintő fejlődési lépés- és léptékváltás elérése
a megyén belüli területi és társadalmi különbségek csökkentése, valamint
a szomszédos megyékkel és térségekkel való együttműködés erősítése érdekében**

MEGYEI SZINTŰ VÍZIÓ – 2030

**Jász-Nagykun-Szolnok megye:
növekvő társadalmi-gazdasági súlyú
három táj egysége**

A megye egy térszerkezeti törésvonalon fekszik a Tisza-mentén, az Alföld közepén. A főváros tágabb vonzáskörzetébe tartozó Jászság és Szolnok térsége fejlődő, míg a tiszántúli térségek belső perifériák. Szolnok Megyei Jogú Város és a gazdaságban döntő jelentőségű, versenyképes Felső-jászsági ipari agglomeráció a megye regionális pólusai, amelyekhez a többi térség kapcsolódása differenciált. A kedvező térségi és környezeti adottságok hasznosításának tartós akadálya volt a gyorsforgalmi úthálózat hiánya és a közúthálózat romló állapota. A bővülő ipari termelés az ország élvonalába tartozó. A mezőgazdasági termelés meghatározó a vidéki jellegű megyében. A turizmus kínálata csak néhány településen számottevő. A népesség csökkenő, öregedő, jelentős mértékű az elvándorlás. A fiatal korosztályoknál jelentős a cigányság aránya. A foglalkoztatás mutatói javulóak és megkezdődött a bérek felzárkózása. A közüzemi infrastruktúra alapvetően kiépült, a humánszolgáltatások kapacitása és igénybevétele összhangban van.

Jász-Nagykun-Szolnok megye mai helyzete lényegében leképezi Magyarország társadalmi-gazdasági-környezeti állapotát, vagyis jellemzői, lehetőségei és megoldandó problémái az országgal. Mindezek egy fokozatosan, de nem azonos mértékben és ütemben dinamizálódó megye képét vetítik elénk, ahol a területi és társadalmi különbségek a foglalkoztatáson keresztül számolhatók fel. A megye tradicionális térségei és a földrajzi helyzetből adódó minden irányú nyitottság értéket és lehetőséget jelent, mivel kooperációra ösztönöz.

A konkrét teendők az alábbiak szerint összegezhetők:

BEAVATKOZÁSI LOGIKA	A térségek nem azonos mértékű és ütemű dinamizálása a területi és társadalmi különbségek foglalkoztatás bővítésén keresztül történő felszámolása érdekében
Átfogó cél	A megye társadalmi-gazdasági súlyának és belső kohéziójának erősítése
Konkrét intézkedési opciók	Növekvő versenyképesség Népességmegtartás – társadalmi felzárkózás biztosítása Kedvező állapotú környezet kialakítása Vonzó – élhető települések Kiegyenlítettebb térszerkezet
Várható eredmények	Belátható időn belül a megye társadalmi-gazdasági mutatószámai elérhetik, illetve meghaladhatják az országos átlagot minden téren

A MEGYE FEJLESZTÉSÉNEK ELVEI – 2030

- a) A működő rendszerek és meglévő értékek továbbépítése, továbbfejlesztése, továbbgyűrűző hatásainak felerősítése
- b) A meglévő, de kihasználatlan térszerkezeti adottságok, területi-, infrastrukturális és munkaerő-kapacitások, tudások és készségek hasznosítása
- c) A fejlődés alapfeltételeit jelentő infrastrukturális-, tudás- és készségbeli, továbbá szervezeti, intézményi és szemléletbeli hiányok felszámolása/mérséklése
- d) A térséget várhatóan érintő kihívásokra adekvát választ adni képes joggyakorlatok adottságokhoz illeszkedő alkalmazása és helyi innovatív megoldások kidolgozása
- e) Dinamizáló, alkalmazkodó és válságkezelő stratégiák differenciált és összehangolt alkalmazása
- f) Integrált területi megközelítésben rejlő lehetőségek lehető legteljesebb kihasználása
- g) A tervezési és megvalósítási folyamatot kísérő folyamatos tanulás, kapacitás- és hálózatépítés

II. MEGYEI TERÜLETFEJLESZTÉSI KONCEPCIÓ CÉLRENDSZERE - 2030

A hatályos területi tervdokumentumok és a megye helyzetének áttekintése nyomán a koncepcionális célkitűzések az alábbiak:

JÖVŐKÉP – 2030

JÁSZ-NAGYKUN-SZOLNOK MEGYE: NÖVEKVŐ TÁRSADALMI – GAZDASÁGI SÚLYÚ HÁROM TÁJ EGYSÉGE –

A megye társadalmi, gazdasági súlyának és belső kohéziójának erősítése

ÁTFOGÓ CÉLOK – 2030

- A1) BŐVÜLŐ GAZDASÁG** – Kapcsolódás a makrogazdasági fejlődési tengelyekre
- A2) ÉLTETŐ ÉS ÉLHETŐ KÖRNYEZET** – Társadalom - kultúrtájak dinamikus egyensúlya
- A3) EMELKEDŐ KÖZJÓ** – Gyarapodó - együttműködő társadalom

STRATÉGIAI CÉLOK – 2027

TERÜLETI CÉLOK

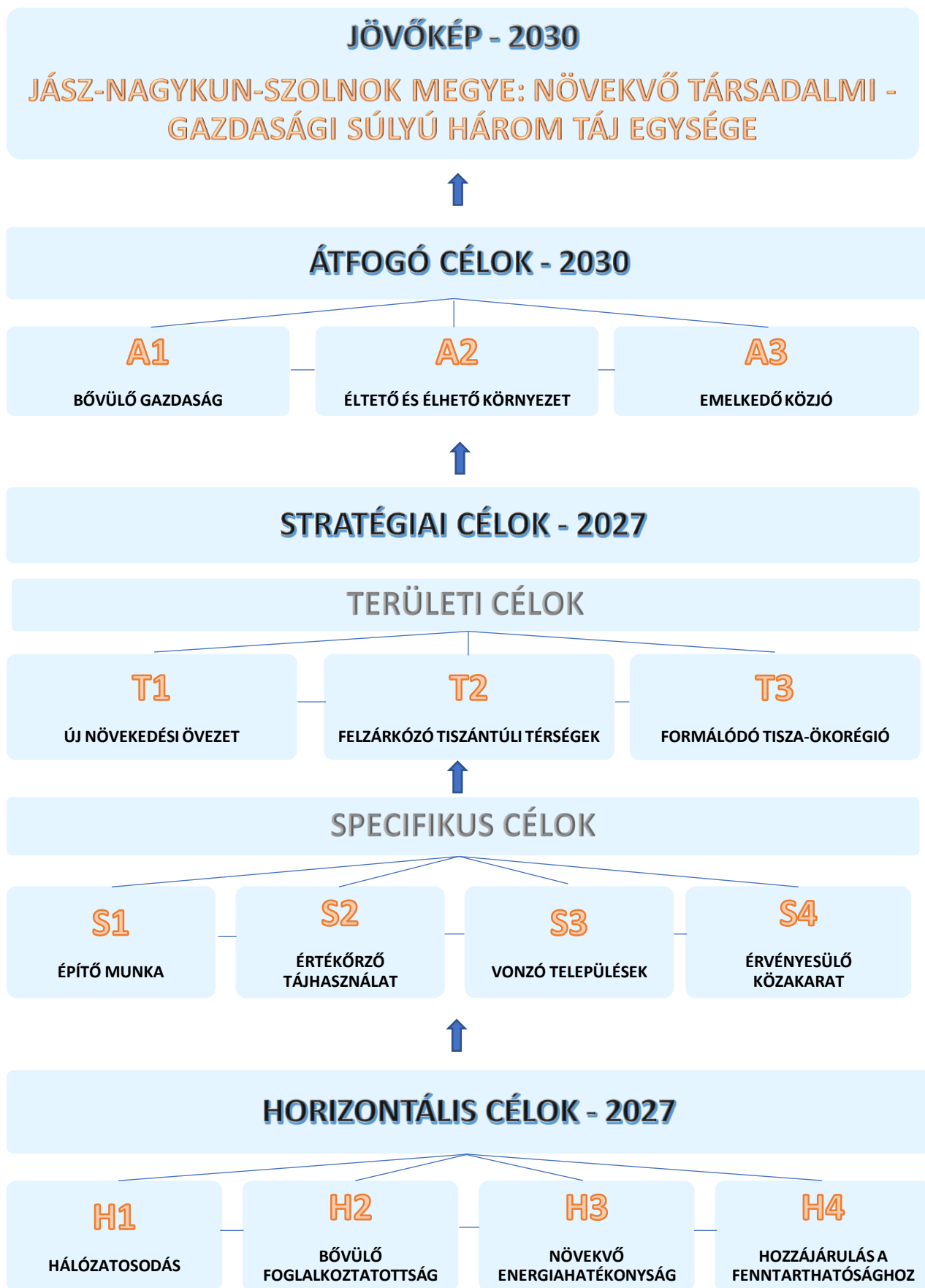
- T1) ÚJ NÖVEKEDÉSI ÖVEZET** – Jászság és a szolnoki településeggyüttes Budapest kiteljesedő erőterében
- T2) FELZÁRKÓZÓ TISZÁNTÚLI TÉRSÉGEK** – Új lehetőségek a belső periférikus helyzet felszámolására
- T3) FORMÁLÓDÓ TISZA-ÖKORÉGIÓ** – Nemzetközi együttműködés a fenntartható Tisza-völgyért

SPECIFIKUS CÉLOK

- S1) ÉPÍTŐ MUNKA** – A munkába állás feltételeinek fejlesztése a gazdasági növekedés, valamint a területi és társadalmi felzárkózás érdekében
- S2) ÉRTÉKŐRZŐ TÁJHASZNÁLAT** – Megújuló agrárium és kiteljesedő természetközeli turizmus
- S3) VONZÓ TELEPÜLÉSEK** – Komfortosodó városok, községek
- S4) ÉRVÉNYESÜLŐ KÖZAKARAT** – A helyi társadalom bevonása a fejlesztéspolitika alakításába

HORIZONTÁLIS CÉLOK – 2027

- H1) HÁLÓZATOSODÁS** – Együttműködő gazdaság és társadalom
- H2) BŐVÜLŐ FOGLALKOZTATOTTSÁG** – A munkahelyteremtés és a munkavállalás tudatos ösztönzése
- H3) NÖVEKVŐ ENERGIAHATÉKONYSÁG** – Az energiatermelés és -felhasználás racionalizálása
- H4) HOZZÁJÁRULÁS A FENNTARTHATÓSÁGHOZ** – A működőképesség jövőbeni megőrzésének támogatása



A KONCEPCIONÁLIS CÉLOK RÉSZLETEZÉSE

JÖVŐKÉP:

- a megye egésze egy fejlődési lépés- és léptékváltás előtt áll – még ha a kelet-nyugat különbségei belátható időben fennmaradnak is –, a kedvező fekvés és a fejlődő gazdaság alapján,
- belátható időn belül a megye társadalmi és gazdasági mutatószámai elérhetik, illetve meghaladhatják az országos átlagot minden téren,
- a lehetőség megragadása, együttműködés és a humánkapacitás erősítése szükséges a térségi identitásokra épülő megyei integritás keretében.

Indoklás: A közel 150 éves megye három fő alkotóeleme egymástól jól elkülöníthető tájegység. Földrajzi fekvésükből adódóan a három térség eltérő fejlődési pályát írt le és eltérő fejlesztési lehetőségekkel rendelkezik. Mind a három térségben meg vannak a dinamizálás feltételei. A Tiszához igazodó térszerkezeti törésvonal és a főváros közelsége miatt valamennyi klasszikus területi fejlesztési politika alkalmazására lehetőség és szükség van a megyében. A megye egészének fejlődése csak ezen eltérő utak harmonizálásával biztosítható. Ennek egyik alapja lehet a kibontakozónak látszó megyei identitás. Szükséges az elvándorlás mértékének lassítása és a társadalmi-gazdasági szereplők aktív bevonása.

A1) BŐVÜLŐ GAZDASÁG:

- a gazdasági potenciál mennyiségi és minőségi növekedése,
- a szükséges feltételek folyamatos biztosítása – üzleti környezet, munkaerő,
- az M1-M5 nemzetközi fejlődési tengelyhez való kapcsolódást tovább erősíti az M4 és M44 tengelyek kiépülése, ezáltal növelve a megye gazdasági súlyát.

Indoklás: A megye ipara súlyának növekedése várható a meglévő (M1-M5, M3) és vélelmezhetően kibontakozó (M4 keleti fele, M44, M8) fejlődési tengelyekhez igazodva. Mindez lehetővé teszi a megye valamennyi térségének feltárását, de nem azonos ütemben, távlatilag mindenhol bővülő gazdaságot eredményezve. Ezen folyamat szabályozottabbá tételét segítheti elő a területi szereplők mindenkori eszközeinek ok- és célszerű, tudatos és tervezett felhasználása. Jelentős tartalékok vannak az agrártermelés és az élelmiszerfeldolgozóipar terén.

A2) ÉLTETŐ ÉS ÉLHETŐ KÖRNYEZET:

- erőteljes elmozdulás a gazdaság - társadalom - természet tartós térségi harmóniája felé,
- a létfeltételek és az életminőség fejlődése környezetbarát módon történik.

Indoklás: A megye nagyobb részének szabályozott ártéren való fekvése és lényegében szennyezetlen környezeti állapota olyan lehetőség és érték, amelynek hosszú távú fenntartása indokolt. A viszonylag törékeny teremtett és mesterséges környezet tradicionálisan folyamatos beavatkozási gyakorlatának továbbvitelét igényli. A gazdasági szerkezet várható változásai tájegységenként eltérő agrár-ökológiai potenciálhoz igazodó termelési szerkezet kialakulását fogják eredményezni. Itt is biztosítani kell az ember és környezete harmóniáját. Jól el fognak különülni a tájhasználatban az alapvetően termelési, illetve rekreációs célú területek. Mindenkori kiemelkedő feladat a megye teljes körű ár- és belvízvédelmi biztonságának biztosítása.

A3) EMELKEDŐ KÖZJÓ:

- a népesség képzettségének és egészségi állapotának folyamatos emelése alapján biztosítható a minőségi munkaerő és a munkavállaláson keresztül az életszínvonal növelése, valamint a társadalmi felzárkózás,
- a valós önszerveződő csoportok együttműködése segíti a társadalmi felzárkózást.

Indoklás: Jász-Nagykun-Szolnok megyében az értékteremtő munka és a társadalmilag hasznos tevékenység lehet csak tartós alapja a meglévő életszínvonal emelésének, valamint a területi és társadalmi felzárkózásnak. Ehhez a munkahelyteremtés és a munkába állás folyamatos segítése is szükséges az állami és területi szereplők részéről. Ezt a folyamatot elősegítheti a társadalom minden szegmensében a formalizált együttműködés kibontakoztatása.

T1) ÚJ NÖVEKEDÉSI ÖVEZET:

- a Jászság, Szolnok és Törökszentmiklós térsége, valamint a Tiszazug a Budapest metropolisz térség külső városgyűrűjének részeként fejlődik tovább, részét képezve az ország dinamikus zónáinak.

Indoklás: A megye Duna-Tisza-közi részén – és részben a Tisza-tónál – található a dinamikusabb térségek és a társadalmi-gazdasági élet szervezőközpontjai. Ezen térségek dinamikájának fenntartása a megye fejlődése szempontjából alapvető érdek. Elő kell segíteni a budapesti metropolisz térséghez való kapcsolódások erősödését. A folyamatosan bővülő gazdaság mindenkori szükségletei kielégítését segítheti elő a köz- és üzleti szféra szereplőinek új típusú együttműködése, amely elsősorban a folyamatok szabályozottabbá tételére irányulhat. Így az egyes települési önkormányzatok felé megfogalmazott igények finanszírozhatók és ütemezhetők lehetnek.

T2) FELZÁRKÓZÓ TISZÁNTÚLI TÉRSÉGEK:

- a megye tiszántúli részén a térségi pólusok erősítése következtében fokozatosan csökken a „lassú zónák” kiterjedése,
- Mezőtúr térségében, a Nagykunságban és a Tisza-tó környékén összhangba kerül a népesség megtartó és -eltartó képesség.

Indoklás: A megye tiszántúli felének nagyobb hányada jellegzetes belső periféria. A rendszerváltás után bekövetkezett nemzetközi tranzitforgalom átrendeződése miatt ez még tovább is erősödött. Ezt jelképezi, hogy az ország egyik legelmaradott térsége a Kunhegyesi járás. A várhatóan kialakuló új fejlődési tengelyek ismét fel fogják tární a megye döntő részét, lehetőséget adva a belső periféria jelleg felszámolódására. A csaknem önellátó jellegű úgynevezett „lassú zónák” területe csökkenhet, továbbá új funkciókat kaphatnak a természetközeli rekreációs tevékenységek kibontakoztatásával. Ez elősegíti az elvándorlás csökkenését és emeli térség népességeltartó képességét.

T3) FORMÁLÓDÓ TISZA-ÖKORÉGIÓ:

- a Tisza-mentén, egy nemzetközi együttműködés részeként megvédésre és fejlesztésre kerül a természeti környezet és számottevően csökken a környezeti kockázat, bővül a turizmus és fejlődik a helyi gazdaság,
- Szolnok város általános fejlődése révén fokozatosan válik a Tisza fővárosává.

Indoklás: A megye Tisza völgyében való központi fekvése és a Tisza-tavi víztározó megléte predestinálja, hogy egy valós térségi érdeken alapuló nemzetközi együttműködés kialakítására szülessen kezdeményezés. Ez biztosíthatja a környezeti és árvízvédelmi kockázatok csökkenését, a táj- és ártéri gazdálkodás, valamint a természetközeli turizmus kiterjesztését, hozzájárulva az itt élők gyarapodásához.

S1) ÉPÍTŐ MUNKA:

- a foglalkoztathatóság és a foglalkoztatás folyamatos fejlesztése a gazdaság szükségleteihez igazítva, a munkavállalás ösztönzése a társadalmi és területi különbségek csökkentéséért,
- tudatos a népesség munkavállalásának erőteljes ösztönzése a társadalmi problémák kezelése érdekében.

Indoklás: A területi különbségek csökkentése, a társadalmi felzárkózás és integrálódás alapvetően a foglalkoztatás folyamatos bővítésén keresztül érhető el. A népesség munkavállalási hajlandóságának ösztönzése térségileg eltérő megközelítést igényel – különösen igaz ez a jelentős népesség-átszuktúrálódon áteső településekre –, amelyben meghatározó a közsféra és a települési önkormányzatok szerepvállalása. A munkába állás legfontosabb feltétele a lakosság iskolázottságának és képzettségének fejlesztése, valamint az egészségügyi állapotának folyamatos minőségi javítása.

S2) ÉRTÉKŐRZŐ TÁJHASZNÁLAT:

- megújuló agrárium, fenntartható környezet,
- a megye kedvező mezőgazdasági adottságai és termelési hagyományai alapján fenntartható tájhasználat alakul ki.

Indoklás: A megye természeti adottságai egyértelműen determinálják a környezeti fenntarthatóság alapcélként való kezelését. Ez a táj és – az országosan is kiemelkedő volumenű – termőtalaj tudatos és folyamatos hasznosítását teszi szükségessé. Rövid távon mindez indokoltá teszi az agrárgazdaság öntözési bázison alapuló megújítását és a turizmus természetközeli formáinak folyamatos preferálását. Ezek bővítik a lakosság jövedelemszerzési lehetőségeit is.

S3) VONZÓ TELEPÜLÉSEK:

- a kiépült infrastruktúra, a megújult épületállomány, az energiahatékonyság, a kedvező elérhetőség és a jelentős zöldterület minden település jellemzőjévé válik.

Indoklás: A megyei városainak és községeinek településképe ma még sok hiányosságot mutat. Különösen igaz ez a településközpontokra. A településkép folyamatos fejlesztéséhez szorosan kötődik az elmúlt 30 évben megvalósult közüzemi infrastruktúra, belterületi úthálózat, valamint a közintézmények fokozott ütemű felújításának erőteljesebb folytatása. Ez energiahatékonysági szempontból is fontos feladat. Mindez hozzájárul az ott élők életminőségének javításához, a település komfortosabbá válásához és nem utolsósorban – kiegészülve a helyi értékekre alapozott turisztikai attrakciókkal – a szabadidő minőségi eltöltésén keresztül a helyi turizmus felpozícionálásához.

S4) ÉRVÉNYESÜLŐ KÖZAKARAT:

- a helyi közösségek érdemben formálják a fejlesztéseket, szoros partnerségben az önkormányzattal, így biztos alapjai a felzárkózásnak.

Indoklás: A megye adottságain és lehetőségein alapuló fejlesztési célkitűzések az elkövetkezendő időszakban jellemzően a településekhez és a kistérségekhez fognak kötődni. Így a forrásfelhasználás elsősorban helyi szinten valósul meg. Mindez lehetőséget ad a lakosság és a helyi önszerveződő csoportok erőteljesebb bevonására a célok megfogalmazásába és megvalósításába, továbbá generálhatja a lakossági kezdeményezés karakteresebb megjelenését is. A helyi közakarati megnyilvánulásának a helyi önkormányzatok proaktív magatartása biztosíthatja a kellő becsatornázódást. Ennek megléte és minősége a népességmegtartás egyik meghatározó tényezője lesz.

H1) HÁLÓZATOSODÁS:

- az önszerveződés és az együttműködés erősítése, formalizálódása a társadalmi-gazdasági élet minden területén.

Indoklás: A változó világ – globalizáció-lokalizáció, offline-online életterek, klímaváltozás, világjárványok – természeti, társadalmi és gazdasági kihívásai tovább ösztönzik az önszerveződés és együttműködés új horizontális formáinak megjelenését az élet minden terén. A hálózatosodás a gyors ismeret- és tapasztalatbővítésen keresztül elősegíti a kihívásokra adandó jó megoldási módokat és válaszokat. Ezért az együttműködés erősítése minden területen elkerülhetetlen és egyben elvárás is.

H2) BŐVÜLŐ FOGLALKOZTATOTTSÁG:

- az aktív korú népesség munkába állásának elősegítése a társadalom és a gazdaság minden szegmensében.

Indoklás: Az értékteremtő munka és a társadalmilag hasznos tevékenység a területi és társadalmi felzárkózás alapja. Ezért általános elvárás a foglalkoztatottság minden területen történő lehetőség szerinti bővítése.

H3) NÖVEKVŐ ENERGIAHATÉKONYSÁG:

- hozzájárulás az országos megújuló energiahasznosítási arány és energiahatékonyság növeléséhez a klímaváltozás hatásainak csökkentése érdekében.

Indoklás: A változó klímához való alkalmazkodás egyik legjelentősebb területe a megújuló energiák hasznosítása és az energiahatékonyság növelése. Ma már minden felújítási és fejlesztési tevékenység elvárt követelménye. Elő kell segíteni az energiahatékonyság követelményének mindennapi rutinná válását.

H4) HOZZÁJÁRULÁS A FENNTARTHATÓSÁGHOZ:

- általános elvárás minden fejlesztés keretében a működési és környezeti fenntarthatóság kiemelt kezelése.

Indoklás: A megye környezeti állapota és jövőbeni fejlődése természetszerűvé kell, hogy tegye a mindenféle szempontú fenntarthatóság biztosítását.

A CÉLRENDSZER ÁLTALÁNOS INDOKLÁSA

Jász-Nagykun-Szolnok megye mai valósága lényegében leképezi napjaink Magyarország társadalmi, gazdasági és környezeti állapotát. Vagyis jellemzői, lehetőségei és megoldandó problémái azonosak az országokkal. Így a megye jellemzői:

- számában fogyó, öregedő és gyenge egészségű népesség,
- jelentős mértékű az elvándorlás,
- átlagos képzettség és hasznosítható szaktudás,
- számottevő területi különbségek a keleti és a nyugati megyerészek között,
- fejlődő nemzetközi tulajdonú ipar, amely alkalmazott innovációra és betanított munkára épül,
- alacsony hozzáadott értéket előállító gazdaság, amely zömmel exportra termel viszonylag kis haszonnal,
- a termelő kapacitás számottevő és bővül, a foglalkoztatási mutatók tartósan javulóak, a békés területi összevetésben is felzárkózást mutatnak,
- belső tőkehiány, alacsony megtakarítási és felhalmozási hányad,
- a természeti és környezeti adottságok kiválóak, de erőteljes a környezeti kiterjedtség és közepes színvonalú az agrárágazat,
- az infrastruktúra kiépülése a közutak és a belterületi utak kivételével a közeljövőben befejeződik, jellemzői átlagosak,
- a területi elhelyezkedés ellenére intenzívek a nemzetközi kapcsolatok,
- ellentmondásos kapcsolódás a dinamikus pólusokhoz.

Mindezek egy fokozatosan, de nem azonos mértékben és ütemben dinamizálódó megye képét vetítik elénk, ahol a területi és társadalmi különbségek a foglalkoztatáson keresztül számolhatók fel. A minden irányú nyitottság kockázatot, de egyben értéket és lehetőséget jelent, ha kooperációra ösztönöz.

III. CÉLRENDSZER KOHERENCIÁJÁNAK VIZSGÁLATA

1) Belső koherencia

Az alábbi táblázat szemlélteti a célrendszer céljainak kapcsolódását:

ÁTFOGÓ CÉLOK – 2030

A1) Bővülő gazdaság	T1	T2	T3	S1	S2
A2) Éltető és élhető környezet	T3	S2	S3	S4	
A3) Emelkedő közjó	S1	S2	S3	S4	

STRATÉGIA CÉLOK – 2027

T1) Új növekedési övezet	T3	S1	S2	S3	S4
T2) Felzárkózó tiszántúli térségek	T3	S1	S2	S3	S4
T3) Formálódó Tisza-Ökorégió	T1	T2	S2	S3	S4
S1) Építő munka	T1	T2	T3	S3	
S2) Értékőrző tájhasználat	T1	T2	T3	S3	
S3) Vonzó települések	T1	T2	T3		
S4) Érvényesülő közakarat	T1	T2	T3	S3	

A horizontális célok jellegükből adódóan minden átfogó és stratégiai célhoz kapcsolódnak.

Megállapítható, hogy a stratégiai célok jól illeszkednek az átfogó célokhoz, nagymértékben segítve érvényesülésüket. A stratégiai célkitűzések belső kapcsolatrendszere is igen szorosnak mondható, vagyis a célok egymásra építkezve erősítik egymást.

2) Külső koherencia

A hatályos releváns országos tervdokumentumok és a megyei célkitűzések kapcsolatrendszerét az alábbi ábra tartalmazza:

Megnevezés	T1) Új növekedési övezet	T2) Felzárkózó tiszántúli térségek	T3) Formálódó Tisza- Ökorégió	S1) Építő munka	S2) Értéktörző tájhasználat	S3) Vonzó települések	S4) Érvényesülő közakarat
Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Konceptió	X	X	X	X	X	X	
Országos Területrendezési Terv	X	X	X		X	X	
Program a Versenyképesebb Magyarországgért	X	X		X		X	
Nemzeti Reformprogram						X	X
Magyar Mikro-, Kis- és Közép-vállalkozások Megerősítésének Stratégiája 2019-2030	X	X	X	X			X
Nemzeti Turizmusfejlesztési Stratégia 2030			X	X	X	X	
Nemzeti Fenntartható Fejlődési Keretstratégia	X	X	X	X	X	X	X
Nemzeti Éghajlatváltozási Stratégia (2018-2030)	X	X	X		X		X
Nemzeti Tárgystratégia (2017-2026)	X	X	X		X		X
Magyar Nemzeti Társadalmi Felzárkózási Stratégia II.				X		X	X
Nemzeti Közlekedési Infrastruktúra-fejlesztési Stratégia 2014-2030	X	X				X	X

Megállapítható, hogy a koncepció stratégiai célkitűzései meghatározóan igazodnak a hatályos országos tervdokumentumokhoz.

IV. TERÜLETFELHASZNÁLÁS, ERŐFORRÁS-GAZDÁLKODÁS MEGYEI ELVEI - 2030

Az ezredfordulót követően felgyorsult környezeti és társadalmi változások nyomán kiemelten kezelendő területek az alábbiak:

1. Az erőforrások védelmének elve

- 1.1. A kijelölt, de még fel nem használt lakó- és gazdasági területek használatának előnyben részesítése a zöldmezős területhasználat helyett.
- 1.2. Előnyben kell részesíteni a nem, vagy csak nehezen megújuló helyi erőforrások (termőföld, természetes, illetve természetközeli állapotú területek, tájkép) védelmét szolgáló területhasználatot.

Ezen belül kiemelten kell kezelni:

- a meglévő utak felhasználását új nyomvonalak kijelölése helyett,
- kijelölt, de még nem használt fejlesztési területek szükségességének összehangolt felülvizsgálatát,
- a felszíni vizek évszakok közötti kiegyenlítő tárolását,
- a jó minőségű szántóföldek megőrzését, más célú hasznosítástól való védelmét,
- a táj többi alkotóelemével összhangban lévő erdőterületek növelését,
- a felszín alatti vízbázisok védelmét és kímélő hasznosítását, a mélységi vízkivétel helyett az integrált belvízelvezető- és mezőgazdasági vízpótlórendszerek előtérbe helyezésével.

2. A térségi gondolkodást erősítő, hatékony és fenntartható térségi rendszereket kialakító térhasználat-szervezés elve

- 2.1. Előnyt kell élvezniük a helyi erőforrásokat minél sokoldalúbban hasznosító, a környezetbe illeszkedő, az anyag, az energia, az információ és a tudás áramlását minél hosszabban az adott térségben tartó, valamint a város-vidék munkamegosztást kibontakoztató kezdeményezéseket.
- 2.2. A fejlesztések járuljanak hozzá a lakossági lakó-, üdülő- és munkahelyiül szolgáló táj megismeréséhez, erősítsék a táji, környezeti értékek fenntartásával szembeni tudatosságot és felelősséget.
- 2.3. Elő kell segíteni a közös településüzemeltetésre szerveződő együttműködések elterjedését.
- 2.4. Törekedni kell a települések területkínálatának összehangolására.
- 2.5. Kooperáción alapuló folyamat során, komplex fejlesztési programok keretében szükséges kidolgozni a megyei turisztikai kínálat egymásba fűződő és egymást kiegészítő elemeiből felépítendő rendszerét.

3. A személy-, anyag- és energiamozgatás időigényét csökkentő és fenntartható módon kielégítő térhasználat-szervezés elve

- 3.1. Helyi termelés, -feldolgozás, szolgáltatások és a helyi piacok belső kapcsolatainak fejlesztése.
- 3.2. Törekedni kell az utazási, szállítási kényszer és idő csökkentését, valamint a fenntartható és biztonságos utazási, szállítási módok elterjedését elősegítő térhasználat kialakítására.

Ezen belül kiemelten kell kezelni:

- a külső tényezőktől független gazdálkodás arányának növekedését,
- az autonóm települések, térségek kialakulását szolgáló területhasználatot.

4. A lakosság egészségmegőrzését és veszélyeztetettségének csökkentését szolgáló térszerkezet alakításának elve

- 4.1. A már meglévő és a rendszeresen megjelenő veszélyek elleni komplex tevékenységen belül növelni kell a megelőzésre és az alkalmazkodó képesség növelésére fordított arányt.
- 4.2. Támogatni kell az országos viszonylatban is kiemelkedően magas parlagfű-fertőzöttség elleni folyamatos összehangolt tevékenységet, a szennyezett területek visszaszorítását.
- 4.3. Előtérbe kell helyezni a levegő szennyezettségét csökkentő gazdaságfejlesztést.
- 4.4. Elő kell segíteni a komplex tájgazdálkodás elterjedését.

Ezen belül kiemelten kell kezelni:

- a környezet- és humánegészségügyi szempontból szennyezett területek rekultivációját,
- az ivóvízbázisok védelmét.

5. A helyi értékek megőrzését és az azokhoz való hozzáférést biztosító térhasználat-szervezés elve

- 5.1. Biztosítani kell a közkinccset képező természeti és kulturális értékek, valamint az ezekhez kapcsolódó rendezvények helyszínének fenntartható módon történő elérhetőségét, akadálymentesítését.
- 5.2. A fejlesztések hely kiválasztásának a fenntarthatóságot és az értékmegőrzést egyaránt szolgálnia kell.

Ezen belül kiemelten kell kezelni:

- a felszín alatti és felszíni vizeink védelmét, fontosságának társadalmi elismertségét,
- az arra alkalmas területeken az ártéri- és a megújított fokgazdálkodás, valamint a pusztai tájgazdálkodás elterjedését szolgáló területhasználatot.

V. TÉRSZERKEZETI JÖVŐKÉP - 2030

- a) Budapest metropolisztérséghez szorosan kapcsolódik a Jászság és a Szolnok-Törökszentmiklós-Martfű vonzaskörzete az M3, M4 és M5 autópályák, a 100. sz., a 120. sz. vasúti fővonalak, valamint a „csapágyvárosok” rendszerében az M8, M32 gyorsforgalmi utak, a 32. sz. főút és a 82. sz. vasútvonal által feltárva.
- b) A Felső-jászsági ipari agglomeráció és Nagykáta, Hatvan, Gyöngyös vonzaskörzete új növekedési zónát alkotva a metropolisztérség részévé válik. A Jászságban a Jászfényszaru-Jászárokszállás-Jászberény ipari háromszög sokszöggé bővül Jászapáti és Jászkisér bekapcsolódásával. A területi munkamegosztás elmélyülése nyomán növekszik a térség városias jellege.
- c) Szolnok-Cegléd-Kecskemét központokkal az M8 tengely mentén – a Közép-Alföldön – kialakul egy nemzetközi jelentőségű gazdasági pólus térség.
- d) A megye meghatározó súlyt képvisel az Északkelet-Magyarországi Gazdaságfejlesztési Zónában a Szolnok-Debrecen gazdasági tengely megerősödése révén, a kiépült M4-re és az megújult 100-as vasútvonalra alapozódva.
- e) Az M4 (Szolnok-Szajol-Törökszentmiklós-Kisújszállás-Karcag irány) kiépülésével a Nagykunság szerepe fokozatosan minden téren megerősödik. A gazdasági bázis új eleme a gyógyfürdők (Berekfürdő, Kisújszállás, Tiszafüred, Karcag, Túrkeve, Mezőtúr) szolgáltatásai iránt növekvő kereslet.
- f) Az M44 gyorsforgalmi út kiépülésével erősödik Kunszentmárton térsége gazdasági-logisztikai szerepe a négy megyeszékhely – Kecskemét, Szolnok, Szeged, Békéscsaba – vonzásának peremén.
- g) Az önálló kiemelt turisztikai térséggé vált Tisza-tavi régió az ország keleti felének elsődleges rekreációs zónája (Abádszalók, Berekfürdő, Karcag, Tiszafüred centrumokkal). A turisztikai régió szorosan együttműködik a Debrecen-Hortobágy-Hajdúszoboszló térséggel és az Eger-Bükk turisztikai célterülettel.
- h) A Tiszazug és Mezőtúr térsége a kialakuló Körös-menti együttműködésben fontos agrár- és turisztikai zóna. A térség turisztikai központja Cserkeszlő. Mezőtúr, Szarvas és Szentes az agrár- és vidékfejlesztés oktatási, kutatási bázisává fejlődik.

- i) A belső perifériák – Kunhegyes térsége, Tiszazug, Szolnoktól északra fekvő Tisza-menti települések – kapcsolatai bővülnek a városokkal. Ezt a felújított alsóbbrendű úthálózat, a megújuló közösségi közlekedés és a bővülő infokommunikációs rendszerek is szolgálják.
- j) A Tisza-mentén az árvízbiztonság teljes kiépítésével párhuzamosan kialakul egy nemzetközi ökorégió. Szolnok, mint a Tisza fővárosa tájgazdálkodási tudásközponttá válik. A Zagyva folyó megújult vízrendszere a mezőgazdaság diverzifikálásának és a rekreációs kínálat bővítésének meghatározó eleme lesz. Az agrárgazdaság az adottságok jobb hasznosítása révén fontos szerepet kap a helyi élelmiszer- és energetikai ellátásban.

A fentiek alapján a megye járásai a következő fejlődési utat járhatják be:

- **dinamikus** Szolnoki járás, Jászberényi járás,
- **dinamizálódó** Karcagi járás, Kunszentmártoni járás, Mezőtúri járás, Tiszafüredi járás, Törökszentmiklósi járás,
- **felzárkóztatandó** Jászapáti járás, Kunhegyesi járás.

VI. MEGYEI FEJLESZTÉSI PRIORITÁSOK

A 2021-2027-es uniós fejlesztési ciklusra vonatkozóan a konkrét megyei fejlesztési irányok a következők:

P1) NÖVEKVŐ VERSENYKÉPESSÉG

P2) NÉPESSÉGMEGTARTÁS – TÁRSADALMI FELZÁRKÓZÁS

P3) KEDVEZŐ ÁLLAPOTÚ KÖRNYEZET

P4) VONZÓ – ÉLHETŐ TELEPÜLÉSEK

P5) KIEGYENLÍTEBB TÉRSZERKEZET

A stratégiai célkitűzések és a fejlesztési prioritások kapcsolatát az alábbi ábra szemlélteti:

Megnevezés	P1) NÖVEKVŐ VERSENYKÉPESSÉG	P2) NÉPESSÉGMEGTARTÁS – TÁRSADALMI FELZÁRKÓZÁS	P3) KEDVEZŐ ÁLLAPOTÚ KÖRNYEZET	P4) VONZÓ – ÉLHETŐ TELEPÜLÉSEK	P5) KIEGYENLÍTEBB TÉRSZERKEZET
T1) Új növekedési övezet	X				X
T2) Felzárkózó tiszántúli térségek	X				X
T3) Formálódó Tisza- Ökorégió			X		X
S1) Építő munka	X	X			
S2) Értékőrző tájhasználat	X	X	X	X	
S3) Vonzó települések	X	X	X	X	
S4) Érvényesülő közakarat		X	X	X	

VII. 2021-2027 MEGYEI FEJLESZTÉSI IRÁNYOK RÉSZLETEZÉSE

1. PRIORITÁS

NÖVEKVŐ VERSENYKÉPESSÉG

INDOKLÁS: A megye az ország egyik legiparosodottabb megyéje, ahol az újérték 60%-ának előállítása a Felső-Jászságban koncentrálódik, alapvetően nagyvállalatok által létrehozva, viszonylag alacsony hozzáadott értékkel. Gondot jelent a térség elérése és a bővülő kapacitásokhoz a munkaerő biztosítása. Ugyanakkor a megyeszékhely körzetében és a tiszántúli részeken relatíve magas a munkanélküliség és gyenge gazdaság. A megye versenyképességének javítása érdekében ezen problémák kezelése mellett szükséges a kooperáció erősítése.

PRIORITÁSI FÓKUSZ:

- közúti és vasúti közlekedés fejlesztése,
- területileg differenciált, adottságokra épülő gazdaságfejlesztés.

FEJLESZTÉSI INTÉZKEDÉSEK:

P1.1 Elérhetőség javítása, kiemelten az M4 keleti irányú továbbépítése

Indoklás: A megye kedvező földrajzi fekvése ellenére a közúthálózatának jellemzői rendre az országos átlag alattiak, ennek felszámolásához nem elégséges a közúthálózat százalékos aránya szerint biztosított felújítási keret. A megyét érintő gyorsforgalmi úthálózat fejlesztése rendre átütemezésre került. A közlekedési kapcsolatok kiépítetlensége és minősége a megye gazdasági és társadalmi fejlődésének egyik legfontosabb korlátozó tényezője. Különösen igaz ez a megye nemzetközi kapcsolatrendszerét biztosító M4-es gyorsforgalmi útra. Az elérhetőség javítása egyaránt kiszolgálja az ipari parkok és iparterületek, valamint a települések erőteljesebb bekapcsolódását a gazdasági életbe és a megyére jellemző erőteljes kelet-nyugati ingázást, illetve lehetővé teszi a jászberényi és szolnoki térségi munkaerő-piacokon belül a munkába járás biztosítását. Ehhez szükséges a tömegközlekedés fejlesztése és új Tisza- és Hármas-Körös hidak építésének előkészítése is.

P1.2 Magasabb hozzáadott érték előállítás

Indoklás: A megyére alapvetően nemzetközi tulajdonú nagyvállalati struktúra jellemző, amelyhez viszonylag erőteljes beszállítói hálózat alakult ki. Ezek a vállalkozások meghatározóan a Felső-Jászságban koncentrálódnak. Kicsi az önálló végterméket előállító megyei székhelyű gazdálkodó szervezet száma. Ebből adódóan a hozzáadott érték előállítás sem kimagasló. A vállalati, termelési és térségi kapacitási koncentráció egyfajta kockázati tényező is. Mindezek kezelése szükségessé teszi a magasabb hozzáadott érték előállítását már rövid távon is, hogy a megye ipargazdaságának teljesítménye fenntartható és fokozható legyen.

P1.3 Növekedési zóna szervezése

Indoklás: A megyében az ipari új érték előállításának mintegy 60%-a a Felső-Jászságban (Jászárokszállás-Jászberény-Jászfényszaru városok térsége) történik. Ez a zóna területileg kapcsolódik Heves megye déli részéhez, Hatvan és Gyöngyös városok térségéhez. E három térségben nemzetközileg is kiemelkedő jelentőségű gazdasági tevékenység folyik. A befektetések folyamatosan növelik a térségek gazdasági kapacitását. Egyformán jellemző a helyi munkaerő hiánya és a számottevő térségi ingázás, a munkaerőhiány pótlására külföldi munkavállalók nagyarányú megjelenése. A folyamatosan bővülő gazdaság a kormányzati és az önkormányzati szervek számára új típusú kihívást jelent, amelynek kezeléséhez a közszféra nem rendelkezik kellő kompetenciával és anyagi erővel (pl. hatósági eljárások gyorsítása, távolsági ingázók számára szállás biztosítása, képzés-szakképzés, szabadidős és jóléti szolgáltatások fejlesztése). Szükséges az üzleti szereplők, a kormányzati és az önkormányzati közigazgatási szervek együttműködésének megerősítése, szervezetté tétele.

P1.4 Megyeszékhely és a tiszántúli térségek gazdasági súlyának emelése

Indoklás: A megyében a Felső-Jászságon kívül előállított ipari új érték mintegy fele-fele arányban a megyeszékhely településgyűjtésében (Szolnok-Törökszentmiklós-Martfű városok), valamint a tiszántúli kistérségekben (Karcag, Kunszentmárton, Mezőtúr, Tiszafüred városok) jön létre. Az országosan még viszonylag jelentős számú megyei munkanélküliség (12-14 ezer fő) nagyobb hányada is ezekben a térségekben koncentrálódik. Ezt példázza az is, hogy a megyei jogú városok közül tartósan csak Debrecenben és Salgótarjánban magasabb a munkanélküliség, mint Szolnokon. Ezen probléma megoldása érdekében szükséges a megyeszékhely és a tiszántúli kistérségek gazdasági súlyának növelése a foglalkoztatás feltételeinek bővítésével, amely a térség ipari parkjainak fejlesztését jelenti.

2. PRIORITÁS

NÉPESSÉGMEGTARTÁS - TÁRSADALMI FELZÁRKÓZÁS

INDOKLÁS: A megye gazdaságának fejlődése, a népességmegtartás erősítése és a társadalmi felzárkózás egyaránt a foglalkoztatás bővítéséhez, a munkába állás segítéséhez kötődik. Egyaránt biztosítani kell a Felső-Jászság és a megyeszékhely térsége bővülő gazdasága munkaerőigényének kiszolgálását és a tiszántúli térségben élő munkanélküliek munkába állítását. A munkaerő-piaci mozgásokhoz csak a képzett és egészséges munkaerő tud igazodni. Ennek feltétele az egészségügyi ellátás fejlesztése, szakképzés és a felsőfokú képzés minőségi fejlesztése.

PRIORITÁSI FÓKUSZ:

- versenyképesse váló munkaerő,
- területileg különbözően mérséklődő munkanélküliség és munkaerőhiány.

FEJLESZTÉSI INTÉZKEDÉSEK:

P2.1 Foglalkoztatás differenciált bővítése

Indoklás: A társadalmi felzárkózás stabil tartós alapja a foglalkoztatás. A megye különböző térségeiben eltérő módon kell viszonyulni a foglalkoztatás bővítéséhez. A megye nyugati felében meghatározó az egyre inkább jelentkező munkaerőhiány csökkentése, amelyet a meglévő és bővülő ipari kapacitása kiszolgálása indokol. A tiszántúli kistérségekben a még jelentős munkanélküli állomány munkába állítása jelent feladatot. Indokolt lenne, hogy a megye népességmegtartásának elősegítése érdekében a megyén belüli munkanélküliek lehetőleg megyén belül találjanak munkát. Ehhez a megyei és térségi foglalkoztatási paktumok tevékenységének hosszabb távú fenntartása teremthet alapot.

P2.2 Népeség egészségi állapotának és képzettségének javítása

Indoklás: A foglalkoztatás bővítésének, minőségi fejlesztésének és a megye népessége megtartásának alapvető feltétele az emberi munkaerő-forrás minőségi fejlesztése. Ez a gyakorlatban a megye népessége egészségi állapotának érzékelhető javítását és a képzettség emelését jelenti. A meglévő intézményrendszer alapvetően biztosítja ennek fizikai feltételeit, azonban szükséges a szakképző intézmények tevékenységének összehangolása, illetve az egészségügyi alap- és szakellátás preventív tevékenységének, valamint az ehhez kapcsolódó eszközállomáynak a fejlesztése.

P2.3 Felsőfokú oktatás fejlesztése

Indoklás: A megyében felsőfokú oktatás megyén kívüli székhelyű intézmények keretében Szolnokon és Jászberényben történik. A megye gazdasága és a megye lakossága munkaerő-piaci versenyképességének érdekében indokolt a felsőfokú oktatás intézményeinek hosszú távú fenntartása és fejlesztése oly módon, hogy a képzési struktúrák alapvetően a megyében jelentkező igényekhez igazodjanak. Meg kell találni az egykori mezőtúri főiskola ingatlanjainak új funkcióját.

3. PRIORITÁS

KEDVEZŐ ÁLLAPOTÚ KÖRNYEZET

INDOKLÁS: Az Alföld közepén, folyók és csatornák által tagolt megye környezeti állapota kedvező. Az élővizekhez kötődnek a természetvédelmi területek és az erdők, viszonylag kis kiterjedéssel. Itt található az ország termőterületének ötöde, amelynek hasznosítása külterjes (a terület negyedében napraforgót, negyedében kukoricát, a többi területen zömmel gabonát termelnek). Az időjárási szélsőségek jellemzik – erőteljes árvíz, belvíz és aszály veszélyeztetettség. Mindezek a klímaváltozásra is utalnak. A természeti környezet sajátossága lehetővé teszi a mezőgazdasági és turisztikai hasznosítást, de megszabja annak irányát is, amely egyértelműen az értéket jelentő kedvező állapot jövőbeni fenntartása.

PRIORITÁSI FÓKUSZ:

- szennyeztelen környezet tudatos megőrzése,
- felkészülés a klímaváltozásra.

FEJLESZTÉSI INTÉZKEDÉSEK:

P3.1 Tájkonform mezőgazdaság- és turizmusfejlesztés

Indoklás: A megyében a tájhasználat alapvetően a mezőgazdasági tevékenység keretében történik és kialakult a felszíni vizekhez kötődően a természeti örökség idegenforgalmi hasznosítása. A megye kedvező környezeti állapotának megőrzése szükségessé teszi az agrártermelés ökológiai adottságokra alapozó, de fenntartható fejlesztését, különös tekintettel az öntözésfejlesztésre, valamint a pusztai és ártéri gazdálkodásra. A turizmus természetközeli ágazatainak fejlesztése a megyei vonzerőt jelentősen bővítheti, hozzájárulva a foglalkoztatás bővítéséhez és a rurális térségekben a népesség megtartásához.

P3.2 Megújuló energiák alkalmazása

Indoklás: A termelés és a háztartások működési költségeinek csökkentése és az általuk kibocsátott káros anyagok mennyiségének mérséklése indokolttá teszi a megújuló energiák alkalmazását, amelyre lehetőséget adnak a folyamatosan megjelenő korszerű technológiák. Elsősorban a megyében potenciálisan számba vehető megújuló erőforrások energiatermelésbe való bevonása és a lakossági energiafelhasználás korszerűsítése szükséges. Ezek nagymértékben hozzájárulnak a kedvező állapotú környezet megőrzéséhez.

P3.3 Klímavédelmi intézkedések

Indoklás: A megye földrajzi fekvése és időjárási jellemzői alapján fokozottan kitett a változó klíma hatásainak. A megye népessége megtartásának egyik fontos eszköze lesz a jövőben a változó klímához való alkalmazkodás. Ez elsősorban a mezőgazdasági termelés megújítását és a meglévő ár- és belvízvédelmi rendszerek szélsőségeket is kezelni tudó fejlesztését foglalja magába.

4. PRIORITÁS

VONZÓ – ÉLHETŐ TELEPÜLÉSEK

INDOKLÁS: A települési közüzemi infrastruktúra kiépítése alapvetően befejeződött, illetve elengedhetlenné válik az elmúlt évtizedekben kiépült hálózatok rekonstrukciója. Hasonló folyamatok játszódnak le a köztisztviselők ingatlanállományában is. A településkép és az épületállomány minősége összességében még sok tennivalót indukál. A népességcsökkenés mérsékléséhez szükséges a települések vonzóbbá tétele és modernizációja is. Ezek kisléptékű fejlesztések keretében, a lakosság és a helyi közösségek határozottabb bevonásával valósíthatók meg. Ez hozzájárulhat a turisztikai vonzerő megőrzéséhez és fejlődéséhez is.

PRIORITÁSI FÓKUSZ:

- települések modernizációja,
- kapcsolódás a Magyar Falu Programhoz.

FEJLESZTÉSI INTÉZKEDÉSEK:

P4.1 Átfogó településfejlesztés a helyi közösségek bevonásával

Indoklás: A megye települései, intézményei és közműellátottsága ugrásszerűen fejlődött az elmúlt évtizedekben. A kiépült hálózatok korszerűsítése hamarosan napirendre kerül. A megye épületállománya is számottevően korszerűsödött, azonban a településkép rendkívül heterogén és jellemzően nem hagyományőrző. A közművek, az épületállomány, a belterületi úthálózat jövőbeni megújítása lehetőséget ad a településkép színvonalának emelésére és a korábbi helyi jellegzetességek megjelenítésére. Ezen fejlesztések jellege és léptéke lehetővé és szükségessé teszi a helyi közösségek bevonását a társadalmi elfogadottság és mozgósítás érdekében.

5. PRIORITÁS

KIEGYENLÍTETTEBB TÉRSZERKEZET

INDOKLÁS: A megye településhálózata a Tiszához kötődően eltérő fejlettségű és eltérő lehetőségű részekből áll. Két regionális jellegű vonzasközpont alakult ki: a termelési-foglalkoztatási központ funkciójú Felső-Jászság és Szolnok Megyei Jogú Város. A tiszántúli belső perifériákon viszonylag gyengék a kistérségi központok. A területi különbségek csökkentése szükségessé teszi a települési funkciók egyértelműsítését, a járási és térségi központok szerepének növelését. Ennek a tevékenységsorozatnak egyik kulcseleme az országosan kiemelt Tisza-tavi turisztikai térség lehetőségeihez igazodó újrapozicionálása.

PRIORITÁSI FÓKUSZ:

- megyén belüli területi különbségek mérséklése.

FEJLESZTÉSI INTÉZKEDÉSEK:

P5.1 Településközi munkamegosztás elmélyítése

Indoklás: A megye településhálózata kialakultnak tekinthető. A két regionális pólus (Szolnok és Felső-Jászság) mellett indokolt a tiszántúli térségi központok és járási székhelyek funkcióinak és intézményrendszerének fejlesztése a kelet-nyugati kettészakadás mérséklése érdekében. Szükséges a településhálózati hierarchiához igazodóan az egyes települések funkcióinak (lakó, gazdasági, szolgáltató és igazgatási) és kapcsolatrendszerének feltárása, rögzítése a terület- és településfejlesztési források jövőbeni koncentráltabb és hatékonyabb hasznosításához. Kiemelt fontosságú a megyeszékhely településeggyüttesének a Felső-jászsági ipari agglomeráció és a Tisza-tavi települések összehangolt fejlesztésének fokozatos kialakítása.

P5.2 Tisza-tavi turisztikai térség kiemelt kezelése

Indoklás: Hazánk és a megye egyik ökoturisztikai központja az önálló Tisza-tavi régió. A mesterségesen kialakított természeti környezet jövőbeni turisztikai hasznosítása csak a terhelhetőséghez igazodóan történhet. Ennek felmérése alapján szükséges a vonzástényezők, a szálláshelyek és szolgáltatások minőségi fejlesztése. Kiemelkedő feladat a térség kibontakozó kerékpárturizmusának bővítése.

P5.3 Térségi felzárkóztatás – kiemelten a komplex programmal fejlesztendő járások problémáinak kezelése

Indoklás: A megyében a legrosszabb társadalmi-gazdasági mutatókkal rendelkező 2 térség a Jászapáti járás és a Kunhegyesi járás. A problémák kezelésére átfogó térségi felzárkóztatási programokat szükséges kidolgozni és végrehajtani. Ezekben elsősorban kezelni kell az erőteljesen átstrukturálódó népesség társadalmi felzárkóztatását és foglalkoztatását. Létre kell hozni a kidolgozandó programok végrehajtását irányító szervezeti struktúrát is. Célkitűzés, hogy a 2 járás mutatói erőteljesen közeledjenek a megyei átlaghoz, ennek érdekében szükséges a megyére dedikált források ide való koncentrációja is. Ezen túlmenően vannak olyan belső perifériák (Szolnoki járás északi része, Mezőtúr térsége és a Tiszazug), ahol szintén megyei koordinációval szükséges a problémák kezelése. A hatékony és valós területi felzárkózás elősegítéséhez indokolt a Megyei Önkormányzat direkt beavatkozása saját gazdaságfejlesztési célú projektek megvalósításával.

VIII. A MEGVALÓSÍTÁS ESZKÖZ- ÉS INTÉZMÉNYRENDSZERE

Jelen koncepció előkészítésének megalapozásában meghatározóak voltak a hatályos jogszabályok mellett a 2021-2027-es új Európai Unió fejlesztési ciklusra való felkészülés folyamatában a Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Közgyűlés 7/2018. (II.16.), 6/2019. (II.8.) és 31/2020. (VII.24.) számú határozataival elfogadott megyei dokumentumok, valamint a négy megyés Északkelet-Magyarországi Gazdaságfejlesztési Zónához – Creative Region – kapcsolódó másfél éves tervezési munka.

Hasznosításra került a Pénzügyminisztérium által 2018-ban és 2019-ben kidolgoztatott Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Szektor Terv-1 és Szektor Terv-2, illetve a 2019 elején, valamint a 2020 elején lefolytatott települési projektgyűjtés eredménye, továbbá a víziközmű üzemeltetőkkel és a Magyar Közút Zrt. Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Igazgatóságával közösen lefolytatott projektgenerálás.

A Megyei Közgyűlés és Bizottságai Képviselői tematikus kérdőíves írásbeli válaszadással is elősegítették a közelmúlt folyamatainak értékelését. Ezen előkészítési munka lényegében egy új területfejlesztési koncepció kialakításának irányába mutatott.

A Megyei Közgyűlés határozataival elfogadott dokumentumokban megfogalmazott célrendszer továbbfejlesztése és egy új helyzetfeltárás és -értékelés kialakítása képezte alapját a jelen tervdokumentumnak.

A koncepció közvitára bocsátását a Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Közgyűlés 2020. november 13-án kezdeményezte, az elfogadása pedig 2021. március elején várható.

A koncepció társadalmi és szakmai egyeztetése – közvitája – a 218/2009. (X.6.) Kormányrendeletben foglaltaknak megfelelően – a COVID-19 járvány második hulláma következtében kialakult helyzetet is figyelembe véve – döntően írásban végezhető el. Ennek figyelembevételével készült el a Partnerségi Terv.

A koncepció kialakítása a Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Önkormányzat és a Megyei Önkormányzati Hivatal eminens feladata. A koncepció testületi megalkotását 45 napos széles körű szakmai egyeztetés, Szolnok Megyei Jogú Város egyetértő határozathozatala és a Kormányzat jóváhagyása előzi meg.

A Megyei Területfejlesztési Koncepció végrehajtásának alapidokumentuma a Megyei Területfejlesztési Program, amely stratégiai és operatív részekből áll. Ez a program tartalmazza a koncepcióban megfogalmazott célkitűzésekhez szükséges projekteket és programokat, valamint számba veszi megvalósításuk költségigényét. A megyei célkitűzések és fejlesztési elképzelések ágazati és hazai operatív programból finanszírozható konkrét projektjeinek összegzése a Megyei Területfejlesztési Programnak feladata.

A Megyei Területfejlesztési Koncepció célkitűzéseinek megvalósítását hazai és uniós források szolgálják. Ezekről jelen időszakban még nem áll rendelkezésre végleges információ. Az önkormányzatok számára elérhető hazai területfejlesztési operatív program megyei forrásfelhasználásának feltételeit a Megyei Integrált Területi Program fogja majd összegezni. Ennek kialakítása és megvalósítása a Megyei Önkormányzat feladata.

A kapcsolódó döntések meghozatala a Megyei Közgyűlés feladata, a szakmai feladatokat pedig a Megyei Önkormányzati Hivatal végzi.

Megyei Közgyűlési legitimációt nem igénylő, köztes döntések a Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Közgyűlés Tervezési és Monitoring Bizottságához vannak delegálva.

A projektek megvalósításához kapcsolódó operatív tevékenységet – pályázatírás, projektmenedzsment – a Megyei Önkormányzat 100%-os tulajdonában lévő Megyei Területfejlesztési Ügynökség Nonprofit Kft. végzi.

A Megyei Területfejlesztési Koncepció a teljes tervezés alapján készülve, a 2021-2027-es Európai Unió fejlesztési ciklusra Jász-Nagykun-Szolnok megye – beleértve Szolnok Megyei Jogú Város – fejlesztésének alapirányait meghatározó dokumentum, amely a teljes közsféra számára zsinórmértékül szolgál, a piaci, üzleti és a civil szféra számára pedig útmutatásokat tartalmaz.

A Megyei Területfejlesztési Koncepcióban megfogalmazottak gyakorlati elfogadását az jelenti, hogy ha ebben a piaci, üzleti és civil szféra megtalálja a fejlesztési elképzeléseinek kapcsolódását.

A területi tervezés folyamatának mindig egy kiemelt kérdésköre a szomszédos megyék és az aktuálisan létező regionális szerveződések célkitűzéseivel való összhang biztosítása. Ez azonban kellő idő hiánya és az eltérő sajátosságok miatt mindig csak részlegesen valósulhat meg. Mivel a közsféra számára elérhető fejlesztési források zöme megyei szintenallokálódik, így ez sem ösztönzi a megyék közötti együttműködést. Továbbá, ami „számunkra fontos”, nem biztos, hogy a szomszéd megyében is prioritást élvez.

A Megyei Területfejlesztési Koncepció a Kormányzat, a gazdasági és civil szféra felé azt az üzenetet hordozza, hogy Jász-Nagykun-Szolnok megye olyan fejlődési pályára kíván állni, amelynek révén részévé válik a főváros metropolisz térségének és erősíti kapcsolatait a kibontakozó Északkelet-Magyarországi Gazdaságfejlesztési Zónával. A megye gazdasági teljesítményét – ipar, mezőgazdaság – fenntartja, illetve fejleszti és ezek pozitív hatásait fokozatosan terjeszti ki a megye egészére. Ehhez szükség lenne a hazai és uniós források teljes körének felhasználásáról történő mielőbbi megyei véleménynyilvánítási lehetőség biztosítására.